

AARBOG FOR HJEMMET

VED

P. ELBAEK

KØBENHAVN

KIRKELIG FORENING FOR DEN INDRE MISSION
I DANMARK (THOR PONTOPIDAN) SILOAM, V.

.....

INDHOLD.

	Side
Hjemmet. Af Overlærer J. R. Ringdal, Kristiania	7
Brudetale. Af Stiftsprovst Zeuthen, Fredericia	8
Frihed og Oprigtighed i Ægteskabet. Af Sogneprest A. Bülow, Holstebro	12
Den tabte Søn Af Mads Nielsen	32
Manden underdang En Brevveksling ved Provst Vibe-Petersen, Hygom	36
De store Børn i Hjemmet. Af Johanne Blanenfeldt, Kørup .	57
Hjemmets Læsning. Af Sogneprest A. Schack, Vonsild . .	73
Børnene for Kristus. Af Overlærer R. J. Ringdal, Kristiania	79
Religionsundervisning i Hjem og Skole. Af Adjunkt A. Loft, Viborg	81
Forældrenes Ansvar. Efter N. Hetzberg	108
Vort Hjem. Af Mads Nielsen	118

HJEMMET

Skønne Ord med himmelsk Klang
I vor Tale, i vor Sang.
Straks naar „Hjem“ og „hjemme“ høres,
Hjertets ømme Strenge røres.

Om jeg Glæder ellers fandt,
Hjemmets Glans dog ej forsvandt;
Naar paa fremmed Sted jeg trænges, —
Aa, hvor jeg mod Hjemmet længes!

Ej maaske saa rigt som dit,
Er dog bedst; thi det er mit
Der jeg deler Glæde, Smerte,
Finder Vaarsol for mit Hjerte.

Kærlighedens Gud, os giv
Hjem med Kærlighed og Liv.
Lad din store Tjenerskare
Hjemmets Hellighed bevare.

R. J. Ringdal.

BÆRER HVERANDRES BYRDE.

Brudetale af Stiftsprovst *Fr. Zeuthen* i Fredericia.

Bærer hverandres Byrde og opfylder saaledes Kristi Lov (Gal. 6, 2.) Hele Kristi Lov indbefattes i dette: Bliver ingen noget skyldige, uden det at elske hverandre; thi den, som elsker den anden, har opfyldt Loven (Rom. 13, 8). Og naar dette gælder i Almindelighed i alle Forhold, saa gælder det da særligt i Ægteskabet. Et Ægteskab uden Kærlighed er ikke et lykkeligt Ægteskab. Men hvor der er Kærlighed, bæres tunge Byrder og trækkes store Læs, uden at derved Lykken formindskes, nej tværtimod vokser.

Men, lader os ikke elske med Ord og med Tunge, men i Gerning og Sandhed! (i Joh. 3, 18), og den sande Kærlighed viser sig i, at man bærer hverandres Byrder. Men der er mange Mænd, der binder svære Byrder, vanskelige at bære, og lægger dem paa deres Hustruers Skuldre, men selv løfter de dem ikke med en Finger (Matth. 23, 4), og der er Hustruer, der gør ligesaa med deres Mænd. Det er ikke Kærlighed. Livet vil føre mange Byrder med sig, „hver Mand har sit, stort eller lidt; Himmerig ene for Sorgen er kvit“; o, læg saa ikke

Byrderne paa din Ægteskab; men tag din Ægtefælles Byrde paa dig. Og tal aldrig om din Kærlighed, hvis du ikke vil bære Byrder for den, du elsker. Men hvor kan Kærligheden bære tunge Byrder! Den „taaler alt“ (1 Kor. 13, 7).

Men den tungeste Byrde er dog Synden. Du har maaske endnu ikke opdaget Synderne og Fejlene hos din Brud eller din Brudgom. Saalænge som man er forlovet, kan man for en Del skjule sine Fejl for hinanden. Men i det daglige Samliv skal de nok blive aabenbare, og da vil man ikke kunne skjule sine Fejl for sin Ægteskab. Og saa kommer det an paa, om Kærligheden kan bevares. Men naar du saaledes begynder at se dig vred paa din Mands eller din Hustrus Fejl, husk saa paa Jesu Ord: „Hvorfor ser du Skæven, som er i den andens Øje, men Bjælken i dit eget Øje bliver du ikke var?“ (Matth. 7, 3.) Bær dig saa ikke ad som Adam, der skød Skylden paa Eva og sagde til Herren: „Kvinden, som du gav til at være hos mig, hun gav mig af Træet, og jeg spiste“ (1 Mos. 3, 12). Thi naar den ene skyder Skylden paa den anden, hvor bliver saa Kærligheden af? Nej, bær hverandres Byrder, tag heller Skylden eller dog den største Del af den paa dig selv. Saaledes bar Jesus sig ad, hvem Paulus peger paa som Forbillede for Ægtemænd: „I Mænd, elsker eders Hustruer, ligesom og Kristus elskede Menigheden!“ (Efes. 5, 25). Han havde ingen Synd selv, men tog al Verdens Synd paa sig.

Men selv om vi vilde, saa kan vi jo dog ikke

bære den Byrde, som vi her taler om, for hinanden. Men Jesus har baaret den for os. Og naar det da hedder: „bærer hverandres Byrder“, saa er den ene-ste Maade, paa hvilken I med Hensyn til den tungeste Byrde kan opfylde denne Formaning, den, at I enes om at bære Syndebyrden til Jesus og lægge den paa hans stærke Skuldre, for at han skal bære den for eder og hjælpe eder af med den. Er I bleven enige derom? Hvis saa er, tør jeg love eder Lykke i Ægteskabet, men hvis I ikke er bleven enige derom, tør jeg ikke love eder det.

Maaske den ene Ægtfælle bærer baade sine egne og den andens Byrder hen til Jesus i Bønnen, men den anden ikke. Maaske det gaar, som der staar (1 Pet. 3, 1): „I Hustruer, underordner eder under eders Mænd, for at, selv om nogle er genstridige imod Ordet, de kunne vindes uden Ord, ved Hustruernes Vandel, naar de iagttagte eders kyske Vandel i Frygt.“ Det kan ogsaa være omvendt, at det er Hustruen, der er genstridig, og Manden troende. Og da er Ægteskabet ganske vist ikke lykkeligt. Uenighed med Hensyn til Troen sætter en høj Mur mellem Ægtfolkene. Og dog er det langt bedre, at de er uenige med Hensyn til Troen, end om de er enige i Vantroen, maaske som saa mange enige om at kaste Sorgerne og Byrderne fra sig i Verdens Travlhed, Adspredelser og Selskaber eller ogsaa om at lade sig knuge til Jorden i Sløvhed eller Fortvivlelse af dem. O, hvilken forbandet Enighed hersker der ikke i mange Ægteskaber! Saa tusind Gange heller Uenighed, idet den ene dog er

troende. Og hvem er saa den stærkeste, der vinder over den anden? Ak, ofte har det været den vanstro, der fik den anden med sig; ofte har det heddet: „Jeg har taget mig en Hustru til Ægte, og derfor kan jeg ikke komme“ (Luk. 14, 20) Men jeg siger til den troende: bliv ved at bære din Ægteskab i Bønnen hen til Jesus, og bær din Ægtfælles Byrder, saa skal det dog med Guds Hjælp tilsidst gaa, som Peter skriver, at din Ægtfælle bliver vunden for Kristus, og at det viser sig, at den troende er den stærkeste.

Ja, bærer hverandres Byrder, saa skal Kristi Lov blive opfyldt. Saa skal det ikke gaa som i saa mange Ægteskaber, at Kærligheden kølnes Aar for Aar, og tilsidst bliver Ægtfællerne ganske hagegyldige overfor hinanden, ja fjendtlige mod hinanden. Men saa skal det gaa modsat og vise sig, som det hedder i en Sang, at „Kærlighed er det fagreste Træ i Skoven“, idet alle andre Traeers Løv visner og falder af, men „Kærligheden bortfalder aldrig“ (1 Kor. 13, 8). Og da er Kristi Lov opfyldt.

Den naturlige, menneskelige Ungdomskærlighed er af Blomsternes Art og visner, men den Kærlighed, der strømmer ind i Hjerterne fra ham, der har baaret Syndeburden for os, er stærk som Døden, mange Vande kan ikke slukke den (Højs. 8, 6—7). Det er den, der er „Lovens Fylde“ (Rom. 13, 10).

Saa bærer da hinandens Byrde og opfylder saaledes Kristi Lov! Amen!

FRIHED OG OPRIGTIGHED I ÆGTESKABET.

Af Sogneprest *A. Bålow* i Holstebro.

Det kan ikke nægtes, at det er forbi med Friheden, naar man gifter sig. Man er jo bundet til hinanden med Baand, som der i hvert Fald skal en Amtmand til for at faa løst; desuden skal Præst og Herredsoged blande sig i det; et frygteligt Hus skal ligge der, inden man kommer saa vidt. Og selv om det omsider gaar i Orden, og Baandet, som bandt de to Mennesker til hinanden, rives over efter alle Lovens Regler, saa bliver der dog staaende et gammelt Bibelord fra Tidernes Morgen om, at „Manden skal blive fast hos sin Hustru“ (1 Mos. 2, 24), og et andet, som ganske vist er 4000 Aar yngre, men til Gengæld udtalt af Verdens Frelser: „Hvad Gud har sammenføjet, maa et Menneske ikke adskille“ (Matth. 19, 6).

Hvad kan det saa næsten nytte at skilles, naar der dog bliver siddende en Brod i Samvittigheden, og det atter og atter lyder derinde: Du skulde ikke have gjort det!

Nej, saa maa man nok hellere se at holde ud

med hinanden. Har man blot et lille Stænk af Guds-frygt og Sømmelighedsfølelse, væmmes man ved den Letsindighed, hvormed Fritænkerne og Fri-leverne tager paa dette med Troskab i Ægteskabet. Meningen er jo den, at vi, ganske vist under lagttagelse af nogle meget luftige borgerlige Vedtægter, skal have den mest ugenerte Frihed til at løbe til og fra hinanden ligesom Dyrrene, Mænd og Kvinder er kun at betragte som Hanner og Hunner, der kan mødes og skilles efter Øjeblikkets Luner; Afkommet bliver at opdrage paa Statens Bekostning i de dertil indrettede Anstalter.

Endnu er denne antikristelige Betragtning af Forholdet mellem Mand og Kvinde ikke naaet til Sejr i nogen Stat, men den har mange Tilhængere rundt om i Verden, ogsaa her i Danmark, og de gør, hvad de evner, for at føre den ud i Livet. Vi Kristne er ikke i Twivl om, hvad vi skal svare dem. „Vig langt bort fra os, I Horkarle og Horkvinder, I er os en Forargelse!“

Ægteskabet er livsvarigt, dette er de Kristnes Grundbetragtning af Forholdet. Men derfor bør man ogsaa tænke sig grundigt om, inden man gifter sig, ikke blot se at komme til Klarhed over, hvor vidt den, man agter at gifte sig med, er ens Kærlighed værdig, men ogsaa prøve sig selv for Guds Ansigt, om man er rede til at give sig selv i sit Ægteskab.

Desværre er Reglen den, at der i Forlovelses-tiden pjankes meget, tænkes lidt og bedes endnu mindre, saa de fleste gaar ret uforberedte ind i Ægte-

standen. Naa, synderlig megen Livsvisdom kan man jo ikke vente hos forelskede unge Mennesker, de ser alt i et Rosenskær. Paa en Maade er det jo godt, at der dog er en Tid i Livet, da man kun drømmer om Lykke. Den Tid kan snart nok komme, da det søde Rosenskær er blevet til trist Graavejr, medens de før saa smaa og bløde Torne — man regnede dem ikke mere end Klørerne i en spæd Kattekillings Fløjelspoter — er blevne haarde, hvasse og store, saa man river sig til Blods paa dem hvert Øjeblik.

Rosenskærskys og det at raadføre sig med Gud og sin egen Samvittighed kan dog nok forenes, især naar Kyssene ikke bliver for mangfoldige.

Trods alle Overvejelser og fromme Betragtninger er de allerfleste af os, som nu er gifte, vistnok komne mere eller mindre hovedkulds ind i Ægteskabet. Saadan plejer det at gaa. Det tager en, og — saa er man der. Det er forbavsende, at det dog i mange Tilfældegaard saa godt, som det vitterlig gør.

Mon det skyldes Menighedens Forbønner for dem, der lyses til Ægteskab for? Mon det skyldes troende Forældres Forbøn for deres Børn i dette umaadelig betydningsfulde Livsforhold? — —

Nu tænker jeg mig et jævnt godt og hæderligt Hjem, Hvedebrødsdagene er forlængst forbi; hun sidder ikke mere ved Klaveret og spiller stemningsfulde Melodier, medens han staar bagved og synger — om hende. Nej, Livsdagens prosaiske Sol staar højt paa Himlen, og der skal arbejdes; Børnene skal vaskes og stoppes med store „Mellemmader“; Forretningen skal passes; der skal forhand-

les og handles med mange vanskelige Mennesker; Byrderne bliver tungere paa alle Kanter; nu vælter ogsaa det offentlige Liv med sine Krav og Uvejrs-skyer sig ind over Hjemmet; begge Ægtefæller er allerede indviklede i et Utal af Foreninger og Raad; der kan gaa Rækker af Dage, hvor Mand og Hustru saa at sige kun ses ved Maaltiderne. Han har sit Arbejde, som nødvendigvis maa passes, han skal være her og der og alle Vegne, ellers kan han ikke klare Stillingen og Udgifterne — disse Udgifter, der stadig vokser. Hun vænner sig mere og mere til at se Sagen fra det sædvanlige Konestandpunkt: hendes Arbejde er selvfølgelig langt vigtigere end hans; Børnene skal være i Tøjet og af Sted til Skole inden 8; Maden skal være færdig til 12; Vasketøjet skal være tørt paa en Eftermiddag, enten det piber eller synger med Vejret, Husholdningspengene skal være der Mandag Morgen, Pigerne skal være rappe med Klud og Kost; hendes Ruder og Dørlaase skal være blanke som Solen, selv om det fyger med Sand og Snavs fra Gaden, o. s. fr.

Kan han ikke straks gaa ind paa hendes Maade at tage Sagen paa, saa er hun fortrydelig, græder surt og smækker med Dørene (noget af det skrækkeligste for en Mand at høre) og siger ikke et Ord ved Maaltiderne, det skulde da være nogle Røfler til Børnene.

Hjemmet bliver uhyggeligt, og Manden flygter ind i sit Kontor eller Værksted eller maaske til — Klubben. Hver af Parterne gaar sin Vej.

Ja, saadan gaar det mange Steder; ak — var det endda kun blandt vantro Mennesker!

Hvad er der egenlig i Vejen?

Ulykken behøver ikke at være den, at disse to har taget fejl af hinanden. Der kunde maaske forholdsvis let raades Bod paa Skaden, blot man vidste, hvor den stikker.

Saa vidt jeg har lært Mennesker at kende, bunder det som oftest i dette, at der ingen Oprigtighed og Fortrolighed er mellem Ægtefællerne.

Det er naturligvis godt, om det er et „kristeligt“ Hjem, man gaar i Kirke, holder Bordbøn i hvert Fald om Middagen. (I Parantes bemærket minder Bordbønnerne i adskillige Hjem mig om en vis Slags Edderkopper: nogle smaa bitte Fyre, men med nogle vældig lange Ben, de farer af Sted, som om de undsaa' sig ved at vise sig.)

Det er naturligvis godt, at man omgaas andre Familier, som ogsaa er „kristeligt interesserede“ (blot man vilde lade være at forgive hinanden i stærk Aftenkaffe). Det er endnu bedre, at Mand og Hustru en Gang imellem opsender en Bøn for hinanden i deres Lønkammer.

Men alt dette slaar ikke til, hvis Oprigtigheden og Fortroligheden mangler; man naar da aldrig videre end til, at det gaar slideligt, og det er sandelig for lidt for to, som i deres fagre Vaar forsikrede hinanden med Kys og Omfavnelser: der er ingen paa Jorden saa sæd og god som du!

Før man blev gift, havde man sin Frihed, det

bildte man sig i hvert Fald ind. Efter Brylluppet mistedes Friheden, de to skal jo være ét, altsaa ikke mere to, der hver især kan gøre, hvad de vil Det er ikke blot Guds Ord, der siger, at de skal være ét; Livets haandgribelige Virkelighed siger det, Børnene siger det blot ved deres Tilsynekost, Hjemmet, Navnet siger det uden Ord. Hun skal hinde, hvis det gaar Manden ilde, og han skal tage en Masse Hensyn til sin Hustru, som han i Ungkarle-dagene næppe anede. De skal ogsaa glæde sig sammen, naar Gud sender dem bliden Bør. Bare de saa forstod det!

Det kan ikke nægtes, at den ungkarleagtige og ungpigeagtige Frihed er tabt, den er og bliver tabt Det kan ikke nytte som Dyrenes Konge rasende at ruske i Burets Jernstænger, naar den mærker, at den er indespærret, eller at fyldе Hjemmet med utilfreds Knurren. Endnu daarligere vilde det være at bryde Stængerne itu, selv om man kunde gøre det. Fraskilte Ægtefolk — — mislykkede Eksistenser! hjemløse Fugle! Ak, ak!

Nej, det gælder om at vinde en ny Slags Frihed af en langt lødiggere Art end den, man gav Afkald paa Man har bundet sig selv med Kærlighedens og Troskabens Snore, men man udløser hinandens Evner og Vilje i den Frihed, som daglig giver sig Udslag i dette at være en Velsignelse for hinanden og for det fælles Hjem. Idet ingen af Parterne vil leve for sig selv, men for hinanden, samtidig med at de begge vil leve for Herren, saa

giver de hinanden fri, uagtet de binder hinanden med Baand, der bliver stærkere og stærkere.

Det er denne ægteskabelige Given-fri, som fremmes saa saare, naar Ægtefællerne er fortrolige og oprigtige overfor hinanden; saa ler man ad Hymens Lænker, selv naar der laves til Sølvbryllup. Man har faaet langt mere, end man har mistet, og man erkender, at det dog var godt for en, at det gik, som det gjorde. Gud havde dog Ret, da han sagde. „Det er ikke godt, at Mennesket er ene“ (1 Mos. 2, 18).

Fortrolighed og Oprigtighed! Det er noget helt andet end Maaneskinnsværmer i Forlovelsestiden; da udmaleder man sine Forhaabninger for hinanden, men nu gælder det Livets Virkelighed, mangen Gang kan den være yderst prosaisk. Hun skal interessere sig for sin Mands Livsgerning, og han skal tale ofte med sin Kone derom. Det gælder over hele Linjen, lige fra Kongeslottet til Daglejerhjemmet.

Gud har ikke skabt Kvinden til at erstatte Manden og fortrænge ham fra den ledende Stilling, men derimod har han i høj Grad udrustet hende med Evner til at udfylde Mandens Liv, førstaa ham og opmunstre ham. Mangfoldige Mænd kunde være blevne meget meddelsomme og hyggelige Ægtemænd, hvis deres Hustruer havde forstaaet Situationen noget bedre og ikke været saa gaasede. Det er naturligvis ikke Meningen, at hun med kvindelig Nysgerrighed skal blande sig i alle hans Sager, være en Slags Over-Revisor for Manden. Mærker han

noget i den Retning, barrikaderer han sig hurtigt i Sneglehuset.

Hun skal heller ikke ved enhver Lejlighed blande sig i sin Mands Samtale med andre Mænd. Ikke saa sjældent kan man høre saakaldte dannede Damer kæppe op med en overfladisk Snakken-med, borende sig ind i Mændenes Ordskifte. Konversationen ved Selskaber tager ofte denne Retning. Mændene er naturligvis galante, forsøger at smile ad Damerne formentlige Aandrigheder, men tænker i deres stille Sind · gid vi var af med dem!

Nej, det, hun skal, er at føle for sin Mand, hun skal tænke over, hvad hans Arbejde betyder i Samfundet, hvilke Vanskeligheder han har at kæmpe med i sin Livsgerning. Hun skal forelske sig i sin Mands Arbejde — — jeg indrømmer, at dette kan have sine store Vanskeligheder i visse Livsstillinger. Hvad skal man f. Eks. sige om Skorstensfejerens Hustru! Og dog — hendes Mand udfører jo et overordentligt samfundsnyttigt Arbejde. hun kan meget godt interessere sig for det, selv om hun hverken kan eller skal følge ham under det. Hun ved jo fra sit eget Hjem, hvor rædselsfuldt det er, naar Kakkelovnen ryger, alle i Huset bliver i daarligt Humør, Gardinerne ødelægges o. s. v Men renses Skorstenen ikke omhyggeligt, saa har man Skandalen, Rørene drypper med Sod, der bliver ikke til at være i Stuerne. Bør hun da ikke opmuntre sin sorte Mand, naar han gaar hjemmefra i sin afskrækende Uniform? Bør hun ikke tilskynde ham til at sørge for, at den vanskelige Skorsten omme

hos Jensens bliver set rigtig godt efter, de har jo døjet saadan med Røg i lange Tider? Og saa tage venligt imod ham, naar han kommer træt og snavset hjem sørge for, at der er rent Tøj til ham, at der er god Lejlighed for ham til at blive vasket og pudset af, spørge ham lidt ud om Svendene, tage sig af baade dem og Drengen, og naar Manden er kommen i sit civile Tøj igen og er blevet ren og skær, saa give ham et stort Kys og lade ham forstaa, at hun af hele sit Hjerte skønner paa sin brave Mand, — se, det sætter Humør i Skorstensfejeren, han fortæller sin Kone om de udstandne Besværheder og Farer, hvordan han tabte Fodlæstet højt oppe i en gammel, mør Skorsten og nær var gaaet til Bunds i Uhyret, men saa raabte han: Hjælp mig, Herre Jesus! og han fik atter fat. For Fremtiden tager hun baade sin Mand og hans Folk ind i sin daglige Bøn, og han velsigner sit gode Hjem.

I de allerfleste andre Livsstillinger vil det jo være langt lettere for Hustruen at kalde Fortrolighed og Oprigtighed frem fra Mandens Hjerte. Købmandskonen skal ikke just være sin Mands Handelsbetjent, som Regel vil hendes Arbejde være for værdifuldt dertil; men det er hendes Ret at vide, hvordan de sidder i det; han bør tage hende med paa Raad, naar han tænker paa at føre Forretningen ind paa nye Baner. Kvinden har i Reglen en finere Næse end Manden for, hvad der betaler sig, hans allerfleste Kunder er jo tilmed af det smukke Køn. Hun skal sørge for, at der er lunt og rent i

Kontoret, at Kommisen har en god Seng og et propert Kammer, at hans Kæreste kan være sammen med ham Søndag Aften inde i Familiens Dagligstue og ikke oppe i hans Loftskammer, hvad der er saa farligt. Alle disse Smaating er lutter Nøgler, som i den forstandige Husmoders Haand lukker Døren op baade til Mandens og Folkenes Fortrolighed, det har stor Betydning for Forretningen. Naar har man hørt, at en Købmand, der har en flink og fornuftig Kone, som i Hovedtrækkene er inde i hans Sager, er gaaet fallit? Men det modsatte har man ofte hørt.

Ak, hvis alle disse højhælede Herrer Bankdirektører viste deres Hustruer noget mere Oprigtighed med Hensyn til deres vidtløftige Pengetransaktioner, blot i de store Træk naturligvis, hvis de delte deres Bekymringer og Planer med dem, inden Bankerotten kom, saa gik Herligheden vist ikke saa hypsigt til Rotterne, som Tilfældet nu er

Hvor som helst Tanken søger hen til Folk i en ærlig Livsstilling, viser det sig, at Hjemmets Soliditet og Lykke gror op af dette Himmerigsfrø: Fortrolighed mellem Ægtefællerne; jeg tænker endda foreløbig blot paa Oprigtighed og Fortrolighed i de timelige Ting.

Idyllen er naturligvis størst paa Landet „Ingen Mand er saa frit og godt stillet som en lille Gaardmand, der sidder godt ved sin Gaard og kan overkomme Arbejdet væsentligt med Konens og Børnenes Hjælp“ — saadan hørte jeg for mange Aar siden en gammel Præst sige, og ved at lægge Mærke

til Folk og deres Afhængighed af hinanden er jeg kommen til at erkende, at han havde Ret.

Lykkeligvis findes der mange saadanne Hjem i Danmark. Det falder ligefrem af sig selv, at Mand og Kone her er fælles om alt, hun ved lige saa godt som han, hvor mange Lam og Grise der er, hvordan Kornet staar, hvad Mejeribogen giver o. s. v.. Han kan bogstavelig talt ingen Hemmeligheder have for hende — — saalænge hun kan holde ham hjemme. Kommer han paa Kroen og i Banken for at „skrive sit Navn“, saa er det en anden Sag. Men hvis hun forstaar at tale med sin Mand paa rette Maade om det, der hører til Hjem og Arne, saa kommer han aldrig paa disse farlige Steder, eller hvis han kommer der, saa er det, fordi det er nødvendigt og nyttigt efter fælles Drøftelse og nøje Overlæg, og da er der ingen Fare ved det.

Ja, Hustruen skal have Mandens Fortrolighed, hvad deres timelige Stilling angaar; uhyre Farer afværges for Hjemmet, naar dette er Tilfældet.

Men han skal ogsaa have hendes Fortrolighed i alle de mange huslige Sager, som en god Husmoder har Tag i, saa lang som Dagen er, der løses derved saa meget godt i dem begge, som før var bundet. Ikke just, at hun skal plage ham med at fortælle, hver Gang en Tallerken tabes og gaar itu, særligt dette virker irriterende paa de fleste Mænd, nej, spar hellere det fornødne fra Husholdningspengene og køb i Stilhed en ny.

Men Manden skal interessere sig for Hustruens Arbejde med at holde Hjemmet i Orden, af og til

rose hende lidt for det, saa gør hun det endnu bedre næste Dag. Han skal dele hendes Bekymringer og Overvejelser med hende, naar det gælder Tøj til Børnene eller Anskaffelse af dette og hint større Stykke til Huset; det er ligefrem fornøjeligt at se, hvor det giver en Kone Mod og Ynde, naar hun mærker, at hun har sin Mand med sig i disse Forhold, hvorimod den Kone, der altid maa handle paa egen Haand, fordi Manden ikke gider skaenke hendes Sager nogen Tanke, enten bliver en modløs, forskrämt Stakkel, der er bange, hver Gang hun skal hente en Krone hos sin Mand, — eller en Havgasse, der værger sig med Skrubbe og knubsede Ord, hvis Manden en sjælden Gang af Vanvare skulde komme til at blande sig i Hjemmets indre Anliggender.

Men har det stor Betydning, at Ægtefællerne viser hinanden oprigtig Fortrolighed i de jordiske Ting, saa har det dog langt, langt større Betydning i det aandelige. Jeg nævnede med Foresat det jordiske først; thi vi er nu én Gang indrettede af Gud saaledes, at vi begynder paa Jorden, og jeg tror ikke paa, at man kan blive til Velsignelse for hinanden i de største Ting, hvis man ikke er ærlig og oprigtig og venlig overfor hinanden i de smaa, dagligdags Ting.

Børnene i et Ægteskab danner her Overgangsleddet fra det jordiske til det aandelige. De er fødte paa Jorden, af Kød og Blod, men de har en Sjæl, de er døbte, deres Navne er skrevne i Himmel, og de er udvalgte til selv at komme der en Gang, blot

deres Barndomshjem kunde blive dem en Hjælp dertil! Lykkeligt det Hjem, hvor Mand og Hustru jævnligt taler med hinanden om deres Børn, medens disse ikke er til Stede. Det falder af sig selv, at der begyndes med de smaa, udvortes Ting: Lille Grethe skal dog have en Kjole, og lille Hans skal virkelig have en ny Bluse. I og for sig kunde Mo'r naturligvis godt klare begge Dele, men en lille Raadslagring med Fa'r gør dog saa godt; Resultatet er, at alle fire straaler af Glæde og kysser hunanden, naar Søndag Morgen oprinder med det nye Tøj. Senere hen bliver Overvejelserne mere alvorlige, det gælder Aar for Aar mere. Blandt mange andre store Spørgsmaal melder sig det om Skolen, Kammeraterne, Fornøjelserne, Bekæmpelse af daarlige Tilbøjeligheder og et daarligt Sind, Deltagelse i Gudstjenester, i Husandagten o. s. v. — — ja, nu er vi allerede helt ovre paa det aandelige Omraade. Det er Børnenes Ret, at alle disse for hele deres Fremtid betydningsfulde Forhold bliver Genstand for gode og fortrolige Samtaler mellem deres Forældre, ja endog for deres Bønner til Gud. Børnene maa aldrig have en Fornemmelse af, at det i deres Hjemgaard efter Princippet: „Skidt med det hele; lad det gaa, som det kan!“

I et Hjem, hvor maaske begge Ægtfæller er fuldt optagne af Arbejde, kan det falde vanskeligt nok at faa Tid til at tale ud med hinanden om alt dette. Men der gives Ting her i Livet, som man skal have Tid til. Afviser man disse Ting, medens Tiden er inde til at tage sig af dem, saa skal man

nok siden hen i Livet faa Tid til at hyle og græde og lide, fordi man faar Sorg paa Sorg fra dem, man havde haabet at faa Glæde af.

Forældrenes fortrolige Samtaler om deres Børn er Børnenes Ministerium. Dér bliver alle deres Anliggender roligt og sagligt overvejede, derfra kommer fornøden Formaning og Tugt, men ogsaa nye, gode Tilskyndelser. Tale stille med hinanden — — hvor godt det gør! Børnene er i Seng, der er stille i Huset, Avisen er læst, det er endnu ikke gaaet ud i Kakkelovnen; hun har lige „lukket“ sin Strikkestrømpe til den sidst ankomne; han sidder i Sofahjørnet og blunder blot med det ene Øje, medens Hjærnen holder Revue over Dagens Indtryk. Saa flytter hun hen i Sofaen til sin Mand, læner sit Hoved op til hans; han tager hendes flittige Haand i sin — — ja, nu kan de hjælpe hinanden. Fra Samtalen om Børnene, Bekymringerne, Forhaabningerne med Hensyn til disse, glider Samtalen af sig selv ind paa hans og hendes egne Hjertealiggender. Det er jo deres Børn. Der drøftes et lille pinligt Oprin med Grethe. „Aa ja! Jeg maa tilstaa, at jeg blev utaalmodig, jeg tog hende for haardt,“ sukker den ene. „Men det var egentlig min Skyld,“ siger den anden, „jeg kunde vist have afværget det altsammen, naar jeg ikke havde været saa ubetænksom.“

De skrifter for hinanden! Der lukkes op for Posen; der bliver mere; men — hvor godt det gør! En ny yndig Rose udfolder sig, medens de to sidder der ogaabner deres Hjerter for hinanden. „O,

jeg vilde saa gerne tjene Jesus bedre; jeg er desværre langt borte endnu!“ sukker hun; han fornæm en af hendes Taarer saa varmt, idet den faldt paa hans Haand. Han tager hende fast i Haanden, hans Øjne staar ogsaa blanke, idet han hvisker til hende: „Gud hjælpe ogsaa mig dertil! Skal vi ikke bede sammen?“

Saa bøjer de deres Knæ og beder en af disse gode Bønner, der virker som en mild Foraarsregn. Nu lejrer Guds Engle sig glade om dette Hjem, hvor smaa og store sover ind under de store, lune Vinger.

Jeg tror førvrigt slet ikke, at troende Ægtefæller gør rigtigt i at holde deres regelmæssige Morgen- og Aftenbøn sammen. I hvert Fald maa de da, foruden hvad de har sammen, have stille Bønnens Øjeblikke hver for sig ene i Lønkamret med Herren. Hver har dog sit at skrifte for Gud, hver har sine Afdelinger i Hjertedybet, som kun Guds Øje faar Lov at skue til Bunds i. Elsker de to Mennesker hinanden, saa maa de da ogsaa stadig føle sig tilskyndede til at bede for hinanden, og disse Forbønner maa dog hyppigt gaa ud paa dette, at Gud ved sin Aand vil hjælpe den, man har kær, til Sejr over Synden og Djævelen, saa paa dette og saa paa hint Punkt. Vil man tale med hinanden om, hvad man har fundet af syndigt hos hinanden (det er et vanskeligt Hjørne at komme godt om ved), saa maa man dog endelig baade før og efter tale med Herren derom i Enrum. Derved banes Vejen, saa det kærligt bebrejdende Ord kan finde et godt

Sted, og derved læges Saaret, det, der skulde slaas, men som sandeligt ogsaa skal lukkes igen, uden at der bliver en Bitterheds Rod tilbage.

Men har Mand og Hustru hver især sine Løn-kammerstunder med Gud som en umistelig Del af sit aandelige Liv, saa falder det af sig selv, at de mødes i Fællesbøn ved Maaltiderne (Bordbøn), ved Husandagt, ved en Andagt i Hjemmet som Afslutning paa en lille Sammenkomst med Venner, men ogsaa ved særlige, betydningsfulde Lejligheder, enten det nu er sørgelige eller glædelige. Det vejer alligevel noget, naar en Mand og hans Hustru i Tro gaar frem for Guds Ansigt, bøjer deres Knæ og beder til ham i Jesu Navn. Lad os her mindes Mesterens Ord: „Dersom to af eder bliver enige paa Jorden om hvilken som helst Sag, hvorom de vil bede, da skal det blive dem til Del fra min Fader, som er i Himlene“ (Matth. 18, 19).

Naar Børnene begynder at modnes, bør de af og til opfordres til at være med ved saadanne Familiemøder ved Guds Trones Fod. For det første er deres barnlige Bøn, som endnu ikke kender til Twivlens Anfægtelser, maaske mere virkningsfuld end Forældrenes; men dernæst samler de unge fra saadanne Øjeblikke rige, stærke Minder, de holder dem fast, naar Satan siden hen slider i dem for at hale dem ud i Synden.

Fortroligheden mellem Mand og Hustru udvides ved saaledes at drage de opvoksende Børn med ind i Familieraadet og Familiebønnen til en Familie-fortrolighed; den er meget værd.

Noget af dette slaar os saa yndigt i Møde fra Tobias' Bog. Gamle Tobias og hans Hustru Anna har en gribende Samtale i Anledning af Sønnens farefulde, men vigtige Rejse. Hun græd. Ja, naturligvis. Men han sagde (jeg tror, han tog hende om Halsen, da han sagde det): „Vær ubekymret, Søster! han skal komme karsk tilbage, og dine Øjne skal se ham!“ Er det ikke kønt: Tobias kalder sin Hustru: Søster! — — Søster i Herren! (Tob. 5, 25—29).

Betagende er det at læse om den unge Tobias og hans Hustru Sara, hvorledes disse to Nygifte staar op af deres Seng og beder sammen; saa barnligt og enfoldigt bad de, at den onde Aand, som havde omkredset den unge Kvinde saa længe, maatte fly. Dér laa disse to paa Knæ Side om Side ved Naadetronens Fod. At hun med sit Hjerte var med i den Bøn, han opsendte, kan vi se af, at der staar: „og hun sagde Amen med ham.“ Der tilføjes: „og de sov begge den Nat“ (Tob. 8). Ja, man sover godt efter saadanne Bønner.

Det gamle Præstepar Zacharias og Elisabeth har stadig mange Venner paa Jorden. Interessant og hyggeligt har deres Præstegaard ligget oppe i Judæas Højdedrag (Luk. 1, 39). Hvilken Hemmelighed de to Gamle fik at dele med hinanden i de fem Maaneder, hun holdt sig skjult for fremmede Blikke, medens det bekræftede sig, at Gud holdt sit Løfte! Han var bleven stum, det var hans Straf midt under al denne Naade, fordi han, skønt han var Præst, mødte Gabriels Hilsen med Tvivl. Hvordan han har

baaret sig ad med at tale med sin Hustru i de ni Maaneder, der gik, inden Stumheden hævedes, ved jeg ikke, Fingrene har vel været for stive til at lære Fingersproget efter Kunstens Regler, dog vist næppe efter Hjertets umiddelbare Tilskyndelser. Der fortælles jo i Luk. 1, 63 om en Tavle, han skrev paa, og om, at man „nikkede“ til ham for at forklare sig for ham. Kærligheden finder altid paa Raad. En Kendsgerning er det i hvert Fald, at Zacharias og Elisabeth har haft det saa fortroligt med hinanden i al denne Tid, at hun er fuldstændig inde i Situationen, kender sin Mands Oplevelse oppe i Templet og Englens Forudsigelser baade om Drenagens Fødsel, det Navn, han skulde bære („Herren er naadig“ betyder dette dejlige Navn), og den Livsgerning, han skulde faa. Da Barnet skal omskærtes og ved denne Lejlighed have Navn, holder de tilstedekomne Naboer og Slægtinge paa, at Faderen skal opkaldes, Drengen skal hedde Zacharias, men hun svarede: „Nej, ingenlunde, han skal kaldes Johannes,“ og hendes Mand stadfæstede hendes Ord ved Hjælp af Tavlen (Luk. 1, 57—63).

Lykkelige gamle Præstefolk! Fortrolige med hinanden og fortrolige med Gud. Men Drengen, Gud gav dem, og som de gav Gud, lykkedes ogsaa over al Maade.

Det lykkeligste Ægteskab, som Mennesker har levet i, har jo uden Tvivl været det, der hegnedes om Guds enbaarne Søn, da han som den lille Jesus voksede op i et stille Hjem i Nazareth. Mellem Josef og Maria har der bestaaet et Forhold saa el-

skeligt og fortroligt, som det ikke har været kendt paa Jorden hverken før eller siden. Vi træffer en Række fine og skønne Vidnesbyrd derom i Evangelierne. Dette er egenlig kun, hvad man kunde vente. Men mærkeligt er det i Sandhed at læse om, hvordan disse to ædle og fromme Mennesker af Guds Haand føres ind under en stor fælles Bekymring, ja Smerte, for at forenes endnu underligere i hellig Fortrolighed. Jeg tænker paa, hvad der berettes os i Slutningen af Luk. 2: Den unge Dreng Jesus er bleven borte for dem i Menskemyret under Paaskfesten oppe i Jerusalem. Da de endelig finder ham, udbryder Maria: „Barn! hvorfor gjorde du saaledes imod os? Se, din Fader og jeg har ledt efter dig med Smerte“ (Luk. 2, 48). Der ligger vist i dette Udbrud fra Moderhjertet: „hvorfor gjorde du saaledes imod os?“ noget langt dybere og højere end en Bebrejdelse til Jesus. Kan man tænke sig, at Jesus har faaet Skaend af sin Moder? Jeg tror, at vi her staar overfor en af disse hellige Anelser om den Haand, som Moses saa „udrakt fra Guds Trone“; Frelserens Barnehaand hvilede i den endnu fastere end i hans Morders. Ja, — der var en Styrelse i det, der var sket, selv om Skylden menneskelig talt var Josefs og Marias egen: de havde vogtet den betroede Skat daalrigt. Guds gode Haand styrer ogsaa dette til det gode, de føres ind i en fælles Angst, fælles Smerte, fælles Anstrengelse, de har bedt, ja raabt sammen til Gud som aldrig før, som de dør ilede fra Telt til Telt, fra Hus til Hus for at lede efter

deres forsvundne Barn. Men dette har knyttet dem sammen med stærke Baand. Da Gensynets store Øjeblik endelig er kommet, saa er det ikke paa sine egne Vegne alene, Maria taler, nej, det falder af sig selv, at hun siger: „Din Fader og jeg.“

Det Lys, som fra de to sidste Vers i Luk. 2 herefter falder over deres Hjemliv i Nazareth, er noget af det yndigste, vi kender fra vor Bibel. Der udgik en Fornyelse fra den fælles Smerte.

„Han lærte Lydighed af det, han led!“ Jeg forstaar ikke ret meget af dette Ords Anvendelse paa Jesus (Hebr. 5, 8). Derimod forstaar jeg godt, at det har Ærinde til os, der gerne vil følge hans Fodspor. Vor himmelske Fader og vor højlovede Frelser ved bedst, hvilke Livsførelser vi har behov for at naa den Lykke her og hisset, som er bestemt for os i Guds Raad.

Jeg har ofte set Forældre staa og græde ved deres Barns Grav; Sorgen gik dem gennem Hjer tet. Jeg har undertiden kunnet spore, at den fælles Smerte blev dem til Velsignelse: mere Hensyns fuldhed mod hinanden, mere Fortrolighed og dermed ogsaa større ægteskabelig Lykke kom fra den Tid til Huse hos disse Mennesker.

DEN TABTE SØN.

Af *Mads Nielsen*.

Han sank, og han sank. De blegned og brast
de dyreste Drømme, han drømte.
Og Sangen tystned saa brat den Stund,
de sidste Pokaler var tømte.

Med Venner i Flok om den gyldne Vin
han drømte sig sejre ved Festen,
men Vinen blev Øl, og Øllet blev tyndt,
og Vennerne glemte nok Resten.

Thi Livet er et i en festlig Stund,
hvor Rusen sin Islæt væver.
Et andet er det den Alvorsdag,
det byder paa bare Næver.

Han sank, og han sank. Hans unge Mod,
der tændte sig Blus over Strande,
det blaafrede nu som en sluknende Gnist,
en usselig, osende Tande.

Hans Sind, der en Gang laa aabent og frit
 og sang mod den videste Verden,
 det mørknede nu af det skumle Had
 og stivned i trodsig Forhærden.

Han sank, og han sank. Hver Jordens Dag,
 som Sol over Skyggerne sejred,
 øgede kun det Dække af Dynd,
 den over hans Ungdom lejred.

Ikke et Haab at faa længes imod
 og ikke et Minde at værne.

Dag ud, Dag ind uden Mening og Maal
 mellem Skæbnens susende Kvarne.

Han sank, og han sank. Da var det en Dag,
 der ramte en Klang hans Øre.

Den fanged. Han standsede brat i et Sæt.
 Saa sælsomt var det at høre.

Det skete en Dag med silende Regn
 i en Storstads fattigste Gader
 — ikke en Skygge af Sol var at se
 over Husenes triste Façader.

En trøstesløs Dag i et skummelt Kvartér
 og midt i et skident Stræde.

Da bares der ud i den haabløse Dag
 en Strofe af sitrende Glæde.

En Strofe, en Klang i hans Moders Maal.
 Den ramte en Streng derinde,

saa frem i det haabløse, triste Graa
der skinned saa skært et Minde.

— En stille Stue en Skumringsstund.
Til Graven hans Moder var baaret.
Da standsed hans Fader i Salmen brat
og strøg ham saa blødt over Haaret.

Der laa i det Strøg en dirrende Bøn,
hvor Ordene ej kunde række.

— Nu strøg det saa blødeligt over hans Sind
gennem alt det haarde og frække.

Nu strøg den saa mundeligt over hans Sind,
den Strofe af sitrende Glæde.

Den gamle Salme om Himmerigs Fred,
der smiler til dem, der græde.

Da saa han i Glans sit Barnehjem,
og Længselen blev ham vaagen,
Tankerne gik ad den hvide Sti
og ind under Linden ved Laagen.

En Stue i Skygge af Lindenes Løv
med stille, livsalig Hygge.

Selv Urets træppende Tikken lod
som Nynnen af inderlig Lykke.

Og bagved Stuen laa Livets Gang
med Alvor og Ansvar og Glæde.

— Selv stod han i trøstesløs silende Regn
og midt i et skident Straede. —

Da spændte hans Vilje sig brat mod et Maal.
 Endnu var det ikke forsilde.
 Og hamrende hugged hans Tanker i Takt:
 — Han vilde — han vilde — han vilde.

Han grubled ej over, hvornaar og hvorlangt
 og Vejen, hans Fod turde træde.
 Han gik, som han stod, mens den silende Regn
 randt over det skumle Stræde.

Kun ét, et eneste, fyldte hans Sind,
 kun ét kunde læge ham Saaret:
 At kende — aa, blot en eneste Gang —
 det signende Strøg over Haaret.

MANDEN UNDERDANIG.

En Brevveksling ved *Joh. Vide-Petersen*.

Lønholm, 24. August 1904.

Min kære Fader!

Tak for Brevet igaar. Det er saa rart at høre hjemme fra og navnlig, naar det er godt nyt som denne Gang. Det glæder mig, at Moder er kommen over sin Sommerforkølelse, saa at hun nu kan vove sig lidt ud igen.

Du forundrer dig maaske, kære Fader, over, at du igen saa snart hører fra mig — for jeg plejer jo ikke at være slem med at svare hurtigt paa eders Breve; men denne Gang kan jeg ikke trække Svaret ud, thi der var noget i dit Brev fra igaar, som har opfyldt mig med mange Tanker, lige siden jeg modtog det — en Del af Natten gik endogsaa med til at spekulere, saa at jeg først kom rigtig til at sove hen paa Morgenstunden.

Det, der bragte mig paa saa mange Tanker, var en Ytring i dit Brev om Smedens Botilde, der nu er blevet Kommunelærerinde i København. Hun tiltaler dig ikke, kan jeg nok forstaa, og du skriver: „**Det er trist at møde en Kvinde, der saa**

ganske har glemt sin Kvindelighed og er blevet omdannet til et mandfolkeagtigt Hunkønsvæsen, der idelig — men forgæves — kæmper for at vikle sig ud af den Form, hvori Gud nu en Gang har skabt hende: — til at være underdanig og tage mod Undervisning i al Stilhed.“ Denne Udtalelse er Skyld 1, at jeg i Dag atter skriver til dig, kære Fader. Her paa Gaarden er dette Ord: „underdanig“ som en Krigserklæring; saa snart det lyder i den Forbindelse, hvori du ogsaa bruger det, er Freden forbi paa Lønholm. Husets Beboere deles straks i to Lejre — en mandlig og en kvindelig —, og saa gaar det løs; jeg prøvede i Begyndelsen paa at være neutral og udenfor Partierne, men mine Kønsfæller erklærede mig for en utro Skabning, og Udfordringerne fra Modpartiets Side gjorde mig snart varm, saa at jeg nu er en af de ivrigste Deltagere i Kampen.

Det forstaar sig — vore Diskussioner gaar anstændigt og ordentligt til, skønt de langt fra er Lejer og Leg — det er virkelig ramme Alvor, og nu, da ogsaa du — min kære, rare Fader — uforvarende er kommen ind paa Kamppladsen, saa maa du ogsaa give en Forklaring over, hvad du mener med den ovenfor nævnte Ytring.

Hvorfor skal Kvinden være underdanig under Manden? Er det ikke i Grunden en ganske ubillig Fordring, som hører Barbariet til og ikke har hjemme i et civiliseret Samfund med en lovbunden social Ordning af Menneskelivet? Og hvad For-

trin har Manden som Mand fremfor Kvinden som Kvinde? De har jo hver deres Ejendommeligheder, men er Mandens Ejendommeligheder da større og mere værdifulde end Kvindens? Jeg kan ikke se det. Jeg kan nok se, at der har været store Mænd, men jeg kan ogsaa se, at der har været store Kvinder, som har højnet deres Køn, — og naar der har været flere store Mænd end Kvinder i Historien, saa har dette sikkert ikke sin Grund i Mangler ved Kvinden, men i Mangler ved en retfærdig Ordning af de to Køns Forhold til hinanden. Og hvor har dette Ord: underdanig — udslyget fra Mændenes Side — ikke ofte været som et Kølle-slag i Ansigtet paa Kvindens Rettigheder og har knust mange Kvinders Livslykke, idet de blev tvungen ind under Mændenes Tyranni, som Sam-fundet havde stadfæstet ved Lov, „givet paa Amalienborg under Vor Kongelige Haand og Segl, hvor-efter alle Vedkommende sig have at rette“.

Hvilken Sum af Lidelse, undertrykt Livsmod og Lammelse af brugbare Kræfter har ikke dette lille Ord „underdanig“ ført ind i Kvindens Liv — jeg kan nævne mange Eksempler fra Livet — og hvor mange Liv skal maaske ikke endnu i Fremtiden knuses under dette Ord, der ruller frem som en af Israels Jernvogne og sonderskærer alt levende under sine Hjul.

Forleden Aften sagde Esther, den ældste Datter her i Huset, da vi efter en Holmgang med For-pagteren og Forvalter Keyser var kommen op paa vort Værelse: „Dersom den, der har opfundet Or-

det „underdanig“, havde vidst, hvad det vilde føre til i Livets Brug, saa havde han udslettet sit usle Liv af Jorden i afmægtig Fortrydelse over sin Synd.“ Ja, det sagde hun.

Nu har du faaet et lille Indblik i din hle Misses Tanker og ryster vel paa Hovedet, kære Fader; men du har før faaet Lov til at kigge lidt ind i mig, og du har før set mig komme til dig og lægge Hovedet ind til din Skulder for at bede: „Fa'er, hjælp mig!“ Saadan kommer jeg ogsaa nu og beder dig: „Fa'er, hjælp mig!“ Men nu er jeg saa træt og tung af Tanker. Lampen er ved at gaa ud — blot jeg nu maa kunne sove i Nat! Hils hle Mor og dig selv fra

din egen
Misse.

Helleby Præstegård, 26 August 1904.

Min kære Maria!

Jeg er nok kommen net op at køre med min egen Datterhl, og havde jeg, da jeg skrev den anholdte Ytring i mit Brev, anet, at jeg varkommen ind paa en Valplads, hvor du som en Valkyrie øvede dine Vaaben, saa — ja saa — jeg ved ikke, hvad jeg da havde gjort.

Men naar du kommer og lægger dit lille, brunlokke Hoved op til min Skulder og siger: „Fa'er, hjælp mig!“ — saa kan jeg ikke modstaa dig, men bliver straks en „underdanig“ Fa'er, der gerne vil hjælpe sin lille Pige til Rette.

Jeg kan nu slet ikke holde med Frk. Esther, naar hun mener, at Opfinderen af Ordet „underdanig“

vilde have endt sit usle Liv for egen Haand, hvis han havde forudset, hvad det Ord vilde blive brugt til i Menneskelivet. Paa den Maade maatte Ophavsmændene til et eller andet sprogligt Udtryk jo alle tilhobe ønske sig Døden; thi hvad er ikke blevet misbrugt i denne syndige Verden? Et Ord som „Rettfærdighed“ eller „Lighed“ eller „Frihed“ er jo ypperlige Ord, men hvilke Misgerninger er ikke blevet begaet i Ly bag disse Ord — tænk paa Revolutionen i Frankrig, Myrderierne i Armenien o. s. v.!

Ordet „underdanig“ er et meget godt Ord — ja, saa godt, at Herren har selv optaget det i sit Ordforraad, da han lod sin hellige Bog, Bibelen, skrive. Jeg tror endogsaa, at han selv har lagt det ind i Menneskenes Hjerte og paa deres Tunge, fordi det hører til i Himmelten og dør betegner de hellige Engles nderlige Forhold til Gud, deres Skaber og Herre. Og i Tidernes Morgen kom det her ned paa den nyskabte Jord og levedes i en herlig Virkelighed af de to Mennesker, der Haand i Haand fulgtes ad hver Aften hen til Gud Herren, naar han kom til dem i Haven. Det var Underdanigheden i deres Hjerter under Herrens Haand og Vilje, der skabte disse to Menneskers salige Lykke.

Men saa kom Synden — den satte sit Helvedmærke paa alle Ting, ogsaa paa dette dejlige Ord fra Himlen; det blev draget ned i Syndens Smuds og Skarn, det blev grebet af syndige Hænder, og Lysstraalen fra Himlen, som var deri, blev omdannet til en Lynstraale fra Helvede. Velsignelsen blev

vendt til Forbandelse, og alt det, som Gud havde givet Menneskene at glæde sig ved, blev til Sorg, Smerte og Død paa alle Hold. For saa vidt kan jeg, kære Datter, give dig Ret i, hvad du skriver i dit Brev. Ordet „underdanig“ er blevet brugt til Kvindens Nedværdigelse ned gennem Tiderne — men det er ikke, fordi Underdanighed i sig selv er en Nedværdigelse, men fordi Underdanighedsbegrebet af Synden er blevet forvrænget til sin Karrikatur og af onde Hænder er blevet brugt som „et Kølleslag i Ansigtet paa Kvindens Rettigheder“.

At selve Underdanigheden ikke er en Nedværdigelse af et Menneske, har du jo selv oplevet i dit Forhold f. Eks. til mig. Jeg har jo mange Gange krævet et Underdanighedsforhold fra din Side overfor mig, fordi du var mit Barn — men sig mig: har du virkelig nogen Sinde følt dig nedværdiget ved at adlyde mig og gøre, hvad jeg bød dig? Hvorfor ikke? Fordi vort Forhold har været bygget paa gensidig Tillid, Forstaaelse og Kærlighed — i dette Tilfælde har det været et sandt Barneforhold. Vi to har jo altid villet hinandens Vel; men jeg har været Fader — du Barn — det er et oprindeligt Forhold, der har været fra Begyndelsen af, og er ikke begrundet i, at jeg som Mand har 'mere værdifulde Ejendommeheder fremfor dig som Kvinde, men tværtimod i, at dette Forhold er dannet saaledes af Skaberens Haand og maa være saadan.

Men nu tager vi et andet Forhold, ikke Barneforholdet, men Ægteskabsforholdet, som jo endnu mere særligt er et Forhold mellem Mand og Kvinde.

Tænk saa igen en Gang paa dit Hjem — og jeg tør nok sige: dit lykkelige og lyse Hjem — tror du ikke, at Mor og jeg har det godt sammen og er lykkelige i vort Ægteskab? Jeg ved, at du tror det — og har mærket det mangfoldige Gange. Naa, saa vil jeg gaa videre og sige: er der nogen Kvinde, der har været sin Mand underdanig „som Herren“ (Eph. 5, 22), saa er det din Moder; men har du nogen Sinde mærket, at hun blev nedværdiget derved og følte sig underkuet? Synes du, at det vilde passe, naar jeg skildrede din Moder som „en knækket Lilje“, „en knust Sjæl“ eller lignende? Er der noget, Mor med sit lyse, glade Smil og sin selvklare Latter ikke minder om, da er det saadanne Foreteelser. Og ved du Grunden, kære Maria? Det er den, at Herren har lagt Ordet „underdanig“ ned i vort Liv, renset fra al Syndens Smuds og beaandet af hans Helligaand, og saa har dette dejlige Ord ført os Dag for Dag dybere og dybere ind i Forstaaelse af og Kærlighed til hinanden, saa at vort Ægteskab er blevet som en Forgaard til Himmel.

— — —
 Men nu kom der Bud fra Rasmus Vægter, at jeg skulde komme med det samme og hjemmedøbe deres Barn, som de „bekom sig“ igaar. Derfor Farvel, min Pige — og forson dig nu lidt med Ordet „underdanig“, indtil vi igen tales ved. Hilsen fra Mor og „Pip“, som lige i Øjeblikket giver os en Serenade — det er nok Meningen, at den skal med i Konvolutten til dig.

Din egen Fa'r.

Lenholm, 1 September 1904.

Kære lille Fa'r!

Du skal have et rigtig varmt Trykkys, fordi du saa klart og indgaaende har behandlet mine dumme Skrriverier og ikke sagt, at du nu var ked af at faa mere af den Tønde.

Dette faar mig til at tage Traaden hdt op paany i dette Brev. Jeg maa straks give dig Ret i dine Udtalelser om, at Ordet „underdanig“ ikke er et daarligt Ord i et Forhold som dit og mit eller som dit og Moders. Men jeg har for Resten aldrig tænkt føi paa, at disse Forhold havde noget med Underdanighed at gøre, dog nu kan jeg se det — dør er det jo, som det skal være; og det er altsaa, fordi Underdanighedsforholdet er beaandet af Gud og ført tilbage til sin oprindelige Herlighedstilstand.

Men nu kunde det interessere mig at vide lidt om det, som du sikkert ogsaa vilde have skrevet noget om, hvis ikke Rasmus Vægters Barn var kommen i Vejen og havde nødt dig til at afbryde dit Brev. Jeg tænker paa det Underdanighedsforhold, som Mændene altid har forlangt af os Kvinder, selv om vi hverken stod i Barneforhold til dem eller levede i Ægteskab med dem. Jeg mener altsaa det „Forhold“ — eller hvad skal jeg kalde det? — som begge Køn rent socialt sét faar til hinanden, naar de staar overfor hinanden med hver sine Evner, sin Livsudvikling, sin Karakter og Uddannelse og mødes paa Livets Skueplads med lige Berettigelse til at tage Del i det store Kapløb,— i Kampen for

Tilværelsen. Har Kravet fra Mændenes Side om Underdanighed ogsaa her sin Berettigelse?

Skal jeg svare — og jeg har tænkt meget der-over — saa maa jeg svare: Absolut nej. Jeg tænker mig, at en Mand og en Kvinde hver for sig søger den samme Telegrafistplads; de har begge et godt Helbred, begge Præliminæreksamen, begge gode Anbefalinger fra forskellige Myndigheder; vilde det nu være rigtigt, at man ved Besættelsen af en saadan Plads valgte Manden fremfor Kvinden, fordi det Underdanighedsforhold, som „over al Verden gængs er“, ogsaa skulde konstateres i dette Tilfælde? I vore Dage er Lighedsprincippet jo indført mange Steder i vort offentlige Liv i den Slags Tilfælde, som her er nævnt, og man har jo „befundet sig vel derved“. Er altsaa Underdanighedsforholdet bortskaffet i et saadant Tilfælde, hvorfor skal det saa hævdes i saa mange andre Tilfælde — det sætter ondt Blod, og — ikke sandt, kære Fader — Retfærdighed fremfor alt!

Dette sagde jeg ogsaa forleden Dag, da Forvalter Keyser og jeg røg sammen i største Ven-skabelighed om det gamle Mellemværende. Men ved du, hvad han saa svarede? Han mødte op med de sædvanlige gamle Travere om, at Kvinden skulde blive ved sin Gryde, sy Mandens Tøj, stoppe hans Hoser, føde Børn og opamme dem — og saa for Resten holde sin Mund om Ting, som ikke kom hende ved. — At en Mand vil sige saadan Snak! Hvis Kvinden nu er stillet saadan, at hun hverken har Gryde eller Køkken, Mand eller Børn — hun

skal da ikke for bare at komme ind i det rette patenterede Underdanighedsforhold gaa hen og skaffe sig en Gryde, en Mand og et Barn paa staaende Fod. — Det vilde blive en net Redelighed! Og hvad mon d'Hrr. Mænd saa vilde sige til os?

Men jeg kommer pludselig i Tanker om, at naar du nu læser dette Brev og særlig, hvad jeg nylig skrev, saa kommer du til at tænke paa Frk. Botilde og hendes Mangel paa Underdanighed. Ja, kære Fader, her har vi jo et lyslevende Eksempel paa en Kvinde, som ligefrem er lovlig undskyldt for at vise Underdanighed mod nogen Mand (jeg tænker selvfølgelig ikke paa Forholdet til hendes Overordnede) — thi hvem skulde det vel være? Hvad skal hun nu gøre? Hun har ingen Fader, hun har heller ingen Ægtemand at være underdanig overfor — hun maa da altsaa være fri for at vise Underdanighed overfor Manden, ikke sandt?

Se, dette vil jeg nu gerne høre din Mening om, sæde Fa'r, og du maa ikke blive træt af mig, thi jeg vil gerne hjælpes til Klarhed og lære baade at se ret og gøre Ret.

I Morgen skal vor gamle Stuepige giftes, hun er saa forelsket i sin tilkommende Mand, at det vil gaa som Fod i Hose for hende at være sin Mand underdanig — hun vil aldrig tænke noget ved det. Hvordan har Mor det? Hils hende mange Tusinde Gange og giv hende et rigtig varmt Kys, — Pip skal du give medsendte Vejbred, saa synger hun nok en ny Arie for Eder. Den bedste Hilsen til dig, lille Fa'r, med Tak for trofast Kærhthed!

Din egen Datterlil.

Helleby Præstegård, 16. September 1904

Kæreste Misse!

Jeg har i den sidste Tid været noget optaget af Arbejde, saa at det har trukket noget ud, før jeg har faaet Raad til at spendere dig et Par smaa Kvarter.

Det glæder mig, at mit sidste Brev har bragt dig lidt nærmere Forstaaelsen af Ordet „underdanig“, saa at du nu paa et Par Omraader ikke længere ser noget spøgelsesagtigt eller uhyggeligt deri.

Nu vil jeg først — førend jeg gaar over til at udtale mig om de Spørgsmaal, du i sidste Brev har stillet mig — genoptage hdt af den Traad, jeg havde spundet et Stykke paa i mit Brev, men blev afbrudt i ved Hjemmedaaben. Du husker, at jeg talte om Mors og mit lykkelige Ægteskab, som netop var blevet lykkeligt, fordi hun havde været underdanig i sit Forhold til mig og ikke det modsatte. Du ved, at der er noget, der hedder: at være paa sin rette Hylde Den Gud, der oprindelig ordnede alt saa godt og viseligt, indførte ogsaa fra Begyndelsen noget af et „Hyldesystem“ i Tilværelsen. Solen fik sin Hylde, Jorden sin, Maanen sin, Planterne deres, Fiskene deres, Fuglene deres og Menneskene deres, og da fik Manden ogsaa sin saa vel som Kvinden. Og havde alting blevet staende paa sin rette Hylde, saa havde vi endnu den Dag i Dag haft paradiesiske Tilstande.

Men galt gik det — der kom Uorden i hele Hyldesystemet; Menneskene vilde op paa Guds

Plads, Dydrene op paa Menneskenes og være deres egne Herrer, Kvinden vilde op paa Mandens Plads, og Manden vilde ikke ned paa Kvindens Plads — man vilde ikke være paa sin egen Hylde, hvor man passede. Den firkantede Terning vilde ned i det runde Hul, og Kuglen vilde ned i det firkantede Hul — men det passede ingen Steder; saa legede man Æventyr og bildte sig selv og andre ind, at saadan skulde det være, og saadan passede det netop, skønt det kneb og skar og klemte paa alle Ledder og Kanter — men man gav helt andre Ting Skylden end det, der virkelig havde Skylden: at man ikke var paa sin rette Hylde.

Men saa kom „den Soles Sol fra Bethlehem“, Jesus, for at faa alt paa sin rette Hylde igen i denne forkerte Verden — særlig blandt os Mennesker, hvorfra Elendigheden stammede, og han kom ogsaa for at sætte Mand og Kvinde paa deres rette Plads. Alle andre havde glemt det, men han ikke — thi han havde selv fra Begyndelsen været med til at stille dem paa den rette Hylde, hvor de passede. Og saa kom han og lod det Ord sige til alle Kvinder, der levede i Ægteskab: „Hustruerne skulle underordne sig under deres egne Mænd som under Herren, thi en Mand er sin Hustrus Hoved, ligesom ogsaa Kristus er Menighedens Hoved. Han er sit Legemes Frelser. Dog ligesom Menigheden underordner sig under Kristus, saaledes skulle ogsaa Hustruerne underordne sig under deres Mænd i alle Ting.“ — Se, i det Ord, kæreste Datter, fik Kvinden i Ægteskab sin rette Hylde anvist — dør,

hvor hun passer; men samtidig fik Manden jo sin Plads anvist i det samme Ord som „sit Legemes Frelser“ d. v. s. sin Hustrus Velsigner og Lykkebringer, ja Frelser, fordi han er hendes Hoved. Og dør, hvor Manden indtager sin rette Plads og Kvinden sin i et Ægteskab, dør vil Guds Velsignelse ikke udeblive — dør vil der blive Lykke. Derfor er Mor og jeg lykkelige, thi vi har ladet Jesus føre os ind paa vor rette Plads i vort indbyrdes Forhold.

Det var dette, jeg ikke fik rigtig sagt i mit forrige Brev, men som jeg denne Gang følte Trang til at vedføje. —

Men hvad jeg nu har skrevet, danner for Resten en Overgang til det, som jeg nu vil tage lidt frem til nøjere Eftersyn: dit Spørgsmaal om Underdanighedsforholdet mellem Mand og Kvinde, naar de ikke staar i Barne- eller Ægteskabsforhold til hinanden — ja, maaske ikke engang i Slægtskabsforbindelse.

Du gaar ud fra et Eksempel med en Ansættelse i Telegrafvænets Tjeneste; jeg tillader mig at gaa ud fra et Eksempel, taget fra Menighedslivets Gudstjeneste. Det ligger mig og mit daglige Liv nok saa nær. En Menighed mangler en Præst; der melder sig forskellige Ansøgere — deriblandt ogsaa en kvindelig theologisk Kandidat (du ved jo, at der om nogle Aar ogsaa vil opstaa saadanne Nydannelser her i vort Fædreland); hun har en udmærket Eksamen, udmærkede Evner, udmærket Stemme, udmærkede Anbefalinger — ja, hun er maaske den bedste blandt alle Ansøgerne, hvad ydre

Kvalifikationer angaar, — er maaske ogsaa et ydmygt, troende Menneske (nej, det er hun ikke, thi da vilde hun rimeligvis slet ikke være blandt Ansøgerne), vilde det saa være rigtigt at vælge hende? Nej, det vilde være forkert.

Hvorfor?

Fordi hun ganske simpelt ikke vilde komme paa den hende af Gud bestemte Hylde; hun vilde — som Kuglen — trille ned i det firkantede Hul, men aldrig komme til at passe dør, thi en Kugle passer nu en Gang ikke andre Steder end i et rundt Hul, og en Kvinde passer ikke i en Præstestilling.

Du spørger, hvoraf jeg ved det. Jo, deraf, at han, som fra Begyndelsen af var med til at stille os paa vor rette Plads, har ladet sige: „En Kvinde bør i Stilhed lade sig belære med al Lydighed; men at være Lærer tilstedet jeg ikke en Kvinde, ikke heller at byde over Manden, men at være i Stilhed. Thi Adam blev dannet først, derefter Eva, og Adam blev ikke bedraget, men Kvinden blev bedraget og er falden i Overtrædelse.“ Altsaa — summa summarum — kommer Kvinden paa en Prædikestol, saa er hun i Bedragets Vold og er falden i en Overtrædelse. Hun burde have været underdanig og erkendt, at i dette Tilfælde trængte hun sig frem i en fremmed Bestilling.

Men dette Tilfælde udelukker ikke, at hun kunde have blevet en udmærket Bogholderske eller Telegrafist.

Skal Kvinden altsaa kun i nogle Tilfælde være Manden underdanig og ikke i alle?

Jeg svarer: Indenfor Guds Rige her paa Jorden i alle Tilfælde. Da Kvinden Eva blev skabt, skete det med de Ord. „Det er ikke godt, at Mennesket er ene, jeg vil gøre ham en Hjælp, som skal være hos ham,“ og i disse Ord blev Kvindens Stilling bestemt til Manden, hvorsomhelst hun træffer ham paa Jorden. At være en Hjælp for Manden — det er Kvindens rette Hylde, og den Kvinde, der bøjer sig ind under denne Grundbestemmelse og ser sin Plads i Verden under den Synsvinkel, vil ogsaa komme til at faa en god Plads i Menighedens Samfund — der vil blive Brug for hende, som der var Brug for Kvinder i de første Menigheders Tid, og de vil bevare deres Kvindelighed — ikke blive Blaastrømper og skørteklaedte Mandfolk i Frk. Botildes Lignelse og efter hendes Billede.

Tror du ikke, min kære Pige, at ogsaa Kvinderne har Skyld i meget af den Elendighed, som Menneskene vader i, og det er, fordi de ikke kender „Hylden“. Maatte Gud Helligaand dog oplyse de mange forvildede Mennesker i vore Dage til at se, at Guds Vilje og den Plads, han har bestemt for os i sin store Husholdning, er altid den bedste og fører til den Guldalder, som Menneskehjertet dog inderst inde længes efter.

Den Kvindesjæl, der kommer til at smage Underdanighedsforholdet til Gud, vil efterhaanden snart finde sig til Rette i Underdanighedsforholdet til Manden og blive ham en Medhjælp i alle Ting.

Du skrev: Kære Fader, Rettfærdighed fremfor alt. Jeg skriver tilbage: Kærlighed — Guds kærlighed fremfor alt; det klarer enhver Vanskelighed.

Og saa vil jeg ønske dig Guds Fred, min kære Misæ, og Kristi Kærlighed — Mor er med heri Gud bevare dig som sit Barn paa alle dine Veje!

Din Fader.

Lønholm, 29 September 1904

Kæreste lille Far!

Du gav mig rigtignok noget at tænke paa dit Brev forleden — særlig med den Udvikling af Hyldesystemet, som du havde fundet paa.

Manden og Kvinden staar altsaa ikke paa samme Hylde, kan jeg forstaa, efter din Mening; og du viser jo, at du har Gud i Ryggen, naar du paastaaer dette — hvad skal jeg da stille op?

Men sig mig saa, Fa'r — har en hvilkensom helst Mand, jeg møder her i Verden, da Lov til at kræeve Underdanighed af mig? Har en Kvinde aldrig Ret til at protestere mod et saadant Krav? Det kunde jo være, at en Mand forlangte det mest nederdrægtige af mig — skulde jeg da ogsaa underordne mig? — Jeg ved, at du vil sige nej. Men naar du gør det, saa indræmmer du jo alligevel, at Kvindens Underdanighed mod Manden har sine Grænsen. Ikke sandt? Og saa vilde jeg gerne have disse Grænsen nærmere bestemt, for at jeg i paakommende Tilfælde kan vide, hvor Mandens Hylde er, og hvor min er — og med god Samvittighed kan sige: „Fingrene af Fadet, min Ven!“ — hvis han

gaar ind i min Have og vil plukke Kaal i mine Bede.

Nu vil du nok klare det for mig, kære Fader,
naar du en Gang faar Tid.

For Resten bliver vore Turneringer fortsatte her paa Lønholm, men jeg begynder at indtage en Særstilling. Jeg staar jo nok paa en Maade paa Kvindernes Side overfor Mændene, men jeg finder dog ikke fuld Forstaaelse hos mine egne, naar jeg kommer frem med nogle af de Meninger, som du har givet mig. Jeg bliver undertiden taget til Indtægt af begge Partier, men saadan maa det jo altid gaa den, som staar paa den gyldne MidDELVEJ og har Samfund med Sandheden. Jeg kan selvfølgelig slet ikke holde med Forpagteren og Forvalter Keyser, naar de fordrer, at Kvinderne skal vise deres Underdanighed i at erkende, at de kun passer til at være Vaskerkoner og Malkekiger, Køkkenjomfruer og Stuepiger, Frækner og Sypiger — eller Hustruer og Barnemødre eller lignende, men jeg kan heller ikke holde med Esther og de andre, naar de hejser den frie Konkurrences Fane i Forholdet mellem Mand og Kvinde og stiller det saaledes op: en Kvinde kan alt, hvad en Mand kan, men en Mand kan ikke alt, hvad en Kvinde kan. Aa, du skulde høre, hvorledes en saadan Paastand formaar at faa Krigsluen til at flamme, men nu maa jeg — som godt kunde være med før til at sige noget lignende — staa som Tilskuer til Kampgnyet og le indvendig, fordi jeg synes, at det hele opløser sig til en Dyst mellem Løven og Hvalfisken: der bli-

ver hvirvlet meget Sand og Vand op, men man kommer ikke hinanden nærmere i Forstaaelse.

Jeg faar imidlertid ikke mere Tid til at skrive i Dag, for vi er bedt ud i Eftermiddag; men jeg har det godt og sender de kærligste Hilsener til dig og Mor og alle de andre kære.

Din „underdanige“ Datter
Maria.

Helleby Præstegaard, 5. Oktober 1904.

Kæreste Maria!

Vor Diskussion er nok nu ved at ebbe ud, og det er jeg for Resten glad ved baade for dig og mig.

Det Gærde, du nu igen er standset ved og ikke kan komme rigtig over, vil jeg endnu en Gang prøve at hjælpe dig over. Og saa meddeles dig da tjenstligt „til behagelig Efterretning“, at du endnu ser ganske forkert paa Begrebet „Underdanighed over for Manden“, thi du forstaar det som en Negativitet — som en Indskrænkning i Kvindens personlige Frihed, hvis Grænsen du gerne vil have optrukket, for at du kan møde din Modstander (in casu. Manden) og sige. Her til — og ikke videre! Se, det er en ren Misforstaaelse at tage det paa den Maade. Du maa tværtimod prøve paa at vænne dig til at se paa Underdanigheden overfor Manden som en Rettighed, du har, — altsaa noget positivt, du skal gøre Brug af overfor ham, og som du ved din Opræden kan kræve respekteret; og hvis du kunde faa dette — rette — Syn paa Sagen, vilde du ikke mere forlange Grænsen, og helst

de snævreste, fastsat, men vilde tværtimod stræbe efter at udvide Grænserne mangefold.

Jeg kommer i denne Forbindelse til at tænke paa vor Frelsers Ord om Velsignelsen — altsaa noget positivt — ved at underordne sig andre og være Tjener for andre, og jeg mindes, at han kalder det Menneske den største, der er de andres Tjener. Og det var ikke blot Ord i hans Mund — det var Liv; derfor blev han den største og er det fremdeles; men han spørger ikke om, hvor snævert Grænserne kan sættes for hans „Underdanighed“, men han vil helst udvide sin Tjenergerning til den ganske Jord. Mon det da skulde være en Skam og Nedværdigelse for Kvinden at være Manden underdanig, selv om han er „en hvilkensomhelst“, som du skriver?

Og saa bemærker du noget om, at en Kvinde da ikke skal være Manden underdanig, naar han forlanger „det mest nederdrægtige“ af hende. Hertil maa jeg svare baade Ja og Nej, min Pige; thi i et saadant Tilfælde skal Kvinden netop vise sin Underdanighed ved at hjælpe Manden bort fra det nederdrægtige og ind paa en god og skøn Vej — men hun skal ikke være Mandens syndige Lyster underdanig, thi derved falder hun netop uden for Rammen — „Hylden“, hvor hun vil være til Velsignelse i sin Tjeneste. Her mindes jeg Skildringen af den stille, skønne — ganske vist gifte — Kvinde, som Apostelen Peter giver i sit første Brevs tredje Kapitel; dèr vil du faa et Indtryk af „Underdanig-

hedens Positivitet", hvis du nu ellers har faaet fat paa, hvad jeg mener.

Altsaa — vær ikke bange for at være en hvilken somhelst Mand underdanig i videste Udstrækning, naar du vel at mærke er det som den, der — Jesus lig — vil tjene ham og ikke hans Synd og Selvet. Paa denne Maade vil du og enhver Kvinde bevare eders Kvindelighed og Ynde, hvori I Kvinder har en mægtig Løftestang til at blive en Kraft i et Folk, en Kilde til Fromhed og Renhed for den kommende Slægt — en herlig, gylden Islæt i Menneskehedens Historie. Hvilken Dumhed begaar ikke de Mennesker, der á la Frk. Botilde kaster deres Kvindelighed bort for at stille sig jævnsides Manden — hvor foragter man dem ikke i sit Hjerte (ja undskyld det Udtryk!), og hvor kan de ikke opirre og forhærde Mændenes Sjæleliv, forraa og brutalisere dem ved deres hestedumme Forkastelse af Underdanigheden, der dog i Grunden er Guds særlige Gave til Kvinden, og som hun derfor burde holde højt i Ære i Stedet for at forkaste.

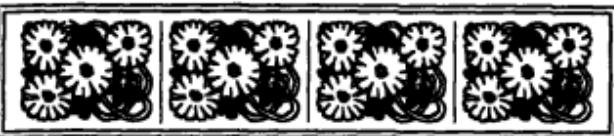
Men nu tror jeg, kære Maria, at vi er kommen saa langt i denne Materie, som vi kan komme gennem Breve, jeg foreslaar derfor, at vi nu holder inde med Skydningen foreløbig og saa mundthg, naar du kommer hjem i Juleferien til os, tager Saggen op paa ny, hvis vi da ikke til den Tid er blevne ganske enige og kan stikke vort Sværd i Balgen.

Mor har læst vores Breve og været meget interesseret, men hun har været kastet fra Scylla i Charybdis og tilbage igen under Debatten, snart

har hun holdt med dig og snart med mig, fordi
hun har været sin kvindelige Logik tro: altid at
holde med den sidste ærede Taler. Men i Virkelig-
heden er hun paa min Side — og det har hun
været i alle de lykkelige Aar, vi har kendt hin-
anden; derfor er jeg saa glad ved hende, den kære,
lille Mor. De kærligste Hilsner til dig, vor Skat,
fra hende og din egen

F a'r.

DE STORE BØRN I HJEMMET.

Af *Johanne Blaauwenfeldt*

Kom med paa en lille Køretur med „Omnibus“ ned ad den store Londoner Færdselsaare, Oxford-Street. Med Møje slap vi over Gaden gennem Mylderet af Køretøjer, en Tid stod vi stille paa det modsatte Fortov; endelig kommer Omnibussen med det rette Nummer og Navn susende. Den standser, Folk gaar ud, Folk stiger ind, Konduktøren giver Signal til Vognstyreren, et Ryk af Hestene, og saa gaar det videre.

Vi stiger op ad Trappen, op paa „Bussens“ Tag. Vil man danne sig et Begreb om Millionbyens Menseskemylder, kan man ikke finde noget bedre Sted at anbringe sig end paa Taget af en Londoner „Bus“.

Nede i Mylderet paa Gaden havde vi al vor Aandsnærværelse behov for ikke at blive kørt over. Her sidder vi trygge og kan henvende hele vor Opmærksomhed paa det brogede Skue, ikke uligt en Myretue i Forvirring, dybt nede under os.

Som en bred, urolig Flod glider Menneskesstrømmen hen under vore Fødder. „Hold til venstre“ staar der paa Lygtepalene, der er anbragte

paa lave, aflange Forhøjninger midt ned ad Gaden. Fodgængerstrømmen gaar fremad paa venstre Fortov, tilbage paa den modsatte Side. Nogle faa gaar imod denne Strøm, men de gaar langs Husene, formodentlig for at se paa de mange pragtfulde Butiks-vinduer. I Strøgtiden, naar Mylderet er paa sit højeste, gør man i hvert Fald klogest i at „følge med Strømmen“, naar man ikke har nogen særlig Anledning til at gøre det modsatte.

„Hold til venstre!“ brøler Politibetjenten. En Vogn, hvis Kusk aabenbart ikke hører til de „indfødte“, kommer fra en Sødegade og har nogen Vanskelighed ved at komme ind paa rette Plads i Rækken af de kørende. Og det er virkelig heller ikke let. Naar man sidder heroppe og skuer ned over disse Hundreder af forskellige Køretøjer, lige fra den lille, fikse Hansomcab, Landauer og den mægtige Arbejdsvogn forspændt med ikke mindre mægtige, engelske Bryggerheste, til „Bil'er“ i forskellige Størrelser, saa undrer man sig over, at der ikke sker flere Ulykker, end der gør.

Paa Trappen udenfor en Restauration staar en Opvarter. Et skingrende Hvin i en lille Fløjte, straks baner en lille, tohjulet Kalesche sig Vej fra nærmeste Holdeplads. „Cab'en“ holder. To Damer stiger ind, Kusken faar Besked, og af Sted gaar det. Oppe fra sit høje Sæde bagved og over Kaleschen har Kusken frit Blik over Kørebanen, og nu styrer han med en forbavsende Færdighed og Aandsnær-værelse sit lille Køretøj gennem Hvirvlen i de over fyldte Gader, til han naar sit Maal.

„Stands!“ raaber Politibetjenten henne ved Lygtepælen. Alle Køretøjerne standser. Han vinke til Flokken, der har samlet sig paa Fortovet og vil over. Hurtigt skynder de sig over til Forhøjningen. Nu er hver Plads paa denne optaget. „Stands!“ raaber han igen. Atter standses Køretøjsstrømmen, denne Gang paa den modsatte Side af Gaden. Og Skaren paa den lille, fredlyste Plet midt i den rivende Strøm skynder sig over.

Oppe fra „Bus'ens“ Tag ser man et Par hvidklædte „Babies“ gaa med den pragtfuldt pyntede Bonne. Hvid og skær er Hudfarven, hvid og skær er Dragten, uskyldssrent er Bhkket, noget slapt og udtryksløst, noget mat Blaa Øjne, lyse Krøller, allerkæreste smaa Dukker. Men — Drivhusplanter. Vil disse Smaapiger, disse smaa Damer, nogen Sinde faa det faste Blik, den raadsnare Optraeden, der udmærker Kusken, der oppe fra sin Buk styrer sin tohjulede Cab frem mellem Motorvognene, — den unge Londonergut, der klarer den stolt paa Cyklen uden at blive kørt over, eller den lille Hund dør, et sjeldent Dyr i London, der smutter om uden at blive ramt af Hestenes Hove eller de rullende, susende Hjul?

Jeg ser for mig deres Hjem. Udstyret med al Tidens Luksus, med en Tjener paa hver Finger, indrettet for disse smaa saaledes, at det imødekommer alle Hygiejnens Krav, Ophold ved Stranden om Sommeren o.s.v. o.s.v.

Jeg ser dem for mig, naar de vokser til. Forkælede smaa Damer. Vil Livet altid forme sig for

dem saa blødt, saa mildt som nu? De maa engang bort fra de skærmende Mure, slippe den værnende Haand; om de en Gang maa ud i Strømmen, vil den da knuse dem, eller vil de forstaa at klare sig derude i Hvirvlen?

Drivhusplanter — det var det, vore Børn ikke skulde blive, og det er det, de ofte bliver. Ikke saa meget paa Grund af Luksus og Rigdom, det har de fleste af os kun lidt af, men paa Grund af vor store Kærlighed og Omhu, der ofte bliver anbragt paa et galt Sted.

* * *

„Vore Børn.“ Hvor har jeg ikke ofte hørt det Æmne behandle i Præstekonventer, til hvis Møder tillige Præsternes Hustruer havde Adgang, og ved hvilke man af Hensyn til disse valgte Emner af mere praktisk og letfattelig Art!

Hvor har jeg under Forhandlingen herom hørt fremsætte mange skønne og gode Tanker om, hvorledes vi skulde opdrage disse smaa, Gud havde skænket os! Hvor ønskede disse Forældre ikke minderligt at eje deres Børns Fortrolighed, at faa Lov til at bevare dem hos Gud eller lede dem til ham, der havde givet deres eget Liv Fred, Lykke og Indhold!

Unge Forældre med smaa Børn fortalte med Glæde og — nægtes kan det ikke — undertiden med ikke lidet Stolthed om de første Tegn paa et vaagnende Gudsforhold hos deres Børn: hvad Asta havde sagt, og hvad Knud havde sunget. Forældre, hvis

Børn var noget større, sagde ikke saa meget om dem. Nogle af dem tænkte: „ja, ja, glæd eder, mens de er smaa.“

Andre talte om de større, de halvvoksne Børn. De var ligesom længere borte fra dem, vilde ikke altid, hvad Fa'r og Mo'r vilde. Der var vaagnende Længsler, vaagnende Tilbøjeligheder, noget spredt, uroligt over dem. Mor og navnlig Far forstod dem ofte ikke. Mor havde Lyst til at give efter, Far til at sige, hvor Skabet skulde staa: „Naar vi gaar til Møder, saa siger vi til dem om at gaa med. Lysten er ikke altid stor. Men de gaar dog, og Guds Ord maa jo til sidst gøre sin Virkning.“

Mor siger ikke noget, men hun tænker: „Smaa Børn, smaa Sorger; store Børn, store Sorger.“ Da Børnene var smaa, drømte hun om at være alt for dem, at være en Veninde for Døtrene og for Sønnerne med, hun har talt saa kønt tidligere om at eje sine Børns Fortrolighed. Hvorledes gaar det hende selv nu? De har haft den Lykke at kunne beholde deres Børn hjemme meget længe. I Dag er de ene hjemme. Savner de os? Eller føler de sig fri?

Kender hun sine Børns Tanker?

* * *

Hvis vi virkelig vil øve nogen Indflydelse paa vorc Børn, da maa vi eje deres Fortrolighed; men at vinde, eje og bevare denne er en uhyre vanskelig Sag. Ofte er vi selv Skyld i, at den mistes.

Vi har den nemlig til at begynde med. Naar

Anna Elisabeth sidder paa sin lille Stol ved Siden af Mor med Dukken eller Billedbogen paa Skodet og pludrer løs, da er der ikke en Krog i hendes lille Hjerte, der er skjult. Naar Frederik gaar med sin buttede Haand i Fars og snakker op om løst og fast, da kender hans Fader, hvad der bor i ham

Men der kommer den Tid, da Barnet ikke er Barn længere, denne underlige Tid, vi kalder Overgangsalderen, en underlig uharmonisk Tid med gærende Tanker, med gærende Liv. Ofte en underlig ulykkehig Tid for den unge selv. De keder sig sammen med Børn. De regner dem for Børn, der blot er et Aar yngre end de selv, mens de, der er et Aar ældre, ser ned paa dem og kalder dem „Unger“ og „smaa Rotter“. Det er en ensom Tid. Det er i denne Tid, at Børnene trænger mest til deres Forældre, og det er netop i denne Tid, at disse mister deres Fortrolighed.

Olf. Ricard har et Steds saa forunderlig træfende skildret Drengen i denne Alder. Bukserne for korte, Armene for lange, Stemmen for høj, Bevægelserne for voldsomme, Følelserne for dybe og stærke, Sindsstemningen mellem Latter og Graad. Store Planer, skønne Drømme, Trangen til at blive noget stort og kort efter Fortvivlelse over sig selv. Verden begynder at oprulle det ene Billede efter det andet for hans Blik — snart skønne og tillokkende, snart stygge og føle. Er Verden virkelig saaledes? Spørgsmaal trænger sig paa. Hvor faar man Svar?

Jeg husker som Barn — jeg var vel en 8 à 9

Aar — at jeg i lang Tid grundede over, hvad en „Grundtvigianer“ vel var. Det var i Grundtvigianismens Kulminationstid. Som en mærkelig Foretælse stod den der. Den brasede paa med Kraft, den kom med mange nye Tanker, nye Synspunkter. Den var hadet eller elsket Den stod paa samme Stadium i sit Forløb som Indre Mission 25 à 30 Aar senere. Ofte havde jeg hørt den revet stærkt ned, til andre Tider forsvarer. En Dag tog jeg Mod til mig og spurgte: „Hvad er en Grundtvigianer?“ „Det forstaar saadan en lille Pige sig ikke paa,“ lød Svaret Hvis Forældre vidste, hvilken Synd de begaar mod deres Barn og mod sig selv med ved et saadant Svar, kom de aldrig med det.

Barnets Sjæleliv eller Tankeliv begynder at vaagne. I Begyndelsen kommer det tillidsfuldt hen til Far eller Mor og lukker Døren hdt op Men tankeløst, med unænsom Haand eller endogsaa overlegent lukkes den i med et „det forstaar Børn sig ikke paa.“ Og for hver eneste Gang den lukkes i, lukkes den mindre op næste Gang, til den til sidst ikke aabnes mere — forelsigt i hvert Tilfælde.

„Hvordan bliver et Menneske til?“ Mon Forældre ofte aner, hvor tidligt et tænkende lille Menneske begynder at grunde over den Sag. Hvis Barnet endnu søger derhen, hvor det burde søge, skræm det da aldrig bort, men sig det nogen Besked, saa megen som I kan og tør, helst saa det føler sig tilfredsstillet. Har det en Smule Energi, vil det ellers blot gaa til andre, der maaske ikke tager saa næn-

somt paa den Sag. Eders Sky for at røre herved
kan I derved komme til bittert at fortryde.

* * *

„Jeg kan saa godt lide Dem,“ sagde en Gang
et halvvoksent Pigebarn til mig, „for De behandler
 mig da som et Menneske.“ Lad os aldrig glemme
 det. Børn er Mennesker, smaa Mennesker — men
Mennesker.

De voksne er saa tilbøjelige til altfor længe at
regne dem for Børn. Sagen er den, tilsyneladende
er de Børn meget længere, end de er det. Og Sagen
er den, at Udviklingen foregaar saa underligt i
Spring, og Overfladen er den, der holder sig længst
barnlig. Den aandelige Udvikling er lige saa uhar-
monisk som den legemlige; for langt fremme, ja
næsten voldsom, paa et Punkt; langt tilbage, ganske
barnlig, paa et andet.

Kunde blot vi, der skulde være deres Vejledere,
tage dem, som de er: Børn og dog saa voksne paa
enkelte Punkter, tage dem alvorligt, men ikke over-
legent, da tabte vi ikke saa snart deres Fortrolighed.
Er den mistet, da beror det paa rene Tilfældigheder,
om vi faar Lov at vejlede.

* * *

„Hvad skal vi lade vore halvvoksne Børn læse?“
Vi maa ikke opdrage vore Børn som Drivhusplan-
ter, skærmede og vogtede mod enhver Vind, i
Uvidenhed om den virkelige Verden. Lad dem læse,
hvad der er godt i vor Literatur; lad dem kende

det, andre dannede Mennesker kender. Lad ikke det ske, at de i deres Hjem er blevne holdte borte fra alt andet end den direkte kristelige Læsning; de vil da, naar de som voksne kommer sammen med andre unge af deres eget Samfundslag, føle sig som Sinker, og en Bitterhed mod deres Hjem vil komme op i deres Sind, der kan faa vidtrækende Følger. Jeg sagde før: det gode i vor Literatur. Hvad der hører hertil, kan der jo være delte Meninger om.

I min allergrønneste Ungdom ansaa man Schandorfs Romaner for noget af det, man ikke lod unge Piger læse. En Dag kom min Mor med en stor, tyk Roman af ham og sagde: „Den skal du læse. Du er nu voksen og bør vide, hvordan Verden er.“ Jeg læste den, og vi talte sammen om de forskellige Forhold, der berørtes i Bogen, og de var langtfra rene, men desværre i høj Grad virkelig hedstro. Hvor har jeg været hende taknemmelig, fordi hun gjorde dette, som maaske mere end én troende Moder endnu vilde kalde et farligt Eksperiment. Se, Schandorf og Konsorter hørte jeg selvfølgelig stadig omtalt, ligesom man nu hører andre af Tidens Forfattere omtalt. Nysgerrigheden og Interessen var vakt, og selvfølgelig ved første Lejlighed vilde jeg alligevel selv have set efter, om han nu ogsaa var saa raa, som man beskyldte ham for. Men — jeg vilde have læst Bogen i Smug, have haft en daarlig Samvittighed og ikke have kunnet tale med min gode, forstandige Mor om det læste.

En anden havde maaske været skikkeligere, maa-

ske heller ingen Lyst haft til at vide Besked om den Verden, der laa udenfor Hjemmets fredlyste Plet. Men den Dag sommer, da Hjemmets Døreaabner sig, da man maa derud, og da skal man klare sig, haveaabne Øjne, om man ikke skal væltes over Ende i Vrimlen. Da maa man ikke være en Drivhusplante. Godt er det, om man paa forskellig Maade er sat ind i, hvad man kan møde, og hvorledes man kan vogte sig derfor.

* * *

„Naar jeg en Gang slipper hjemmefra, saa vil jeg more mig.“ Den talende var en ganske ung Pige fra et af vore kendte og ansete Præstehjem. Faderen var stræng, næsten haard; skønt han elskede sine Børn, hvilede der dog ligesom et Tryk over dem, naar han var til Stede. Der var noget negativt over Livet i det Hjem. Meget af, hvad der ellers fandtes i andre Hjem, var borte eller ligesom lammet. Man gik i Kirke og til Møder, hørte en klar, skarp Forkyndelse. Børnene havde hørt den fra smaa af; den skræmmede, men den varmede ikke Hjerterne. Der var noget, der frøs i dem. De gik til Møder, de turde ikke andet. Far saa paa dem af og til med sit alvorlige, gennemtrængende Blik. Han saa godt, Børnene var ikke med i det, hvori han levede sit Liv. Han tænkte tidt paa at tale med dem, men Ordene kom ikke frem. Der var ingen Fortrolighed imellem dem. Børnene var bange for deres Far. De trængte til at lege, til at le, til at støje, til Kammerater. De

begyndte at tilfredsstille denne Trang, men bag Fars Ryg. Nu er de borte fra Hjemmet. Man siger, de lever to Liv, et ude og et andet. naar de er hjemme. Slight nedbryder Karakteren.

* * *

„Ja, det kan være godt og rigtigt for Eder,“ siger eller tænker de unge, der kommer hjem i Ferien, „men vi er moderne Mennesker.“ Og dermed mener de, at al videre Forhandling er afskaaren.

Det kan blive saaledes i et Hjem, at Forældre og Børn fjerner sig mere og mere fra hinanden. Det kan ogsaa ske, at de, efterhaanden som Børnene bliver voksne, kommer hinanden nærmere og nærmere. I første Tilfælde ser man ofte Forældrene ligesom standse i Udviklingen, og mangen Gang er det det daglige Slid, der er Skyld deri, mange Gange dette, at man paa en eller anden Maade kom til at leve i en Afkrog, hvor alle Tanker stod stille.

De unge kommer hjem med Tanker, der er oppe i Tiden. Mange af disse Tanker er umodne, uklare og gærende. Nu trænger de unge til Vejledning, langt mere endnu, end da de var smaa. De vil gerne tale om det, der beskæftiger dem. Men Lappeturven og Gryderne har rent taget Mor; hun kender ikke noget til alt dette ny. Og Far holder paa, at alt skal være, som da han var ung. Han forstaar ikke, at den ene Tid staar paa den andens Skuldre.

Han er bleven gammel, og Tegnet derpaa er, at han priser Fortiden og jamrer over Nutiden.

Der er et andet Hjem. Far og Mor har levet med; de har fulgt Tidens Strømninger, snart som interesserede Tilskuere, snart som Deltagere. Børnene kommer hjem. De taler med Far og Mor om alt det, der optager dem. De unge er veltalende og varme. Far og Mor tager det mere med Ro. Men som forstandige, forstaaende og troende Mennesker kan de lede de gærende Tanker og hjælpe dem til at se derpaa fra Kristendommens Synspunkt og leve Livet som troende Mennesker.

* *

Der er noget, der ligger som den varme Understrøm i hele den troende Fars og Mors Forhold til deres Børn, det er Ønsket om, at de en Gang alle uden en eneste Undtagelse maa høre Herren til — at vi en Gang kan sige: „Her er vi og de, som du har betroet os.“

I rent legemlig Henseende ønsker vi at faa ranke, kraftige, sunde Børn. Kampen for Tilværelsen kan blive haard. Man maa have noget at staa imod med, at ikke enhver Vind blæser en om.

Mon alle ret gør sig det klart, at den Kristendom, der skal holde i Livets Storme og i Vantroens kolde Frostnat, ikke maa være en Drivhuskristendom, men en Overbevisningens Kristendom.

Jeg kan ikke nægte det, jeg bliver bange, naar jeg hører unge Forældre med Stolthed fortælle alt, hvad de smaa har sagt.

Jeg bliver bange, naar jeg ser Børn næsten tvinges til Børnegudstjeneste eller især til Kirke. Hvad de hører der, kan nemlig undertiden være saa kedeligt eller blot uforstaaeligt for Børn, at deres Ulyst til at være med har en ret naturlig Grund. Er det livligt og fængslende, skal Børnene nok komme.

Jeg vilde saa gerne have en sand, virkelig Tro frem, der ikke er Talemaader, ikke er Søndags-kristendom, ikke noget, der tages paa for at fornøje Far og Mor. Men den er selvfølgelig ikke altid let at faa frem.

Resultater er noget, vi alle gerne vil naa. Der er en saadan Glæde, saadan en Tilfredsstillelse, saadan en Hvile i at være naaet saa vidt. Man ser Fremtiden saa rolig i Møde, naar man kan sende sit Barn ud i Verden som et virkelig sandt og overbevist Guds Barn.

Men ofte kan vi ikke naa Resultater allerede nu; Grunden kan være lagt, men der maa noget andet og mere til for at bringe Blomsten til at udfolde sig. Og nu maa vi ikke, fordi vi længes efter at se den skønne Blomst, drive den for stærkt frem; den kan da ende med at blive en fordreven Plante, der knækker i Stormen, brændes i Solen eller svides af Frosten.

*

*

*

Men hvordan skal vi da bære os ad?

En Gang, da vi sad en Del troende Familier sammen og talte derom, sagde jeg tilsidst: „Lad os spørge de unge fra de troende Hjem om det.“ Jeg

husker en af de tilstedevarændes Forfærdelsesudbrud: „Nej, nu gaar det for vidt; skal vi nu til at spørge Børnene om, hvorledes vi skal opdrage dem?“

Jeg tror ikke, det er saa ilde endda, vel at mærke, naar de er blevne saa gamle, at de kan bedømme den Sag. Saa er det for sent for deres eget Vedkommende, men de kan allerbedst hjælpe os med Hensyn til den opvoksende Slægt.

Og jeg har gennem flere Aar spurgt dem, hver Gang Lejlighed dertil gaves. Resultatet var dette:

Lad os fremfor alt mærke, at Far og Mor selv er hellige Folk, ikke alene i Mundens, men i det daglige Liv. Far i sin Forretning, i sit Embede, i sin Bedrift, overfor sine Folk, i sit Hjem, overfor sin Hustru og sine Børn o s. v. og Mor ligesaa i alle de daglige Forhold. Børn er skarpe Lagttagere Tal til dem om det, der er Eder det helligste og dyrebareste, det, som blev Eders Livs Lykke, og som I ønsker skal blive Ledestjernen for Eders Børn, men lad dem se, at der staar Personer bag ved Ordene.

Tal meget med Gud om Eders Børn. Jeg kender en ung Kvinde. Det, der smelte hendes Hjerte, var dette, at hendes Fader havde bedt for hende, endogsaa før hun blev født. En anden kom som Gæst i et Hjem, hvor man ved Husandagten bad for de fraværende Børn ved Navn. Den Tanke slog ned i hende: nu beder de for mig i mit Hjem, og Bønnen, der samtidig opsteg i hendes

Hjerte: hør deres Bøn, blev det første afgørende Skridt fremad mod Frelsen i Kristus

Børnene, som jeg spurgte, sagde videre: Lok, drag, led os derhen, hvor Guds Ord lyder; men tving aldrig, hverken med blød eller med haard Haand

Slaa en Kreds udenom os. Lad der indenfor Kredsen være et troende Hjems rene, gode Luft og saa meget friskt, fornøjeligt Liv, at unge kan finde sig vel der. Lad Kredsen være der, og lav den ikke altfor snaever. Lad der være Døre paa denne Kreds. Faar vi Lyst til at gaa ud ad en af disse Døre, nu saa laas den ikke; lad os kige ud ad den, men tal med os om det derude Vis os Farerne. Sig os, hvorfor I satte netop det, den fører ud til, udenfor Kredsen. Er Døren stænget, vil vor Fantasi i skønne Farver udmale os det, den skjuler; faar vi Lov til at titte ud, vil det maaske være nok, faar vi Lov til en Gang at gaa ud ad den og bag efter tale med Eder om, hvad vi saa, bliver det maaske sidste Gang.

Se at bevare vor Fortrolighed. Vi trænger saadan til jer, trænger netop til at tale med forstansdige troende Mennesker, som vi holder af og har Ærbødighed for, om alle vore gærende Tanker. Tal med os som Nutidsmennesker. Vi er unge; vi skal leve i den Tid, der er nu, ikke i den, der er forbi.

De sagde til mig — og her maa jeg bestandig taenke paa det Billede, jeg begyndte med at oprulle, Billedet af Mylderet paa Londons Gader —

vi skal ud i Verden, bort fra Hjemmets lune Krog,
ud i Kampen for Tilværelsen, ud hvor Vantro og
Tvivl møder os, hvor Tidens Tanker, baade sociale
og religiøse, møder os. Vi skal derud.

Giv os da det med fra vort Hjem: Far og Mor
levede i det, de lærte; de gav os Frihed, men un-
der Ansvar. De viste os til Frelseren. Nogle af
os fandt ham, nogle af os har endnu ikke fundet ham,
men vi har Ærbødiged og Agtelse for dem, der kalder
sig hans. De opdrog os ikke som Drivhusplanter,
men som dem, der en Gang skal ud i Mylderet.

Gud give, vore Børn aldrig maa blive
løbet over Ende derude!

HJEMMETS LÆSNING.

Af A. Schack

Alle Børn lærer at læse her til Lands. Det er ikke alene lovbefalet, men det stemmer sikkert ogsaa med alle Forældres Ønske. Og dette er jo i en vis Forstand ypperligt. — Men dog ikke saa ypperligt, som mange bilder sig ind. Det gaar nemlig med Læsekunsten som med alle andre timelige Goder: den er ikke i sig selv et ubetinget Gode. Det kommer an paa, hvorledes man bruger denne Kunst. Der er mange — mange — Mennesker i vore Dage, som er blevne ødelagte, aandelig og moralsk, gennem deres Læsning, og det er jo ikke noget hyggeligt Resultat af dette store Kulturfremskridt. Men det er jo let forklarligt, naar vi tænker paa, at ikke alene det gode, men ogsaa det onde udbredes gennem Læsning, og at det i vore Dages Kulturudvikling ser ud til, at de onde Magter foreløbig har Overtaget med Hensyn til dette at virke gennem Læsning.

Saa snart som da det ældste Barn har lært at læse, saa foreligger der en Opgave for Forældrene, som ikke maa forsømmes, og det er denne: Hvor-

ledes skal vore Børn i højere og ædlere Forstand lære at læse? — hvorledes skal vi opdrage dem til at vælge og vrage, saa de faar Lyst til at læse det, som er værd at læse, — det, som kan fremme deres Udvikling, rense deres Hjerter og give dem Lyst til alt godt og ædelt?

Naar man betænker dette, saa vil man indse, hvor uforsvarligt det er, at Børns og unge Menskers Laesning tidt er ganske tilfældig. Det er jo dog ikke tilfældigt, hvad man giver dem at spise. Man bruger der sin Fornuft og søger at undgaa det mindre heldige. Vi ønsker jo heller ikke, at de til Kammerater skal have tilfældige Fyre fra Gaden; vi ved, at slet Omgang fordaerver gode Sæder. Men hvilken Mening er der da i at lade den vældige Paavirkning, der tilføres dem gennem Læsning, foregaa temmelig tilfældigt? Her er der vist et Omraade, hvor de fleste af os trænger til at tage os mere sammen; jeg skal prøve at fremsætte nogle Strøtanker om denne Sag.

I. Jeg vil begynde fra neden, med det mindst dybsindige: Avislaesning. At de egentlige Smudsblade er den rene Fordærvelse, det behøver jo ikke her at bemærkes. Men ogsaa bortset fra Smudspressen er det ingenlunde ligegyldigt, hvilke Aviser de unge til Stadighed faar i Hænde. Vi ønsker jo dog, at de maatte blive forstandige, retsindige, frisindede og selvstændige Mennesker. Men den egentlige Partipresse, som den for Tiden florerer herhjemme, er mere skikket til at opdrage dem til uforstandige, uselvstændige og ufrisindede Men-

nesker. Derfor har det meget at sige, om man -- naar man vælger sin Avis — tager særligt Hensyrt til, at det er et Blad, der ikke er slugt af et Parti men som formaar at kæmpe for en Sag — og for en Sag, som det er værd at kæmpe for. — Derson vi Forældre havde gjort os lidt mere Ulejghed den Retning, saa vilde vort politiske Liv næppe være bleven saa forgiftet af Partivæsen, som Tilfældet nu er blevet.

2. Dernæst æsthetisk Læsning, Digte, Romaner, Noveller o.s.v. — Herom er at bemærke at den Slags Læsning, der ofte med et mindre heldigt Navn kaldes Morskabslæsning, bør al drig blive udelukkende Tidsfordriv Roman sluger til Tidsfordriv kan kun virke skadeligt og hæmmende paa Karakterens Udvikling. Det har sin Rigtighed, hvad en berømt Læge engang bemærkede „Alt, hvad vi læser, bør enten gøre os klogere eller bedre.“ Der er da heller ingen Tvivl om, at god æsthetisk Læsning gør os baade klogere og bedre, medens omvendt slet æsthetisk Læsning gør os baade dummere og ringere. Skal en Bog være værd at læse, maa Forfatteren baade være et Talent og et Menneske („den sande Diger maa først og fremmest være et sandt Menneske,“ siger Poul Møller). Ulykken med vore moderne „Forfattere“ er jo den, at de i Regelen mangler en af disse Grundegenskaber (eller dem begge). Den store Undtagelse her i Norden er Selma Lagerløf, der i høj Grad er baade et Talent og et Menneske. Et klassisk Eksempel i

modsat Retning er Henrik Pontoppidan, som utvivlsomt er et betydeligt Talent, men som ikke har holdt det for Umagen værd at blive et Menneske. Dersom man nemlig er et Menneske, saa ser man paa de andre som Medmennesker, og saa bliver man deres Medkæmper, Medstrider og som Digter fuld af Medlidenhed. Henrik Pontoppidan har faaet sin Dom derved, at hans Bøger ganske mangler Aand og Hjerte; Grundpræget i dem er Aandsfortærelse; og det er ogsaa den Virkning, de øver, — hvor de øver nogen Virkning. — —

Det hører nu ikke i mindste Maade med til Dannelse at følge med i alt det Skrabsammen, der i Nutiden udgives for „Litteratur“. Hovedsagen for os Forældre er snarere med Hensyn til æsthetisk Læsning at opdrage vore Børn efter Princippet „lidt og godt“. Og lykkeligvis har vi jo saa meget af det gode, baade fra vor egen og fra fremmede Litteraturer, at de ikke har Udsigt til at komme til Ende dermed. Af Oversættelser vil jeg gerne i Forbigaaende minde om Eggleston („Verdens Ende“ — „Rejseprædikanten“ — „Skolelæreren i Flat Creek“ — alle ypperlige) og Mac-laren.

3. Oplysning. — Skønt der her til Lands holdes en Mængde Foredrag, faar vi dog alle vor allermeste Oplysning gennem Bøger. Her er det vist af Vigtighed, om man kunde faa de unge til at anstrengte sig, saa de ikke søger deres Oplysning alene gennem Sofalæsning, men gennem et Arbejde. Hvad der skal læses, maa naturligvis bero

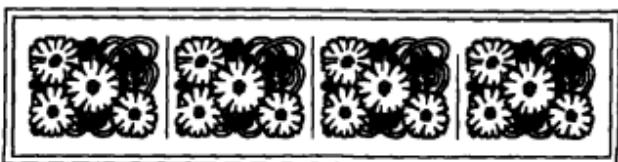
paa den enkeltes specielle Interesse; men det forekommer mig dog, at Historien altid burde spille en Hovedrolle. Er det ikke underligt f. Eks. kun at interessere sig for Dyr og Planter, men ikke for den mærkeligste af alle Skabninger Mennesket? Og af Historien er der næppe noget, der har bedre Indflydelse paa de unge end gode Levnedsskildringer. Naar man ser, hvorledes Mennesker er blevet til noget godt og sædelt, faar man selv Lyst til at blive til noget saadant.

4. Bibelen. — I gamle Dage var, ved Siden af enkelte Opbyggelsesbøger, Bibelen Hjemmets eneste Læsning. Nu er den mange Steder lagt paa Hylden, selv i Hjem, der dog ellers føler sig knyttede til Kirken og Menigheden. En viktig Opgave for troende Forældre vil det altid være at hjælpe Børnene og de unge til at læse deres Bibel. Det er maaske ikke saa let en Sag; men det lønner sig, thi naar det lykkes, da er hele det vigtige Spørgsmaal om Læsning i det væsentlige løst. Den, der har faaet Lyst til at læse i sin Bibel og er blevet glad derved, vil snart lære i den øvrige store Stofmængde at vælge og vrage paa rette Maade, saa at han forstaar, hvad der hæmmer, og hvad der fremmer den gode Udvikling.

Nu vil maaske en eller anden Fader eller Moder sige: Ja, det kan være meget godt; men vi har virkelig selv ikke videre Forstand paa Læsning og

har derfor heller ingen Evne til at vejlede vore Børn. — Dertil vil jeg svare: Hvorfor har man slet ingen Forstand paa dette Punkt? Den, der fra Ungdommen af har søgt at „lære at læse“, — har søgt paa dette vigtige Punkt at skelne mellem godt og ondt —, vil sikkert ogsaa kunne være til nogen Hjælp for sine Børn. Og har nogen et særlig begavet Barn, som i Retning af Læsning gaar langt frem for Fader og Moder, saa kan man jo da paa dette Punkt som paa andre søger Hjælp hos dem, der er klogere, og som man har Tillid til.

BØRNENE FOR KRISTUS.

Af R. J. Ringdal

Mel : Lov Jesu Navn og Herredom

Som forдум vil vi vore smaa
til Jesus føre hen —
Hvor skal vi ellers med dem gaa? —
Til Jesus, Barnets Ven!

Disciplene af Uforstand
blot bort dem vise vil;
da vredes Barnets Frelsermand:
,Dem Riget hører til.“

Se, hvor han mildt omfavner dem,
velsigner ved sin Bøn —
et Bud fra Salighedens Hjem,
fra Himlen ved Guds Søn.

Millioner af de smaa Guds Lam
 paa Verdensmarken gaar —
 er Dødens Bytte uden ham,
 men Liv med ham de faar.

Sin Hjord at røgte gir han den,
 som har ham rigtig kær.
 Han siger om og om igen:
 Den elsker, Leder vær!

Ved Ord og Gerning, Sang og Bøn
 spred Vellugt om hans Navn!
 Den Livet har, som har Guds Søn,
 for evigt i hans Favn.

RELIGIONSUNDERVISNINGEN I HJEM OG SKOLE.

Af Johannes Loft

I.

Med nogle Ord maa vi straks gøre os det klart, at der ingen Grund er til at opfatte Skolens Religionsundervisning som en Krænkelse af Hjemmets Ret og Pligt til at give Børnene Guds Ord i Arv. Man vil jo nemlig ofte i vore Dage se det opført som et Angrebspunkt paa Skolens Religionsundervisning, at Skolen her *gør* et Indgreb i Hjemmets allervigtigste Arbejde, og at Skolen *gør* rettest i at vige Pladsen. Man siger, at mange Hjem er blevne vænnede til at tro, at Skolen sørger for, at Børnene oplærer i Guds Ord, og derfor forsømmer de gladelig deres Pligt i den Retning; hvis Skolen standsede sin Undervisning i Religion, vilde Hjemmene vaagne og tage deres Pligt op.

Det er min faste Overbevisning, at man her fører et galt Bevis og regner galt.

Hjem, der forsømmer at lære deres Børn om Gud, kan jo ganske vist bruge det som en Und-

skyldning, at Børnene jo får Besked at høre i Skolen; I saa Fald maa man takke Skolen for, at den sager at erstatte Forældrene og gøre deres Forsømmelse god igen; og her er der da ingen Grund til at afskaffe Kristendomsundervisning. Og sæt nu, at hin Undskyldning kun er en Undskyldning, som intet har paa sig, — hvilket den i de fleste Tilfælde er, — hvad vilde der saa ske med disse Hjem, i Fald Skolen standsede sin Religionsundervisning? Simplethen ikke, at disse Hjem pludselig blev nidkære og gudfrygtige, — hvorfor i al Verden skulde de blive det? Man bliver sjældent nidkær, fordi man ser andre forsømme sin Pligt. Nej, der vilde kun ske, at hine Hjem fik en anden og det en langt bedre Undskyldning, de vilde sige: Naa, nu ser man da, at „de store“ er paa det rene med, at Kristendom ikke er noget for vore Børn, siden de ikke længer skal lære det i Skolerne; saa vil vi ikke heller lære dem det. — Værre Eksempel paa Forsømmelse vil en forsømmelig Skole ikke kunne give et forsømmeligt Hjem.

Hvis Mads ikke luger sin Mark, saa vil Jens heller ikke luge sin, gider Jens ikke hejse sit Flag, saa gider Mads heller ikke. Kommer Skolelæreren for sent, saa er der ingen Travlhed i Hjemmene med at faa Børnene i rette Tid af Sted; og synger Skolelæreren ikke mer en Psalme med Børnene, beder og fortæller af den hellige Skrift, — hvorfor skulde saa Mads og Jens gøre det?

Netop Religionsundervisningens Afskaffelse vil være det slettest mulige Eksempel fra oven af.

Derfor regner man galt, naar man tror, at Forældre vil faa travlt med Bibelhistorie og Psalmer, hvis Skolen lægger de Bøger til Side.

Saaledes, hvor Hjemmet er trægt og efterladende.

Men, om nu Hjemmet gør sin Pligt, burde saa egentlig talt ikke Skolen tage sin Hat af og sige: Jeg viger Pladsen; bedre end paa Moders Skød lader Guds Ord sig ikke lære? Jeg skal ikke nægte, at det var en daarlig Religionslærer, som ikke tog Hatten af for en Moder, der lærer Guds Ord fra sig, i dybeste Respekt og med en vis Misundelse, — men, var det praktisk — og praktisk skal man være, — var det praktisk, om netop Børnene fra fromme Hjem gik deres Vej fra Skolen, naar Skolelæreren tog Bibelhistorie, Katekismus og Psalmebog frem?

For det første: Hvad var det for et akavet Eksempel at give den dovne Jenses Dreng og den uguadelige Madses Søn, at netop den fromme Vævers og den hellige Smeds to smaa Drenge gik tra Relgionstimen?

Foi det andet: Vilde Væverens og Smedens Drenge ikke blive to smaa ækle Farisæere, som vilde tænke, at de behøvede ikke at lære saadant noget, men Jenses og Madses Drenge, de kunde have godt af o.s.v.?

Og for det tredje: Vilde ikke Mads og Jens en skønne Dag slaa i Bordet for Skolekommissionen og bande paa, at de kunde lige saa godt lære Børnene Kristendom som den heldørende Væver og den skinhellige Smed?

Og — hvem vilde til sidst paatage sig at afgøre, hvilke Forældre der var fromme nok til at kunne undervise selv?

Ja, alt dette er endnu aldrig — tør jeg nok sige — forekommel i nogen dansk Lærers Praksis; jeg for min Del har endnu sjældent truffet — hverken fromme eller ufromme — Folk, som ikke ønskede deres Børn en god Religionsundervisning i Skolen; men: det trækker op dertil, og det spøger allerede i adskillige Godfolks Hjerner, at det burde være saaledes, at fromme Folk selv skulde undervise deres Børn i Kristendom, og det udenom og med Forbigaaelse af Præst og Degen, Lærer og Lærerinde og alt offentligt Væsen.

Men just en saadan Ordning var det slettest mulige Eksempel fra Menighedens Side af. Maatte vi dog naadigt bevares fra at blive en saa hellig Menighed, at vore Børn ikke kan sidde paa Skolebænk med andre i en Religionstime!

Men de bekymrede fromme har en Bekymring endnu. Det kunde jo tænkes og meget let finde Sted, at den Undervisning, Forældrene gav hjemme, og den, Barnet fik i Skolen, var i Modstrid med hinanden. Her foreligger en vigtig Ting til Overvejelse, og vi maa drøfte den Sag nøjere.

Forskellen paa Lærer og Hjem kan være en Retningsforskel, den ene Part er Grundtvigianer, den anden er 'Ven af Indre Mission. Jeg tilraader paa det bestemteste, at man ikke gør mere Væsen af den Sag, end den er værd. De to „Retninger“ har hver for sig saa mange Sandheder at lære det

danske Folk, at det maa nævnes som en ganske fortræffelig Styrelse, at der er Steder, hvor den ene kan faa den andens Sandheder at høre. Et saadant Sted er just Skolen. Et Barn af et missionsk paavirket Hjem har godt af at høre en grundtvigsk Undervisning; et Barn fra et grundtvigsk Hjem har godt af at høre Missionstonen. Men der skal gensidig Imødekommenhed til. Det maa paa det bestemteste stilles som en Fordring til Hjemmet, at Lærerens Kristentro ikke i Børnenes Paahør gøres til Genstand for nogen Bedømmelse; ubetinget ikke. Saa først kommer jo nemlig Spliden; er Spliden kun mellem Forældre og Lærer, saa er der ingen Ulykke endnu; men sættes Spliden med Magt ind i Barnets Sind derved, at Forældrene lader Barnet høre paa, at de bedømmer Læreren som vanstro, saa er der vakt Forargelse, og det er Forældrene, som har vakt den. Det er saa nemt at sige, at den og den er vanstro; det er saa kønt at sige det om en anderledestænkende med et vemodigt Suk over vedkommendes Daarligdom; men det er saa vanskeligt at staa ved Dommen, saa svært at beregne Følgerne af Dommen og saa ubehageligt bagefter at læse om Ordet „du Daare“ i Bjergprædikenen (Matth. 5, 22. Daare er akkurat det samme som vore Dages „vanstro“); men mest af alt er det Uret at lade sine Børn, Lærerens Disciple, høre derpaa; man gør jo med Vold og Magt Børnene til Farisæere.

Eller det grundtvigske Hjems Hovedrysten over den missionske Lærer; den stadige tavse Gaaen

udenom, hvad han har sagt, og hvad han har ment; den kan paa sin Vis være lige saa sønderknusende for den Respekt, en Lærer kan forlange af sine Disciple.

Der skal Forstaaelse og Overbærenhed til. Vi er komne langt i Danmark, naar det somme Tider ser ud, som om Guds Rige ingen værre Fjender havde end den Retning, jeg ikke hører til; ikke sandt?

Og paa den anden Side: Læreren. Jeg opfatter det som hans Pligt som Lærer at stemme Tone og Tale efter de Hjem, han har sine Børn fra; ikke som en Hykler, men som en forstandig og kærlig Mand. Han maa jo dog tage sine Elever paa den Jordbund, hvor de er aandeligt voksede op; han maa dog knytte til dør, hvor de har noget i Forvejen. Han maa jo dog ikke støde bort ved studsigt at lade haant om Hjemmets Tanker. Han maa staa udenfor Partierne. En grundtvigsk Kreds, et Missions-Samfund maa ikke være altfor ivrige i at forlange, at Læreren netop skal være en af deres, netop staa midt i deres Liv. Forstaa dem, hjælpe dem, — det er udmaerket — men tilhøre dem og kun dem med Hud og Haar, det er ikke Lærerens Sag; han er Skolens Lærer og ikke Klikens. Han skal paavise for sine Elever, hvad Grundtvig og Højskolen er, saavel som hvad Beck og K. F. U. M. er; begge Dele hører med til Kirkens Historie. Han skal kunne synge med dem baade „Herren, han har besøgt sit Folk“ og vise dem, hvor den Sang er groet af grundtvigsk Vækkelse, og „Op, I Kristne,

ruster eder" og vise dem, at det er Missionens Kamp-toner, der lyder i Brorsons gamle Marche. Jeg siger, det er hans Pligt at kunne gøre det, og at han skal respekteres, hvis han gør det. Paa den Maade vil han forstaa at vige udenom det, som kan krænke de enkelte Børn og hvad de hørte hjemme.

Det skal der Takt til, — men den Takt er vel ikke større, end at den i Almindelighed forlanges af Lærere og Forældre; og der er endelig ikke noget særligt for Religionslærere i den Grad, at Følgen nødvendigt maatte blive: at Religionsunder-visning afskaffedes. Den må a ikke afskaffes; i hvert Fald da ikke af den Grund, at det er og altid vil være umuligt, at alle Hjem kan faa netop den Religions-lærer, de i Hovedpunkterne stemmer med.

Men man kan jo ogsaa være uheldig og faa en tarvelig Religionslærer, dermed mener man en kedelig en, som ikke forstaar at vække Børnenes Interesse for det, han fortæller og lærer. Det er til-visse slemt; man kunde fristes til at sige, at det er værre i denne Sag og i dette Fag end i alle andre Sager og Fag. Man kunde fristes til at sige det; men man bør ikke sige det. Thi det forholder sig saadan med alle de Fag, som Skolen byder paa, at ganske vist kan en Lærer ødelægge dem i Skoletiden; men Livet selv vil bringe dem for Dagens Lys igen, saa at alt ikke er tabt. Har jeg i Skolen ikke lært at regne, fordi min Lærer var en Klodsmajor i Regning, saa vil Livet tvinge mig og min Energi drive mig til at lære mig det selv eller søge Kundskab derom. Nu vel, vil man sige,

men det er ikke Meningen med Skoleundervisning. Nej, det er det heller ikke; men det viser, at Skolens Mangler ikke er uoprettelige, naar Faget selv (trots Mishandling i Skolen) melder sig med Livets Ret. I hvert Fald er saa meget uimodsigeligt, at man afskaffer aldrig Regning, fordi der er daarlige Regnelærere; thi at kunne regne er en Nødvendighed, og Skolen kan ikke komme uden om sin Pligt til at undervise deri. Ligesaa er det uimodsigeligt, at man ikke kan afskaffe Religion, fordi der er tarvelige Religionslærere; thi at vide Besked med Kristendom er her til Lands en Livsnødvendighed, og Skolen kan ikke komme uden om sin Pligt til at give Besked herom.

Hvad der er det vigtigste, er imidlertid, at selv den tarveligste og kedeligste Lærer formaar ikke at berøve de Ord, han lærer og foresiger Disciplene, den Sandhed, som ligger i dem. Skriftsteder, Psalmedord, Trosord og Bud ligger der som nedlagte Frø, og den egentlige Hemmelighed er just: at nedlægge dem. Den større eller mindre Veltalenhed og Varme kommer det dog ikke an paa; til syvende og sidst er det de nedlagte Korn, de læste Ord, som skal bære Frugt. Saa faar jo f. Eks. Hjemmet at aande derover, hvis de synes, at Aandepustet mangler.

Men der er noget om, at netop Religionsundervisning taaler de tarveligste Lærere. Langt tarveligere end Gymnastik; thi Gymnastik skal gøre den øjeblikkelige, stadige Virkning. Langt tarveligere end Sang; thi den tarvelige Sangundervisning fordaærver just Sangen ved at lære gal Takt og gale

Toner. Den tarvelige Religionsundervisning gør ikke den Fejl, den kan daarligt undgaa at indprente evige Sandheder; — og derfor skal der gives Børnene saa gode Bibelhistorier i Hænde og saa gode Lærebøger i Hænde som muligt; jo bedre og mere levende Bøger, des mindre afhaengige er Børnene af Lærerens Duelighed eller Tarvelighed.

Og endelig en virkelig vantro Lærer, ikke blot en, som haardhjertede Folk kalder vantro, fordi han bruger et andet Nummer Briller end de, men en virkelig vantro Mand : en, som vitterligt og aabenlyst spotter de Sandheder, han skal lære Børnene, eller lever forargeligt for alles Øjne? Hvad han? Her er kun eet at gøre: han maa sættes fra Bestillingen; der maa gøres alt, hvad gøres kan, for at fjerne ham; og man maa ikke sky at gøre det. Kristendommens Fjender taler saa tit om de troendes Hykleri; naar en spottende Lærer paatager sig at undervise i kristen Børnelærdom, saa skal han stemples som en indsneget.

Men: af den Grund afskaffer man ikke Religionsundervisning; det vilde være eksempelløst, om et Fag afskaffedes, fordi der eksisterede utro Lærere deri; man afskaffer Læreren, men da vel ikke Faget.

— Nu, vi har Religionsundervisning, og vi beholder den. Som vi først sagde, den og Hjemmets Arbejde træder ikke og maa ikke træde hinanden i Vejen, og for at paavise det vil vi følge de to, Hjem og Skole, lidt paa Vej og se nærmere paa deres Opgave i denne Sag.

II.

Vi har afvist Tanken om at afskaffe Skolens Religionsundervisning af Hensyn til Hjemmet; vi fortsætter, idet vi gerne vil paavise, at Hjemmets Opgave, Praksis og Sædvane slet ikke er at kalde Religionsundervisning; den er noget andet, noget, som høgger i en hel anden Plan, og som netop faar sin rette Udfyldning af Skolens Gerning.

Hvad vil da Hjemmet, hvad kan og hvad skal det³ Hovedsagelig lede Børnene til Kristus og indpode dem Troen paa ham ad praktisk Vej.

Og derfor vil vi forsøge at skildre Hjemmets Opgave og Praksis.

„Naar din Søn spørger dig herefter og siger: Hvad er det for et Vidnesbyrd og Skikke og Befalinger, som Herren vor Gud har befalet eder? da skal du sige til din Søn: vi var Faraos Trælle i Ægypten, og Herren udførte os af Ægypten med en stærk Haand, og Herren gjorde Tegn og store og fordærvelige Vidunder i Ægypten paa Farao og paa alt hans Hus for vore Øjne, og han udførte os derfra, paa det han vildে føre os ind for at give os det Land, som han havde tilsvoret vore Fædre. Og Herren har budet os at gøre alle disse Skikke, at frygte Herren vor Gud, at det maa gaa os vel alle Dage, og at han maa holde os ved Live, som det ses paa denne Dag. Og det skal være vor Retfærdighed, naar vi tager Vare paa at gøre efter alle disse Bud for Herren vor Guds Ansigt, saa-som han har budet os“ (5 Mos. 6, 20—25).

I disse Ord er Religionsundervisningen stiftet og dens Grundlinier angivet, saa godt som det kan ventes i den gamle Pagt. Man siger, at dette Bud blev efterkommet (og endnu efterkommes) som en hellig Skik paa Paaskefesten; Husets Søn spurgte, og Faderen udlagde for ham og de andre Betydningen af de hellige Skikke (med Ord fra 5 Mos. 26, 5—11). Men udover denne festlige Anvendelse af Ordet har det Betydning som sagt som Indstiftelse af Religionsundervisning.

Ordene i 5 Mos. 6, 20—25 skrider saaledes frem: Barnet iagttager og hører hellige Skikke i Hjemmet, Barnet spørger og faar Besked. Det faar Besked om 1) den Gerning, som Herren gjorde, da han udfriede sit Folk („udfrie os af Ægypten“), om 2) vor Pligt til at frygte Gud, idet vi holder hans Bud („alle disse Skikke“), og om 3) vort Haab til Guds Førelse nu og fremdeles („gaa os vel alle Dage“).

Altsaa, Undervisningen begynder ikke paa bar Bund. Barnet ser og hører noget, som foregaar i Hjemmet. Hvad er det, ganske naturligt, hos os? Det er Juleskikkene, Søndagshvilen, Bordbøn og Andagt. Her er et helligt Punkt, om hvilket Hjemmene skal frede; det er Hjemmets Guds frygt, med hvilken den hele Undervisning begynder. Det maa betones stært og udelukkende, Guds frygten hjemme. Det er ikke i første Række Kirkegangen og Besøg i Forsamlingshuse og Missionshuse, — det er hjemme, at Guds frygten skal ytre sig. Den skal komme paa en Gang som det naturlige og som det

højtidelige; paa en Gang være det ligefremmeste af alt og det særegneste af alt. Ligefremt, fordi det aldrig maa se opstylt eller kunstlet ud; særegent, fordi det aldrig maa synke ned til noget kedeligt, som skal overstaas.

Det er Hjemmets Anskuelsesundervisning, der her lægger Grunden. Men man skal passe paa, hvad man lader Barnet se. Hjemmets „Liturgi“ skal være kort, hjertelig og naturlig. Man maa passe paa de lange Andagter og de lange Psalmer. Er først Børnene saa store, at de begynder at være med, saa maa man indrette sig efter dem. Ikke de mange Unoder med at gentage „Herre, Herre“ i hver en Sætning, ikke de lange indflettede Skriftsteder, ikke lang Opramsning, men en kort, klar Begæring eller Tak til Gud. Thi deri ligger den sande Barnlighed, i det korte Ord med den klare Mening. Har Barnet hørt den knappe og klare Bøn og forstaaet den, saa kan Barnet ogsaa iagttagte Bønhørelsen; svøbes Bønnen ind i Talemaader, saa tror Barnet, at man skal præke for Gud, naar man taler til ham. Se Elias's Bøn paa Karmel og Bønhørelsen derefter, — det er som et Øksehug i Skoven — og et Ekko fra Træerne, Knald i Knald. Saa priselig korte er faa Bønner, men det er de bedste. Til Højtlæsning et lille, kort Ord af Skriften af den Slags, som fanger Øret.

Er der særlige Ting paa Færde, som man vil bede om, saa kan man jo godt tage Børnene med — (man kan ogsaa lade være) — men er det saa ikke rettest før Bønnen at sige: „Kære Børn! Vi vil

blive enige om at bede den gode Gud hjælpe os (eller den og den) med den og den Sag. Saadan og saadan forholder det sig, og det vil vi bede om, men maaske vil Gud hjælpe ad anden Vej. Nu vil vi i hvert Fald bede ham tage sig af Sagen. Skal vi det?" og saa frimodig knæle og bede (eller ikke knæle, men bede) i faa Ord, som man har sagt og er bleven enige om. Derpaa læser man Matth. 18, 19—20, siger Amen, kysser sine Børn og gaar til sit Arbejde eller sin Hvile.

„Opbyggelse“ betyder i altfor mange Børns Øren en udtværet Strøm af uforstaaelige Ord.

Saa maa Hjemmet iøvrigt svare til sit Eksempel. Ikke bede Kl. 8 og skælde ud Kl. 9, gnave Kl. 10, dovne Kl. 11, holde Hus med Pigen Kl. 12. Men heller ikke bede og være surbagefter. Og Hjemmet skal ikke, fordi Bibel og Psalmebog kommer hyppigt frem, altid se ud, som om det ogsaa var indbundet i sort. Salv dit Hoved og to dit Ansigt; det vil sige, se dog ud som et Menneske, der arbejder i Arbejdstiden, hviler i Hviletiden, spiser med Glæde og ler af Hjertet, naar der er noget at le ad; se dog ikke ud, som om du altid lyttede til en usynlig Lig prædiken. Et Hjems Godhed (ɔ: om det er et godt Sted for Børn) kendes ikke blot paa, hvordan man beder, men ogsaa paa, hvordan man ler, og hvad man ler ad. Det skal vore Børn ogsaa lære; thi ellers lærer Verden dem — at fnise dumt.

Og naar Børnene saadan har set og hørt, — jeg forbigaar for Pladsens Skyld Julefesten og Bordbønnen og det andet; jeg omtaler ikke Kirkegang, den

ordnér man med Børnene under Iagttagelse af den forstandigste Omtanke; jeg omtaler ikke Møder, uden for absolut at fraraade at tage Børn med til andre Møder end dem, hvor en Hedningemissionær eller en Sømandsmissionær virkelig fortæller noget af sine Oplevelser, — altsaa: naar Børnene har hørt, saa spørger de. Det er et stort Øjeblik, som skal passes med Kærlighed, i samme Øjeblik Barnet spørger, saa bliver Fader og Moder Præster i deres eget Hus, og nu begynder den egentlige Undervisning.

Som det er antydet i Mosebogen, kommer den altsaa paa Foranledning, med andre Ord, den er praktisk, som vi først sagde. Det er Jul, og vi fortæller om Jul, Billederne kommer frem. Sørg for, at vi fortæller ren Jul, ikke Juleeventyr, ikke de hellige 3 Konger, men vise Mænd fra Østerland, — ikke Nisser og Julemænd, men store, straalende Engle, — ikke en Stald i en Kro, men en Klippe-hule eller et rigtigt østerlandsk Hus (se Schnellers ypperlige Fremstilling i „Jesu Fodspor“) Det er Paaske, og vi fortæller Paaskehistorien, — fortæller, siger jeg, i lige saa rene Træk som Evangelierne, ikke en rørende Udmaling, thi Mennesker skal ikke føle Medhdenhed paa Golgatha, men ren Paaskehistorie. Peter og Johannes ved Graven, de ordentlig sammenrullede Linklæder, Glæden i Emmaus. Billederne frem, men ingen Jesus med Sejrsfane. Til Pinse maa man lokke Barnet til at spørge og saa fortælle Begivenheden i klare Træk (se mm: Børnelærdom). Og i det daglige fortælles om den usynlige

Gud, som ser alt, om Solen, som ikke maa gaa ned, før vi er blevne gode Venner igen, om de døde, som hviler under Guds Vingers Skygge, indtil de skal opstaa igen.

Naar du fortæller, saa begynd ordentlig, fortæl i Sammenhæng og hold op igen. Selv om Barnet plager for at ville have mere, saa husk, at man maa ikke sige for meget ad Gangen, hellere holde for tidligt op end for sildigt, saa kan man altid komme igen.

Og midt i alt det kommer Moralen af det hele, lejlighedsvis. Her maa der atter passes paa, at hele Morallæren kommer naturligt; den skal hvile fast paa hele Hjemmets Orden, Arbejde og Pligtfølelse, man skal ikke lokke Børn til Dyd ved sæde, himmelske Talemaader om at ligne den kære Jesus eller glæde ham eller komme til ham. En saadan Laere vil svæve i Luften, hvis ikke Tugt, Pligt, Frygt og Vane ligger derunder som en Virkelighed. Tegn kun Jesus som den straalende gode og rene, men bibring ikke Barnet en falsk Forestilling om, at det virkelig ligner Jesus, naar det er artigt, eller glæder Jesus ved at give et fattigt Barn af sit Legetøj, eller kommer til Jesus, fordi det gaar i Seng, naar Fader og Moder vil. Bibring det endnu mindre den Forestilling, at de egentlige Synder, det er at gaa i Theatret, danse eller gaa paa Kosmorama; kald Synd, hvad der er Synd, nemlig først og fremmest Løgn, Pligtforsømmelse og Grusomhed; kald Fornøjelse, hvad der er Fornøjelse, og kald det daarlig Fornøjelse, som er daarlig For-

nøjelse. Men der er f. Eks. ingen Mening i, at man stempler Kortspil som Synd, men Kroket som ikke-Synd, da jo begge Dele for Børn er Legetøj (af hvilket oven i Købet Kroketspillet medfører mere Kiv, Strid og Misundelse end Sorteper).

Saa bliver der Lejlighed til at undøve smaa kirkelige Færdigheder med Børn. At synge Psalmerne rigtigt, at finde dem hurtigt, at kunne slaa op i en Bibel og at kunne finde Evangeliet til paa Søndag baade i Psalmebog og i Bibel; men her gælder det, og det er Kunsten, at sligt lærer man kun Børn godt, naar de selv først har spurgt. De bliver kede af det, hvis det er Faders Idé, at de skal finde 15de Søndag efter Trinitatis i Psalmebogen. Men har man forstaaet at faa dem til at spørge, hvor det staar i Psalmebogen, som Præsten messer, saa er det en smal Sag at faa dem til at finde baade det og mere til. Der er forsvrigt mange voksne, som blader paa det mest fortvivlede i deres Psalmebog og aldrig ved, hverken hvad Søndag det er, eller hvor det Evangelium staar i Psalmebogen, som der er Tale om.

Det var Hjemmets Opgave. Der staar tilbage at fremhæve, at alt dette kun er de rene Grundtræk, de praktiske Ting, som ligger lige for, at det kun er dem, som Hjemmet skal give sine Børn. Den udførlige Fremstilling fra Ende til anden tilkommer Skolen, og dør er dens Opgave. — Skal Barnet hjemmefra lære noget udenad? Jeg synes, at det skal lære Fadervor. Det mindste, Hjemmet kan gøre, er at lære dem Fadervor; i alt Fald

bør aldrig andre end Fader eller Moder gøre det. Saaledes bør ogsaa Budene og Trosbekendelsen høres hjemme gennem Fortælling og Fremsigelse, saa at Barnet ikke er fremmed overfor dem.

Jeg overværede i Efteraaret i et Præstehjem i Hannover (hvor der dog ingen Børn var), at der holdtes Morgenandagt. Til Stede var Præsten, hans Hustru, Pigen og jeg. Vi sang et Par Vers af en Psalme, Præsten læste saa meget som 15 Linier af en lille Andagtsbog, bad en kort Bøn og spurgte saa sin Kone: „Hvad er Daaben?“ Hun svarede af Luthers Katekismus: „Daaben er ikke blot Vand alene etc.“ Saaledes hørte han de to første Spørgsmaal under Daaben igennem. Den næste Dag skulde Pigen holde for; men hun var ikke til Stede, — og det gikbagefter op for mig, at hun vel sagtens var flygtet af Frygt for at skulle op med det tredje Spørgsmaal („det store Vandspørgsmaal“). „Men saaledes“, sagde Præsten, „beder vi Luthers Katekismus igennem og begynder forfra, naar vi er til Ende.“ En smuk Skik i Luthers Land. Noget lignende var ikke ilde hos os, — for hvem der kan gøre det med samme Glæde, som det skete i Hannover.

III.

Hjemmets Arbejde er spredt, lejlighedsvis og praktisk. Skolens ser anderledes ud; det er ikke spredt, men ordnet til et sammenhængende Hele; det er ikke lejlighedsvis, men det er efter en Timeplan til bestemte Tider; det er ikke praktisk, thi

det er ikke Anskuelsesundervisning som Hjemmets, men det er fremstillende, forklarende og vejledende.

To store Ønsker har jeg angaaende Skolens Religionsundervisning i Danmark. Det ene er, at den maa bevares altid; i denne Slægt, der saa taabeligt diskuterer om det, som aldrig burde diskuteres, nemlig om Guds Ord skal læres i vort Land, udover denne Slægt ind i den næste, den, som skal høste, hvad Vrøvlets og Tivilens Slægtled saaede, og videre i de følgende Slægter, saa længe Danmark staar. Er mit Ønske stort? Det er da vel ikke før stormundet? Har vel Guds Menighed i Danmark ikke først og fremmest det Ønske, at kommende Slægter maa arve Guds Ord efter os? Og hvor nedlægges Arven sikrere end i det Skolevæsen, som er Samfundets kostbare Kælebarn?

Men jeg har eet Ønske til foruden dette. Det er en Reform, en Omdannelse af vore Skolers Religionsundervisning. I det enkelte ved jeg nok, hvordan det skulde være; men det bliver for vidtløftigt at gaa igeunem her; det vilde jo heller ikke kunne paatvinges eller paanødes nogen i alle Enkeltheder; dog er der een Grundtanke, een Plan, som jeg kunde ønske at ramme fast i Læreres og Skolemænds Hoved og at overbevise baade Venner og Fjender om, og det er denne:

Religionsundervisning skal tiltage i Varme, Fylde, Inderlighed og Dygtighed opefter igennem Skolens Alderstrin.

Det er ikke Tilfældet nu; det er i alle Fald ikke Ideen nu. Ideen er den (for Øjeblikket): de smaa

skal have det dejlige at se, som Bibelhistorien rummer; de skal have det barnlige, det fromme, Billeder og Toner og Psalmer, kort: Guds Ord i sin mest hjertevindende Skikkelse. De større, de skal have Kirkehistorie eller ethiske Foredrag eller Højtæsning af — ja, ofte af Ting, som har grumme lidt med Kristendom at gøre, som f. Eks. Selma Lagerlöfs Kristuslegender. Saadan ser Planen ud. Jeg foreslaar: drej om, vend om, kør 'den modsatte Vej. Lad de smaa faa Historierne saa tarveligt udstyret som muligt. Billeder selvfølgeligt, men ikke for megen Sang; ingen Søldadenhed, snarere spartansk Udstyr. Men eftersom vi, op igennem Klasserne, kommer Stoffet igennem Gang efter Gang, saa skal Stoffet begynde at funkle af Rigdom, Kilderne begynde at springe fra det dybe, Mangfoldigheden bryde sine Straaler; saa skal Billederne blive levende, Anvendelsen rigere, Psalmerne tage til og synges af fuld Hals. Tilsidst er det Bibelens eget Væld, som lukkes op: Davids Harpe, Esajas' Fløjte og Moses' Basun, — saa skal alle Registre ud, og Melodien fra Barndommen, den enfoldige Melodi, som det hele begyndte med, skal spilles med fuldt Værk, saa at Guds Ords Storhed og Rigdom kommer til sin Ret.

De smaa Børn skal have de enfoldige Linier, de større skal have de rige Farver, de ældste skal have det bedste, Læreren kan give. De smaa skal ikke paavirkes, kun høre; de større skal høre og opfange Meningen, opfatte, at det angaar dem, at det er levende Ting, der drages frem; de største

skal se Konsekvens, Sammenhæng, Dybsindighed, Visdom i det hele. De smaa skal se, de større skal undres, de største skal modtage, hvad de ikke kan komme udenom.

Alt dette ligger ogsaa gemt i Hensynet til Hjemmet. Den Traad, Far og Mor har spundet, skal tages op; der skal ikke overfor de smaa forsøges nogen Paavirkning, men kun en Tilknytning; siden faar Skolen større Opgaver, fordi Børnene er større, fordi de skal vænnes til at se og høre andet og mere, end hvad Hjemmet bød dem.

Med dette store Ønske in mente — det er et stort Ønske, men dør skal vi hen — vilde jeg gerne give et Udkast til en Arbejdsplan for Skolen med enkelte Bemærkninger indskudte. Hvis nogen af mine ærede Læsere fra min Haand har læst noget lignende, beder jeg undskyldte, men Planen kan jeg jo ikke ændre for at sige noget nyt, og Begrundelsen af den bliver let den samme, saa ofte jeg maa gentage den.

Barnet kommer i Skole ved det syvende Aar, og dermed begynder den første Part af Religionsundervisningen. Den varer til det ellevte Aar. Faget i denne Tid er udelukkende Bibelhistorie. Den fortælles og genfortælles af Børnene. De Psalmer, der læres, skal være af udelukkende barnligt Indhold og skal hovedsagelig læres ved at fremsiges og synges ind, i Børnene; men man skal ikke foragle at „høre Barnet i Psalmevers“; thi en smuk Fremsigelse af et naturligt Vers er en god Ting at indøve, og ad den Vej opdager man bedst, hvad

Barnet misforstaar, og hvad der skal forklares. Heller ikke skal man i Bibelhistorien foragte Bogen og „Bogens Ord“. Ikke alle Børn husker lige nemt, og der er en egen Styrkelse for Tilegnelsen i det, at Barnet læser foruden at høre. Ogsaa Misforstaaelsenaaberbaires bedst, naar Barnet baade gengiver, hvad det har hørt og læst. Tilmed kan Hjemmet kun, naar det bruger Bog, yde den Hjælp og Kontrol med Barnets Arbejde, som behøves.

Denne Periode af Skolearbejdet har det tilfælles med Hjemmet, at visse Hovedsager kommer man lejlighedsvis ind paa; Højtiderne giver Anvisning dertil; Begivenheder, man kommer til at tale om, ligeledes Men ejendommeligt for Alderen 7—11 er, at Paavirkningen, det personlige, er trængt tilbage, og at Formaning og Dadel ikke bør sættes i Belysning af det kristelige. Man begaar en (til Tider styg) Fejl ved at farve sin Dadel af et Barns Opførsel med Henvisning til, at det er imod Guds Bud og Jesu Villie, at Barnet gør saadant. Ligesaa bør al Paavirkning overlades til Hjemmet; der bør i Skolen ikke finde nogen Forespørgsel Sted, om Barnet nu beder sin Aftenbøn, om der bedes Bordbøn hjemme eller lignende. Barnet faar forkerte Forestillinger, og det er tilmed for let at paavirke et Barn, derfor bør man ikke gøre det; man er nemlig ikke sikker paa, at man kan gøre det paa rette Maade, og kan ikke overse Følgerne.

Den anden Periode af Religionsundervisningen falder i Tiden fra det ellevte til det femtende Aar. I den fortsættes og gentages Bibelhistoriens Stof,

idet man begynder at anlægge det efter Synspunktet af en fremskridende Historie med Fordeling af Lys og Skygge; Lys paa det væsentlige, Skygge paa det uvæsentlige. Fremskridtet i Jesu Liv kommer frem og for alting Fremskridtet i Apostelhistorien. Paa det første Trin var det hele en forskelsløs Samling af Historier med hver sin Grundtanke; nu bliver det Historie med en fælles Grundtanke.

Og ved Siden af den saaledes ordnede og fremskridende Bibelhistorie opträder nu Lærebogen. Her at gentage Striden om dette Fag vil jeg ikke trætte mine Læsere med; mit Forsvar for Lærebogsundervisningen vil de let kunne finde, hvem det interesserer; her er det mig om at gøre at fremstille Maaden, hvorpaa den sker. Fordelt over en 3—4 Aar ligger Lærebogsstoffet i historisk Orden saaledes: Gud, Guds Væsen og Egenskaber, Skabelse, Skabning, Synd, Lov, Forjættelse; Jesu Liv og Gerning; Aanden, Kirken, Prædiken, Omvendelse, Daab, Helliggørelse, Bøn, Nadvere, Død, Dom, Evighed. Man kan vist ikke nægte, at det er en smuk Opgave for en Lærer at tage hvert af disse Emner for med Børn og gennemgaa dem et ad Gangen.

Jeg fortæller om Skabningen, — for at tage et Eksempel; vi skriver op paa Tavlen en Liste, som bevæger sig fra Mineralriget, Plante- og Dyreriget gennem Mennesket op til Englene; vi fortæller om hver af disse, paapeger Forskel og Lighed, dvæler især ved Mennesket og dets Sjæleevner; vi fortæller, hvad Rolle Forstand, Følelse og Villie spiller i

en bestemt lille Begivenhed, og tager til Prøve en Mand, der finder en nedfalden Spurveunge i sin Have; Forstanden siger, at det er en Spurv, Følelsen, at det er en hjælpeløs lille Stakkel, og Villien, at vi vil tage den op og lægge den i Reden eller i Tagrenden, hvor den hører hjemme. Næste Dag lader man nogle af Disciplene efter Tur gengive, (genfortælle), hvad man har lært dem.

Eller for at tage et andet Eksempel: vi taler om Spaadommene. Jeg fortæller, at Profeterne fortalte om ham, der skulde komme, paa to Maader. Først som den store Konge og dernæst som den lidende Frelser. Vi tager hvert Thema for sig; jeg fortæller Davids sidste Ord (2 Sam. 23) og en af Immanuelsprefeterne (Es. 11 Beg.) eller Ps. 110 eller Ps. 72, ligesom jeg nu synes, at mine Disciple kan have mest Glæde af det ene eller det andet. Jeg viser dem, hvad af Profeternes Syner der var rigtigt, og hvad der beroede paa et Fejlsyn. Næste Time fortæller de mig det igen.

Udenadslæren? Ja, selvfølgelig skal der læres Ord udenad af den hellige Skrift, og derom gælder det samme, som vi før sagde: Bogen støtter, Bogen paaminder om det sagte, Bogen repeterer, ligesaa Skriftstederne; naar de er forberedte i Gennemgang, fortalte, fremsagte, afbildede paa enhver Maade for Børnenes indre Øjne, — saa gør det, at de læres udenad, simpelthen den Nytte, at det hele ikke glemmes, hverken Ordlyd eller Gennemgang. Tankeforbindelsens Soliditet er afhængig af, at een Tanke ligger urokkeligt fast. Samtidig med Lære-

bogen læres der ikke Psalme udenad, men er der Tale i Lærebogen om f. Eks. den Kristnes Kamp, saa siger vi: Det er der en Psalme om! Slaa op og find; et Sted i Psalmebogen staar der „Kristenlivets Kamp“; hvor er det? — De, som er lidt drevne, finder hastigt, at „Kristenlivets Kamp“ begynder med 567. Vi blader 567 og de følgende igennem, finder en, som falder i Øjne (og Øren), og synger 570 eller 578.

Paavisning i det enkelte fører for vidt; disse Eksempler faar være nok. Den Tid, der anvendes til Lærebogsundervisning, andrager knap en Trediedel af Aarets Arbejdstid; den ligger samlet for sig som Slutning af det øvrige Arbejde.

Karakteristisk for Tonen i Perioden 11—15 Aar er, at her begynder den personlige Paavirkning. Under Budene maa, for at nævne en Prøve, Børnenes daglige Verden holde for; deres Banden, deres Grusomhed mod Dyr, deres Pral, Snyden, Drillen, Sladren og Mjsundelse; men ogsaa Hjælpsomhed, Kammeratskab; Hjemmet og dets forskellige Medlemmer; alt med en taktfast Haand og med Eksempler, som er lige til.

Kirkens Historie, af hvis Hovedtider der gives et levende Rids, lægges enten i særlige Timer jævnsides det andet — eller opsættes, saa at Læreren gennemgaard det, samtidig med at de fleste af Børnene har deres Konfirmationsforberedelse, thi saa krydser Lærers og Præsts Emner ikke hinanden.

Efter som Læreren skrider frem i Erfaring og

Bibelkundskab, anvender han i stigende Grad i denne Periode Bibelen selv baade ved Bibelhistorie og ved Lærebogsundervisning, først som Højtæsning, siden som Samlæsning (Børnene følger med i deres Bog).

Her slipper de fleste Lærere deres Børn. For nogle følger endnu en Periode efter, i hvilken Religionsundervisningen naar sit Højdepunkt. Jeg ved nok, at mange netop ikke i den Periode ved, hvad i al Verden de skal give Eleverne; det kommer af, at man endnu ikke har Øje for det store Maal, at Religionsundervisning skal tiltage i Varme, Fylde, Inderlighed og Dygtighed op igennem Skolens Alderstrin.

Man har Disciplene enten et Aar endnu, i Realklassen, eller tre Aar endnu, i Gymnasiet, — hvis de ikke gik ud med Konfirmationen. Dette Aar eller disse tre anvendes til Bibellæsning. Hele Bibelen er til Raadighed, og hele det Stof, man begyndte med som en enfoldig lille Melodi i Barne-aarene, som udfoldede sig i Mellemklasserne, det foreligger nu i den ædleste og rigeste Skikkelse i selve det bibelske Ord.

Vi læser med Disciplene Skabelsen i den originale Beretning, Syndefaldet, Brudstykker af Patriark-Historien. Vi lærer Loven at kende i dens skønneste Form: den herlige 5te Mosebog, af hvilken vi læser Prøver. Omrent 30 af Davids Psalmer læses; hver af dem gaas igennem efter sin Karakter og Stemning: Hyrdepsalmen med dens glade Fri-

modighed; den syge Konges Sang (41) med den inderlige Bøn; den gamle Mose' Sang (90) og den dejlige Vekselsang (91) mellem den gamle og den unge, som skal ud i Verden; den landflygtiges Suk (42—43) og den flygtende Davids Morgenbøn (3) o.s.v. Profetiernes Perler (Es. 6, 35, 42, 53) gaas igennem; Ordsprog og Strak ses efter. Vi følger Jesu Liv og Død, vi sammenligner Beretningerne om hans Opstandelse. Vi udtager det bedste af Brevene, og vi tager det mest storladne og klare af Aabenbaringen. Der er nok.

Her naar Undervisningen sit Højdepunkt. Der skal ogsaa være Tid til smaa og store Debatter om Darwinisme, Totalafhold og Krig; der skal være Aand nok til at tale Alvor om de alvorlige Ting, som rører sig i den vanskelige Alder, og der skal være Humør nok til at le, hvor der er noget morsomt.

En Religionslærer har alt til sin Raadighed: Liv og Død, Himmel og Helvede, Samvittighedsnød og Sjælefred, Engle og Djævle — Martyrer og Helden's'er; — mon Skolen har Raad til at undvære et Fag som dette; og mon Hjemmet med Rette kan se skævt til, at Skolen tager alt dette frem? —

— Jeg ved, at jeg har skildret alt dette, baade Hjemmets og Skolens Arbejde, ideelt. Men har man ikke set en Sags Idé, saa har man aldrig set Sagen; har man aldrig set, hvordan en Ting skal være, saa ved man heller ikke, hvorfor den er. Der findes faa Hjem, der gør deres, som de skal, og faa

Skoler, det gør deres, som de skal. Men lige saa vist som ingen vil afskaffe Hjemmenes Religionsundervisning for daarlige Hjems Skyld, lige saa lidt har nogen Ret til at ville afskaffe Skolernes Religionsundervisning for daarlige Skolers Skyld. Her er et Maal, her er en Vej; ad den maa vi frem.

FORÆLDRENES ANSVAR.

Efter *N. Hertsberg*.

Det er vist mangen Gang hændet enhver af os, hvem Gud gav en Faders og Moders Ansvar, naar vi har døelet ved vort Barns Vugge og be-
tragtet dets kære Ansigt, eller naar vort Øje har
fulgt det i dets glade Leg, at Haab og Frygt, lyse
og mørke Fremtidssyn i vekslende Stemning er
draget forbi vor Sjæl, og at alt, hvad der i saadanne
Øjeblikke bevæger vort Sind, har fundet sit Ud-
tryk i det skæbnesvangre Spørgsmaal: „Hvordan
vil dette Barns Fremtid blive, hvis Gud
lader det leve? Skal det virkeliggøre det Haab,
som lever for det i mit Hjerte? Skal jeg faa den
Lykke og Glæde at blive Vidne til, hvorledes alle
Aandens og Hjertets gode Spirer og Krafter, een
efters een, vaagner til Liv og udfolder sig ligesom
den ædle Plante fra Knop til Blomst og fra Blomst
til Frugt? Skal jeg i mit Barn atter opleve min
egen Barndom og Ungdom, maaske endnu lysere
og lykkeligere, saa at jeg maaske faar at se, at
mangt et Haab, der brast for mig, og mangt et
Maal, der glippede for mig, bliver opfyldt for mit

Barn? Og — selv om det, man kalder Lykke, ikke skal blive det beskaaret, ja selv om det skal blive et Ulykkens og Smertens Barn, skal det saa dog undgaa at hde Skade paa sin Sjæl, og skal det ud af alt, hvad det vil komme til at miste, dog redde sit Væsens Kærne, sin udødelige Sjæl, ligesom prævet og lutret Guld ud af Ilden? Skal, hvad enten det nu bliver ad den ene eller ad den anden Vej, mit Barns Udvikling blive, som hans var det, om hvem det hedder: Han vokste som i Alder saa og i Naade baade for Gud og Mennesker.

Eller skal dette Ansigt, som nu er mit kæreste Syn, engang skæmmes af onde Lidenskabers stygge Spor? Skal den Udvikling, der venter mit Barn, blive saaledes, at hvert Haab, jeg satte til det, det ene efter det andet, gaar til Grunde, og den ene lovende og gode Mulighed efter den anden forspildes, saa at det Skridt for Skridt gennemgaard Stadierne nedad mod sin Sjæls Fortabelse og med hvert Aar, der gaar hen over det, modnes til Guds Vredes Dom? Skal mit Barn, og maaske netop det iblandt dem, som giver de rigeste Løfter, det, som har vokset sig dybest ind i mit Hjerte, min udkaarne Yndling, skal dette „bringe mine graa Haar med Sorg i Graven“? Skal jeg komme til at prøve den Sorg, som er den bitreste af alle Sorger, Sorgen over et Barn, der gik fortapt? Skal engang det Ønske komme til at gaa over mine Læber: „Gid dette Barn aldrig var bleven født!“ Skal Davids Smertesraab engang blive mit: „Min Søn Absalon, min Søn Absalon, at jeg var død for dig!“

Svaret paa dette, det alvorligste Spørgsmaal, som en Fader og Moder kan bære paa, kan ingen give os. Paa intet andet Felt er Fremtiden saa lukket for os som paa dette. Her traenger ingen Forstand, end ikke den skarpeste, igennem; og ligesom ingen her kan forudse, hvad der skal ske, saaledes kan heller ingen menneskelig Magt, end ikke den viseste Forudseenhed eller den mest aarvaagne og opofrende Kærlighed sikre et heldigt Udfald af den opdragende Gerning. Alle Betingelser kan for menneskelige Øjne synes at være til Stede, alle farlige Omgivelser kan synes at være fjernet, alle Hjemmets og Skolens bedste Kræfter kan være stillet til vor Raadighed, og dog kan Opdragelsen mislykkes og alt Arbejdet være spildt. Thi her staar vi overfor Frihedens Hemmelighed — Friheden, denne Menneskets store Forret, der hæver det saa højt i Skabningens Række, der er Betingelsen for vor Værdighed og vor Herlighed som Menneske, men ogsaa for vort dybeste Fald og vor værste Ve.

Men Ansvaret for det Barn, som er os betroet, hviler alligevel mere end paa nogen anden paa dets Fader og Moder.

Vistnok er det sandt, at enhver, der er kommen til Skels Aar og Alder, til syvende og sidst maa bære Ansvaret for, hvordan han er, og hvad han gør. Fra dette Ansvar kan vi ikke slippe, hverken for vor egen Samvittighed eller for nogen objektiv retfaerdig Domstol. Ingen vil her kunne skyde sig ind under slet Opdragelse, daarligt Eksempel, Forførelse og Forargelse. Men alligevel staar det fast,

at af alt, hvad der i Løbet af vort Liv præger sig i vort Sind, trænger intet saa dybt som det, vi modtager som Barn. Meget af det, vi senere oplever, fortrænges og forsvinder; men Barndomsindtrykkene udslettes aldrig. De er grundlæggende og ofte afgørende for hele vort følgende Liv.

Men Barndomsindtrykkene modtager vi i Hjemmet. Derfor er Hjemmets Art og Beskaffenhed af en saa skaebnesvanger Betydning for et Menneskeliv. Som Vandet, hvor langt det end har løbet, dog aldrig ophører at smage af den Kilde, hvorfra det har sit Udspring, saaledes bærer vi alle et uudsletteligt Mærke med os fra vort Barndomshjem. Et Hjem, hvor Mand og Hustru har hinanden af Hjertet kaer, hvor deres Forhold er adlet og helliget, fordi Gud er med, hvor de gensidig bærer hinandens Byrder, er, selv om det er ringe og fattigt, dog det lyseste og lifligste Sted paa Jorden. Der er ingen Lykke, der kan lignes ved den at være vokset op i et saadant Hjem. Det er Arnestedet for alt, hvad der pryder en Mand og en Kvinde. Selv naar den hjemlige Arne for længe siden er blevet kold, og de er døde, som hegnede og fredede om vort Barndomshjem, er dets Magt dog ikke forbî; det lever i Mindet op gennem Aarene og følger os til det sidste som vort Livs Velsignelse. De er mange, der kan fortælle om, at i den onde Stund, just naar de stod paa Falrets Rand, kom Mindet om Hjemmet, om en Moders eller Faders Kærlighed, ligesom en kendt og kær

Røst med uvilkaarlig Magt over dem, drog dem tilbage og bragte dem til Besindelse.

Og paa den anden Side — hvilket sørgetlig Syn frembyder ikke mangt et Hjem, hvor ingen Myndighed, ingen Tugt og ingen Alvor sidder med Husbonden i Højsædet, hvor der fra hende, der har det hellige Hverv at vaage og værne om det, der skaber et Hjems Lykke, ingen Glæde og ingen Kærlighed lysende og varmende udbredes i Huset; thi der, hvor der ikke er Kærlighed og Alvor, er der heller ingen virkelig Glæde. Hvor Mand og Hustru i Stedet for at lette hinandens Byrder kappes om at gøre hinanden Samlivet til den utaaleligste af alle Byrder, hvor de gensidig saarer, forbitter og fordærver hinanden, dør bliver Hjemmet, som kunde og skulde være et Himmerig paa Jorden, let til et dagligt, jordisk Helvede.

Thi ligesom et godt Hjem lægger Spiren til alle Dyder, saaledes lægger et fordærvet og af alle gode Magter forladt Hjem Spiren til alle onde Liden-skaber og Laster. Og ligesom den største Lykke for Barnet er den at være vokset op i et godt Hjem, saaledes er det den værste Ulykke at vokse op i et fordærvet Hjem, hvor det lærer at øve Syn-den, endnu før Begærret er vaagnet, og hvor Lasten er bleven det en Vane, før det endnu kan forstaa dens Skam og Skade.

Der har i Aarhundreder været gransket og grundet over det store Problem, hvorledes de sociale Onder kunde forebygges og modarbejdes og Folket blive visere, bedre og lykkeligere. Ikke mindst i

vore Dage syssel med dette Spørgsmaal den enkelte og Folkenes store Raad. Man har troet at finde Løsningen ad Lovgivningens og Institutionernes Vej og ved at gennemføre Selvstyre og politisk Frihed. Alt saadant kan have sit Værd, men det er dog ikke herfra, at Frelsen skal ventes.

Den gamle og dog evig unge Sandhed er denne: Vil du reformere Samfundet, da begynd med Hjemmene; thi der er Samfundets Rod og Grundvold. Luther siger: „Hvor der skal gøres Djævelen en Tort, som skal bide rigtig paa ham, dør maa det ske gennem de unge, som vokser op i Guds Erkendelse.“ „Det er vanskeligt“, siger han et andet Sted, „at gøre gamle Hunde tamme og gamle Skælmer fromme; herpaa arbejdes der for det meste forgæves; men de unge Lam kan man bedre bøje og lede.“

Den gamle og dog altid unge Sandhed, som i vor misfornøjede og reformsyge Tid atter og atter forglemmes, er denne: Et Samfund er sundt, stærkt og lykkeligt i samme Grad, som Hjemmene er det. Den, der vil bygge Samfundet, om end paa nok saa glimernde Teorier om Folkelykke og Folkefrihed, men ikke paa Hjemmets Grund, han bygger paa Sand. Dette har vist sig, og det skal komme til at vise sig, om ikke før saa paa Stormens og Ulykvens Dag.

Netop fordi Hjemmet hviler paa Ægteskabet, er det saa rigt paa opdragende Kræfter. Men kun da vil et Hjem kunne opfylde sin store og betydningsfulde Mission i Guds Riges og Samfundets

Tjeneste, naar Mand og Hustru er levende gennemtrængte af den Bevidsthed, at Ægteskabet er en guddommelig og derfor en hellig Institution med en af Gud given Opgave, som ingen af Parterne egenmægtig kan løse sig fra. Det er en Institution, som ganske vist skal være betinget af den gensidige, inderlige Hengivenhed og skønne Sympati som sin naturlige Grundvold, men hvor det, der dybest grundlægger Forholdet og gør det uopløseligt, ikke er Arten og Beskaffenheten af to Menneskers personlige Forhold, men dette, at Gud er Trediemand i Forholdet. Han, der er Ægteskabets Indstifter, er ogsaa den moralske Verdensordens Opretholder, og netop i dette Øjemed har han givet Ægtefællerne den Befaling, at de skulde opdrage de Børn, Gud har skænket dem, „i Tugt og Herrens Formmaning“.

Den hellige Skrift peger ogsaa atter og atter hen paa Forældrenes store Opgave og tunge Ansvær overfor Børnene. Om de Ord, hvori Gud har aabenbaret Summen af sin hellige Vilje, siger han selv (5 Mos. 6, 6 flg.): „Og disse Ord, som jeg byder dig i Dag, skal være paa dit Hjerte, og du skal gentage dem for dine Børn, tale om dem, naar du sidder i dit Hus, naar du vandrer paa Vejen, naar du lægger dig, og naar du staar op; du skal binde dem til et Tegn paa din Haand, du skal skrive dem paa Dørstolperne af dit Hus og over dine Porte.“ Her skal ogsaa anføres det mægtige Sted af Ezekiel Kap. 24, hvor Profeten faar Befaling til at revse Israels Hyrder, og der er vel ingen, der er nærmere til at være Børnenes „Hyr-

der“, end Forældrene. Han siger saaledes: „Ve Israels Hyrder! I styrkede ikke det svage, I lægte ikke det syge, I ledte ikke efter det, som var fortapt. Mine Faar farer vild paa alle Bjerge, og der er ingen, som spørger, og ingen, som leder efter dem. Derfor, I Hyrder, hører Herrens Ord: Saa sandt jeg lever, siger Herren, fordi mine Faar er blevne til Rov for alle vilde Dyr, fordi mine Hyrder ikke ledte efter mine Faar, derfor vil jeg komme over Hyrderne, og jeg vil kræve mine Faar af deres Haand.“

Endelig skal anføres et Sted af det nye Testamente (Matth. 18, 6), hvor Herren kalder et Barn til sig, stiller det midt iblandt sine Disciple og siger: „Den, som annammer et saadant Barn i mit Navn, annammer mig, men den, som forårger en af disse smaa, som tror paa mig, ham var det bedre, at der var haengt en Møllesten om hans Hals, og han var sænket i Havet dør, hvor det er dybest.“

I sin „Sermon om Ægteskabet“ (1519) siger Luther: „Det skal Forældrene vide, at de ikke kan gøre Gud, Kristenheten, al Verden, sig selv og sine Børn større Tjeneste end ved at opdrage deres Børn vel. Dette er for Forældrene den rette Vej til Himlen; men paa den anden Side kan man heller ikke snarere og lettere gøre sig fortjent til Holvede end ved sine egne Børn. Derfor er det saa højst fornødent for enhver Fader og Moder, at de drager den dybeste Omsorg for deres Barns Sjæl og agter deres Barn som en dyrebar, evig Skat, som Gud har betroet dem at bevare, saa at Djævelen, Ver-

den og Kødet ikke skal stjæle det og fordærve det. Thi Barnet skal i Døden og paa den yderste Dag blive krævet af dem med det skarpeste Regnskab. — Thi fra hvem tror du ellers, at det gruelige Veraab vil komme: „Saligt er det Liv, som ikke fædte, og det Bryst, som ikke gav Die,“ uden fra dem, som ikke har ført deres Børn til Gud, fra hvem de har faaet dem?“

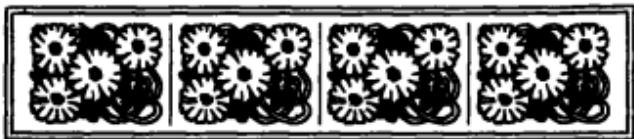
Naar vi da ud fra saadanne alvorlige Ord og Paamindelser stiller vort Ansvar over for vore Børn levende frem for os, saaledes som vor Samvittighed bevidner det, og saaledes som Herren selv med saa stor Alvor lægger os det paa Sindet, kunde der maaske være dem, der i overvældende Følelse af Ansvarets Vægt vilde gøre de Ord til sine: „Saligt er det Liv, som ikke fædte, og det Bryst, som ikke gav Die.“

Dette vilde dog ikke være andet end Vantro og Utaknemmelighed mod ham, der har hædret Forældrene med det ædleste Kald, som han kan give et Menneske: at føre en udødelig Sjæl, der er skabt i hans Billedet, til dens rette Hyrde og Tilsynsmand. Følelsen af Ansvaret skal ikke bringe os til at lade Hænderne synke i Mismodighed lige over for Oppgavens Storhed, men til at tage den op i Fri-modighed og stræde at løse den i Troskab, selv om det end sker i Skræbelighed. Saa vil vi snart erfare, hvor uformuende vi er til helt at udfylde Ansvaret; thi det ligger i Kærlighedens Væsen, at den aldrig synes at have gjort nok, at den altid synes at være andre en Skyldner, at den ikke ser

tilbage paa, hvad den allerede har udrettet, men altid stræber fremad med Øjet rettet mod de ~~Mysel~~
Højder, den himmelske Kærligheds Ideal, for hvilket den bøjer sig i Ydmyghed.

Lykkes saa vor opdragende Gerning, da skal det være med os som med Landmanden, der vistnok mangen Gang pløjer og saar med Graad, men høster med Frydesang. Da skal vi engang kunne træde frem for Guds Trone og med overstrømmende Glæde og Tak sige: „Her er jeg, Herre, og det Barn, som du har givet mig.“

VORT HJEM.

Af *Mads Nielson*.

Slaar ej dit Hjerte højt i Fryd
for Hjemmet, vi skal bygge?
Jeg synes, selve Ordets Lyd
har Klang af Lys og Lykke.
Det er som glade Rytmers Klang
som Sol paa grønne Ranker.
Det er som selve Livets Sang,
der klinger over Vej og Vang
med unge, glade Tanker.

Tænk du, hvor det bli'er Fryd og Fest
vort eget Bord at dække
og byde Livet selv til Gæst
bag vore fire Vægge.
For leve vil vi med, vi to,
saa rigt, vi det kan evne,
og lutres skal vor unge Tro,
hvor alle karske Spirer gro
i Livets stærke Stævne.

Vort Hjem skal blive som et Digt
om Livets dyre Lykke.
Hvor trygt det er, hvor stort og rigt
paa Troens Grund at bygge!
Og Lykkens dyre Guld, vi faar
af Livets Gud i Eje,
vi dele, som vi bedst formaar,
med den, der traet og traelsomt gaar
ad Sorgens tunge Veje.

Men gaar den gyldne Dag paa Haeld,
og blegner Himlens Bue,
da sidde vi den stille Kvæld
alene i vor Stue.
Da vil vi daempet tales ved,
medaabne Sjæle mødes,
og i den store, stille Fred
skal tyist i Læ af Kærlighed
Fortroligheden fødes.

Og skal af Sorgens tunge Skyer
den blanke Sol end dækkes,
vil vi, hver nyskabt Dag der gryr,
til nye Glæder vækkes.
Thi aldrig tømmes Lykkens Krus
for to, der sammen sidder
og lytter gennem Dagens Brus
til Aandens sagte Vingesus
fra Evighedens Vidder.

Men naar en Gang der bæres Bud
fra Evighedens Strande,
at nu maa Baaden lægges ud
paa Dødens dunkle Vande.
Da staar vi to ved Havets Bred,
hvor Evigheden fødes.
Et sidste Kys, et „Far i Fred!“
af to, der skilles, to, der ved
forvist igen at mødes.

Min Ungdomstid.

af den blinde pige Petrine Nielsen, Randers.

Da jeg i sin Tid begyndte paa at fortælle min Ønskestorie, fortalte jeg om min Barndom til mit syttende Far og lovede at fortælle om mit senere Liv. Jeg vil nu præve paa, saa godt jeg kan, at opfylde mit Ønske; men først holder jeg Krøng til at udtale min indberigtede Tak til alle de gode Menschen, der saa beredvillig har afslørt mig det sidste Skrift sammen med de manne Bladet. Manligeg fremdeles beholde ben Bladet, at den Velvære, som nu i mange Far er blevet udvist imod mig haabte fjern og nær gennem Kærestes Læb maa vedvare, hvad enten den bliver paalæbt gennem en trofast og samvittighedsfuld Udbetaling, eller jeg maatte selv komme til at rejse med. Kun Herren ved alt, hans Vilje se.

Sed endte mit sidste Skrift med at fortælle om en meget alvorlig Sygdom, som jeg gennemgik i mit syttende Far. Min Moders Hjerte var fuldt af Tak til Gud, da den var lykkelig overfaaet, og vi igen som for kunde arbejde sammen. Seg har i sidste Skrift omtalt, at hun havde undervist mig i at strikke og spinne og tilbeis i Bevilling; det sidste kunde jeg dog ikke, uden naar hun var til Stede, thi hvis en Krøn gik i Stykker, saa maatte hun være ved Haanden.

Det var en Aften i Oktober, saa lige efter at jeg havde fortællt min Sygdom, vi sad stille ved vores Arbejde; jeg vovede, og min Moder spandt. Det er bet noget, sagde hun, jeg kan ikke længere se at hjælpe dig, men Krøndene gør i Stykker, men Bejet er godt; hold det han glæde dig, saa lad os gaa udensfor, du kan have godt af at være dig lidt i den friske Luft.

Sed modtog med Tak hændel Tilsyn, og vi gik ud sammen. Bejet var blifviller, men nu saa da fuldt endelig

Men naar en Gang der bæres Bud
fra Evighedens Strande,
at nu maa Baaden lægges ud
paa Dødens dunkle Vande.
Da staar vi to ved Havets Bred,
hvor Evigheden fødes.
Et sidste Kys, et „Far i Fred!“
af to, der skilles, to, der ved
forvist igen at mødes.

Min Ungdomstid.

af den blinde Bige Petrine Nielson, Randers.

Da jeg i sin Lid begyndte paa at fortælle min Livshistorie, fortalte jeg om min Barndom til mit syttende År og lovede at fortælle om mit senere Liv. Jeg vil nu prøve paa, saa godt jeg kan, at opfylde mit Øfse; men først holder jeg Traad til at udtaale mit underligste Tak til alle de gode Mennesker, der saa beredvillig har alstødt mig det sidste Skrift sammen med de smaa Blad. Maatte jeg fremdeles beholde den Glede, at den Velvilje, som nu i mange År er blevet udvist imod mig havde fjern og nær gennem Tarenes Bob maa vedvare, hvad enten den bliver paafaldt gennem en trofast og samvittighedsfuld Udsending, eller jeg maatte selv komme til at rejse med. Kun Herren ved alt, hans Bilje st.

Jeg endte mit sidste Skrift med at fortælle om en meget alvorlig Sygdom, som jeg gennemgik i mit syttende År. Min Møders Hjerte var fuldt af Tak til Gud, da den var lykkelig overshauet, og vi igen som for kunde arbejde sammen. Jeg har i sidste Skrift omtalt, at hun havde undervist mig i at strikke og spinde og tilbuds i Bevning; det sidste kunde jeg dog ikke, uden naar hun var til Siebe, thi hvis en Traad gik i Stykker, saa maatte han være ved Haanden.

Det var en Aften i Oktober, saa Lige efter at jeg havde forvundet min Sygdom, vi sad stille ved vort Arbejde; jeg varvede, og min Møder spandt. Nu er det mistægt, sagde hun, jeg kan ikke længere se at hjælpe dig, naar Traadene går i Stykker, men Besret er godt; hvis det kan glæde dig, saa lad os gaa ubenfor, du kan have godt af at være dig lidt i den friske Luft.

Jeg modtog med Tak hennes Tilbud, og vi gik ud sammen. Besret var blifstille, men nu og da faldt enkelte Stregdroaber. Ellengang første Spire kunde jes; min Møder fortalte mig det og vilde have, at jeg skulle prøve, om

jeg kunde føle dem, men det var vanskeligt i den bløde Tid, thi det havde regnet meget i den sidste Tid. Jeg gik stille ved hendes Side, hun med øje lykkes det mig at tilbageholde mine Taner; hun kunde fortælle, at der var noget i Bejen. „Se du fra“, spurgte hun engstelig. Jeg forsøgte hende, at jeg var fuldstændig rast, hun måtte ikke være beboresvet for min Skyd. Regnen tog til, hvorfør vi aften vendte tilbage.

Min Morder tændte lys, og vi satte os begge til at spinde; jeg temede tappert, men Tanerne vilde frem, det var umuligt at holde dem tilbage. „Du hjuler noget for mig“, sagde min Morder, „hvad er der dog i Bejen, alle mine Bestrabelser for at trøste dig i dit tunge Savn ere forgæves, sig mig kun alt, jeg har godt i længere Tid fortællet, at et eller andet var vært for dig; frugt ikke for at udtale dig til mig, er det mulig da vil jeg hjælpe dig“. Hvad stulde jeg svare; Øjeblikket var alvorligt; det, som jeg længe havde bestyrket, var kommen; hun havde fortællet, at der var noget i Bejen, og det var min Pligt at fuge hende alt. Jeg hold midt imellem to Vanskeligheder, thi enten stulde jeg fuge en Uhandhed, eller også stulde jeg fortælle, at hun blev dybt beboresvet. Jeg sitte lang Tid til at betænke mig, thi idet hun stambede sit Arbejde, gentog hun bestremt: „Hvad er der i Bejen“. Jeg tog mig sammen. „Kære Morder“, sagde jeg, „bliv ikke vred, jeg vilde joaa usdig, at du stulde beboresvet over mine Taner, men naar du sniller det, joaa maa jeg jo fuge dig alt. Du ved lige joaa godt som jeg, at min Fader ikke synes om mit Ophold i Hjemmet; han kalder det urimeligt, at jeg hele Livet skal være Eder til Øvrede, og han figer, at det er Hættigvoæns Pligt at sørge for mig“. „Jeg ved det“, svarede min Morder, „men giv dig kun tilfreds, Gud vil ikke slippe os“. „Det trox jeg heller ikke“, svarede jeg, „men du sagde for, at du vilde hjælpe mig, om det var muligt, jeg vil derfor fuge dig de Taner, som i længere Tid har bestrostigt mig. Du har lige joaa godt som jeg hørte Tale om, at der skal være en Blåbæ i Rosenthavn, hvor blinde kan joaa Lov at være, joaa længe de lever, men der skal betales en vis Sum, enten aarslig eller en Gang for alle“. Dere sit jeg ikke sagt. „Umagtige God“, udbrød hun, „hvad times mig; min Kneje er alljae rigtig, du sniller at komme til Rosenthavn“.

Sæg lunde fortæll, at hun var dybt bevæget, men jeg var jo nødt til at være hende. "Du ved godt, at det vil salde mig svært, hvis jeg skal forlæbe dig, men jeg kan ikke forslange at blive hjemme altid, og selv om det kunde lade sig gøre, saa er der jo ingen af os, der ved, om jeg skal overleve dig; hvis saa er, saa vilde det måske være bedre, om jeg kom til København i din Levetid i Stedet for, hvis du går bort, at komme i Bleje." Du har måske set", svarede hun, hvorpaa hun aldrig begyndte at spinde, og jeg fulgte hennes Eksempel.

Vi sad længe i Lavshed, endelig spurgte hun: "Sætter du ingen Besættningstid?" Inden jeg lunde svare hende, aabnedes Østen, og min Fader trædte ind. Han var denne Aften meget hærd imod mig og påstod, at Hjemmet ikke ville mit Liv igennem have Bligter til mig. Min Moder forsøgte at tale ham til Rette, men forgæves. Jeg brøt i Gråd og bad hende, at hun saa snart som mulig vilde forlæge, hvad der kunde gøres for at saa mig af Sted. Bedrøvelsen var næt ved at overvælte hende, men gennem de frembrydende Tæarer svarede hun bestemt: "Dit Øfste skal blive opfyldt, om det er muligt".

Det var sent, inden vi lagde os til Hvile, og tildig den næste Morgen var vi igen oppe og ved voxt Arbejde, men al, hvor forandret var ikke alt blevet. Det hidtil saa fortrøstige Forhold imellem os var fuldstændig brutt, og vi talte kun sammen, naar det var usddendigt. Gæslebes hengik en Uge.

En Aften kom min Fader hjem. Det saa ud, som om han var velsiglig stemt, thi imod Sædvane talte han længe med mig, ja, foreslog endog, at jeg ganske rolig skulle lade min Beslutning fare. Jeg vidste næppe, hvad jeg skulle tro. "Hvad figer du?", spurgte han, henvendt til min Moder; hun udtalte som sin Menning, at han jo var den bestemmende, men at det vilde gøre hende ondt, hvis alt, hvad hun for min Skyld havde gennemgaaet, skulle være forgæves. Der blev talt meget frem og tilbage, og endelig blev det bestemt, at alt førelsbog fulde blive, som det var. Min Moder spurgte mig, om jeg endnu ikke igen kunne blive glad; hun vilde gøre alt, hvad der var hende muligt, for at trøste og hjælpe mig. Jeg svarede hende, at jeg med Glæde og Tal vilde modtage hendes Tillid, men isjede jeg til, idet jeg flydjomt afsætte de frembrydende Tæarer, jeg frygter for, at min

Fader inden ret længe igen foranbræt sin Beslutning. „Det er nægtet ikke umuligt“, saa rede hun, „men lad os haave det Bedste; skalde du have Met i, hvad du bestyrger, saa skal jeg ikke nægte at hjælpe dig, hvor jeg kan, men lad os nu overlade alt i Guds Haand, han vil sikkert hjælpe os, naar vi kun vil bede ham derom“.

Dagene gik, og desværre viste det sig snart, at min Frygt ikke havde været uben Grund, men jeg betvivlede mig jo godt jeg kunne, da jeg nødlig vilde, at hun igen skulle blive bedrøvet for min Skyld; men det var vanskeligt for mig at holde hende i Udvendighed, thi mere end en Gang lagde hun Kræfte til, at jeg græd, naar jeg troede, at hun ikke fandt det. Hun anede Sammenhængen, og da hun en Aften talte til min Fader om mig, sit hun fuld Bis-hed; han havde talt med flere, der havde vist ham, at han havde været allfor overborende i min Barndom, det burde paa ingen Maade blive faaledes ved. Den første November oprant, og min ældre Søster kom hjem; hun var nylig blevet gift, og det var bestemt, at hun og hendes Mand skulle bo hos mine Forældre i de første Maaneder. Det blev gjort alt for at afsprede mig; min Svoger løste højt for mig de lange Vinteraftener, og uden Hensyn til at Væsen var lang, fulgte min Moder mig hver Sandbag til Kirke, saa vidt det paa nogen Maade kunde lade sig gøre.

Gadnu var der intet Skrift gjort for at faa mig til Rosenvænnet, men det stod klart for os, at det inden ret længe vilde blive uønskligt. Min Moder havde allerede talt med Preæsten, og han havde lovet at være os behjælpselig. Saaledes oprant Juleden. Min Moder var dybt beveget. „Kvorledes mon vi begge har det næste Jul;“ disse Ord gentog hun ofte, medens hun stille spillede med sit Arbejde. Jeg glemmer albrig Karetts sidste Aften; min Svoger havde forelskig Arbejde paa Faarup Station og kunde med sin bedste Willie ikke komme hjem før efter Midnat, da der ventedes Gistratog. Min Søster ville være oppe, til han kom, og da jeg ikke kunde sove, blev jeg hos hende. Min Moder sollte fig træt og gif til Stengs Klokket 11, dog ikke for at sove, men for at forhindre at kunne hængive sig til sin Bedrøvelse. Vi tilbragte begge saa et sige en gennemvaaget Nat; hun bad til Gud at han vilde give os Kraft og Styrke til, hvad der forefald os. „Væsster du at komme i Kirke paa Karetts

"første Dag", spurgte han, da Morgenen brød frem. Jeg svarede, at det ville være mig en stor Glæde, og vi begav os af Sted. Vi var begge godt nedbøjede; der blev ikke talt et Ord under den lange Vandring.

Da vi næede Gaarny, begyndte Kirkelassen at ringe, og kort efter tog Gudsstjenesten fra Begyndelse. Salmen Nr. 51 i den Salmebog, som da bruges, blev sanget. Min Møder havde lært mig den udenab; jeg gentog den endnu ofte for mig selv. Den begyndte saaledes: "Kæd frem min Sjæl paa Karet Morgen." Den findes også i den Salmebog, som nu bruges, men under et andet Nummer, som er mig ukendt.

Presten, der var en troende Mand, talte alvorlig til Menigheden om det nye Lar, hvis Dage han sammenlignede med en Frejle gennem uendte Årne. „Tænk dig", sagde han blandt andet, „hvad du kunne gøre en Frejle til et fremmed Land, og een vilde fuge til dig: jeg vil være din Bedbager, du behøver ikke at frygte, intet undt skal bedræfare dig, i Sandhed, du vilde blive glad, hvis du vidste, at den, der tilbød dig sin Hjælp, virkelig var i Stand til at opfylde sit Øfste; men saaledes er det jo netop med os alle; Jesus Kvænet lyser for os gennem Evangeliet paa Karetts første Dag og tilbyder os, at enhver, der i Dio vil modtage den Frejler, som Gud sendte til Verden, da han gav os sin Son, ikke behøver at frygte for den kommende Døb."

Jeg hørte med Undtagt til, hvad der blev sagt; det var alt sammen ligesom henlagt til mig, jeg behovede jo netop en Bedbager paa denne Rejse, som jeg efter al Sandhedslighed skulle gøre i det nye Lar; desværre var mit Hjerte ikke dengang aabnet for den dybere Betydning af Guds Ord. Sel havde min Møder, som alt oplyst, undervist mig i Guds Ord fra min tidligste Barndom, og Herren havde givet mig en god Hukommelse, saa jeg kunde bevare, hvad jeg hørte, men som det gaaer med den, der ejer en stor Stat uden at bruge den, saaledes gik det ogsaa med mig; jeg kunde fremflige store Stykker af Guds Ord, og jeg vor vis paa, at Herren kunde og vilde følge mig over alt, men det kunde aldrig falde mig ind at bede til Gud med mine egne Ord og tale fortrøstlig til ham som Barnet til sin Fader. Gud varre taffet, som i sin uendelige Raade har aabnet mit Hjerte og ved sin Hand lært mig at betræde Mensens Bes. Sel læste jeg hver

Dag mit Fader vor, og min Møder sagde til mig, at jeg skulle lægge alt i Guds Haand og bede ham om, at hans Billige måtte ske, men jeg kunde den Gang ikke forståa hende. Høvde jeg været i Stand til at forståa Bevæbningen af Herrens Ord, naar han ved sin Apostel forvisser os om, at derom vi beder om noget efter hans Billje, da hører han os, saa havde mit Gud måtte været anderlebdes; dog det rykker jo ikke at dovere ved Læxten herom, det maa være min Kraft, at Herren er langmødig, og at han er i Stand til at udlede noget godt af alt, selv om vi ofte maa sige ned et Gul, at hans Weje ere uramfagelige.

En af de første Dage i det nye Åar blev det endelig bestemt, at jeg skulle af Sieb, om det var muligt; det havde længe været hørt at gaa i Udvished; nu kom Usgivelsen, og min Møder gif til Præsten for at bede ham om at opfordre sit Øste og være os behjælpelig; somtidig henvendte hun sig til Sognepastor med Gavn om, at den Sum, der efter al Sandighedsvidne ville blive forlangt for min Optagelse, måtte blive bevilget. Der blev voaret hende, at hvis der fordredes en altfor stor Sum, saa kunde man jo lige saa godt anbringe mig i Bleje. Præsten udtalte som om sit Haab, at der måtte kunde raffes mig en Græsplads paa det nye longelige Blindeinstitut, og at han, hvis vi ønskede det, var villig til at skrive en Ansaugning. Si modtog hans Tilbud, men i mit stille Sind var jeg bange for, at det skulle være forugeves, og Udsæbet viste, at min Fregt ikke var uden Grund.

En af de sidste Dage i Januar 1872 rejste jeg under mine Forældres Bedragelse til Randers, da der skulle fastsættes Aftest fra en Døgt om min Helbredstilstand samt om Blindhedens Bestøffenhed, hvorefter Ansaugningen sendtes gennem Amteret til Blindeinstitutet, og i Slutningen af April samme Åar kom der Grev, at min Optagelse paa Institutet var bevilget, og at det intet Bedrøg skulle betales. Jeg skulle kun medbringe 2 helle, rene Klædninger, 6 Stykke godt Brænd, 4 Par Strømper og 2 Par Glo; jeg fulde, som det lsb i Sævet, varer indsendt den 7de Mai ved Begyndelsen af det nye Skoleår.

Bonde min Møder og jeg fortrækkedes, da vi hørte Tale om en Stole; hvad vilde det sige, j'g var jo for flere Åar siden konfirmeret, hvorledes kunde der saa være Tale om Stolegang. Præsten træfede os med, at det nok

alljammen ville blive os forklaret, naar vi kom der over; vi skulle hun ganske rolig tage af Sted paa den bestemte Tid. Min Moder sat nu travlt med at træffe Forberedelser; hun havde jo kun saa Uger til sin Raadighed; hendes Sind var meget nedtrykt, hun talte saa at sige aldrig til mig, hun var og da udtalte hun alvorlige Bebrejdelser imod mig, fordi al hendes Kærlige havde været forgæves. Jeg vovede at indvende, at det jo ikke var min Skuld, men det var til ingen Rytte. „Alt er spilte“, udbrød hun, „hvorfor sendte jeg dig ikke af Sted, da du var Barn; gib jeg aldrig havde taget mig af din Opdragelse“. Sed en anden Bejlighed sagde hun: „Ron du ikke længes meget efter den sidste Dag“. Jeg fandt ikke holde mig for Grind, naar hun talte hørelæs. „God voere med et græbe“, sagde hun, „du mener det jo ikke“. Til andet Tider fandt hun leje for mig i hele Tider; hun vilde have, at jeg skulle lære saa mange Salmer som muligt. „Du vil vist øste mindes, hvad jeg har lært dig“, sagde hun, „du kan vist næppe helt glemme mig“. Sæledes gik Tiden gennem be saa Uger, fra min Optagelse var bewilget, og til jeg skulle af Sted. Hun næede at faa mit Lov i Orden, men saa var ogsaa hendes sidste Kræfter udtomte, og Dagen før min Afrejse skulle finde Sieb, maatte hun gaa til Sengs; det var hendes Agt, at hun selv vilde lebhage mig, men nu saa det ud til, at hun maatte opgive sin Beslutning.

Alt Hjerte var nærværd at brænde; skulle hun virkelig gaa bort? Hædde Herren maatte set, at det vilde blive hende for svært. Jeg tilbragte det meste af Dagen med at græde, thi han lagde næppe Hjerte till mig. Ub paa Ettermiddagen satte jeg mig ubenfor Huset og hørte, hvorledes Børkerne sang, og Bierne sloj sammenende omkring. Gladstelig sollte jeg en Haand, der prøvede paa at aftørre mine Tauer, men det var forgæves, thi be vedbølle at trille uden at standse. „Er du virkelig saa bedrævet“, lod en svag Stemme. Det var min Moder; hun var vænget af en fort Glæsler, og da hun saa, at jeg ikke var til Stede, rejste hun sig saa godt hun kunde; hun vildste, at naar jeg ikke var inde, plejede jeg at sidde paa Grindet ubenfor Huset. Hun vilde nu se, hvorledes jeg behændig mig, naar jeg troede mig ubemærket. Det var hendes Agt at gan bort uden at give sig tilkende, men da hun saa min Bedrævelte, kunde hun ikke holde sig; hun satte sig

ned, lagde mit Hoved i sit Stød og talte trøstende til mig. „Grod ud”, sagde hun mildt, „og giv dig saa tilfreds. God har set, at din Bedrøvelse var oprigtig, og han vil sikkert ikke tage mig bort; jeg har det nu lidt bedre, men jeg ved ikke, om jeg kan rejse med dig i Morgen; kulde det visse sig, at jeg ikke kan, saa vil jeg svørge for, at der bliver frevet en Udbryllning til Institutet, foedt du kommer her sen, og med Guds hjælp kan jeg nok lebhage dig om nogle Dage, men nu maa jeg ind igen og hvile mig; jeg er joan træt. Det kan ikke være urolig, du har godt nok. Du skal nu ikke mere være ene i din Bedrøvelse. Jeg vil dele den med dig, og naar min Kærverrelse bliver dig hersuet, naar du er langt borte, saa jeg hverten kan hjælpe eller trøste dig, da vil jeg bede til God, at han vil være hos dig, og han vil sikkert ikke lade mig blive ubehjært. Kom nu med ind, thi vel kan jeg ikke være oppe, men jeg trænger ikke til at sove. Vi vil tale sammen, og jeg kan næste læse lidt for dig”.

Jeg formørkede ikke at beskrive, hvor glad jeg blev; det var lange døgn, hun havde talt hørerbes til mig. Haand i Haand gik vi ind i Husket, og hun lagde sig igen til Engsø, men hun vedblev at tale trøstende til mig; jeg kunne komme hjem i Sommerferien, hvis det fandt stede mig tilladt; hun vilde modtage mig ved Standerup, og fandt hun hjælpe mig med noget, saa vilde hun med Glæde gøre det. „Kvis du bliver der aldrig”, sagde hun, „jaa vil jeg prøve paa, om jeg paa en eller anden Maade kan komme til København for bestandig”. „Du gode God”, udbrud jeg, „hvad meget godt er der ikke gentil mig i Dag”. „Ja lad os talke God”, sagde hun, „som forhaat at visse os alt, hvad der er hans Willje; det var ham sikkert imod, at jeg tænkte noth om dig, derfor vilde han paa underlig Maade vide mig, hvor bedrøvet du var.”

Dagen svandt, men inden det blev mørkt, læste hun Stenenbunnen, hvorpaa vi begge gik til Hulle. Lidt ben næste Morgen vægnde jeg; hun var netop i Stød med et flas op. „Jeg har dit bedre i Dag”, sagde hun, „og jeg haaber, at vi kan rejse”.

Saa var da nu de sidste Ejeblikke for Haanden. Middagen 10 om Formiddagen begav vi os af Sted. Det var Dusselfagen den 5. Juni. En af dem, for hvem min Stoder havde arbejdet i mange Aar, havde lovet at føre os til Standerup samt lebhage os og være os behjælpelig,

med at komme om bord. Dampskibet kunde også til København samme Dags Eftermiddag Kl. 5. Rejset var sukt, vinden viste ganske svagt, og da Skibet gled ud af havnen, fandt det næppe merkes. Tidlig den næste Morgen ankom vi til København. Rejsen var lykkelig overstaaet, uden at nogen af os havde været syge. Det var min Møders bestemmelse, at hun vilde rejse igen samme Dags Aften, jaafremt det fandt lade sig gøre.

Da vi kom til Institutiet, var Stolen omkring 8. En Dame kom ud for at tage imod os; der hørtes Koncert fra et Orgel, og da min Møder spurgte, hvad det skulle betyde, blev der svaret, at det var Cleverne, som var forsamlende til Morgenambøgt. „Hvorledes“, udbredt min Møder, „det er altsaa virkelig en Stole“. Og nu fortalte hun, at jeg havde ønsket mig anbragt paa en Blads, hvor jeg fandt blive altid. Det lader sig i alt Fald ikke gøre her, lod Svaret. Derpaa forte hun os ind i sin Besiddelse; jeg fik senere at vide, at hendes Mand var Portør paa Institutiet. „De maa vente her et Hjælptil“, sagde hun, idet hun bad os om at tage Blads. En halv Time efter kom der Bud, at Forstanderen ventede os. Den Dame, der havde modtaget os, fulgte os derhen og sagde, da hun forlod os: „Jeg kommer igen for at vise dem op til den Beerinde, som tager imod Pigerne. Min Møder bankede frugthornet paa, Østen aabnedes, og Forstanderen modtog os meget venligt. Min Møder undstillede sig, fordi hun bragte mig en Dag før Tiden, men da hun var ukendt, vilde hun nødig blive i København. Forstanderen svarede hende, at jeg godt fandt blive faraas, da Tiden fra den første og til den ottende Juni blev benyttet til at holdende de Clever, som ikke fandt blive længere, og til at modtage nye. Mit Ravn blev indstrevet, og nu spurgtes der om Grunden til min Ankomst. Vi fortalte den, saa godt vi kunde.

„Deres Datter kan ikke blive her“, sagde Forstanderen henvendt til min Møder, „det underer mig, at deres Sogneprest ikke ved bedre Velsteb; thi hvad Stolen er for Seende, det er Institutiet for Blinde; hun kan i det højeste blive her et Par Døg, thi kan hun kan lære at binde Øyster, men ellers vil hun blive hjemsendt inden ret lang Tid. Saas den saaledes Forhørgelsesanstalt for blinde Piger kan der ikke være Tale om Optagelse uden Websterlag, og den beslaar deluden kun af nogle saa Blads, der nærmest er

bestemte for dem, som har nytte Opdragelse her. Jeg vil imidlertid gerne høre til hendes Sogn og høre, om de vil betale for hende, hvis hun måtte engang i Tiden faa blive optaget".

Efter denne Samtale var alt haab ude; der kunne nu ikke længere være Tale om, at vor Mæsse var til nogen Nytte, og vi havde høst bestemt os for at rejse hjem igen, men da der var tilbuddt at give et Forhøg, betvivlede vi os, og jeg blev. Vi fortæller nu op til Lærerinden. Hun tillod, at min Møder måtte blive hos mig, til hun skulle af Sted, og at jeg, hvis det kunde glæde mig, skulle have Lov til at følge hende til Dampskibet. Det var flere af Eleverne, som kunde se ikke saa lidt; en eller to af dem ville gaa med og hjælpe mig tilbage. De saa Timer, vi endnu kunde tilbringe sammen, varer snart forbi. Klokken selv om Ettermiddagen lagde Dampskibet fra Band, endnu et sidste Farvel og alt var forbi. En af dem, som havde fulgt os, talte nu til mig; jeg skulle gaa med dem, sagde hun, og ikke være bange, de skulle nok føre mig sikret tilbage.

Saa var jeg da nu paa Instituttet. Jeg vil ikke boede ved de enkelte Dage; det ville blive altfor trættende. Jeg vil kun i Korthed fortælle, at det holdt mig meget vanstillet; jeg kunde ikke finde mig til Mætte med de forskellige Omgivelser; det gif med mig som med een, der fører vild i en stoc Stov, alt forekommer ham ens, og hans Forhøg paa at finde igennem er som øjestø forgræves, indtil han finder Mennesker, der kan vise ham den rette Vej. Øste kunde jeg i længere Tid gaa paa de brede Gange, uden at det var mig muligt at finde ud af, hvor jeg skulle hen. De andre Elever sagde, at jeg måtte holde mig frem, hvad jo i og for sig var et godt Maab, men alt forekom mig ens, og jeg fandt mig sjælden til Mætte, uden at en venlig Haand tog sig af mig. Jeg var den ældste af Børnene og havde saa at sige ingen, jeg kunne tale med. Da et Par Uger var gået, skulle jeg prøve, om jeg kunde lære at binde Ørstier, og nu var jeg sammen haade med Børn og Drengs under Tidspunkt af en Mester, der i Begyndelsen viste mig, hvorledes jeg skulle lære mig ud. Men senere blev jeg henvist til de hyggeligste Elever, som arbejdede sammen med mig. Efter tort Tid udtalte Mesteren som sin Mening, at jeg næppe ville være i Stand til at lære et Haandværk og hav mig

om at fuge det til Søretinderne, hvilket jeg ogsaa gjorde, men fil til Svar, at der som jeg ikke funde lære at binde Ørster, saa fulde jeg hjem, thi saa var mit Ophold til ingen Rytte. Seks Uger efter min Ankunft begyndte Sommerferien; jeg bad om Tilladelse til at rejse hjem. Det blev bevilget, og en af Søretinderne blev til mine Forældre og lod dem vide, at jeg fulde resse med Dampfåbet den 18. Juli, kl. 6 om Eftermiddagen, saamt bad dem om at tage imod mig ved Randers. Haa Dage efter, at Brevet var kommen til mine Forældre, kom der Svar, at jeg fulde være velkommen, og hvis Gud ikke lagde Hindringer i Vejen, vilde min Morder oplyste sit Øste og modtage mig ved Dampfåbet. Saar den fastsatte Dag øfteffte flere af Cleverne, der Islandt ogsaa jeg, vi varre ialt fem, som fulde til Randers; de fire var Drenge. Jeg havde ingen til at tage sig af mig, thi vel kunde de to Drenge se lidt, men det var jo en Selvfolge, at hvad de kunde gøre, nærmest gjaldt dem, med hvem de i flere Rat hadde vores sammen. Stormen var haard, og først den næste Dags Formiddag henimod Klokken elleve noede vi Randers. En Time før Skibet lodde ind i Havnun, kom en Dame hen til mig; hun kunde se, at jeg var meget medtaget. "Det har voret en haard Rat", sagde hun, "og enhver har haft nok i at tanke paa sig selv, men havde jeg vidst, at De var gaafte alene, saa havde jeg alligevel braget Omisjor for Dem. Kaptejnen mener, at vi ere i Havn om en Time. Sad mig nu have Gou at hjelpe Dem, saa De kan komme lidt til Stede". Jeg modtog med Tak hendes Tilbud; flere kom til og udtalte deres Deltagelse for mig, man hjalp mig hen paa en Blads, hvor Solen skinnede rigtig varmt, drog mine Slo af og fuskede mine Hodder i ildne Tæpper; derpaa fil jeg en god Roy Kasse. Bidt efter blev der sagt til mig, at jeg havde godt af at rose mig lidt, inden jeg fulde i Sand. En venlig Haand hjalp mig mine Slo paa og fulgte mig omkring paa Dækket, intil Skibet var i Havn. En Herre sagde mig, at vi nu vare ved Randers, og spurte, om der var nogen til at tage imod mig; hvis ikke, saa vilde han med Glæde tage sig af mig. Jeg svarede ham, at jeg ventede min Morder, men hvis han ikke var der, saa vilde jeg være taknemlig, om han vilde hjelpe mig. Han gik nu i Sand for at spørge, om der var nogen, som ventede en blind Pige; min Morder var helbigvis til Stede,

toet efter var han om Bord. Jeg bræft i Graab, da han talte til mig og sagde hende, at jeg var formen i Lille til det Øste, hun havde givet mig ved min Konfession, at hun vilde hjælpe mig, hvis det var nødvendigt. Hun svarede, at hun vilde gøre for mig, hvad hun kunde, hvorpaa vi forlod Stiftet med Tak til dem, der havde hjälpet mig.

Henimod Aften var jeg igen i mine Farældres Hjem. Der velslebtes flere Breve med Instituttet; Sognearbejdet nægtede bestemt at betale for mig i København, selv om der kunde opnaa en Blads paa en Forstørrelsesanstalt, og endelig gif min Fader ind paa, at jeg i alt Fald intet videre kunde blive hjemme, og at jeg ligesom i min Barnedom skulde være fri for at modtage Hjælp af Sognet. Fraa Maaneder efter min Hjemkomst løste mit Moder en Marsberetning fra Blindelærlundet, hvori der blandt andet omtales, at de Blinde kunde lære opsigte Bogstaver, og at de blev undervist i Sang og Musik, ja enkelte havde endog bragt det saa vidt, at de kunde undervise andre. Min Morder spurgt mig, om jeg kendte noget til det; jeg svarede hende, at jeg havde hørt de opsigte Bogstaver, og at det vilde være mig en Glæde, hvis jeg kunde lære dem. Min Morder henvendte sig strigelig til Instituttet for at indhente nærmere Oplysninger, og her sendtes hende beredvillig en opsigtet Lærebog samt en ABC. Det lykkedes hende at sætte sig ind i Bogstaverne, og saa Uger efter havde jeg lært at læse med Singrene, jeg gennemgik flere Stykker af det nye Testamente. Flere som havde og hadet, forhavdedes over, at det virkelig kunde lade sig gøre; de mente, at hvis Instituttet fil at vide, hvor let jeg kunde lære, saa vilde der måske være Haab om at opnaa en videre Udbudelse. Min Svoger henvendte sig til den daværende Kuntmand i Randers, Kammerherre Rønsten, og udbød sig hånd Haab; han tilraabede, at der skulle sendes en Kunsgning til Instituttet ledsgabet af flere Kubefalsinger, og det lykkedes at fåsse Kubefalsinger haande fra Sognepresten og to Bøtere, som alle vidste, hvad Kunstabter jeg havde opmaet, samt fra Nordhus Bisshop, der nu to Gange havde hørt mig; første Gang før min Konfirmation og anden Gang i mit nittende År ved en Kirkeoverhøring.

Ud paa Gitteraret kom der Star, at jeg kunde opholde mig i Instituttet intet næste Skoleårs Begyndelse,

og den nioogtyvende Oktober 1874 betraabte jeg under min Møders Bedragelse for anden Gang Blindeinstitutet. Forstanderen modtog os denne Gang mindre venlig. "Hvad har berørget Dem til at sende en saadan Ansigning?", spurgte han, „nævnte Uddannelses ligger fuldstændig udenfor Instituttets Normal; vel gører det enkelte Undtageller med de Clever, hvis Forstædre ere bedre stillede, og som det vilde være Synd at henvise til Sognet, hvis Støgt og Venner ikke vedblivende kunde forse for dem, men i Almindelighed kan der ikke være Tale om at spilde Tiden paa en saadan Uddannelses. Jeg vil umiddelbart tiltraade Dem at blive paa Institutet den Tid, der er bevisligt". Jeg tog mig den Frihed at spørge, om der måtte kunde være Haab, men sit hun et undvigende Svar. Bigerom forste Gang forlod min Møder mig samme Dags Aften. I Slutningen af April næste Aar besøgte hun mig, og da jeg med dyb Bedrøvelse fortalte hende, at ethvert Haab var forsvundet, og at jeg ikke kunde blive der længere end til 31. Maj, saa henvendte hun sig til den Lærerinde, der hørtlig havde Omførg for Bigerne, og nu blev det bemærkt, at da min Møder ikke godt havde Raad til at rejse to Gange, saa kunde jeg lige saa godt rejse med straks, og den 26. April 1875 tiltraade vi Hjemmetjen, uden at mit Ophold paa Institutet havde bragt mig noget som heller Uddybte.

Da vi gik til Dampskibet, var der to af de Clever, som kunde se en Del, der hjalp os at bære mit Tasj; den ene af dem spurgte mig, om jeg havde haaret en Bankkrift Lavle med, hvortil jeg svarede Nej. Min Møder hvugte mig, hvad det kunde betyde. Jeg svarede hende, at jaaledes taltes det Skrivetøj, som de Blinde benyttede for at kunne læse den Skrift, ved hvilken de var i Stand til indbyrdes at kunne vedle Breve med hverandre, der kunde læses med fingrene, men at det ikke var en Skrift, der kunde være mig til nogen Rygt, da den kun med Bankstel-ghed kunde læses af Seende, der kunne i alt Fald ikke haa lidt Øvelse til for at sætte sig ind i Bogstaverne. Min Møder vilde dog gerne prøve, om det ikke kunne læres, og ved at henvende sig skriftlig til Institutiet til hun et Skrivetøj tilsendt til Saabs, ligesom der ogsaa meddeltes henle enkelte Oplysninger angaaende Undervisningen. Jeg sit det saa vidt lært, at jeg kunde skrive to Breve til Institutiet, inden Skrivetøjet sendtes tilbage,

men da der ikke fandt blive Raad til at anstaffe et nyt, har jeg saa at fige glemt det igen.

Kort efter min Hjemkomst talte Presten med os, og da han hørte, at jeg fremdeles ønskede Undervisning, tilklaabede han, at vi skulle henvende os til en fornem og meget begabet Dame, som boede i Standert; hun vilde sikkert være i Stand til paa en eller anden Raade at hjælpe os. Vi fulgte hans Raad, og den anden Maj 1876 blev jeg optaget paa Testrup Højskole ved Marhus, hvor det var opfledes hende i Forening med Faarup Skolefæret at Rose mig fridt Ophold i de 8 Sommermaaneder fra 1. Maj til 1. August.

Med hange Anneser havde jeg modtaget Tilbabet, da jeg frugtede for at være ene islandt saa mange. Det var nemlig blevet mig sagt, at henved 100 Giverer besøgte Højskolen, hvilket ogsaa viste sig at være sandt. Min Møder ledsgagede mig dertil. Forestanderen var meget velvillig, „De skal ikke frygte for Opholdet her“, sagde han, „enhver Hjælp skal beregninglig blive Dem givet, frugt kan ikke for at henvende Dem til os, naar der er noget, som falder Dem svært. Dereb Møder kan nu blive hos Dem til Morgen Aften, imidlertid begynder Højskolen, og hvis De vil gøre, hvad vi figer Dem, skal vi nog komme ud af det. Vi giver Dem en Ledbagerinde i Forstillingen, senere prøver vi, om De selv kan lære at finde Dem til Rette paa de forskellige Omgivelser“. Hvilken Modbestyrning til Opholdet paa Instituttet. Alle talte testende og beriligende til mig; de Piger, som tjente paa Stolen, blev enige om, at min Møder fulde besøge mig i Bobet af Højskoltiden, de vilde betale hendes Rejse. Hun modtag med Glæde og Tak deres Tilbud og var saaledes i Stand til fels Uger efter Højskolens Begyndelse at afslæppe mig et Besøg. Hun op holdt sig hos mig fra Aarbag til Ribbag til Svundag Aften, og jeg kunde ikke blive træt af at fortælle hende om al den Godhed, som udvistes imod mig. Jeg havde efterhaanden lært at finde mig til Rette overalt, hvor det var uubvendigt, og der gjorde alt muligt for at lette mig Samlet af mit Syn. Jeg deltog i alle de Timer, hvore Undervisningen gik gennem Øret til Hjertet, ja ikke nok hermed, men i de Timer, som ikke kunde bringe mig noget Udblytte, var man enige om, at læse op for mig af andre Døger eller at lære mig Højskolejungene udendørs. I blandt dem, som var mejet ucreetlige, så jeg særlig

navne en hvenst Dame, Hr. Eva Bigstrøm, som gennem-
rejste Bandeis Højskoler og nævnte Hr. op holdt sig paa
Tessinap, samt en af Eleverne ved Ravn Kristiane Gylding
og flere med dem. Jeg boede ofte i Lanterne ved de
før Maaneder, som alt for hurtig havde bort; de hører
til de lykkeligste Dage i mit Liv, som jeg forgaedes vurder
at kunne leve om igen. Jeg har, som Digteren synger,
funn Grindrisagen tilbage. Florten Dage var Højskolen var
forbi, så jeg Besøg af den Dame, ved hvil Hjælp jeg var
blevet optaget. Det glædede hende, at jeg befandt mig
selv vel, og at Højskolen var tilfreds med mig. „Jeg skal
gøre for Dem, hvad jeg kan“, sagde hun, men endnu ved
jeg intet bestemt; De hører senere fra mig.

Den 1. August var alt forbi; dybt bedrevet forlod
jeg Højskolen for endnu en Gang at betraede mit Barn-
domshjem. Min Møder modtog mig ved Haarup Station,
hvortil en af Eleverne, som rejste samme vej, havde
hjulpet mig.

Jeg opholdt mig denne Gang lun fra Maaneder i
Hjemmet. Ud paa Etteraret kom Hsgueren, men først
blev jeg endnu en Gang ved en meget alvorlig Sygdom
misbet om Evigheden. I Slatinningen af September tog
Sygdommen sin Begyndelse; min Møder plejede mig med
al mulig Omhu, som under min første Sygdom, og da
det visste sig at være udbvendigt, blev der forsøgt for Bege-
hjælp, men hun var denne Gang mere hengiven i Guds
Hilje. Første Gang havde hun hørt, at Herren vilde lade
mig leve; nu var hun rolig, thi hun havde lært at indse,
at Livet ogsaa for mit Bedkommande havde sine store
Bansfæligheder. Det var en underelig Tid. Hun sad stille
med sit Arbejde, vel var hun utrættelig i at vænge og
hjælpe mig, men det var let at forestaa, at det i hendes
Hjerte ikke pedes en haard Kamp. Hun vilde nogen, at
jeg skulle gaa bort, men hun indsaa ogsaa, at det vilde
blive svært for mig, hvis Herren tog hende bort.
Mit Hjerte opfyldtes af Frygt, naar hun enkelte Gange
talte til mig om Døden, men jeg tvang mig til at være
rolig. En Dag bad jeg, at Gud vilde tage mig bort, for
at jeg kunde blive lykkelig; men Herren visste mig i sin
Runde, at jeg ikke ved min Bon maatte forsøge paa at
bestemme, naar Døden skulle indegrave.

Jeg faldt i Sovn, og det foretak mig, at jeg befandt
migude paa Marken. Besæret var blæstille, pludsig hørte

jen ligesom en Vogns Rullen i det Hjørne, der bestandig kom nærmere hen imod mig og efterfulgtes af flere; da jeg spægte, hvad det var, blev der hvaret mig, at det var dem, hvis Gud henvede var fuldenht i Kroen paa Jesu^s, og som nu ligesom fordom Elias blev fort over Grænsen paa Guds Bogne. Jeg havde om at komme med, men, det ind til mig, at der ikke var Blabs; idet samme vaagnede jeg, og fra nu af kom jeg mig langsomt.

Mange år ere henvundne fiben den Vib, men saa lange Herren bevarer min Hulommelse, vil Munder om hine Gjedlike vedblive at find levende for min Sjel. Gud give i sin Raade, at jeg ikke maa blive bortklaadt, inden jeg af Herren maa blive indskrit i de himmelfste Boliger. Inden jeg endnu vor fuldstændig rof, kom der Gud fra ben Dame, som havde virket for min Optagelse paa Hjelholen; hun havde sat sig i Forbindelse med flere, og det haabedes, at man ved at hætte en Indsamling i Gang kunde tilvejebringe de fornødne Penge til at begynde min Uddervisning. En Lærerinde i Randers vilde for et singe Beberlag forsøge at lære mig de første Begyndelsesgrunde i Skrifl; Spørgsmålet var nu, hvorledes der kunde forsøgs for mit Underhold. Min Morder tilbød straks at ledbage mig til Randers for længere Vib, flere af dem, for hvem vi i mange år havde arbejdet, lovede beredvillig, at be indtil videre give os nok at spinde og strikke samt paa anden Maade hjælpe og understøtte os. Min Farer bestemte sig til i alt Halb årselsbyg at bo hos min Søster, da han havde lidt Arbejde. Ejeren af det Hus, hvori mine Forvaltere i over lyften var havde boet til Seje, gavuden Betenkning Tilladelle til, at de kunde resse uden Opførsel, og den attende November 1876 resse vi til Randers efter Beskrivelsen han for en fort Vib, men i hvorvel ethvert Forsøg paa at opnaa videre Udbannelse fuldstændig mislykkedes, ja blev dog voxt Ophold i Randers bestandig forlænget og varede indtil min Morders Død 1897. Ved hendes Bortgang fulle jeg, at det vilde blive hvort, hvis jeg kunde forlade Randers. Gud Guds og gode Mennesters Hjelbund er det lykkebed mig at blive.

Kong Aſa og hans Folk.

Men Æ, værer frimodige og lader ikke Eders Hænder synke; thi der er Løn for Eders Gerning i Herren. 2. Kron. 15, 7.

*
Kong Aſa regerede i Juda Rige fra Åar 955 til 914 før Kristus og var den tredje Konge i Juda efter Rigets Deling. Aſa var en Søn af Abia og altsaa en Sonnesøn af Roboam. Det var en urolig Led, han regerede paa; thi Historien figer, at der var ingen Fred for den, som gif ud, og den, som gif ind; thi et stort Bulder gif over alle Indbyggerne i Landet, og de blevé sønderknuste, Folk mod Folk, og Stad mod Stad. Tilstanden i Israels var meget ulykkelig; thi det var uden sand Gud og uden Præst, og følgelig vare Øfringerne og Gudstjenesterne indstillede, grundet paa det overhaandtagende Aſguder. Saaledes havde f. Ets. Kongens egen Moder, Maachah, ladt oprejse et grueligt Billede af Astarte.

Vi se riktig her, hvorledes Fædreneſ Misgeringer straffes paa Børnene i tredje og fjerde Led. Aſa var nemlig det fjerde Led i Kongerækken fra Salomon, som var hans Oldefader, der ved sin Forbindelse med de mange hebedeſte Hustruer havde ført Aſguderiet som en Syndflod ind over det hellige Land.

Der var dog alligevel Lys i denne mørke Tid. Saaledes skal jeg nævne tre Lys paa den Tid: Guds Ord, en Profet, over hvem Herrens Land var, og en Konge, som gjorde det, der var ret og godt for Herrens Øjne. Guds Ord, en Profet, over hvem Herrens Land er, og en Konge, der gør det, som er ret og godt for Guds Øjne, ere Lys, der ere mægtige ved Gud til at adspredle et stort Mørke. Hvilke Mørker ere dog ikke adspredte ved Herrens beaandede Profeter og det levende Guds Ord i deres Mund? Prismet være Gud for Ordet, der i sit fri Sejerslsb gennem Verden adspredler Mørket mere og mere.

Kong Aſa maa imidlertid have haft en Del troende Mennester omkring sig; thi Profeten Asaria siger til Juda og Benjamin: „Herren er med Eder, fordi I ere med ham“. Den daværende Nod havde sikkert bragt mange til at søge Herren, og det var til dette Folk og dets Konge. Profeten talede i Herrens Navn, som det lyder i Teksten: „Men I, varer frimodige og lader Eders Hænder ikke synke; thi der er Lsu for Eders Gerning i Herren“.

Vi ville nsjere overveje disse Ord og først betrakte: Det Føl, Ordene bleve talte til, dernæst: Tekstens Formaninger, og endelig: Tekstens hellige Laſte.

Først: Det Føl Ordene bleve talte til. Det var et Føl, Gud havde ladet sig finde af. I det hjerde Vers staar der: „De søgte ham, og han lod sig finde af dem“.

Herren vilde være funden af mange flere Mennester, hvis der varre flere, der søgte ham i Sandhed, end der ere, thi Herren maa søges for at findes, og han maa søges paa den rette Maade.

I det femtende Vers staar der om Maaden, hvorpaa Folket søgte Herren i Kong Aſas Tid, der staar

nemlig, at de sogte ham af deres ganje Wilje, og Betretningen meddelede os, at Herren lod sig finde af dem.

Med Hensyn til Menneskenes Søgen efter Herren ere der tre Ting, som nødvendig maa være til Stede, hvis de skulle finde ham, nemlig: Sandhed, Alvor og Udholdenhed. Et Menneskets Søgen efter Herren ikke sand, saa finder det ham ikke; thi hvorledes skulle Sandhedens Gud kunne hæle med Øsogn?

Der er mange Mennester, der have gaaet i Herrens Forsamlinger og været ansæt for sogende Kristne, men det viste sig omfider, at det ikke var Herren, men derimod noget andet, de sogte der. Sualedes har jeg set unge Mennester soge sig en Brud der, og da de fandt, hvad de sogte, forlode de Herrens Forsamling med deres Bytte, der ofte har lidt den største Sjælestade ved at indgaa Forbindelse med Folk, der ikke i Sandhed sogte Herren.

Andre sogte timelige Fordele i Herrens Forsamlinger, og dersom de ikke fandt dem, gif de suart deres Bej, og fandt de dem, blev de der og hyllede Religion for Fordelens Skyld, men at jaadanne Menneskers foregvne Søgen efter Herren aldrig bragte dem til al finde ham, det er jo klart. Sørgeligt er det imidlertid, at de besmitte Herrens Forsamling, thi ikke blot ved deres Hyller, som taler Øsogn, brændemærke de deres egen Samvittighed, men de gøre stor Skade for andre, der opdage deres Hyllerier.

Altter andre sogte Herren, og deres Søgen var maaske sand nok, men den manglede det rette Alvor, som gør, at man med Vægt trænger ind i Guds Rig. Herrens Forsamlinger behagede dem i nogle Dele, men ikke i alle; thi de ville have en hel Del af Verdens synlige Væsen med sig og med det vere Kristne. Eller maaske var det mere Prædikanten som Menneske og Taler, de sogte, end Prædikanten som

Herrens Ejener til at lede dem til Kristus, og der ved hilsedes deres Sjæl i et Bebrag, der hindrede dem i at finde Herren; men den egentlige Grund var, at deres Søgen ikke var alvorlig nok.

Et Menneskes Søgen efter Herren kan være sand og alvorlig, men mangler den Udholdenhed, saa finder Mennesket alligevel ikke Herren. Jeg har kendt Mennesker, der have søgt Herren med Alvor og i Sandhed. Deres bitre Graab og alvorlige Sulke borgede for, at det var deres Væning, at de vilde finde Herren, men alligevel fandt de ham ikke, fordi de ikke vare udholdende nok. Den kraftige Overbevisning, de ful, var baade sand og alvorlig, men besværtte, Udholdenheden slap for tildig op, og de fandt ikke Herren; thi han skal søges, til han findes.

De Mennesker, Teksten omtaler, fandt Herren, og Herren lod sig finde af dem, fordi deres Søgen var ret; thi hele deres Vilje var sat ind paa at finde ham, og hvo der saaledes søger Herren, af ham skal han lade sig finde; thi han har jo lovet, at den, som søger, skal finde.

Da Herren havde ladt sig finde af Kong Aſa og hans Folk, saa var det et Folk, Herren var med. „Herren er med Eder“, staar der i det andet Vers. Herren var saaledes med Folket i dets Strid og gav det Sejr over dets Hjender. I det tolvte Vers staar der: „Og Herren slog Morianerne for Aſas Ansigt og Judas Ansigt, og Morianerne flyede“. Hvilk en Sejr! Ja, det var en stor Sejr!

Morianernes Antal var tusinde Gange tusinde, og hele denne mægtige Hærstare kom i den vildeste Flugt, lagten af Israels, ikke mere end godt halv saa store Hær. Men hvad bragte Kong Aſa og hans Folk denne glimrende Sejr? Alene den Omstændighed, at Herren var med Israel.

Førud for denne Sejt gif Ajas inderlige Bon. Han bad til Gud, sigerende: „Herr, hos dig, naar du vil hjælpe, gør det ingen Forsel, om en har megen eller lidet Kraft; hjælp os, Herr, vor Gud! thi vi forlade os fast paa dig, og vi ere komne i dit Land imod deune Hob. Herr, du er vor Gud, intet Menneske skal formaa noget imod dig“.

Hvilken velsignet Bon! Daade Bonnen og den derpaa følgende Sejt vidne om, at Gud var med Kong Ajs og hans Folk. Bemærk, hvorledes Kongen ærer Gud i Bonnen. „Raat du vil hjælpe“, siger han, „gør det ingen Forsel, om en har megen eller lidet Kraft“. Dette er en fuldstændig Tilfidesættelse af Kongens egen Kraft, idet han tillægger Guds Hjælp hele Verden. Dernæst vor Bonnen en Trosbøn. „Vi forlade os paa dig“, siger Kongen. O, hvor dog den urokkelige, barnlige Tillid til Herren giver Kraft Hans Bon var ogsaa et alvorligt Raab til Herren; thi han raaber af hele sin Sjæl: „Hjælp os, Herr, vor Gud!“ Kong Ajas Sjæl kæmpede i Bonnen som fordum Jacobs, da han sagde til Herren: „Ieg slipper dig ikke, før end du velsigner mig“.

Kære Søskende, det, der betinger os Fremgang paa alle Maader i vor Kamp for vor egen Sjæls Frelse og for Verdens Frelse, det er, at Gud er med os, og er han med, saa ville vi sejre, trods Fjendernes Kraft og Mængde; Fjenderne skulle da komme til at fly, thi Israels hellige er for os og bets almægtige Slutter vor Hær.

Mange grunde deres Haab om Fremgang for Guds Rige mere paa andre Ting end paa Gud. De have ment, hvis de fil de mest veltalende og bedst uddannede Præster og de flotteste og bedst indrettede Kirker, vilde Fremgangen komme. Kære Brødre og Søstre, hvor meget Guds Sag end er

værd den bedst mulige menneskelige Hjælp, saa er det dog ikke det, der bringer Guds Rige Fremgang; thi den Fremgang menneskelig Fremragenhed og ydre Pragt kan give, et ofte en stor Tilbagegang for Guds Rige. Nej, Fremgangen, Sejren, ligger deri, at Gud er med sit Folk. Hvorledes skulle ellers nogle fattige og ulykkelige Hjælpermænd, som Apostlerne til dels vare, kunne vække en saadan Opsigt i Verden, derom ikke det netop var det, at Herren var med dem, ligesom han var med Kong Aa og hans Folk. Er Gud med os, da skulle vi sejre.

Mit andet Punkt er de Formaninger, Tafsten indeholder: „Værer frimodige og lader Eders Hænder ikke synke“.

Værer frimodige. Taber ikke Modet. Det var Ulfred i Landet, og et Bulder gik over alle dets Indbyggere, saa det gjaldt om at holde Modet oppe. Men Formaningen til Frimodighed hjalp til at bevare den Frimodighed, de havde, og til yderligere at forsøge den.

Var det jo cert for Israel mange Gange i de Dage at have Frimodighed, saa er det ogsaa ofte joert for os, naar Hjælpen rejser sig baade ube fra og inde i Hjærtet, og vi stundom prøves baade af Djævle og Mennesker. I saadanne Tider gælder det joerlig om at agte paa Herrens Ord og om at lade det faa Indgang i Hjerterne. Paulus siger til sine Trofølle: „Kaster ikke Eders Frimodighed bort, hvilken har en stor Besønning“.

Stort Mod er ofte den halve Sejr, hvormod Modløshed bereder de første Nederlag. Frimodigheden kan styrkes ved Mindet om vundne Sejre. Israel havde set Morianerne fly for deres Ansigt, og Mindet derom maatte sikret styrke dem i Frimodighed. Lad ogsaa os styrkes i Frimodighed ved Mindet om

vundne Sejre. Hvilke Sejre have vi dog ikke vundet til i Dag?

Brede er en stem Hjende for mange Mennesker, der ville gøre Guds Wilje. Et saadant Indpas har denne Synd faaet i Menneskeheden, at uomvendte Mennesker i Guds Ord faldes Bredens Born. Imod denne Synd advarer Salmisten, naar han figer: „Lad os fra Brede og lad Hastighed fare, lad din Brede ikke optændes, den er kun til at gøre ondt“, og Apostelen Paulus figer til Kolosserne: „Men nu afslægger ogsaa I alle disse Ting: Brede, Hidsighed osv“. Sande Kristne kæmpe mod Breden og vunde i Reglen Sejr over den, og mange af mine Lægere have sikkert ofte vundet Sejr over Breden. Vi bør derfor med Frimodighed træde denne Hjende i Mod og ved Herrrens Kraft sejre over den og forfremmes i den Kristi Kærlighed, der ikke kan bo sammen med Breden i vores Hjertier.

Bagtalelse er en frygtelig Hjende for Guds Born, og der er ikke mange, om der er nogen, denne Hjende ikke har skadet. For mange Lar siden var jeg meget sammen med en ældre Mand, der ofte sagde: „Med en fulle Mund og en tro Haand kommer man Verden godt igennem“, men den samme Mand var en af de værste Snakkebrødre, man kunde træffe paa, og hvor der snakkedes meget, undgaas næppe Bagtalelse; thi det mestte Stof til Samtaler, eller i hvert Fald en meget stor Del deraf, hentes fra Næstens Fejl og Skrabeligheder. Det er en vis behagelig Hjelse for Mennesket, naar det hører noget daarligt om andre, da at omtale det. Man indleder ofte saadanne Samtaler med at sige: „Har du hørt det om N. N.“ og saa kommer Beretningen, og man glemmer ofte gaarle dette Herrrens Ord: „Kærligheden sjuler Syndernes Mangfoldighed“. Ja, mange Mennesker have i den Grad allieret sig

med denne Fjende, at de endog betragte ham som en Ven, uben hvem de ikke kunne leve, og de synes helt at have glemt det apostoliske Ord: „Taler ikke ilde om hverandre, Brødre! Hvo som taler ilde om sin Broder og dømmer sin Broder, taler ilde om Loven og dømmer Loven“. De bedste Guds Værn je i Bagtalelsen en af deres værste Fjender, som de kæmpe imod som imod alt andet ondt og ogsaa vinde mange herlige Sejre over.

Egenførigheden er ogsaa en frygtelig Fjende for Menneskene; men det er kun de bedste iblandt Menneskene, der behandle ham som en Fjende. Mange have det som en Mand, jeg har hørt om, der var berettiget til, tilligemed nogle flere, at modtage visse Gaver, og netop denne Mand havde nok den første Stet; han sagde da: „Først mig, saa mig, derpaa mig og saa min Broder, derpaa mig og efter mig og saa min Broder“. Men er dette ikke netop de fleste Menneskers Følelse? Mange have vel for megen Øpdragelse til at sige som Manden, jeg uylig talte om, men hvormeget have Menneskene i Almindelighed tilovers for hverandre? Siger Egenførigheden ikke hos de fleste Mennesker: „Først mig og saa mig og derpaa mig og saa en lille bitte Smule til min Broder, men pas paa, at han ikke faar for meget; thi ellers bliver der ikke nok til mig“.

O, hvor forstellige ere Menneskene dog ikke fra ham, der ofrede alt, for at tjene sine Brødre, den Herre Jesus Kristus, der ikke en Gang holdt sit Liv for dyrebart for os, men hengav det for os alle? O, at vi maatte lære af ham at betragte Brede, Bagtalelse, Egenførighed og alt andet ondt, som vores Fjender, en Skare af Morianer, mod hvilke vi skulle stride og sejre over ved den højeste Kraft.

„Lader eders Hænder ikke synke“, hedder det videre. En synkende Haand er ikke blot et Tegn paa Modlosshed, men ogsaa paa Uvirksomhed. Lad ikke eders Mod i den Grad forlade eder, at I intet ubrette.

Disse Formaningsord virkede godt paa Kong Afa og hans Folk. Han blev ved dem styrket, saa Hænderne toge fat paa Herrens Gerning, og ved sine Folk borttog han Bederstyggelighederne i det ganske Judas og Benjamins Land og fornyede Herrens Altere. Lad ogsaa os tage fat med kraftig Haand og forny Herrens Altere i vort Hjertes ganske Land, at de stadige, daglige Øfre kunne opstige til Gud som en behagelig Lugt for ham. Synkende Hænder ere et Tegn paa Svaghed, men arbejdende Hænder derimod paa Kraft, og der skal Kraft til, naar Bederstyggelighederne skulle udryddes, og Herrens Altere skulle fornyes.

Der ere Bederstyggeligheder af mange Slags blandt de saakaldte Kristne, til hvilс Udryddelse der hører Trimodighed og kraftige Hænder. Der er Usædeligheden i dens Smuthuller, Drukkenslaben med dens ødelæggende og fordecervende Kraft og Syndens Bederstyggeligheder, som de i Almindelighed fremtræde blandt Mennesker, o, lad os arbejde, medens det hedder i Dag, for at udrydde Bederstyggelighederne i det ganske Land. Slægten er døende, vore Brødre og Søstre ligge slagne af Syndens Røvere, og Skarer af dem drage daglig ind gennem Evighedens Porte uden Gud og uden Haab. Kunne vi se paa al denne Elendighed uden at tage alvorlig fat paa Herrens Gerning og forsøge at redde Sjæle fra Fortabelsen?

Lad os tage fat med Mod og Kraft for at gøre noget godt for vore Medmennesker og drive Morianerne ud af vort Land.

Men nu til det tredie og sidste Punkt i Lekſten: det herlige Løfte: „Der er Løn for eders Gerning i Herren“.

Tak ſte Gud, vort Arbejde er ikke forsøengeligt!

Vi finde flere Ting, der var Løn for Kong Aſas og hans Folks Arbejde.

Først: Alt Folket blev samlet. Dette var i sig selv en stor Velsignelse. Synden havde splittet Folket ab, saa at de ti Stammer vare blevne et førfilt Rige. Juda Rige bestod kun af to Stammer: Juda og Benjamin; men der gik nu mange af Ephraim, Manassja og Simeon over til Juda, fordi de saa, at Herren var med Kong Aſa. Dette var en herlig Løn for hans Arbejde. O, Brødre og Søstre, mange have løsrevet sig fra Herren og fra hverandre, lad os leve for Herren og som hans Folk vandre efter hans Bud og Besalinger, vi ville da blive kendte som Mennesker, Herren er med, og Folket skal samle sig om os.

Hvorfor samles der ikke flere til Guds Hus og Menighed? Nogle angive en, andre en anden Grund, men lære Brødre og Søstre, den største Grund er, at Herren ikke har faaet den Blads i vore Hjertet, som han fulde have, og at vi derfor ikke leve op til vor Bekendelſe, som vi burde.

En anden Velsignelse af deres Gerning var, at Folket kom til at ofre ved Herrens Helligdom. Israel havde været uden land Gud og uden Præst. Det vil ſige, Afgudsdyrkelsen havde fortrængt den jande Gudsdyrkelse, og Herrens Helligdom blev ikke benyttet. Særlig havde da de fra Ephraim, Manassja og Simeon været afstaarne fra at ofre. Brødre og Søstre, vi funne vente en lignende Løn for vort Arbejde, dersom vi, som Guds Børn, folge Herrens Formaninger. O, at mange af dem, der ofre paa Baals Altere: Synbens Altere, og dyrke aandelige Afguder, snart maatte

begynde at ofre med os til den levende Gud! Det bedste Offer vi kunne give ham, er vort Hjerte, og har han det, bliver vort Liv og saa viet ham.

Altter en anden Løn for deres Arbejde var, at Folket indgik i Bagt om at sæge Herren af deres ganste Hjerte og deres ganste Sjæl, og denne Bagt bragte usigelig Glæde, Se Vers 12, 15. Jeg synes, vi kunne falde denne Bagt en Helliggørelsens og Glædens Bagt. Maa Gud hjælpe os til helt at indvie os til hans Tjeneste, og som hans Folk følge hans Formaninger, at mange maa fornøj Bagten med Herren iblandt os. Vi ere jo den ny Bagts Folk. Bagtens Blod, vor velsignebe Frelsers Blod, er jo rundet for vores Synder paa Korset, det Blod, ved hvilket vi ikke blot have haaret Syndsforsladelse, men ved hvilket vi ogsaa kunne renses fra al vor Synd. O, maatte dette Blod hellige os ganste og aldeles og maatte vores Hjarter, formedelst det, syldes med Herrens Glæde.

Den fjerde Løn for deres Arbejde var, at Herren støffede dem Rolighed i Landet. I ti Aar var der Fred, og Fredens Gerning kunde trives. Det Boldsregimente, som havde hersket, saa at ingen havde Fred, naar han gif ud, og naat han gif ind, havde nu mistet Magten, og Freden hersede i dets Sted. Hvilen velsignet Løn for Kong Asas og hans Folks Arbejde.

Guds Menighed! I Folk, genløste ved Hammets Blod og fødte paanh til et levende Haab, værer fri-modige! Lader Eders Hænder ikke synke! Folger Jesus efter i Hellighed, og der vil blive Fred i Menigheden, Fred i Hjarterne, og Guds Fred, som over-gaar al Forstand, vil bevare vores Hjarter og Tanke i Kristus Jesus vor Hertie.

Og nu en Bemærkning til Slutning.

Det var deres Arbejde i Herren, der var Løn for.

Dette indbefatter, at Kongen og Folket for at faa
Løn for deres Arbejde maatte være i Herren, i For-
ening med ham, og at deres Arbejde maatte gøres,
ikke med deres egen, men derimod med Herrens Mære
for Øje. Bersøv vi Herren Mæren, saa bersøv vi i
Virkeligheden os selv Lønnen for vort Arbejde. Lad
os desfor gøre vor Gerning i Herren som Kong
Aſa og hans Folk, og Guds Belsignelse stal hvile
over den.

Sejrende Kristne.

Men Gud voere Tak, som lader os altid være Sejr i Kristus
og udbreder sin Kunstdabs Vælungt ved os paa ethvert Sted.
2 Kor. 2,14.

Apostelen Paulus elskede Korinthierne og ønskede
at bevidne dem sin Kærlighed.

I det fjerde Vers figer han: „Thi i megen
Kummer og med hellemt Hjerte strev jeg Eder til,
under mange Taarer, ikke at I skulle blive bedrøvede,
men paa det I skulle kende den Kærlighed, som jeg
overslæbigen har til Eder“.

Hvor det er godt, naar et virkeligt Kærligheds-
forhold er til Stede mellem Herrens Ejendom og dem,
de virke for; thi dette Kærlighedsforhold vil frigøre
Tilhørernes Hjerter og Prædikanternes Tunger under
Ordets Prædiken, saa at det vil blive velsignet haabe
at tale og høre.

Fra denne Tekst ville vi først betragte: Hvad
det var for en Slags Kristne, Paulus og de troende
i Korinth være af.

Teksten figer, at de var Kristne, som altid bare
Sejr, og derfor kunne vi med Rette kalde dem:
sejrende Kristne.

Der er mange Slags Kristne til, af hvilke jeg skal nævne nogle, og saaledes give enhver Anledning til Selvprøve.

Jeg vil først nævne de bekendende Kristne. Af dem ere der ikke saa i vort Fædreland. Der har aldrig været en Tid, da der varer saa mange bekendende Kristne som nu.

Hvor almindeligt er det ikke at høre Ordene: lad os belende vor Tro, hvorpaas de tre Trossatikler blive fremhægte.

Dette kan i og for sig være godt nok, men have vi ikke mere af Kristendommen end Bekendelsen, da er det for lidt, og Bekendelsen med Læberne alene hjælper os aldrig ind i Himmelnen.

Betrægt Ligetelsen om de fem floge og de fem daarlige Domfruer, som Jesus frimhætter. De daarlige lignede de floge i meget, og sikkert have deres Lamper, hvorved i Reglen er forstaet Bekendelsen, været lige saa smukke som de floges, men der blev sluttlig den store Forstel, at imedens de floge kom ind, maatte de daarlige staa udenfor og forgæves banke paa.

Nun at være en bekendende Kristen, det er for lidt til Salighed, der maa mere til.

Der er dernæst de kirkebesøgende Kristne. Det er ei skont Syu at se mange kirkebesøgende Mennesker, og at se store Forsamlinger, hvor Guds Ord bliver talet. Man kan glædes, naar man ved Kirktid ser Folk alle Begne fra at strømme til Guds Hus, og det var ondeligt, at Kirlegangen maatte blive meget mere almindelig end den er, thi Troen kommer derved, at man hører Guds Ord. Desværre ere Kirkerne ofte tomme nok, og Traktorstederne oversyldte paa Herrens Dag, særlig i Sommertiden, hvilket er meget bedrøvelig; dog kun at være kirkebesøgende Kristne og saa ikke mere, det er for lidt.

Af den Grund, at vi pligttro høre Guds Ord, og vor Blads aldrig staar tom i Guds Hus, naar det er muligt at komme, aabner Himmelporten sig ikke for vor Sjæl, naar vi drage herfra, der skal mere til.

Der er etter en anden Slags Kristne, og det er de sukkende og grædende Kristne. At de ere Mennesker, der mene det alvorligt, derom har man ikke Ret til at twile, thi ellers vilde de næppe sukke og græde, og at saa med Graab har jo ogsaa Forjaettelsen for sig om at hosste med Frydesange; men alene at være en sukkende og grædende Kristen, og saa ikke have mere af Kristendommen, det er for silt, der maa mere til for at være en virkelig Kristen.

Der er dernæst de syngende Kristne. Sang er løn og herlig og kan ogsaa være et Kendetegn paa det sande Guds Liv i Sjælen.

Den kristelige Sang er blevsen mere livlig end forhen, og til en vis Grad er det godt, thi livlig Sang har noget tiltalende i sig, men i mange Tilfælde er den saa livlig, at der synges kristelige Sange paa slemme Ballademelodier, hvilket er smaglst i høj Grad og burde ikke tillades i Guds Øvns Forsamlinger.

Hvor godt det end kan være, at være en syngende Kristen, saa er det langt fra nok for at komme ind i Himmelnen; thi Sangen alene kan ikke frelse vor Sjæl, der maa mere til.

Den Fristelse ligger for ved den kristelige Sang, at sygne for Melodiens Skyld eller for at lade sin Sangstemme høres og ikke saa meget for i Sangen af Hjertets Grund at love og prise Gud.

Der er dernæst de bedende Kristne, og at være en bedende Kristen er meget velsignet; thi der er knyttet herlige Løfter til Ønnen. Saaledes figer

Kristnen: „Hver den, som paakalder Herrrens Navn
sal vorde salig“. Men kun at være en bedende
Kristen, det er ikke nok for at naa Himmelten; thi
Jesus figer: „Ikke enhver som figer Herre, Herre sal
indgaa i Himmeriges Rige“.

Der er dernæst troende Kristne. At være en
troende Kristen, det er velsignet i høj Grab, og
Troens Robvendighed kan ikke nockom fremhølbes,
men det kommer an paa, af hvad Art vor Tro er,
om den bringer Sejr, thi ellers hjælper den os ikke.
Paulus figer: „Havde jeg al Tro, saa at jeg funde
flytte Bjerge, men manglede Kærlighed, da var jeg
intet“. Den sande Tro fastholder Jesus som Sjælens
Frelser og er virkdom i Kærlighed og gode Gerninger.

Den Tro, som ej vil kæmpe
Sig gennem Verden frem
Den Tro, som vil med Læmpe
Og uben Rose hjem,
Den Tro er bold og kold,
Ej værd en Tro at nægne,
Har ingen Kraft og Evne
Imod vor Fjendes Bold.

Der er dernæst de stridende Kristne. At være
en stridende Kristen er aldeles usdvendigt, og ingen
kan være en sand Kristen uden Strid, men at være
en stridende Kristen, det er ikke nok for at blive salig,
det kommer an paa, hvorledes vi stride, og om vi
holde ud i Striden til Enden.

Jeg har læst om en spansk Tyrefægter, der lige
havde givet Tyren, han kæmpede med, det død-
bringende Saar, men i Dødens Smerte og Maseri
gjorde Dyret et sidste Anfald mod sin Fjende og
gennemborede ham, saa at de begge laa døde ved
hunandens Side. Dette var en kæmpende Mand, men
han vandt ikke Sejt til sidst.

Af hvilken Slags Kristne skulle vi da være for at naa Himmelnen? Af den Slags, Teksten omtaler, nemlig: sejrende Kristne.

Paulus figer i Teksten: "Men Gud være Tak, som lader os altid bære Sejt i Kristus".

Kære Læsere, der som ikke vor Bekendelse, vor Kirkegang, vores Sukke og vor Graad, vor Sang, vores Bonner, vor Tro og vor Kamp er af den Bevillaffenhed, at dette bringer os Sejt i Kristus, da er det Hele forgøves, vi maa være Kristne, der altid kunne bære Sejt i Kristus, saaledes som Apostelen Paulus og hans Troosskænde som han skriver til, vare. Ja, vi maa sejre eller ds!

Hvilke Hjender have de Kristne da, de skulle sejre over?

Jeg skal nævne een, som er den værste af dem alle, han hedder "Mig selv". En sand Kristen har næppe nogen værre Hjende; thi "Mig selv" er endog værre at besejre end selve Satan. Hvad der ligefrem erkendes af en Kristen som satanist, skal han nok vinde Sejt over i Almindelighed uden synderlig Kamp, men hans Kamp med sig selv er ofte en Kamp paa Liv og Død, og det er godt, naar man kæmper saaledes med sig selv, thi det vidner om Alvor og Sandhed i Sjælen.

Ordet lærer os ogsaa, at den der sejrer over sit eget Sind, ere stærkere end den, der indtager en Stab.

Menneskenes Sindelag ere meget forskellige af Naturen, thi en er hastig og vredluden, en anden slov og dorst, en er fiffig og listig, en anden ubetænksom og dum, en er grusom og ond, en anden foljsom og godmodig, og grundet paa Sindelagets Forskellighed blive ogsaa Kampene, for de Kristne, med dem selv, forskellige.

Der er imidlertid intet andet at gøre ved „Mig selv“, end at dræbe ham. I hvert Fald maa han som en dødsdømt, farlig Fange lægges i Lænker og Baand og fuldstændig børves Frisbenen; men der skal en ualmindelig god Fangevogter til for at passe paa, at han ikke bryder ud, thi han er baade kraftig og snedig og saar undertiden en hel Vagt af de gode Udelutningers Mandstab over Ende og bryder ud ved højlys Dag.

„Mig selv“ er en voldsom Kæmpe, som Kristne, der have vundet store Sejre over Satan og Verden, mange Gange ere blevne saa farlig saarede af, at der har været Twivl om deres Liv, ja han har endog saaet Tusinder af Kristne ihjel.

Vi maa dræbe denne farlige Fjende, thi ellers dræber han os.

Paulus vandt Sejt over ham. Han korsfæstede ham nemlig og lod ham hænge paa Korset, indtil han døde.

Der ere nogle, der have hængt „Mig selv“ paa Korset, men naar han saa har begyndt at klage sig, have de følt Medlidenhed med ham og efter taget ham ned, men hvor har denne Rever ikke mishandlet dem for deres Folshed imod sig, ja ofte lige frem dræbt dem.

Paulus siger: Jeg er korsfæstet med Kristus; alligevel lever jeg, dog lever jeg ikke mere, men Kristus lever i mig.

Dette er et Vidnesbyrd om „Mig selv“ Død og om, at Kristus levede i Apostelen i hans Sted.

O, hvor „Mig selv“ er sejglivet! Saar han synes død, kan han med et rejse sig med Kraft og vise sig i sin sande Stikkelse.

Med ham have alle sande Kristne de værste Bryderier.

Der er mange af den Slags Kristne, der ofte bede højt og aflægge Bidnesbyrd i de kristelige Før-samlinger, som denne Hjende er meget haard ved. Ikke sjælden kan den Skal gøre Mar ad dem i den Grad, at de kunne bede med Zaarer og rort Stemme paa Møderne, medens de sjælden eller aldrig følde Zaarer i deres Løn kammer eller røres ved at betragte sig selv med Selvanhægelsens prøvende Blisse.

Skal der ofres til Guds Sag, er denne Hjende ofte paa Spil, og vil forsøge at børste de ydende den Frugt af deres Godgørenhed, som Gud saa gjerne vil give dem, idet den enten vil forlede dem til at give kærtigt eller ogsaa give meget, men mere af Hensyn til egen Øre end udelukkende med Her-rens Øre for Øje.

De Kristne, han paa den Maade er stem ved, have en ypperlig Kunvisning i Herrens Ord til at besejre ham ved at gøre godt uden at lade den højre Haand vide, hvad den venstre gør.

Paa en Stelje kom jeg en Gang i Samtale med en rigtig „Migselvchristen“. Han meddelte mig om alt det, hans religiøse Retning havde udrettet til Synderes Frelse. Vi kortte sammen i mange Timer, men jeg mindes ikke, at han i Samtalens forherligede Guds Søn, men derimod stadig sin egen kristelige Retning.

Naar jeg senere har tenkt paa denne Mand, er ofte Kong Nebukadnezers Ord, der havde en saadan stæbnesvanger Betydning for denne ørgerrigte Konge, rundet mig i Hu: er dette ikke det store Babel, som jeg har bygget til et kongeligt Hus ved min Styrkes Magt og til min Hærligheds Øre?

O, hvor „Mig selv“ dog er en frygtelig Hjende af Hærlighed. I forbums Dage sit han Fariseerne til at bede paa Gadehjørner og i Templet og til at give deres Almisser alene for at anses af Mennesker,

og det er hans Sladefryd, om han kan paavirke Kristne saaledes, at deres Kristendom til Dels gaar op i Hylleri og Farisærisme.

Ta, han er en frygtelig Fjende. Den eneste Maade, hvorpaa vi kunne besejre ham, er derved, at vi al Tid ere i byg og inberlig Forening med Kristus; thi naar Kristus er stor og dyrebar for os, saa taber Fjenden Kraften over os, idet han bliver saa lille og svag.

Jeg tror, at den nærværende Tid i høj Grad er „Migselvreligionens“ Tid, derfor bør alle Guds Børn være aarvaagne mod denne frygtelige Fjende.

Den, der har lært at sætte Kristus i Forgrunden, og selv staar i Skjul og Løe af hans Kors og føler sig ringe og lille, men elsker Jesu med Underlighed, er vel værnet mod denne Fjende, dog gælder det ogsaa om Marvaagenhed for en saadan.

Mit næste Punkt skal være at betragte den Stilling, de sejrende Kristne havde indtaget, som Telsten taler om.

Da disse Kristne altid bare Sejt i Kristus, saa vare de altsaa ogsaa gode Jesu Kristi Stridsmænd, men det har saa meget at sige for gode Stridsmænd, paa en Slagdag, hvilken Stilling de indtage; thi der ere usikre Stillinger, hvor de, trods den største Tapperhed, blive besejrede af en overlegen Fjende, medens der ere faste Stillinger, fra hvilke de funne byde en overlegen Fjende Trods og besejre ham.

Bore Fjender ere os overlegne i Kræfter, saa for os, som Kristne, er vor Sejt kun betinget af vor Stilling.

Den Stilling, Paulus og de Korinthier havde indtaget, om hvilke der tales i Telsten, var Stillingen i Kristus. Kristus var deres vindtagelige Fæstning, fra hvilken de aldrig veg, og i hvilken de al Tid bare Sejt.

Ja, Stillingen i Kristus er fast og vindtagelig. De, der staar faste og ubevægelige i ham, altid i Herrens Gerning, bringe med Nødvendighed Fjendernes Lejre til at vige.

Stillingen i Kristus, hvor man beder uden Af-labelse, med al Væn og Begæreri for sig selv og for alt Guds Folk, virker paa vores Sjælefjender som dødbringende Granater paa Fjender, der befinde sig foran en vindtagelig Fæstnings Kanoner.

Kun Stillingen i Kristus er en fast Stilling for den Kristne og det eneste Sted, hvorfra han kan besjere sine Fjender. Forlader han denne Fæstning, er han Dødens andre Bytte.

Den sejerssøle Paulus stod fast i denne Stilling og udbrød triumferende derfra: „Hvo skal kunne stille os fra Kristi Kærlighed? Trængsler eller Angst eller Forsølgelse eller Hunger eller Nøgenhed eller Fare eller Sværd. — Men i alt dette mere end sejre vi ved ham, som os elskede“. Han stod fast i Herren og i hans Vældes Kraft, og derfor var han en sejrende Kristen.

O, hvor Stillingen i Kristus er fast!

Salmedigteren figer om Kristus: „Du er min Fæstning, som ej jeg vil slippe“.

Ja, bliv i den faste Stilling i Kristus, og du vil blive vindtagelig for alle dine Fjender, thi der er Herren mægtig til at bevare dig.

Stillingen i Kristus er en aldeles nødvendig Stilling at indtage. I ham er Livet, udenfor ham Døden, i ham Sejren, uden ham Tab for evigt. I ham er Himmel, udenfor ham Helvede. Derfor, kære Læser, maatte du indse Nødvendigheden af at være i Kristus, saa du ikke har din egen Retsfærdighed, den af Loven, men Retsfærdigheden ved Kristi Tro.

Er du uden Gud og Frelser i Verden, kære Sjæl,

faa beber jeg dig, fly i Dag hen i Befæstningen.
Fly! Ja, fly og reb din Sjæl!

Vi skulle bernæst betragte, hvad de sejrende Kristne
fører med sig.

Teksten figer: „Kristi Kunstsabs Bellugt paa
ethvert Sted“.

Kristus har ladt sin Bellugt komme over os, at
vi skulle udbrede den paa ethvert Sted.

For nogle af dem, vi komme i Besring med,
vil denne Bellugt være en Livsens Luggt til Liv,
for andre derimod en Dødens Luggt til Døb, men vi
maa duske af Kristi Maade paa ethvert Sted, hvad
Menneskene end synes derom.

Det er særlig fra Planterne, vi faa den fine
Aroma eller Bellugt.

Salmedigteren figer i en bekendt Missionshalme
om Binden; at den duftet krydret hen over Ceylons
Ø, og i disse Ørd have vi et Tankebillede af krydret
Bellugt.

Søfarende berette, at man kan lugte Ceylon paa
mange Miles Afstand, naar Binden hører fra Land,
og at Duften derfra er meget behagelig.

Men hvorfor gaa til Ceylon for at faa Bellugt?
Den danske Skovduft er dog velbekendt i Form af
vellugtende Essenser, for ikke at tale om Viola, og
hvad alt det nu hedder, som særlig Dameverdenen
faa meget benytter for at føre Bellugt med sig.

Virkelig gode Parfumer have en yndig Bellugt;
men for Menneskenes Bedkommende er denne Bellugt
laant fra Blomsterne.

Bor Bellugt, som Kristen, skulle ikke være laant,
men virkelig og sandt.

Rosen er en dejlig Blomst og udmarkar sig og
faa ved sin yndige Duft, som vi alle holde faa meget

af. Vi glæde os over den paa den Værstid, naar den, som Digteren figer: „blusser i Daners Have“, og vi gemte dens Blade for ved dem, ved Vinterstid, at bringe Bellugt til vort Hjem.

Dersom vi ligne Rosen i Bellugt i vort Liv, saa ville maaske vore Venner, naar vi ere døde, opvarme vore gode Gerningers og Ords Blade ved Grindringens Ild og mærke Kristi Bellugt.

Tor en Del Vår siden havde jeg jævnlig Besøg af et yndigt kristeligt Menneske, der i Sandhed, ved sine beaandede Vidnesbyrd, udbredte Kristi Kundstabs Bellugt, hvor han kom frem. En simpel Gravhøj har nu i mange Vår dækket hans jordiske Levninger paa en stille Landsbykirkegaard, medens hans freste Vand har glædet sig hos Gud. Saal ofte jeg tænker paa ham, glæder jeg mig over hans dybe Guds-frygt, og at jeg mødte ham paa min Vej i Livet.

Den dødelige Sygdom, der gjorde Ende paa hans Liv, havde imidlertid givet hans Vande en i høj Grad ubehagelig Lugt, saa at der hørte en Del Selv-beherstelse til for at tale med ham paa nært Hold, men jeg har kun truffet saa Mennesker paa min Vej, der bragte Kristi Kundstabs Bellugt mere med sig paa ethvert Sted, hvor han kom, end ham.

Hvor mange Mennesker ere der dog ikke, der gaa under det kristelige Ravn, der bære paa Syndens dødelige Sygdomme og føre ilde Lugt med sig? Deres Vande er stinkende af Syndens Smuds. Eder og Forhandelser hænge ved deres Læber, og i raa og slamsloss Tale have de Velbehag. Al, hvor lidt dog det kristelige Ravn passer paa dem, og hvor langt dog de ere fra at være Kristi Bellugt.

I Amerika lever der et Dyr, der hedder Stink-dyret, som giver en forsædlig Lugt fra sig, særlig naar det forfolges. Mange Mennesker have meget

tilsælles med dette Øyr; thi naar de forfølges og prøves, udfstrommer Syndens hæslige Stanl fra dem i Form af Forbaner og Hævn, hvortimod de Mennesker, der ligner Kristus mest, netop i Lideler og Forfølgelser mest mærkes at være Kristi Bellugt. De stønde ikke igen, naar de blive overskældte, de true ikke, naar de side.

Hvad ere vi? Ere vi aandelige Stinkdyr, eller ere vi Kristi Bellugt.

Det var Kristi Kundstabs Bellugt, de Kristne udbredte, som Teksten omtaler. Den Kristi Kundstab, de vare i Besiddelse af, var Kundstab om Syndernes Forladelse ved Kroen paa hans Navn, Kundstab om hans Fred i Hjertet, Kundstab om, at Kristus boede i dem, det Hellighedens Haab og om hans Kærligheds tvingende Magt over dem. De havde Kundstab om, at deres Navne bare strevne i Livsens Bog, og om, at naar deres Legemers Stovhytter nedbrædes her, havde de et Hus, som var gjort uden Hænder, evigt i Himmelten, hvorhen deres frelse da skulde fly.

Disse sejrende Kristne bragte Gud Tak for deres Sejre, og for hvad de vare i Kristus. „Men Gud være Tak, som lader os altid bære Sejr i Kristus og udbreder sin Kundstabs Bellugt ved os paa ethvert Sted“.

Tak, Gud alene tilkommer Gren, for hvad vi ere i det aandelige. Et stadtigt opladt Øje for, hvad vi ere af Naturen, og for, hvad vi ere i Kristus, vil vække Ædmygheden og den underligste Taknemmelighed til Gud i vores Hjertet for hans uudsigelige Maade imod os, og vi ville kunne sige Gud og Faderen Tak, ej blot for hvad vi ere i Kristus, men for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn.

Rige og lykkelige Mennester.

Alle Ting ere Eders, men I ere Kristi, men Kristi er Guds
1 Kor. 3, 22, 23.

I denne Tæst omtales tre Slags Ejendomsbefidbere, nemlig: de troende Kristne, Kristus og Gud.
Tæsten figer os, hvad hver især ejer.

Til de Kristne figer den: „Alle Ting ere Eders“. De, der eje alle Ting, maa imidlertid være rige og lykkelige Mennester, og rige og lykkelige ere ogsaa alle sande Kristne.

Tæsten fremstiller Kristi Ejendom ved det personlige Stedord: „I“. „Men I ere Kristi“.

„I“ er kun et lille Ord, ja blot et Bogstav i Alfabetet, og saaledes er Kristi Ejendomfolk kun en lille Folk, i Forhold til den store Mængde. Men „I“ er et meget betydningsfuldt Bogstav, som vi egentlig slet ikke kunne undvære i vort Sprog. Saa kunne vi bedre undvære f. Exs. „c, g og z“. Saaledes kan Guds Folk heller ikke undværes i det menneskelige Samfund. „I“ er lille, men indflekket i Sproget rummer det mange Gange det største i sig for Exs., naar der figes: „I“ ere alle døbhens, eller „I ere alle frelste“.

Dette Bogstav udtrykker næppe nogen Sinde noget større, end naar det figer til Guds Øsen: „I ere Kristi“; thi i at være sande Kristne, har man i Virkeligheden al sand Lykke og Besignelse for Tid og Evighed. Naar nu dette Folk ejer alle Ting, og Kristus ejer dette Folk, hvilken Stat har da ikke Kristus i sin Discipelflare?

Det er herligt for de Kristne at temte paa, at de ere saa dyrbare for deres Frelser, og at han i sin uendelige Kærlighed omfatter dem med den største Ømhed. Mæn mig da en storre Lykke end den: at elste Kristus og at være elstet af ham.

Den tredie Ejendomsbesiddere er Gud. Teksten figer: „Kristus er Guds“.

Gud er alle Tings Skaber og ejer saaledes alle Ting, men Kristus er dog det bedste, skønneste og herligste af alt, hvad der tilhører ham.

Ere vi nu i Kristus, og, Kristus er jo Guds, saa høre vi ogsaa Gud til, grundet paa vor Forening med Kristus.

Fra Teksten ville vi nu først betragte: de rige og lykkelige Mennesker, den omtaler i Ordene: „Alle Ting ere Eders“.

Spørge vi: Hvad er det for et rigt og lykkeligt Folk, vil jeg lade Paulus bevare dette Spørgsmaal.

I det første Kapitel og andet Vers af Brevet finde vi Svaret i følgende Ord: „De Helligede i Kristus Jesus, de kældte Hellige, med alle dem, som paa enhvert Sted paalalte vor Herres Jesu Kristi, deres og vor Herres Navn.“

Disse rige og lykkelige Mennesker ere altsaa: „De Helligede i Kristus Jesus“.

Først: De ere „i Kristus Jesus“, og før man er i ham, kan der ikke være Tale om, at man er hellig.

. Det første, et Menneske da maa vide, for at

Rige og lyttelige Mennesker.

funne regne sig til dette Folk, er, om det er i Kristus, thi alene af Foreningen med ham afhænger hele vor aandelige Rigdom og Lykke.

Apostelen Paulus figer: „Dersom nogen er i Kristus, da er han en ny Skabning, det gamle er forbiganget, se, alt er blevet nyt“.

Der er forstellige Anstuelser om Tiden og Maaden, paa hvilken man bliver en ny Skabning, og disse have affødt megen Strid i Guds Kirke. Paulus hæver sig over alle Anstuelser desangaaende, naar han figer: „Dersom nogen er i Kristus, da er han en ny Skabning“, og følgelig er det den ny Skabning, der beviser, at vi ere i Kristus, og egenlig ikke Tiden og Maaden, paa hvilken det stede, da dette bliver Menneskets personlige Erfaringssjag.

Er jeg et levende Menneske, har jeg i mig selv det bedste Bevis for, at jeg er født, og da dette, at være i Kristus, giver Liv i Sjælen, saa har Mennesket, der ejer dette Liv, netop det bedste Bevis for, at han hører Kristus til. „Hvo, som har Sonnen, har Livet; hvo, som ikke har Guds Son, har ikke Livet“. Dette er Apostelen Johannes' uomstodelige Vidnesbyrd i denne Sag.

Ere vi i Kristus, da ere vi der med vort Hjertes Tro; thi det er ved Troen, der gives os Samfund med ham, og ved den er det, vi blive i ham, som er vor Sjæls Frelser, ved hvem vi erholde aandelig Rigdom og Lykke.

Det gælder om at være i Kristus, og om personlig at fastholde ham som vor egen Frelser.

At være nær Kristus, er ikke nok, vi maa være i ham for at være rige og lyttelige.

Det nytter ikke den hungrige, at han gaar lige udenfor Hotellet, hvorfra den bedste Madlugt strømmer ud til ham, og hvorfra han maaesse endog

kan se det rigt dækkede Bord med de højligste Retter, han maa ind i Huset for at nyde dem, og saaledes maa vi ind i Maadesamfundet med Guds Son for at kunne nyde Guds Huses Goder.

En Gang, medens jeg var Præst i Frederikshavn, kom et Skib i stærkt Stormvejt sejrende for at komme ind i Havnene. Skibet var i Farvandet lige udenfor, og det var Havnene saa næر, som mulig, men da det vilde løbe ind i Havnene, løb det i Stedet for mod den ene Havnemole og led Skibbrud der. Det var at være nær ved Havnene uden nogen Sinde at komme ind i den som sejllar Skude. Vi maa ind i Livssamfundet med Kristus, kære Læsere, for at vi kunne være lykkelige for Ejd og Evighed. O, maa ikke ingen af os være nær Kristus og lide Skibbrud i hans Nærhed og aldrig komme til at smage Guds Børns Lykke.

Er du ikke inde i Maadens stille Havn? Har du ikke lagt til ved Jesu trofaste Fræserhjerte? O, seil da ind i denne Havn, om muligt, medens du læser disse Ord. Maa en stille Aandens Brise fylde dine Bønners Sejl, og maa den højeste faa Lov til at styrke dig efter Evangeliets Løfter, lige ind til Jesu Hjerte, og din Lykke er gjort.

Det er kun de hellige i Kristus Jesus, der ere de rige og lykkelige Mennesker, som Teksten siger til: „Alle Ting er Eders“.

Det følger af sig selv, at naar nogen er i Kristus, da er han helliget; thi med et vanhelligt og ondt Hjerte kan man ikke have Samfund med den hellige Jesus. Apostelen spørger: „Hvorledes kan Kristus stemme overens med Belial?“ og Jesus siger: „Ingen kan tjene to Herrer“.

Nabner Hjertet sig for Urenhed og Vanhellighed, da vil Samfundet med Jesus snart ophøre, og den

aandelige Rigdom og Lykke svinde bort fra Hjertet, og derimod vil Elendighed og Nød indtage beres Blads, medens Hjertet vil blive til Modet som det Menneske, der er bestjaalen for store Rigdomme, som det intet Haab har om at faa tilbage.

De rige og lykkelige Mennesker, Tafsten taler om, ere fremdeles: „de kaldte hellige“. De kaldes hellige af Herren selv, og hans Fordring til dem er, at de skulle være hellige, ligesom han er hellig, der har kaldet dem.

Apostelen kaldte de troende for hellige og elskede. Vi finde disse Vennerneser mange Steder i de apostoliske Skrifter, og sikkert vare der mange af de gamle apostoliske Kristne, der bare Navnet „hellige“ med dette.

Berden kalder de Kristne „de hellige“ for at spotte dem og ikke sjælden sige Berdensmennesker: „Gud fri os for at blive hellige“, som om det var noget af det værste, der funde times dem, uden at de ane, hvilken kilde til Rigdom og Lykke der er i den sande Hellighed.

Men der er endnu et Kendetegn paa de rige og lykkelige Mennesker, som i Følge Tafsten eje alle Ting, og hvad er det for et Kendetegn? Vi finde det i Apostolens Ord: „Alle dem, som paa ethvert Sted paakalde vor Herres Jesu Kristi, deres og vor Herres Navn“.

I Følge disse Ord havde dette Folk Kristus til deres Herre. Ja, Kristus var deres Herre, hvem de alvorligt sogte at følge og leve for, og netop i det, at de ikke vare deres egne, men Herrens, laa Grunden til deres Lykke. Enhver, der virkelig har Kristus til sin Herre, Broder og Ven, er baade rig og lykkelig, selv om han, menneskelig tali, er fattig.

Fremdeles figer Apostelen om disse Mennesker, at de paa ethvert Sted paakalde vor Herres Jesu Kristi Navn. Men de, der paakalde Jesu Navn paa

ethvert Sted, vi se jo, at de intet Sted kunne undvære Jesus, og de ere saaledes et Folk, der beder uden Afladelse. Dette Folk kommer heller ingen Steder, hvor det ikke kan have Jesus med, og behøver egentlig ikke at abvares saa meget for Syndens timelige Rydelser; thi saa længe de ere i Kristus, behage den Slags Rydelser dem ikke. De dømmes for Mennesker i Kæd, men leve for Gud i Landen. De leve ikke sig selv, men ham, som er død og opstanden for dem, hvem de jo i Landen tilbede paa ethvert Sted.

O, at den Kristus tilbedende Land, der uden Afladelse træder frem for de hellige efter Guds Vilje, og som gør, at vi ikke kunne undvære Kristus noget Sted, mere og mere maatte fylde os og fordrive alt, hvad der er den imod, ganste fra vores Hjerter, at vi der inde maa eje Kristus og ham alene og alle Ting med ham.

Vi have nu hørt noget om, hvem disse lykkelige Mennesker ere, som eje alle Ting, og det vil da være paa sin Blads at spørge: „Men hvad eje da disse Mennesker?“

Teksten svarer: „Alle Ting“. Alle Ting! Det er sikkert en stor Rigdom, men hvorledes kan nogen være saa rig og mægtig, at han ejer alle Ting? Jeg kan funne svaret, at Gud figer her i Teksten til sine Børn: „Alle Ting er Eders“, og derfor er det virkelig saaledes. Men hvorledes tro vi dette, føre Brødre og Søstre? Troen paa, at vi eje alle Ting, maa med Rosbvenighed gøre os lykkelige.

O, glæder eder, føre Søstrende, thi vi ere virkelige Kongebørn og i Kristus Arvinger til alle Ting.

Her indvender maaesse nogen, men hvad er det, Paulus figer til de troende i Brevet, hvoraf Teksten er taget. Siger han ikke: „Betragter, Brødre! hvo I ere, som blevе faldte; ikke mange vise efter Kædet,

ikke mange mægtige, ikke mange fornemme; men det for Verden daarlige udvalgte Gud for at bestemme de vije, og det for Verden stroselige udvalgte Gud for at bestemme det sterke, og det for Verden uøde og det ringeagtede udvalgte Gud, og det som intet var, for at tilintetgøre det, som var noget? Hvorledes kan saabanne ringe og fattige Mennesker eje alle Ting? Min Ven, dit „hvorledes“ skal en Gang blive besvaret med et „saaledes“, naar du skal se Guds Born sinne som Solen i deres Faders Rige, men giv du ikke maa se deres Herlighed paa et Sted, hvor du selv befinder dig udenfor Rydelsen af denne Herlighed.

Paulus opregner imidlertid, hvad Guds Born eje, idet han siger: „Alle Ting ere Eders, være sig Paulus eller Apollos eller Kephas eller Verden eller Liv eller Død eller det Nærvoerende eller det Til-kommende, alle Ting ere Eders osv.“

Her er Guds Børns Rigdom fremholdt. Forst, de eje Paulus, Apollos og Kephas. Men Paulus, Apollos og Kephas, hvem ere de? Herrens Ejendomme, som plantede, vandede og saaede, medens de levede paa Jordens. Lovet være Gud, Herrens Ejendomme, som plante, vande og saa, de høre os til, som elskte Gud og leve for ham. Ja, alle Guds Ejendomme, som virke i Verden i Dag, og alle de, som ere døde efter et virksomt Liv til Guds Ere, de høre os til. De mest fremragende blandt Herrens Ejendomme, der have faaet de største Maadepund, ere vore. Herren har sendt dem til at være til størst mulig Belsignelse for enhver, der hører ham til.

Enhver sand Kristen kan sige: Paulus er min Paulus, Apollos og Kephas hører mig til, Luther er min Luther, Bunyan, Wesley og Spurgeon ere mine. Det er Guds Bestemmelse, at det gobe Ord i deres

Strifter og Prædikener skal være til Beslædning og Bederkvægelse for min Sjæl.

Det bedste af alt for et Guds Barn er dog, at han kan sige om Jesus: „Jesus er min — min egen Jesus. — Alt hvad han har gjort for Syndere, har han gjort for mig; han er min, og jeg er hans“.

Verden er det næste, Paulus nævner som tilhørende de Kristne.

Alligevel de Kristne ofte ere i ringe Stillinger paa deres Rejsse gennem Verden, saa ere de dog denne Verdens Herrer, hvilket de vije derved, at Verden ingen Magt har over dem, men at de derimod have Magt over Verden, hvorfor de ogsaa forsage den i alt, hvad den har, der er ondt, medens Verden maa tjene dem med alt nødstræftigt, saa længe de ere paa Rejsen til deres rette Hjem.

Der er den Forskel paa de sande Kristne og de uomvendte Mennester, at medens de uomvendte Mennester ere Verdens Østn og Mammoms Ejendomme, der danse efter denne Verdens Lusters Vib, saa ere de sande Kristne Herrer over Verden og vide altid at holde Verden paa Ejenerfod til dem, og hindre den i, at regere over dem.

Den, der har Kraft til at forhage Verden, ej blot den Verden, der er udenom os, men ogsaa den Verden, der hersker i Mennestenes Hjerter, kan i Sandhed figes at høre til de mægtige paa Jordens.

Livet figes dernæst at høre de sande Kristne til. Jesus siger: „Hvo, som har Sonnen, har Livet“. Det naturlige Liv har selvfølgelig ethvert levende Menneske, men det aandelige Liv i Sjælen, ejes kun af de sande Kristne, og medens de ere Guds levende Ørn, saa ere Verdens Ørn Dødens Ørn, der ere døde i Synd og Overtrædeller.

Verdens Ørn ligge egentlig begravede i Syn-

dens Grave, og det, de traengete til, for at faa Livet, at de kunne staa op fra de døde, et, at høre Guds Sons Røst. Det er den Røst, der har opvakt Guds Børn og bragt Livet til dem, et Liv, der i Verden, i hvilken de leve, saa herligt giver sig til Kende.

Ewig Fortabelse falbes Død i Skriften, og imedens Verdens Børn ere Fortabelsens Børn, saa ere Guds Børn Livets Børn, thi Teksten figer, at Livet er deres.

Men Apostelen figer fremdeles, at „Doden“ er de Kristnes. Hvorledes skulle vi jo staa dette?

Døden er de Kristnes paa samme Maade som Verden: en Djener, der ingen Blagt har over dem, hvilke de derfor ogsaa kunne spørge: „Død, hvor er din Braad?“

Imedens den naturlige Død er Forstækkelsens Konge for de uomvendte Mennesker, saa er den en Djener for de Kristne, en Art Færgemand, der førger dem over den mørke Flod, der ligger imellem denne Verdens Land og deres rette Fædreland.

En sand Kristen er derfor heller ikke bange for Døden, men kan sige til Herren, naar Døden nærmer sig, saaledes som den gamle Simeon sagde: „Herre, nu lader du din Djener fare i Fred, ligesom du har sagt; thi mine Øyne have set din Frelje“.

Dernæst figer Apostelen, at det „nærvoerende“ hører de Kristne til. Men det nærvoerende, hvad er det? Jeg har Ret til at svare: Verden med alt, hvad den har, er i Virkeligheden de Kristnes Ejendom. De have selvfoligelig endnu ikke overtaget denne Ejendom, men ere i deres Mindreaarighed paa Jordens under Formynderstab til den af Faderen bestemte Tid, men Verden er deres, grundet paa, at den tilhører deres Fader, hvis Arvinger de jo som Børn ere.

Apostelen figer: „Men dersom vi ere Børn, ere

vi ogsaa Arvinger, nemlig Guds Arvinger og Kristi Medarvinger, saafremt vi side med ham, at vi da ogsaa skulle herliggøres med ham".

Tiden kommer, da Jordens Konger skulle føre deres Glæds og Hærlighed til Guds Børn, hvem alt dette tilhører.

Af det nærværende er der imidlertid intet bedre end det, der hører det aandelige Liv til, nemlig Kirken paa Jorden med alle dens aandelige Guder og Maademsler, og alt dette hører de sande Kristne til.

Bjæden regerer vel mange Steber i den saakaldte Kirke, men den sande Kirke med dens Maadestalte hører ikke Verdens Børn til; den er alene Guds Børns Ejendom.

Rigets Ord, Guds Ord, Evangeliet tilhører Guds Børn, og de have denne Ejendom meget lært. Kong David sagde om Guds Ord: „Det er kosteligere end Guld, end meget fint Guld, og isbære end Honning og Honningslage", og Apostelen Paulus sagde om det: „Det er en Guds Kraft til Saliggørelse for hver, som tror".

Ordet hører Guds Børn til, og de betragte og benytte det ogsaa som deres virkelige Ejendom. De holde fast ved Maabelssterne, som findes deri, og tro, at disse Østter staa fastere end Himmel og Jord, og at Gud aldrig nogen Sinde sviger dem.

Fra Forfølgelsens Tider, da den katholske Præstestand lige frem førte Krig imod Guds Ord og besevede Lægfolk Biblen,aabnenbarer Historien mange Eksempler paa den underlige Kærlighed, som alvorlige Kristne havde til Ordet, og hvorledes de vidste at gemme Bibelen, saa at de katholske Præster ved deres Husundersøgelser ikke kunne finde denne dyrebare Skat og beraave dem den.

Verdens Børn have ingen Kærlighed til Guds

Ord, fordi dets Aand og deres Aand ere i Uoverensstemmelsje. Bibelen fordrer Hellighed og Overgivelse til Gud, men Verdens Born ville ikke have noget dermed at gøre, og følgelig behager Guds Ord dem ikke, thi de føle, at det forudsætter deres syndige og vantro Liv. De løse i Regelnen deraf heller ikke Guds Ord og kunne ikke tilsigne sig dets Belsignelser mebendts Ordets Maadestatte derimod gøre Guds Born rige og lykkelige. De tro efter det, det staar strevet deri, og vandre i Ordets Lys. Forjættelserne i Ordet fylde dem med Glæde og opholde dem, under Kampslivet paa Jordens, i Haabet om Salighed hos Gud, naar dette Liv er til Ende.

Til det „nærvarende“ som Guds Born eje, hører Sakramenterne: Daaben og Herrens Blodvere. Disse Sakramenter ere deres Ejendom, indstiftede af Herren til Gavn for dem.

Jeg forstaar ikke, hvor nogen, der kalder sig en Kristen, kan ringeagte Sakramenterne, da de ere givne af Kirkens store Herre til saa megen Belsignelse for hans Born.

Desværre er der bleven saa megen Strid i Kirken om den rette Forstaelse af Sakramenterne, saa at det endog saa er blevet meget vanskeligt at tale om dem for ikke at blive ubraabt enten for Sakramentsforvanskere eller Sakramentsforgudere. Mine kære Brødre og Søstre, jeg forudsæmmer eder ikke, om evers Anstuelser ikke ere som mine, men Daaben f. Ex. er til megen Belsignelse for de troende Kristne, og den tilhører dem, med alt, hvad Herren har lagt i den. Nogle kunne sætte Daaben for højt og andre for lavt, men hvad der er i den, hører Guds Born til, selv om Meningerne ere forskellige, deraf burde de heller ikke strides saa meget om Anstuelserne, men

ved Ordets Lyd: høje at finde, hvad der er i Daaben og tildegne sig det med hele Hjertet som deres Ejendom.

Den hellige Nadveres tilhører de troende Kristne, men ikke andre. Bantro Mennesker ville, i Følge Apostelens Ord, ved at nyde den, æde og drikke sig selv til Dom. Men hvor er Nadveren dog velsignet for de sande Kristne. De ihukomme ved den deres dyrebare Herres Lidelser for dem og modtage ved dens Nydelse ny Kraft til at leve for Gud i Hellighed og Renhed. O, hvilken Skat have de sande Kristne ikke i den hellige Nadvere, og hvor taknemmelige burde de ikke være Herren, fordi dette „nærvarerende“ hører dem til som et sikkert Bant paa Guds Raade imod dem i Kristus Jesus vor Herre.

Teksten figer fremdeles, at det „tilkommende“ hører disse rige og lykkelige Mennesker til, om hvilke jeg taler.

„Det tilkommende“, hvad er det?

Jesus figer: „I min Faders Hus ere mange Bo-liger, men derjom det ikke saa var, havde jeg sagt Eder det. Jeg gaar bort for at berede Eder Sted. Og naar jeg faar beredt Eder Sted, kommer jeg igen og vil tage Eder til mig, at hvor jeg er, skulle ogsaa I være.“

Guds Ørns tilkommende Hjem er altsaa Faderhuset, i hvilket Jesus bereeder dem Sted, og vi funne være ganske sikre paa, at det Sted, han bereeder for sine, er et Sted, hvor de ville føle sig lykkelige i højeste Grad.

Det vil være et lykkeligt Sted, grundet paa Selskabet. Øfste kan det gøre et pinligt og ubehageligt Indtryk paa os, naar vi nødes til at opholde os i daarlige Selskab; men i Faderhuset i Himmelten funne vi aldrig i daarlige Selskab; thi der er ikke andre end hellige, der komme herind.

Jesus figer: „Mange skulle komme fra Øster og Vester og sidde til Guds med Abraham, Isak og Jacob i Himmeriges Rige“. Tænk, at saa Lov til at sætte sig ned i disse hellige Patriarkers Krebs og at være som en af dem i Herligheden, at sidde i dette udvalgte Selskab og tale med dem om deres Kampe og Sejre paa Jorden og om Guds Maade imod dem, medens de vandrede her nede, o, hvor velsigner!

Hvor vil det blive en Nydelse at komme i Selskab med Samuel, Elias og Daniel og med alle de øvrige Profeter og de hellige Apostle! Hvilken Nydelse at tale med Johannes, denne Kærlighedes Apostel, og at være i stadigt Selskab med ham, at samles med den djarve Luther eller dennidere Wesley og tale med dem som Ben med Ben, at have Engle og Erkeengle til sine Selskabsbrødre, ja meget mere, at være i Selskab med Jesus selv og være ham lig, at møde den gamle af Dage og undrende tilbede ham i Faderhuset, o, hvor saligt!

Der i Faderhuset møde vi vore troende Slægtinge og Bennet og skulle leve sammen med dem uden at en eneste Vislyd vil forstyrre den yndige Harmoni, men hvor hjerte vil saa mod hjerte i Kærlighed og Glæde.

Godt og udvalgt Selskab her paa Jorden, hvor løftende og stemningsfuldt er det ikke ofte? De bedste Mennester have imidlertid deres Skræbeligheder, som kan bringe Forstyrrelse, men i Himmelten er hele Selskabet fuldstændig helligt og rent. O hvor saligt at komme i dette Selskab en Gang!

I Faderhuset ere alle rige. Der vil derfor aldrig blive samlet nogen Fattiglosaktion eller være noget Belørenhedsselskab i Virksomhed. Alle, som samles der,

ere jo Konger og Præster for Gud og Lammet og have taget den himmelske Urø i Besiddelse.

Som de ere rige, ere de herlige. Jesus siger: „De retfærdige skulle stinne som Solen i deres Faders Rige“. O, hvilken Herlighed, og hvilket stinnende og straalende Selskab udgøre ikke Guds Børn i deres tilkommende Hjem?

Som de selv ere herlige, saaledes er ogsaa Stedet, hvor de opholde sig, herligt. Hvo kan tænke sig den himmelske Herlighed? Den overgaar vore højeste Begreber. Hvad intet Øje har set og intet Øre har hørt, og hvad der aldrig er opkommet i noget Menneskets Hjerte, har Gud beregt dem, som ham elste.

Det menneskelige Øje har set herlige Ting her paa Jordens. Paa Palæstinas Marker saa Hyrderne, hin Julenat, en himmelsk Hærstares Mangfoldighed, og paa Forklarelsens Bjerg saa Peter, Jakob og Johannes Jesus stinnende i himmelsk Herlighed tilsammen med Moses og Elias i deres Herligheds Klædebon. Johannes havde herlige Syner paa Æn Batmos, den ensomme Klippen, hvorhen han blev forvist i Gangestab, og Paulus, da han blev henrykt til den tredje Himmel, hvor han saa og hørte Ting, som det ikke var ham tilladt at omtale, men saa snart en frelst Sjæl drager ind i Faderhuset, hvor Jesus har beregt den Sted, vil den se en endnu større Herlighed og forstaa, at her paa Jordens kendte den kun i stykkevis, og at den aldrig kunne tænke sig Himmelens saa støn og herlig, som den i Virkeligheden er.

I Faderhuset er alt det kvalfulde, som er en Folge af Synden, borte for evigt. Der er ingen Sorg eller Pine, ingen Sygdom eller Nød, ingen Modgangens Taarer, og Døden skal aldrig nogen Sindet trænge ind og stille Ven fra Ven og bryde de smime Baand, som knytter Børnene i Faderhuset sammen.

O, hvor rige og lykkelige de Mennesker dog ere, hvem alle disse Ting tilhøre. Paulus vidste, at Korinthierne, han stred til, ejede dem, og han funde derfor ogsaa i Ordets fuldeste Betydning sige: „Alle Ting ere Eders“.

Det næste, Teksten omtaler, er Kristi Ejendom. „I ere Kristi“, siger den.

Men hvorfor vare de troende i Korinth Kristi Ejendom?

Paa dette Spørgsmål vil jeg først svare: fordi Jesus havde kostet dem. Paulus siger et andet Sted i Brevet til dem: „I ere dyrekostte“. Det, Korinthierne vare kostte med, var Jesu Kristi dyrebare Blod. Guld og Sølv kunde ikke læg til, og Perler og Edelstene vare ikke nok, nej, Kristi Blod maatte flyde som en Genløsnings Betaling for dem.

Hvad vi løbte og betalte, gøre vi Forbring paa som vort. Køber en Mand f. Ets en Ejendom og betaler den, da er den hans, og der kan jo ikke være Tale om, at han skal betale den igen, den er hans, fordi han har kostet og betalt den. Gaa vi hen til en handlende og løbe nogle Varer og betale dem, saa høre de ikke længere den handlende til, men de ere vore, vore virkelige Ejendele. Saaledes ere ogsaa Guds Børn Kristi Ejendom, fordi han har kostet dem med sit Blod paa Golgatha, og den retfærdige Gud kan aldrig nogen Sinde forbre Betaling anden Gang for, hvad Kristus har kostet og betalt som sin Ejendom.

I blandt mine Venner er der maaske ligende Sjæle, som inderlig længes efter den sande Hjertefred, men som har nogen Menighed om, at de kunne løbe Freden med Gud ved deres Bonner, Taarer, gode Gerninger osv., men med alt dette, som vel kan vibne om alvorligt Begær i Sjælen, kunne vi aldrig betale vor Salighed hos Gud; thi det eneste, der har ihjelslaget Ejend-

stabet, imellem Menneskene og Gud er Kristi Kors, og derfor prædikede ogsaa Paulus stadig den forsøgte Kristus.

O, Sjæl, den forsøgte Kristus har høbt dig til at være sin Ejendom for Ejd og Evighed, tro det og vær lykkelig i din Frelser.

Stokmesteren i Philippi spurgte Paulus og Silas i Fordums Dage: „Herr! hvad har det mig at gøre, at jeg kan vorde salig?“ og deres øjeblikkelige Svar var: „Tro paa den Herre Jesus Kristus, saa skal du vorde salig“ Den som ikke vidste af Synd har Gud gjort til Synd for os, paa det vi i ham skulde vorde retsærdige for Gud.

Ta, de troende Kristne hører Jesus til, fordi han løbte dem med sit Blod, og derfor funne de sige lige som Paulus: „Hvo vil anklage Guds Udvælgte? Gud er den, som retsærdiggjør. Hvo er den, som fordommer? Kristus er den, som er død, ja meget mere, som og er oprejst, som og er ved Guds højre Haand, som og træder frem for os“.

Nej, Gud fordrer ikke Betaling for os to Gange. Vi ere virkelig Kristi Ejendom, fordi han ved sin Død bragte Genløsnings Betalingen for vores Synder. Tro det, du alvorlig jægende Sjæl, og lev

De troende Kristne ere fremdeles Kristi Ejendom, fordi han har mærket dem. Jesu Disciple faldes ogsaa hans Haar. Naar en Mand løber sig en Del Haar, er det ikke sjældent, at han mærker sin Fløk med et bestemt Mærke, maaske med et blaat eller rødt Mærke, for at han kan kende dem. Jesus har ogsaa mærket sine Haar, ikke for at han kan kende dem, men for at Menneskene funde kende dem, og det Kendetegn, han har sat paa dem, er Kærlighedens. Han figer: „Derpaa skulle alle kende, at I ere mine Disciple, at I have indbyrdes Kærlighed.

Have vi dette Kendemærke paa os? Besjæler Kærlighedens Vand os, og leder den os i Sandheden, da ere vi Kristi, fordi han har købt os og market os som sine.

Vi ere Kristi, fordi han har draget os til sig. Ingen finder paa selv at give Jesus sit Hjerte og i Alvor at føge ham, hvis derfor et Menneske i Alvor og Sandhed søger Herren og inderlig længes efter Guds Maade i Kristus, saa funne vi være sikre paa, at det er den gode Hyrde, der søger sin tabte Saar, og naar Synderen finder Jesus, saa er alt dette egentlig Herrens Værk; thi det er ham, der begynder og fuldender Værket i os, sin eget Navn til Ere og Pris.

Hvor rige og lykkelige dog de Mennesker ere, som høre Kristus til; thi i Kristus have de egentlig alt. Han er saaledes deres Maadgiver, til hvem de funne fly med alle deres Ansiggender, deres Læge, der vil helbrebe alle deres aandelige Svagheder og gøre Sjælene sunde og farske, at de kunde lide vel, deres Himmelbrød, hvoraf de daglig kunde samle nye Kræfter til Livets Arbejde og Kamp, deres Fred, der daglig bevarer deres Hjertet og Tanker, deres Hyrde, der leder dem til de grønne Græsgange og til de stille, rindende Bande, deres bedste Ven, der elsker dem med den mest omme og ubestridelige Kærlighed, ja, han er alt for dem, og de ere lykkelige ved ham, og han endnu mere ved dem og vil paa ingen Maade slippe eller forlade dem, men være med dem alle Dage indtil Verdens Ende.

Den tredje Ejendomshedder, som Trelsten om-taler, er Gud: "Men Kristus er Guds", siger den.

Gud ejer alle Ting. Vor Verden er ogsaa Guds Verden, og Himmelene ere Guds Himmel, men det bedste af alt det, han ejer, er hans Kærligheds Son. Gud

vidnede selv paa det hellige Bjerg: „Denne er min Søn, den elstelige, i hvilken jeg har Velbehagelighed“.

Hvor Jesus dog var en kær Son. Han var rigtig sin himmelste Faders Pryd og Ere, en Son, der aldrig nogen Sinde gav ham mindste Anledning til Sorg. Han var lydig, thi han gjorde altid sin Faders Wilje, og tro, thi han fuldkommede den Gerning, Faderen havde sendt ham til Verden for at gøre. Han var Guds Herligheds Glans og hans Værens udtrykte Gillede, og i ham vare alle Visdommens og Kundskabens Skatte skjulte. Den evige Fader har ingen større og bedre Ejendom en sin enbaarne Son. Han er ham mere værd end Englene, og end de utallige Kloster i Universet. En for os ubegribelig Kærlighed binder Gud Fader til sin elstelige Son; men hvor forunderligt! uagtet denne inderlige Kærlighed, gav Faderen dog sin Son hen for Verden, for derved at frelse Menneskene. Hvem elstede Gud da højest, sin enbaarne Son eller den Verden, for hvilken han hengav ham? Spørsgæstalet er vel ikke let at besvare, men en Ting er ganske vist, og det er, at Faderen elster den faldne Menneskelægt med en ubeskrivelig stor og inderlig Kærlighed, da han kunde faa det oversit Hjerle at give det bedste, han ejer, sin egen elstelige Son, hen til dea mest kvalfulde og smertelige Død for at frelse den. Men heraf folger igen, at hvis Menneskene forsimaa dette Offer og ikke ville oplade deres Hjertter for Jesus, saa er der intet andet Offer tilbage for deres Synd, men derimod en frygtelig Forventelse af Guds Brede og en brændende Ridkærhed, som skal fortære de gensidige. Ikke at modtage den Gave, Gud har hengivet for Menneskenes Frælse, det allerbedste af alt, hvad han ejer, er at foragte den ømmeeste og inderligste Kærlighed, Gud

nogen Sinde har viist Menneskene; kunne vi egentlig gøre nogen større Synd?

At forsmaa Guds uudsigelige Kærlighedsgabe, naar den er os tilbuddt, at lukke Hjertet til for Jesus, naar han drager paa os for at føre vor Sjæl ind i det inderlige Samfund med sig, det er at lukke Øren til for Guds Raade og saaledes udelukke sig selv fra Saligheden baade her og hisset.

Kære Læser, har du ikke gjort det før, saa luf dog op for Jesus saa snart som muligt, at du maa saa Lod og Del med dem, som høre til de rige og lykkelige Mennesker, jeg her har omtalt.

Enhver kan blive rig og lykkelig i Herren. Abgangen er aaben for alle, og Jesus kalder ad alle for at føre dem til sig. Forspild derfor ikke den Lykke, som i Kristus er dig tilbuddt, men kom og bliv af det rige og lykkelige Folk, hvem alle Ting tilhører.

Traeng i Guds Arme ind,
Kast dig til Jesu Hjerte,
Det losie i dit Sind,
I hvad det vil for Smerte
Til Himmel gaan man ej
Udi sin gode Mag.
Traeng ind, nu er der Vej,
Nu hedder det: i Dag

Det rette Forhold til Herren.

Derfor, ligesom I have antaget Kristus, Jesu Christen,
saa omgaas i ham Kol. 2 6.

Colosjens var en betydelig By i Landstabet Frygien i Lilleasien, hvor der paa Apostelen Pauli Tid var stiftet en kristelig Menighed, ikke af Paulus, men af Epafraas.

Paulus skrev dette Brev i sit Fængsel i Rom og oversendte det til Menigheden med Tycikus og Onesimus.

I Brevet talter Apostelen Gud for Menighedens gode Tilstand, en herlig Grund til Trost for ham i Fængslet.

Apostelen Johannes sagde forbum: „Jeg har ingen større Glæde end denne, at jeg hører, mine Børn vandre i Sandheden“, og jeg trouler, at Paulus vilde kunne sige noget lignende; thi det var sikkert en af hans største Glæder, naar han saa, at det gif Guds Børn vel.

Det er ogsaa noget af det glædeligste, vi tunne høre i denne Verden, naar detgaard Guds Børn vel; thi gaar det dem vel, bliver det til Velsignelse baade for dem selv og de Mennesker, de leve iblandt.

Apostelen havde hørt om Kolossernes Tro paa Jesu^s Kristus og om deres Kærlighed til alle de hellige, og for disse to ypperlige Egenskaber berommet han dem.

Bor menneskelige Natur er imod den kristelige Tro og Kærlighed og mere eller mindre fyldt med Vantro og Ukærlighed. At Kolosserne kunde bestemmes for deres Tro og Kærlighed viser altsaa, at Herren havde meddeelt dem af sin Raabe og Besignelse, saa de havde vundet Sejr over deres menneskelige Natur, og havde faaet et andet Sind end det, de oprindelig var født med.

I Brevet advarer Paulus Menigheden imod Forsørelserne og tilskynder den til at blive i Kristus, hvor han vidste, at den alene var i Sifferhed.

Kolosserne vilbe ejheller tilfulde kunne fende Forsørelserne og Forsørerne uden Samfundsølivet med Kristus, thi kun de, som ere i ham, have Lyset, hvorved de kunne se Herrrens Vej i alle Ting.

Fra Telsten ville vi betragte to Ting, først: Pauli Bidnesbyrd om Kolosserne og dernæst: Hans Tilskyndelse til dem.

Pauli Bidnesbyrd om Kolosserne. Han siger om dem, at de havde antaget Kristus Jesu^s, Herren.

Disse Ord vije os, at Kristus kan antages og forkastes.

Før alle Mennesker, som here Guds Ord i Sandhed, gives der Anledning til at antage Jesu^s eller til at forlade ham. Kolosserne havde antaget ham, fordi de havde følt det som en Nødvendighed, og fordi de ikke kunde undvære Kristus.

Denne Nødvendighed har sikkert mange af mine Læsere ogsaa følt, hvilket har bragt dem til at antage Kristus som deres Fresser.

Det er en Nødvendighed for alle, som ville blive salige, at antage Kristus; thi der er intet andet Ravn givet iblandt Mennesker, ved hvilket vi kunne blive salige, end dette ene Ravn.

Har du antaget Kristus, lære Læser, eller lever du endnu uden ham? Svinder dit Liv hen uden alvorlige Vænner til din Frelser, uden Betragtning af og Kærlighed til hans Ord og Evangelium, uden alvorlige Bestræbelser efter at følge ham i Hodsporet og forsage Djævelen og alt hans Væsen og alle hans Gerninger, da har du ikke indtaget det rette Forhold til Jesus, og du er dersor heller ikke et lykkeligt Menneske; thi du er paa Vejen til den tilkommende Brede, hvorfra ingen anden kan fri dig end netop den Jesus, du ikke har aabnet dit Hjerte for og indviet dit Liv til. O, antag ham da saa snart som mulig og kom derved i det rette Forhold til ham.

Kolosjenserne havde antaget Guds Son som: Kristus Jesus og som Herren.

Som Kristus. Kristus er Guds Sons Embedsnavn. Det fremstiller ham som den salvede Messias og saaledes ogsaa som Upperstepræsten, der træder frem for os hos Gud.

Troen har et forunderlig langseende Øje, hvormed vi funne se forunderlige Ting. Med det se vi Kristus, ved Ordets Lys, som vor salvede Upperstepræst og Talsmand træde frem hos Faderen som vor Forbeder. Johannes figer: „Dersom nogen synner, have vi en Talsmand hos Faderen, Jesus Kristus den retfærdige, og han er en Forsoning for vore Synder“, og Forfatteren af Hebræerbrevet figer: „Vi have ikke en Upperstepræst, som ej kan have Medlibenhed med vore Skræbeligheder, men en saadan, som er forsøgt i alle Ting i lige Maade, dog uden Synd. Gud se Lov for denne Upperstepræst, som

formaaer fuldkommen at gøre alle dem falsige, der komme til Gud formedelst ham, efterdi han altid lever til at træde frem for os.

Hør du dette langtseende Øje, kære Tilhører? Ser du Guds Søn ved højre Side af Gudsrone som din personlige Talsmand hos Gud, der taler din Sag, da har Kristusnavnet en i højeste Grad velsignet Betydning for dig.

Kolosserne havde bernæst antaget ham som Jesus. Jesus er Guds Sons Frelseravn og fremstiller ham i sit Arbejde for Synderes Frelse. Frelsernavnet er Jesu kæreste Navn for os. Han kan ikke fremstilles under et for Syndere mere velsignet Navn end dette. Som Frelser passer Jesus bedst for Menneskene, der jo alle ere Syndere. Hans Frelseravn vidner om hans omme Kærlighed, thi det var hans Kærlighed, der gjorde, at han vilde paatage sig det majsommelige Arbejde at frelse Menneskene i deres Elendighed og Nød.

Ordet betegner ham som den gode Hyrde, der sjæger det fortabte Saar, og gaar omkring efter det, indtil han finder det. O, hvilken Kærlighed Jesus dog har til fortabte Syndere!

Som Frelser døde Jesus for os paa Golgatha Kors og gjorde dermed vor Frelse mulig, men som Frelser gaar han ogsaa omkring for at opjøge Synderen og drager ham til sig. Og hvor finder han Synderen? Ofte paa Solderes og Støgers Bej, saa tilhølet som vel muligt af Syndens Skarn og Bedestygglethed. Han siger: „Se, jeg staar for Døren og banker; derjom nogen hører min Røst og opnader Døren, til ham vil jeg gaa ind og holde Nadvere med ham og han med mig.

Kende vi Jesus ved hans Frelseravn som den, der har frelst os og tilgivet os vores Synder? Have

vi Bidnesbyrdet i vore Hjertet om, at Gud ikke mere er vred paa os, og vide vi, at vore Navne ere skrevne i Livsens Bog, og at vi ere paa Vejen til den salige Udsdelighed, o, hvilken Betydning har da det Navn Jesus ikke for os!

Paulus talder ham derpaa i Telsten for „Herren“. Kristus Jesus var Kolossenserne reitmæssige Herre, og saaledes er han ogsaa vor reitmæssige Herre. Han er vor Herre fordi han har støbt os, Jesus faldes nemlig alle Tings Skaber, og han er vor Herre, fordi han har løbt og betalt os med sit Blod. Det er den dyreste Maade at løbe noget paa, naar man løber det med sit Blod. Mange Nationer kunne figes at have løbt deres Land med deres Sønners Blod, men meget Land er ogsaa løbt for Penge. Jesus har løbt alle med sit dyrebare Blod, og derfor er han alles Herre.

Paulus talder ham „Herren!“ som om han vilde sige Kristus Jesus er vor eneste Herre, og saaledes skal det ogsaa være, vi skulle ingen anden Herre, Herster og Regent have end „Kristus, Jesus, Herren“.

Mange Mennesker lade sig beherske af andre Herrer end den Herre Jesus Kristus.

Drukkenslaben er mange Menneskers Herre, hvis både Sjæl og Legeme fordærrende Bud, de med Kældvendighed synes at følge. Mange stakkels Mennesker prøve paa at afrygte denne Herres haarde Aag, men desværre, han har faaet en saadan Magt over dem, at han har dem gaafte i sin Bold. Kun Kristus Jesus, Herren kan frølse dem.

Løgnen er en Herre, der hersker over mange Mennesker og har dem i sin Magt. Den er en streng Herre at tjene; thi den fordørver det gode hos Mennesket. Hvad godt er der vel ved et løgnagtigt Menneske, hvis Ord man ikke kan stole paa.

Løgneren er kommen til at tjene en fejl Herre, og kun derved, at han opfiger sin Tjeneste hos ham og overgiver sig til Kristus, Jesus, Herren, kan hans Liv saa den rette Betydning og Besignelse.

Ulugtigheden er en Herre, der hersker over mange Mennesker. Denne Synd har besvittet deres Sind og taget deres Tanker tilfange, og i mange Tilfælde beherstet den ogsaa deres Legemer, men uden at Legemet er lagt i Lænfer af den, kan dog Hjertet og Sindet være meget besvittede.

Hvem er vor Herre? Er det Kristus, Jesus, Herren, eller hvem?

Guds Ørн have ikke andre Herrer end Jesus, for dem er han „Herren“, og en Herre de ere glade ved. Han er ingen streng eller haard Herre, men mild og kærlig i højeste Grad mod sine, og saa nedsladende, at han gør sine Ejendomme til Brødre, ja han er endog sine Disciples Ejener. Se hvorledes han toede Disciplenes Fodder. Han var heller ikke kommen for at lade sig tjene, men at tjene og give sit Liv til en Genløsning for mange.

Denne milde og gode Herre, som i Sandhed kan kaldes Maabigherren, giver alle dem, der tjene ham, den bedste Løn. Han giver dem Fred i Hjertet og Glæde i Sjelen, Kraft til at vinde Sejr over alt ondt og et saligt og lykkeligt Liv baade i denne og i den tilkommende Verden.

Er Kristus Jesus vor Herre eller ere vi tagne til Fange af Synden, saa vi staa under dens strenge Herrevælde.

Idet Kristus Jesus var Kolossensernes Herre, var han ogsaa deres Salighedsshaab. I et af de foregaaende Vers betegnes han som deres Saligheds-haab. „Kristus blandt eder, det Saligheds-haab“, hedder det. Ja, Kristus var deres eneste Saligheds-

haab, og han er Menneskesægtens eneste Saligheds-haab, hvis derfor nogen har et andet Salighedshaab end Kristus, da er det et falsk Haab.

Nogle have Salighedshaab i deres egen Gerning, men af, hvor forsøgsligt dette Haab dog er. Hvorledes skulle Mennesker, hvis Hjerter af Naturen bestandig ere tilbøjelige til det onde, kunne fortjene Himmelten ved deres gode Gerninger? Haabet om at vinde Himmelten ved Gerninger, høre derfor kun hjemme i for mørke og vantrø Menneskers Hjerter, der aldrig have lært at kende Fordærvellsens dybe Afsgrund i dem selv.

Andre have et Slags Salighedshaab i Læren om Omvendelse efter Øsden. De mene, de kunne leve her paa Jordens og høre Evangeliets Prædiken og saaledes have Anledning til at give Gud Hjertet; men at de, hvis de ikke komme i Forening med ham her, kunne blive omvendte i en anden Verden. Jeg begriber ikke, hvorledes nogen, der kender Jesu Lærdom om den rige Mand og Lazarus, kan holde fast ved dette Haab, og at de ikke i Stedet for overgive sig til Jesus og fastholde ham som Sjælens eneste Salighedshaab.

Kolosjenserne havde fremdeles antaget Kristus Jesus Herren, som den, i hvem de havde al Fylde. „I have al Fylde i ham som er Hovedet“, figer Apostelen. O, hvilken Fylde der er i Kristus! Han er den, der giver Livet Fylde og Betydning for os. I ham er der Kærlighedsfylde for det saa lidet for Kærlighed anlagte Menneskehjerte. Kende vi denne Fylde? I ham er der en Fylde af Fred for den fredløse Sjæl, som kan bevare Hjertet og Tankeerne i Kristus Jesus vor Herre. Kende vi denne Fylde? I ham er der en Fylde af Kraft for den svage Sjæl. Kende vi denne Fylde? Ja, der er en Fylde af Liv

i Kristus som kan indtage den af Naturen døde Sjæl og gøre Døden „husvilk i vor Varm“.

Kolossenserne havde al Hylde i ham; hvor meget have vi af Kristi Hylde? Hvor meget ligne vi ham?

Vi skulle bernægt tage Anledning til at betragte: Pauli Tilskryndelse til Kolossenserne: „Saa omgaas i ham“.

Hvad Apostelen mener med at omgaas i ham, figer han i det syvende Vers, nemlig: de skulle være rodfæstede og opbygte i ham og stadsfæstede og voksende i Troen.

Rodfæstede i ham. Rodfæstelsen er en nødvendig Livsbetingelsen for Planten; kan den ikke fåste Rod, jaa er den Dødens sikre Bytte. Saaledes er Rodfæstelsen i Kristus en aldeles nødvendig Betingelse for at eje Livet i Kristus og for at omgaas i ham.

Nogle Mennester have fundet Rodfæstelse i kirkelige Sædvaner og Stikke og andre i visse kirkelige Lærebegreber, men det er ikke tilstrækligt, det, det gælder om jor os, er at være rodfæstede i Kristus, og er man det, vil man kunne staa fast i alle Storme.

I Februar Maaned i Fjor gif der en særk Storm over vojt Fædreland, der gjorde megen Slade. Den hærgede ogsaa stemt i vore Skove, hvor der faldt Træer i tusindvis. Alene i Brahetrolleborgs Skove her paa Fyen, skulde Stormen have væltet lige saa mange Træer som der under normale Forhold, blevе skovede i tyve Aar. Hvorfor faldt alle disse Træer, som næsten udelukkende vare Grantræer? Det var, fordi Rodfæstelsen ikke var god.

Granernes Rodder ligge til dels oven i Jorden, hvorimod f. Eks. Egens Rodder gaa dybt ned i Jorden. Egen kan derfor ogsaa betegnes som et særlig rodfæstet Træ. Gaar der en mægtig Storm over Landet, riber den sjælden Egen om; den kan vel

bryde dens Grene og børste Toppen dens svagere Bestanddele, men Egen staa fast, fordi den er saa godt rodfæstet. Saaledes staa ogsaa de alvorlige og sande Kristne faste og urokkelige i Herren trods alle Storme, der rase imod dem. Stormene for de rodfæstede Kristne have en lignende Virkning som Stormene paa Egen, idet de tage de bestridede Bestanddele bort, her findes hos dem, og de blive saaledes lutrede i Stormene, men ikke ødelagte, fordi de ere rodfæstede i Kristus.

Nogle Kristnes Rødfæstelse ere som Granträets, de ere rodfæstede oven i Jordben og have ikke slaaet dybe Rødder i Guds Naades Jordbund. Den Slags Kristne kunne være meget gode i stille og rolige Tider, men de due ikke i Stormvejr, fordi Rødfæstelsen er daarsig, hvorfor det ogsaa ofte gaar dem som Granträerne i den orkanagtige Storm, de falde, naar Christelshens og Modgangens Storme rase imod dem.

Hvad er du, min kære Læser, er du en rodfæstet Kristen eller ligge dine Rødder i Øverfladen? — O, giv at baade du og jeg maatte være som den rodfæstede Eg, hvis Rødder gaa dybt ned i Jordben, af de rodfæstede Kristne, der staa faste i alle Christelser og Storme og blive urokkelige i Samfund med Jesus.

For at omgaas i Herren skulle vi fremdeles være opbyggede i ham. Kristus er den eneste Grund til Salighed for os, og paa denne Grund maa vi bygge vort Salighedshaab, vi maa være opbyggede paa Kristus for at kunne opbygges i ham. Hans Ord og Evangelium ere Opbyggelsesmidler for Guds Folk.

Der ere mange Mennesker, der sige, at de finde Opbyggelse i Verden og dens Lyft. Men hvad er det i Mennesket, der opbygges derved? Er det det hellige Sind? Nej! for at det kan blive opbygget,

maa Verden med dens Lyft jo netop forsages. Af hvad Art Opbyggelsen i Verden end maae være, saa er det dog vist, at det ikke er en Opbyggelse i Kristus. Der er ingen, der længes efter at blive Kristus mere lig, mere ren af Hjertet og hellig i Sindet, der med Længsel søger denne Verdens Lyft for at naa dette Maal. For at blive opbyggede i Kristus maa vi bruge de Midler, han selv har anvist os: Kirken med alle dens Raadeflalte.

For at kunne omgaas i Herren, skulle vi fremdeles være stadsfæstede og voksende i Troen med Takfigelse.

En stadsfæstet Tro er en Tro, Herren kendes ved og giver godt Bidnessbyd. Herren sagde til den kæmpeafste Kvinde: „O, Kvinde, din Tro er stor, dig sle som du vil“. Denne Kvinde havde en stadsfæstet Tro. Om Høvedsmændens Tro i Kapernaum sagde Jesus: „End ikke i Israels land har jeg fundet saadan en Tro“. Høvedsmanden havde altsaa ogsaa en stadsfæstet Tro; men en stadsfæstet Tro er en fast Tro.

En stadsfæstet Tro er en voksende Tro. Den stadsfæstede Tro bringer Erfaring, og Erfaringen bringer Troen til at volse. Jo mere vi saa af Herren formedelst Troen, jo mere stadsfæstet bliver den. Og Troen skal volse med Takfigelse. Jo mere trodsætten Kristen er og jo mere stadsfæstet og voksende hans Tro er, jo mere fremkommer ogsaa Takfigelsen i hans Hjerte, thi han ser og erfarer Guds Raade og Kærlighed saaledes mod sig, at han maa sige Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn.

For at omgaas i Kristus, maa vi stedje være i Samfund med ham, ligesom vi, for at omgaas et Menneske, maa være i dets Selskab; saaledes ogsaa med Kristus, som har sagt: „Se jeg er med eder

alle Dage indtil Verdens Ende". Ved disse Ord lovet Jesus altid at være i Samfund med sin Folk. Derfor er den, der er i Kristus, også i ham med sine tanker og kan sige med Salmedigteren:

Alle Begne, hvor jeg vanter,
Jeg min Jesum har i Tanker.
Hvor jeg ligger, siddergaard,
Efter ham min Længsel staar.

Ere vore tanker i Kristus, - blive de bevarede i ham fra det onde.

For at omgaas i Kristus maa vi være i ham med vore Ønsker og Begæringer, og ere vi der med dem, ønske og begære vi ikke andet, end hvad der er i Overensstemmelse med hans Vilje at give os. Derfor staar det Menneskets Ønsker og Begæringer, der er i Kristus, heller ikke til Verden og dens Ting, men derimod fornemmelig til alt, hvad der kan gøre det mere behagelig for Jesus og berede det mere for Himmelnen.

Men ere Menneskets tanker, Ønsker og Begæringer i Kristus, saa er dets Hjerte også i Samfund med Kristus, og Mennesket kan derfor i hele sit ydre Liv, omgaas i Kristus. Dets Tale er derfor altid ført i hans Land, hvad enten der tales om allmindelige og ligefremme Ting eller om de Ting, der høre Guds Rige til. Talen er nemlig altid yndig og frydret med Salt, d. e.: Guds Raade, og saaledes, at den kan slappe dem Raade, der høre derpaa.

Men er Hjærtet i Kristus, saa er foruden Menneskets Ord hele dets Livs Førelse i Harmoni med Kristi Vilje, og hans Land leder da Mennesket i alle dets Foretagender. Kun ved at omgaas i Kristus kunne vi være Jordens Salt, og som den Stad, der ligger paa et Bjerg og ikke kan fjules.

Paulus tilskynder Kolosserne til, som de havde antaget Kristus Jesus Herren, at omgaas i ham. Vad ogsaa os tage Tilskyndelsen til Hjertet og omgaas i Kristus og med ham hver Dag.

Omgangen med Kristus afhaenger saa meget af, hvorledes vi have antaget ham. Har et Menneske antaget Jesus med et flot Hjerte og mere antaget hans Lære end Jesus selv, saa bliver Omgangen med ham ogsaa lsv, og der tages mere Hensyn til hans Lære end til det virkelige Livssamfund med Guds Son.

At omgaas med Jesus er det lykkeligste og mest velsignede, vi kunne gøre. Ordsproget figer: „Sig mig, hvem du omgaas, saa skal jeg fuge dig, hvem du er“.

Omgangen med Jesus har ogsaa den mest forædlende Indflydelse paa vort Hjerte og Liv.

Jeg har hørt om en Mand med en noget løs Karakter, der fik en alvorlig og god Hustru, som han elskede højt, men Samlivet med denne Hustru havde den Indflydelse paa Manden, at han styrkedes mere og mere i det gode og kom til at ligne Hustruen mere og mere i Sind. Saaledes kommer ogsaa den, der omgaas med Kristus, til at ligne ham mere og mere.

Kristus var ydmig og sagtmodig af Hjertet, og den, der omgaas i ham, er ligesaa. Han var fuld af den inderligste Kærlighed og Barmhjertighed, og i dette ligner alle, der omgaas i ham, ham ogsaa, thi han var hellig i al sin Omgaengelse, og det er hans sande Disciples alvorlige Beskræbelser at leve i denne Verden ligesom deres store Herre og Mester, nemlig at være hellige i al deres Omgaengelse.

Omgaas vi med Kristus, da ere vi paa Himmel-vejen. Vort Legeme bereedes mere og mere for Graven, og som Alarene gaa, komme vi den nærmere;

men naar denne Legemets Stavhytte nedbrybes ved Øsden, saa have vi et hus, der ikke er gjort med Hænder, evigt i Himmelten, hvor vor Hånd da flyr hen for altid at være med Herren.

Apostlen Paulus sagde: „At leve er mig Kristus, og at dø, er mig en Binding“. O, at Kristus maaatte være vort Liv, da vilde Øsden ogsaa være vor Binding. At dø paa Vejen til Himmelten er at dø en salig Død.

Et helligt Liv en salig Død
Hinanden førlig misbe,
Som Fuglesangen sagte sid
I liflig Aftensøde.
De to maa ikke stilles ad,
Den ene gør den anden glad.
Dg meget liflig favner.

Om Ægteskabet.

Foredrag

af

Niels Kierkegård,
Kjøng Højskole

5. Tusinde.

L. M. Tommerups Bogtrykkeri
Støge

en, altsaa paa det smukke Udvortes, helst i Forbindelse med en vis ydre Dannelse; andre sætter derimod Formuen højest. Men hvorvel Skønhed og Formue er gode Ting og kan føre meget godt med sig, naar de bruges ret, saa bunder Livets Lykke dog i noget langt dybere og ædlere, noget, der slet ikke kan maales med Timelighedens Alen. Det Menneske, som er retvendt i Livet, vil ved Valg af Ægtefælle ikke saa meget tage Hensyn til, hvorledes vedkommende „ser ud“, eller hvor store Summer der faaes i Medgift; men derimod er det ham om at gøre, at Hjærtet er godt; han tænker som Digteren:

„O Pige, jeg vil ikke se,
hvordan du Hat kan klæde,
men vel, om du med Aand kan le
og kan med Hjærtet græde!“

Det udvortes kan nok daare og blænde for en Tid; men det, som skal fængale for bestandig, maa komme indvortes fra. Det Menneske, der selv har aaben Sans for, hvad der er ædelt og godt, og hvis Kærlighed til „Livet og Lyset, de Tvillinger bolde“, er mere end Mundsvær, kan selvfølgelig ikke finde sig lykkelig og glad i Dødbideres Selskab. Men har det meget at betyde, hvilken Omgangskres man har uden for sit eget Hjem; saa har det endnu langt mere at sige, hvad det er for Folk, man skal leve sammen med i Huset, altsaa til daglig Brug. Sine Naboer kan man til Nøds holde sig fra, naar man ikke ønsker nogen Omgang med dem; — men sine Husfolk kan man ikke saaledes afsparre sig fra, og allermindst maa Ægtefæller være fremmede for hinanden; som de er falles om Ejendommen og Arbejdet i det timelige, saa bør de ogsaa hjælpes ad i det aandelige. Det er et meget betænkligt Tilfælde, naar Manden ikke kan tale med sin Kone om andet, end f. Eks. hvad Kornet koster,

hvor meget Svinet vejer, hvor godt Maden smager o s. v.; — alt dette kan naturligvis ogsaa bruges til sine Tider at tale om, saa vist som vi ikke maa glemme eller forsvemme vor jordiske Gerning, og hvad dertil hører; men er vi Mennesker med Liv og Aand, og ikke Kedklumper alene, saa kan det timelige ikke være nok for os at tale sammen om; vores Interesser maa da gaa videre og søger Tilknytningspunkter paa aandelig Grund Held os, om vi da blandt vore nærmeste maa finde fuld Forstaaelse af, og Deltagelse for, hvad der bevæger os selv inderligt og dybest!

Jeg kan ikke tænke mig noget rigtig lykkeligt Ægteskab, uden at Ægtefolkene maa have aandelige Interesser tilfælles; jeg kan nok forstaa, at Mand og Kone kan leve sammen gennem en kortere eller længere Række Aar i al Skikkelighed og Venskabelighed, uden at de har anden fælles Glæde end de timelige Ting; men nogen egenlig Lykke kan der aabenbart ikke være Tale om i dette Tilfælde.

Men naar det er saa, at Mand og Hustru lever sammen i Kærlighed og deler med hinanden Hjærtets bedste Skatte og de ædleste Tanker, da bliver det yndigt at følges ad, jo længere Følgeskabet varer, og allerdejligst under det graanende Haar, naar man har bestaet Prøven ved hinandens Side og er blevet fuldt fortrolig med alt det gode og ødle i Ægteskabslens Natur.

Det er rart at være Vidne til to unge Ægtbefolks gensidige Kærlighed, og man maa prise deres Lykke, om det med Sandhed kan siges, at det er Kærligheden, der har forenet dem, og ikke andre Hensyn; et Samliv, der begyndes paa Kærlighedens Grundvold, har gode Betingelser med Hensyn til Fremtiden, og vi ønsker, at hvad der saa smukt begyndes, maa fortsættes i samme Spor. Men hvor inderligt man end kan glædes over de unges Kærlighed, naar man ser,

at den er ægte, saa er det dog ikke mindre rart at være Vidne til de gamle Kærlighed; at se to gamle, graahaarede Ægtefolk kysse hinanden og se hinanden saa karligt ind i Øjnene, som var det i Ungdommens Forelskelsestid, det er i Sandhed et Syn, der kan faa Hjærtet til at juble; ti her er det ikke Ungdommens Ynde eller det første Samliva Sædme, der bejer Hjærtene og Læberne sammen, men derimod den prøvede, trofaste Kærlighed, den, der ikke falmer med Aarene, men snarede bliver friskere og varmere, jo længere den varer.

Ja, naar først Kærligheden kan naa at blive gammel, saa skal den nok holde sig; ti da har den slaaet Rødder, som ikke saa let oprykkes; da har den bestaaet sin Prøve og vist sig at være ægte. — Meget gaar i Verden under Navn af Kærlighed uden at være det i Sandhed; men saa taber det sig ogsaa omsider og forsvinder tilsidst; det er Skummet, det brusende, gærende og flygtige, der bortvejres i Livets Alvor, medens den ægte Kærlighed er som det klare, altid rindende, altid friske, læskende Kildevæld, hvori Himmelnen spejler sig, og som ikke udtørres af Sommerens Hede eller stærkner i Vinterens Kulde.

Det hyggelige.

„Det er saa hyggeligt allen Steds,
hvor smaa og store har ét i Sunde,
og det, som drager det store Leas,
i Hjærtekamret er inderst inde“

Som Meningerne er delt om alt andet i denne Verden, saa ogsaa med Hensyn til, hvad der forstaaes ved et hyggeligt Hjem, og Hyggeligheden

i det hele taget Somme er af den Mening, at det udvortes spiller den væsenligste Rolle paa dette Omraade, medens andre holder paa, at det hyggelige i Samlivet maa komme inden fra; Sandheden er imidlertid den, at baade det indre og det ydre er af Betydning og maa tages med i Betragtning, naar der skal være Tale om Hyggelighed i bedste Forstand.

Vi vil tænke os et Par unge Ægtefolk, der skal til at fæste Bo, og derfor samtaler med hinanden om, hvad de trænger til, for at deres fremtidige Hjem kan blive rigtig hyggeligt og rart. Det er da ikke usandsynligt, at de — saafremt de har Raad dertil — tager til Byen for at købe alle Slags fine Møbler og Sager ind til at sætte i Lejligheden. Naar Stuen saa har faaet sin pæne Sofa, et rundt Bord med Tæppe baade for oven og for neden, fine Stole, Gardiner for vinduerne, Malerier paa Væggene, og hvad andet der hører til i saa Henseende, saavel der som andre Steder i Lejligheden, da vil rimeligvis Ægteleparret se sig omkring med henrykte Blikke og udbrude: „Nu er her hyggeligt!“ — Husmoderen vil maa ske føje til: „Nu kan jeg være bekendt at tage imod baade Fru Nielsen og Frøken Madsen, — jeg er lige ved at have det finere end nogen af dem!“ — Maaske Manden tænker noget lignende med Hensyn til sine Ungdomsvenner og hvem andre, der kan være Tale om at have Omgang med. Det er ogsaa meget muligt, at det vil komme til at lyde rundt omkring: „Hvor de unge Folk dog har det nydeligt! hvor der er hyggeligt hos dem!“ — Ja maaske! de rummelige Stuer, de nye, pæne Møbler, den gode Smag, hvormed alt er ordnet og indrettet, — alt dette er ganske vist ikke uvæsenlige Betingelser med Hensyn til Hyggeligheden; men der er dog noget, som endnu er langt væsenligere, og uden hvilken alt det øvrige taber det meste af sin Betydning. Det er ret godt at kunne gøre sig Livet behageligt i det

udvortes ved at have smukke og tiltalende Omgivelser for Øje, inde saa vel som ude; — det er raret at have en hyggelig Lejlighed at bo i, — at have nok til Fæde og Klæder, og hvad der ellers hører med til at forskønne Tilværelsen i ydre Henseende; men alt dette kan dog ikke gøre Sagen klar; ti det, som til syvende og sidst sætter Kronen paa Værket, og i alle Maader er det vigtigste, det, som det særlig kommer an pas, er, om den rette Aand har taget Bolig i Hjemmet, om det er Sandhedens og Kærlighedens Aand, der leder og styrer saavel de smaa som de store Foretagender. Naar man kommer ind et Sted, hvor man mærker, at der er Kærlighed og god Forstaelse mellem dem, som lever sammen, der siger man til sig selv: „Her er godt at være! her er der hyggeligt!“ — selv om der ogsaa mangler meget af det, der udvortes glimrer og tager sig godt ud i Verdens Øjne, ja selv om Hjemmet snarere er fattigt end rigt paa de jordiske Ting; naar „smaa og store har ét i Sindet, og det, som drager det store Læs, i Hjærtet“ er underst inde, saa er der hyggeligt i Huset, enten det er fornemt eller ringe, — saa er det et Arnested for milde Ord og kærlige Handlinger; ja selv de ydre Savn bliver mindre kendelige og mindre trykkende, naar trofast Kærlighed leder Værket.

Paa den anden Side er der slet ikke noget hyggeligt ved at komme et Sted, hvor alt er fint og flot, — hvor de lækreste Retter pranger paa Bordet, — hvor der findes alt, hvad Rigdom og Smag er i Stand til at frembringe, naar der saa ikke er andet, — naar Huslivet isvrigt er tomt og indholdsløst, maaske endogsaa stemplet og skamskændet med det, som værre er, med Ufred og onde Ord. — Jeg gaar langt hellere til Bords med den fattige Husmand, der med et kærligt Blik paa sin Hustru og sine Børn paa Bænken folder sine Hænder til en from Taksigelse for Herrens

Gaver, — end jeg vilde sidde ved Siden af den rige Herremand, der ikke har Tanke for andet end at fyde Bugen, og maaske samtidig fører en Tale, som man maa vende sig bort fra med Afsky.

Det er ikke smukt, naar Urenlighed hersker i Huset, — naar man kan finde Støv og Smuds paa Borde og Bænke, og Spindelvæv i Krogene; — alt saadant vidner om Mangel paa Sans for Hyggelighed i det udvortes, og en saadan Mangel er meget slem; den har tit ubehagelige Felger, og enhver, som har med Hjemmets Styrelse at gøre, maa derfor se at komme bort fra den jo før jo hellere; men langt værre er det dog, naar Urenligheden kommer inden fra og baner sig Vej ud i Livet gennem Ord og Handling, — naar Uhyggeligheden altsaa stammer fra Tankens og Følelsens indvortes Verden; ti da er det meget vanskeligere at komme bort fra den, især hvis den er blevet „gammel i Gaarde“; „gammel Vane bider bedst“, véd man jo nok, og de Daarskaber, man har vænnet sig til, er det ingen let Sag at komme af med igen; og saa meget er vist, at dersom et Menneske først er blevet forpestet med urene Følelser, Tanker og Ord, saa kan han intet Redskab være i Hyggelighedens Tjeneste; selv om han ellers havde mangfoldige Betingelser i den Retning, det hjælper alt sammen intet, naar han indvortes er et Arnested for det, som ondt er. — Ethvert Menneske, som ønsker at skabe et hyggeligt Hjem for sig og sine, maa først og fremmest arbejde paa at faa Bugt med sin egen Aandsurenhed og saa se at leve et ædelt og smukt Menneskeliv i Pagt med det sande og gode.

Skal jeg leve mit Liv her paa Jorden i tarvelige og jævne Kaar, — nu val! det skal slet ikke fortryde mig, at der er mange, som i det udvortes kan glimre og prale, medens jeg maa holde mig tilbage; ti jeg véd, det er ikke derpas, det kommer an til syvende

og sidst; men saa vil jeg se at gøre den bedst mulige Brug af det lidet, jeg har, og haabe, at Guds Velsignelse maa hvile der over Dag og Nat; ti saa véd jeg, at Hyggeligheden mangler ikke, men at den gennem Nejsomhed, Mildhed, Hjærtefred og Husfred vil brede sig over mit tarvelige Hjem og gøre det kært for os.

Det herlige.

„Det er saa herligt at stole paa,
vi har en Herre, som altting mægter;
han os ej glemmer, naar vi er grus,
hans Naade rækker til tusund Sleschter!“

Ethvert oprigtigt og sandhedskærligt Menneske maa nødvendigvis føle saa tit, hvor uendelig lidt man i Grunden kan ved sin egen Kraft, hvor svag og ube-tydelig man egenlig er, naar man skal staa paa egne Ben. Det er næstop saa mange Menneskers Ulykke, at de tror for meget om sig selv i den Retning, — at de mener, de ved egen Dygtighed kan fyldestgøre Livets Krav til dem, saa der egenlig ikke er nogen særlig Trang til Vorherres Hjælp; — ja, somme mener jo endog, at det i Grunden er bedst at være ham helt foruden, — at man kommer allerlettest ud af det, naar man ikke har ham at tage Hensyn til i Livets Handel og Vandel; men saadanne Mennesker har da naturligvis heller aldrig prøvet at leve i hjærteligt Samfund med Vorherre, derfor gaar det dem, som det hedder i Ordsproget: „Den græder ej for Guld, som aldrig Guld ejede“; og hvad saadanne Folk mener eller tænker i den Retning, kan vi ikke tage noget som helst Hensyn til; vi vil tværtimod hævde som

vor inderligste Overbevisning, at den herligste Lod i Livet er ret levendo at føle sig tryg i Bevidstheden om Guds Kærlighed og Almagt, — ja næstop begge Dole i Forening; ti det er vor store Lykke, at den Gud, vi tilbeder, har ikke alene en evig Kærlighed til os, men at han „alting mægter“, og at „han os ej glemmer, naar vi er graa“, — ja „at hans Naade rækker til tusind Slægter“, saa der er nok til os alle sammen, naar vi blot vil tage derimod i Ydmyghed, Hengivenhed og Tro. Det styrker saa vidunderligt i Livets Strid, naar man ret alvorligt tør sætte sin Lid til Vorherres Kraft og Kærlighed, -- tør stole paa, at ogsaa os vil han hjælpe paa gode Veje, og støtte os, naar vi kæmper for, hvad der er ædelt og godt.

Det synes mig, at Livet maatte tabe al sin Skønhed og Betydning, hvis jeg ikke turde stole paa, at der er en evig Gud til Det overgaar min Forstand, hvor nogen kan finde en Tilfredsstillelse og Beroligelse ved at unddrage sig Vorherres Beskyttelse; ti sin egen Herre bliver man jo alligevel ikke, hvor gjerne man end vilde; tror man ikke paa, at der er en Gud i Himlen, der raader og styrer, saa maa man jo nødvendigvis komme til det Resultat, at Menneskelivet er noget rent tilfældigt, — at Lykke og Ulykke, Medgang og Modgang er en lunefuld „Skæbnes“ Tilsikkelser; men er det saa, at man opfatter Livet som et Spil af tilfældige Omstændigheder, da kan jeg ikke forstaa, at noget Menneske kan finde sig mere tilfredsstillet derved, og føle sig tryggere i en saadan Overbevisning, end ved at tro paa en almægtig og kærlig Guds Færelse, selv om man ogsaa bortser fra, at det næsten synes umuligt ikke at kunne øjne den guddommelige Verdensstyrelse i det smaa som i det store, da den dog efterlader sig saa mangfoldige Vidnesbyrd til alle Tider og under alle Forhold.

Det Spørgsmaal ligger isvrigt meget nær, om et

Menneske virkelig ogsaa for Alvor kan være Gudsforægter! Man skulde ikke synes det; ti Mennesket er oprindelig et religiøst Væsen, og endnu har man aldrig fundet noget Folk uden religiøse Forestillinger; selv midt i Hedenskabets Mørke, blandt de mest forvildede Folkefærd,aabenbarer den religiøse Trang sig, om end tit i sørgelige Skikkeler. Et Menneske kan muligvis indbilde sig at være Gudsforægter; men bag denne Indbildung skjuler der sig vistnok som oftest en fortærrende Tvivl, om ikke en forhaerdet Samvittighed — En Videnskabsmand, som havde forfattet flere lærde Skrifter, hvori han havde søgt at bevise, at al Tro paa en Gud og Frelser var Overtro, at Haabet om et evigt Liv var det egenkærlige Menneskehjærtes falske Forestillinger, havde en troende Datter; da hun laa paa sit Dødsleje, kaldte hun sin Fader til sig og sagde: „Fader, vil du, at jeg skal dø uden Troen paa Gud og Frelseren og uden Haab om et evigt Liv, saaledes som du har fremstillet det i dine Skrifter? eller vil du, at jeg skal dø i Troen paa en Frelser, som ved sin Lidelse og Død har udsonet al min Synd, tilsagt mig Syndernes Forladelse og et evigt Liv?“ — Faderen blev ved dette Spørgsmaal saa gennemrystet, at han faldt paa Knæ ved den døende Datters Seng og udbredt: „Nej — nej, min Datter, dø i Troen paa din Frelser og et evigt Liv! Herre, vær mig naadig!“ — Den Overbevisning, der kun kan holde sig, saa længe alt gaar saa jævnt, uden Fristelser og Kamp, men derimod rokkes og styrter sammen, saa snart Livets eller Dødens Alvor træder truende nær, er aabenbart ikke øgte; det er kun noget, der ligger paa Overfladen og skjuler, hvad der er bag ved, ikke alene for andre, men for vedkommende Menneske selv. Det er vistnok i det hele taget sjældent, at et Menneske der som afgjort Gudsforægter, selv om han ogsaa har levet som 'saadan;

ti selv i „den sidste Nattevagt“ kan den evige Sandheds og Kærligheds Lys omskinne den vildfarne Sjæl og kaste et Forklarelsens Skær over Gravens og Dødens Vej til Livet hinsides.

— — Saa er det da disse tre gode Ting, det yndige, det hyggelige og det herlige, som vi vil stræbe at tlegne os i urokkelig Tro paa deres store Betydning saavel for det enkelte Menneskcliv som for Samfundet i det hele taget. Gid disse Livsmagter mere og mere maa faa Herredømmet i vore Hjem og i vore Hjørter, til Hverdagsbrug saavel som ved højtidelige Lejligheder, ja at vi i stigende Grad, alt som Aarene svinder, maa lære at leve vort Liv her paa Jorden i Pagt med dem i stort som i smaat! ti naar det sker paa den rette Maade, i det rette Navn, det Navn, som er over alle Navne, „da faar vi Lyst og Lykke til at gøre Gavn, som Gud det vil, paa allerbedste Maade“.

Ægteskabet og Troeslivet.

Der er intet menneskeligt Forhold, hvor det i den Grad som i Ægteskabet gælder om Enighed og Samstommighed; hvor der ikke er et godt indbyrdes Sammenhold mellem Ægtefællerne, der har Ufred og Ukærlighed saa sorgeligt let ved at bore sig ind og forstyrre det hele — til Ulykke ikke alene for Mand og Hustru, men for alle dem, der i en eller anden Egen-skab hører Hjemmet til.

Og der er intet Omraade, hvor Interesserne og Følelserne i den Grad skiller eller sammenbinder som

paa det religiøse. Vi ser det jo saa tydeligt i vor egen Tid og blandt vores egne Omgivelser. Hvad det religiøse vedrører synes mangfoldige Mennesker at have forbavsende vanskeligt ved at vise Fordragelighed, hvormod éns Meningsfæller paa dette Omraade uvilkaarlig kommer til at staa én nærmere end andre.

Derfor er det ogsaa i højeste Grad af Vigtighed, at Ægtefællerne kan følges ad i fuld Forstaaelse og fælles Livssyn i religiøs Henseende. — Det forekommer mig aldrig at være heldigt, naar den ene af Ægtefællerne staar paa ét religiøst Stade og den anden paa et andet. Herved dannes let en Kløft, som efterhaanden kan udvide sig mere og mere — truende med at opsluge al øgteskabelig Lykke.

Det er vel ikke Meningen, at der ikke i nogen som helst Henseende maa være Tale om afvigende Anskuelser; sligt vilde vel næsten være umuligt; nej, men Grundsynet og alt det væsenlige maa de være fælles om, hvis alt skal have tilstrækkelig Udsigt til at gaa vel i Tidens Længde.

Og gaar vi Sagen lidt nærmere ind paa Livet, da indrømmer jeg villig, at det er min personlige Overbevisning, at det sunde og sande kristelige Hjem har mange flere og større Betingelser for Lykke end det ukristelige, selv om sidstnævnte har nok saa megen Enighed at opvise; ti den Enighed, der fremgaar af, at man i Fællesskab fjærner sig fra Vorherre, er i mine Øjne snarere at betragte som noget ondt end som noget godt.

Jeg indrømmer, at selv aldeles ukristelige Mennesker kan have mange herlige Egenskaber, som vi ikke kan lade være med at beundre; men det bedste er de absolut fremmede for; det er maaske slet ikke deres egen Skyld, muligvis har Kristendommen aldrig medt dem paa en saa varm og hjærtevindende Maade, at de har kunnet slutte sig til den; men derfor

er det jo lige sandt, at de kender ikke det bedste, —
kender ikke det Baand, der mere end noget andet
bindes Menneskehjørter sammen trods Verdens Uvejr
og alt det meget, der paa forskellig Maade vil skille ad.

Held det Ægtepar, der ikke alene kan følges ad
i Kærlighed, men ogsaa i fælles Tro!

Bøger,
som er skrevet af Forstander Niels Kierkegaard,
Kjøng Højskole ved Glamsbjerg St., Fyn.

Fortællinger:

- En Fristelse**, 2. Oplag, 60 Øre.
Hyrden og hans Brud, 3. Oplag, 40 Øre.
Krigskammeraterne, 3. Oplag, 50 Øre.
Bedstemoderen, 9. Oplag, 15 Øre.
Hans Højgaards Kæreste, 3. Oplag, 70 Øre.
Brave Folk, 35 Øre.
Bag efter, 2. Oplag, 15 Øre
Moder og Søn, 2 Oplag, 15 Øre.
Et Sammenstød, 2. Oplag, 15 Øre.
Et Familiendedrama, 2. Oplag, 15 Øre
Ungdomsminder, 2 Kr.

Foredrag:

- I Hviletimen**, 2 Oplag, 1 Kr.
Om Ægteskabet, 5. Oplag, 15 Øre.
Om vores Folkefester, 4. Oplag, 10 Øre.
Arbejdet adler Manden, 2. Oplag, 10 Øre.
Ved Tempeldøren, 2 Oplag, 15 Øre.
Om Dødsriget, 15 Øre.
Den kvindelige Ungdom, 8. Oplag, 15 Øre.
Den mandlige Ungdom, 6. Oplag, 15 Øre.

Disse Bøger faaes hos ovennævnte Forfatter. Den nemmeste og billigste Maade at faa dem tilsendt paa, er at sende Betalingen med Postanvisning og skrive bag paa Kuponen, hvilke Skrifter man ønsker; det koster nemlig lige meget, enten man sender et Brev eller en Postanvisning. — Alle Bøgerne har ens Størrelse, saa de kan inddinges sammen.

Moder og Søn.

Fortælling

af

Niels Kierkegård,
Kjøng Højskole.

2. Oplag.

Aasene.

Aasens Amts Avis' Bogtrykkeri
ved Hans L. Jensen.

Det er Søndag Eftermiddag, Moder og Søn sidder ene to inde i Dagligstuen. Han er to og tyve Aar, og hun er halvtreds. Han er hendes eneste Barn, og hun er Enke; det har hun været i over en halv Snes Aar.

Den lille Landejendom, hvorpaas der kan holdes fem—seks Kør og et Par Heste, efterlod hendes brave og stræbsomme Ægtefælle ved sin Død i en fortrinlig Stand.

Nogle Aar kneb det for Enken med at holde det gaaende; ti hun skulde jo saa godt som udelukkende benytte fremmed Hjælp. Men i de sidste Aars Tid har det gaaet bedre; ti da har hendes Søn klaret det for hende.

Disse to Mennesker har levet sig meget nøje sammen i Aarenes Løb, og det har været den kristeligt sindede Moders Livsopgave stadig at paavirke Sønnen, saa han maatte blive et bravt og godt Menneske.

Hun har ingen haarde Kampe haft at bestaa i saa Henseende; ti Jørgen har indtil denne Dag kun gjort sin Moder Glæde.

Nu forestaar der en Forandring i den tilvante Levevis; ti næste Dag skal Sønnen af Sted ind til Byen at være Soldat, og det kniber lidt for Moderen at tænke paa, at hun nu i flere Maaneder skal undvære det kære Selskab.

Der er ogsaa en vis højtidelig Alvor udbredt over hendes Ansigt, som hun sidder der i sin Lænestol og lader Blikket kærlighedsfuldt dvæle ved den ranke, rødmussede og kraftige Ungersvend, som sidder omme paa Bænken.

„Lad mig nu se, Jørgen, at du holder dig fri for slet Selskab, naar du kommer ind til Byen! Der er saa mange Fristelser paa .saadanne Steder, og det er ikke alle Fortældre, der har haft Glæde af at faa deres Sønner ind som Soldat.“

„Du skal ellers ikke være ræd for mig, lille Moder! med Guds Hjælp skal jeg ikke foretage mig noget, som jeg behøver at skamme mig ved!“

„Det tror jeg heller ikke, — og Gud ske Lov for det! Du véd jo, at du er mit et og alt her i Verden, og det vil du sikkert aldrig glemme, selv om der bliver lokket nok saa meget for dig, — og det kan vel ikke undgaaes, at du vil blive fristet ved én og anden Lejlighed.“

„Aa, jeg tænker ikke, at Fristelserne skal blive saa store. Der er jo Forskel paa, hvordan det Hjem er, man kommer fra. Jeg er nu af de heldige, og det kan jeg takke dig for“

„Naa, naa, Jørgen, lad nu være med at smigre!“

„Jeg smigrer ikke; jeg siger kun, hvad Sandhed er, og du maa nok vide, lille Moder, at jeg kan skønne paa, hvad du har været for mig; du kan stole paa, jeg har tænkt paa det mange Gange i de Aar, der er gaaet.“

„Ja, min Dreng, det glæder mig, at du holder af mig, — det kan du jo nok tænke. Gid vi altid maa blive ved med at staa i saa godt Forhold til hinanden, som vi har gjort hidtil!“

„Det sker nok, — det vil jeg da haabe; jeg kan ikke rigtig forstaa, hvordan det skulde blive anderledes.“

„Det kan jeg heller ikke. — — Men tror du nu ogsaa, at du har alle de Sager samlet sammen, som du skal have med dig?“

„Jo, det tror jeg nok. Det er jo ikke værdt at faa mere med, end man har Brug for.“

„Ja, skulde der være et eller andet, som du kommer til at vante, saa kan du da ogsaa lade mig det vide.“

„Det kan jeg; ja, du skal saamænd nok høre fra mig

ret jævnlig, og dit Spisekammer vil nok faa at mærke, at jeg er Soldat.“

„Aa, du skal ikke være ræd; det skal gaa haardt til, inden jeg skal klage mig.“

„Nu vil jeg da haabe, at du ikke skal faa for mange Bryderier her hjemme, mens jeg er væk. Jeg tror da, det er en flink Karl, vi har faaet.“

„Det er det vist; det ser han da ud til. Det skulde vel være sært, om jeg ikke kom til at savne dig paa en og anden Maade, — men hvad! detgaard nok; det er da heller ikke saa lang en Tid, det drejer sig om.“

„Det bliver vel omrent det samme, som da jeg var paa Højskolen, undtagen at da var det om Vinteren; nu bliver det derimod om Sommeren; det gør straks en Forskel.“

„Det gør det; og der er ogsaa Forskel i andre Retninger; men som sagt: detgaard nok!“

„Naa, jeg kommer til at gaa ud og give Hestene en Gang; jeg gav Kørlen Lov til at gaa hjem efter noget af sit Tej, og han er vist ikke kommen igen.“

Jørgen rejste sig og gik uden for. Der mødte jeg ham.

„God Dag, Jørgen!“

„God Dag! Velkommen!“

„Tak! ja, du kan maaske ikke forstaa, hvordan det kan være, at du ser mig her?“

„Nej, det er snart knapt nok; men jeg er glad ved, at du er kommen; havde du tøvet til i Morgen, saa havde det været for sent.“

„Det vidste jeg: derfor kom jeg ogsaa i Dag; du skal jo ind at være Soldat, og saa kunde jeg nok have Lyst til at tale med dig lidt forinden.“

„Det skal du have Tak for; — men hør, har du travlt?“

„Nej, ikke saa galt; jeg tænker, jeg bliver her i Nat; saa kan jeg vel køre med dig til Stationen i Morgen, — hvis I da vil have mig saa længe.“

„Jo, det vil vi rigtignok — hellere end gærne! jeg er svært glad ved at se dig her. Men gaa nu inden for til

Moder, saa kommer jeg straks! jeg skal bare hen at give Hestene.“

Konen havde imidlertid faaet Øje paa mig og mødte mig i Forstuen.

„God Dag, Karen!“

„God Dag! — Nej se, er De her paa Egnen? det var da morsomt. Vær saa god at komme inden for! De bliver her vel i Nat?“

„Ja, det tænker jeg. — hvis det da ikke er til for megen Ulejlighed.“

„Snak! hvad Ulejlighed skulde det være til! det er jo da ikke første Gang, De er her.“

„Nej, saa var jeg vel heller ikke kommen i Dag; men jeg havde Lyst til at faa hilst paa Jørgen, inden han skal have Soldateriet paa. Jeg har været i Olsby at holde Foredrag, — det er vel godt et Par Mil herfra?“

„Ja, saadan omtrent. Nej se, har De været der? Men hvordan er De saakommen hertil?“

„Jo, jeg fik dem til at køre mig paa Vej her hen efter, og saa har jeg forøvrigt brugt Apostlenes Befordring“

„I — hvad for noget! saa er De da træt; sæt Dem dog ned! Nu skal jeg straks hente et Glas Mælk, — De er vel nok tørstig?“

„Nej, ikke saa galt endda, — men et Glas Mælk vil jeg gjerne have.“

„Jørgen kommer vist snart ind.“

„Det lovede han da, og det gør han ogsaa nok, — hvis han ikke tilfældigvis skulde have sig en lille Kæreste her i Nærheden.“

„Nej det tror jeg ikke; han er vist saa temmelig fri endnu, hvad den Slags Ting vedrører.“

„Maaske! jeg er nu ellers af den Mening, at der er ikke ret mange, som naar at blive tyve Aar uden at have været forelsket.“

„Det var svært; tror De saa ilde om Folk?“

„Det er ikke at tro ilde om nogen; det er snarere det modsatte.“

„I nej dog! hvordan skal det forklares?“

„Ganske simpelt, at der er ikke ret megen Fut i de Mennesker, der kan naa Tyveaarsalderen, uden at der har været noget i Vejen med deres Hjærté ved en og anden Lejlighed!“

„Taler De der af Erfaring?“

„Vist gør jeg saa! husk paa, jeg har med mange unge Mennesker at gøre, — og jeg ved da tilmed et og andet fra de samme unge Mennesker, som de vedkommendes Forældre ikke en Gang altid ved.“

„Er det nu baade Karle og Piger, der betror Dem Hemmeligheder?“

„Det er det, og det er jeg glad ved; unge Mennesker trænger til at have nogen, som de kan betro sig til. Det kan være jævnaldrende; men det kan ogsaa være ældre. Bedst er det, hvor det er Fader og Moder, der kan være de unges Fortrolige; men det gaar langtfra saadan alle Vegne; det er ikke saa sjældent, at Børnene søger det uden for Hjemmet, som de allerhelst skulde søge i Hjemmet.“

„Har Jørgen ogsaa befroet Dem Hemmeligheder?“

„Det har han egenlig ikke; han hører nemlig til de lykkelige Mennesker, der har en Moder at gaa til. Læreren og Vennen kan være gode nok; men Moderen er dog mange Fold bedre.“

„Mener De det?“

„Ja, det mener jeg. — jeg kan jo se i mit eget Hjem, hvordan mine Børn kan gaa til deres Moder med den ene lille Hemmelighed efter den anden, og jeg vil ønske, at de alle Dage vil blive ved med det.“

„Siger Deres Kone Dem saa, hvad Børnene betror hende?“

„Ja naturligvis! det bør hun ogsaa; det gaar aldrig an, at Forældrene kommer til at gaa og have Hemmeligheder

for hinanden. Hvor Forholdet er, som det skal være, der gaar Børnene heller ikke til Moderen med deres Hemmeligheder, fordi de vil skjule noget for Faderen, men fordi det maaske falder dem lettere at udøse deres Hjerte for hende. Det maa saa blive hendes Sag at lægge det ud for Faderen paa den rette Maade.“

„Det kan gærne være, De har Ret; jeg kan jo vanskeligt dømme om det, da jeg har været Enke i saa mange Aar og kun har den eneste Søn; men jeg kan godt forstaa, at det er det bedste, naar Børnene kan gaa til Forældrene med, hvad der ligger dem paa Sindet; der er jo dog ingen, som mener dem det saa godt, og som saa gærne vil raade dem til deres Vel.“

„Ikke sandt! det er netop det, jeg mener; — og her tror jeg nok, det er saaledes, at De har Deres Søns Fortrolighed, endog i en temmelig høj Grad; her kan jeg ikke klare mig, om end nok jeg tror, at Jørgen og jeg er gode Venner!“

„Det tror jeg med. Men sig mig, hvad mente De egenlig med det, om han havde en Kæreste her i Nærheden?“

„Det mente jeg slet ikke andet med, end hvis saa var, da kunde han vel nok have adskilligt at tale med hende om en saadan Dag.“

„Naa ikke andet! — — ja — nej, det tror jeg ikke — — I, men det er jo sandt, jeg staar rent og glemmer, hvad jeg hedder!“

Saa gik Konen ud af Stuen, og lidt efter kom hun tilbage med den lovede Læskedrik.

„Vær saa god!“

„Tak! hør, sig mig, Karen, hvad synes De nu om, at Deres Søn skal være Soldat?“

„Ja, hvordan mener De?“

„Jeg mener, om De ikke er ræd for det Kammeratskab, der faaes ved en saadan Lejlighed?“

„Nej, det er jeg ikke; jeg skal sige Dem, Jørgen ved nok saa temmelig, hvad der er det rette.“

„Det er sandt nok.“

„Ja, og jeg har aldrig mærket, at han har særlig Tilbejelighed til at give sig i Lag med nogen, der vil „saa til Søren“, som man siger.“

„Det har jeg heller ikke mærket, Karen!“

„Naa, og saa ved han ogsaa godt nok, at jeg gaar her hjemme og beder for ham, — at jeg ikke lægger mig til Sengs nogen Aften, uden at han er med i min Aftenbøn; det tror jeg ogsaa har noget at sige.“

„Ja, det skal De have Ret i; det glæder mig at here, De er saa sikker i Deres Sag, og at det er den Grund, De bygger paa. Jeg mener som De, at det har meget at sige for Ungdommen at vide, at Forældrenes Børn og gode Ønsker følger dem ud i Verden og slaar Kres om dem baade tidligt og sent; det vil give dem Styrke til at staa fast i Tilfælde, hvor de maaske ellers vilde glide. Den Tanke vil jeg da selv trøste mig ved, naar mine Børn skal til at flyve ud fra Reden.“

„Det kan De ogsaa godt; jeg er vis paa, at Vorherre skal nok gøre, hvad han kan, for de Børn, som Forældrene beder for.“

„Ja, det gør han vel egenlig for alle Mennesker; men der er desværre dem, som han ikke kan komme til at hjælpe, fordi de ikke vil hjælpes; det er noget af det allervigtigste i Opdragelsen at indgive den opvoksende Ungdom en klar og fast Overbevisning om, at Vorherres Hjælp er nødvendig, hvis Levnetsløbet skal bære gode Frugter, og at den Hjælp ogsaa er tilrede for hver, som vil tage imod den; men „der skal Hjælp til Guds Hjælp“, siger Ordsproget; man skal selv ville det gode, og ville det paa den rette Maade; da gaar det, Karen, som De ved, der staar i én af vore konne Sange: „Viljen ser Vorherre paa, giver Kraften Vinge!“ Det er allerede et godt Stykke fremad at kunne sige med Apostlen: Viljen til det gode har jeg! Det er desværre ikke altid, man kan sige det med fuld Sandhed.“

„Nej, Gud bedre det! det har De Ret i; — — naa, der

har vi Jørgen; ja, du er naturligvis ked af, at vi har faaet saadanne Fremmede den sidste Dag, du er hjemme.“

„Aa, ikke saa galt endda, Moder!“

„Er Humoret godt, Jørgen?“ spurgte jeg.

„Jo, saa temmelig; hvad skulde det vel ogsaa være andet for!“

„Men naar du selv skulde vælge, saa vilde du da vist helst blive hjemme?“

„Det vilde jeg naturligvis; men jeg tænker da heller ikke, jeg tager nogen Skade af den Tur.“

„Det gør du forhaabenlig ikke; din Moder lader da til at være meget tryg.“

„Naa, det glæder mig. Saa I har allerede været inde paa det Kapitel?“

„Ja, du ved jo, „hvad Hjærtet er fuldt af“ o. s. v.“

— Næste Dag fulgtes vi alle tre til Stationen; den ny Karl kørte for os. At Moderen var lidt bevæget ved det sidste Farvel, før vi steg ind i Toget, fandt jeg, var ganske naturligt; men der var en velgørende Hjartevarme i det „Farvel, lille Moder!“ og de kærlige Blikke, som Jørgen fra Kupéinduet sendte hende, der blev tilbage.

Jørgen og jeg fulgtes ad et godt Stykke, og under Vejs fortalte Jørgen mig, hvad han og hans Moder havde talt om, før jeg kom. Ved en Skiftestation skulde vi imidlertid hver til sin Side.

„Saa farvel, Jørgen! lad mig nu se, du bliver en rask Soldat, og kommer tilbage som en flink Karl! Skriv et Brev til mig en Gang ved Lejlighed og lad mig vide, hvordan du har det!“

„Tak, jo det skal jeg nok; og nu skal du have mange Tak, fordi du besøgte os; gør det om igen en anden Gang!“

„Ja, kommer jeg paa Egnen, saa skal jeg ikke gaa jeres Dør forbi. Saa Gud i Vold, min Ven!“

Et halvt Aars Tid senere var Jørgen efter hjemme, og at han ingen Skade havde taget af at være Soldat, vil man forstaa af efterfølgende Træk, som han selv fortalte mig en Gang, han var her i Besøg.

Det var en Aften nogen Tid efter, at han var kommen hjem, at han skulde et Ærinde for sin Moder hen i Kroen, hvor der tillige var Købmandshandel. Da han kom ind i Krostuen, sad der tre—fire unge Fyre, som han havde været sammen med i Tjenesten. De var allerede ikke saa lidt fugtige, og mere lod det til, at de vilde blive — at dømme efter den Flothed, hvormed de krævede ind af de vaade Varer.

Der blev almindelig Glæde, da de fik Øje paa Jørgen.

„Hej du! God Aften, Jørgen! Nej ser vi det! saa du kan dog ogsaa komme i Kroen! kom her hen og faa en Omgang med for gammelt Kammeratskabs Skyld!“

„Nej, jeg bruger ikke noget af den Slags, — og jeg har heller ikke Tid til at blive her.“

„Hvad for nogen Snak! har du ikke Tid! vist har du saa, kom du kun! — — Vært, lad os faa et Glas til!“

„I skal ikke kræve noget ind til mig, for jeg nyder det ikke!“

„Det var som Pokker! er du bleven saa fin paa det? Du kan maaske ikke en Gang kende os igen?“

„Jo, det kan jeg endda nok.“

„Skammer du dig kanske ved at være i Selskab med gamle Kammerater?“

„Det kommer an paa, hvad det er, Selskabet guar ud paa. Jeg vil nu ikke drikke med jer; men vil I besøge mig en Gang, saa skal I være velkommen.“

„Tak skal du have, Jørgen Vigtigpér! vi skal nok besøge dig, kan du tro!“

Jørgen vendte sig fra dem og krævede ind henne ved Disken, hvad han skulde have, hvor efter han lavede sig til at gaa.

„Naa, vil du saa alligevel ikke have en Hivert med?“

„Nej, det har jeg jo sagt én Gang.“

„Aa, det er ikke værdt at plage ham mere, det sælle Pus; han tør naturligvis ikke for sin Moder!“ sagde én.

Selskabet opslugt en rigtig haanlig Latter og „skaalede“ paa det. Jørgen var lige ved Døren og vilde have været ud; men nu betænkte han sig, vendte om og gik hen til Drikkebrødrene.

„Du sagde, jeg tør ikke for min Moder, og det har du Ret i; men det er paa en anden Maade, end du tager det. Du ved meget vel, at min Moder vilde ingen Fortræd gøre mig, om ogsaa jeg satte mig til at drikke her; men jeg ved, at det vilde gøre hende forfærdelig ondt, og hun har været mig en saa god og kærlig Moder, at det vilde være baade Synd og Skam af mig, om jeg — til Gengæld for, hvad hun har været for mig, vilde gøre noget, som kunde volde hende Sorg; nej, det hverken jeg vil eller kan, — saa du har Ret i, at jeg tør ikke for min Moder! saa kan I le ad mig saa meget, som I vil! — — Og nu maa I have Godnat!“

— Men der var alligevel ingen, som lo, da han gik.

Tillæg.

Taknemlighed.

Efter fremmed Kilde genfortalt af Niels Kærkegård.

Bang og Melby er Venner Bang er velstaaende, medens Melby er lige ved at gaa fallit; Dag og Nat grubler han over, hvad han dog skal gibe til for at klare sig.

Pludselig øjner han en Udvej, — men ogsaa kun denne ene; han skriver et rørende Brev til Bang, minder ham om deres Venskab og forklarer, at han for at undgaa Vanære og Ødelæggelse maa have en Sum af 5000 Kr., som han paa det mest indtrængende beder Vennen om at laane sig.

Hurtigst muligt sendte han et Bud af Sted med Brevet. Der gik en Time, og der gik halvanden; Melby vankede angstfuld frem og tilbage i sit Værelse. — Hvad om han fik Afslag! — Han gyste ved Tanken.

Dog, Budet var jo ikke kommet tilbage endnu; han havde Lov at haabe forelæbig. — Men der kom Budet langt henne i Gaden; han ilede det i Møde.

Glæde — Jubel — Henrykkelse! nu holdt han de 5000 i sin Haand; han var reddet; — intet Under, at han følte sig som i den syvende Himmel. — Han foer ind i Dagligstuen og udbrød:

„Amalie! kære Amalie! mit elskede Barn! — Klara, min dyrebare Hustru! — Bang har frelst mig, har hjulpet mig! se, her er de 5000 Kr! — Og De, Mr. Konradsen, min Ven! del min Glæde! — tænk, Bang, den ædle, brave

Bang har frelst mig! han har laant mig 5000 Kr., nætop den Sum, jeg trængte til for at klare mig. Aldrig, aldrig skal jeg glemme ham det; det tager jeg jer alle til Vidner paa. Ja, om han end skulde kræve mit Hjærteblod, jeg skal villig udøse det for ham!"

— — Seks Maaneder senere. Melby taler med sin Hustru.

„Ja, nu har jeg saa været henne hos Bang.“

„Har han faaet den første Afbetaling paa de 5000 Kr., du laante af ham?“

„4000!“

„Jeg mener, du sagde 5000.“

„Du husker fejl, min kære. For Resten har det ingen Betydning. Naar en Ven gør en anden en Tjeneste, spiller Beløbet ingen Rolle. Jeg er ham lige saa taknemlig, som om han havde laant mig en Million. Derfor blev det ogsaa lidt underligt for mig, da jeg var hos ham i Dag.“

„Hvordan da?“

„Jo, ser du, jeg havde oprigtig talt troet, han skulde have taget det paa en noget anden Maade.“

„Var han uhøflig?“

„Uhøflig — nej, det just ikke. Naa — jeg vil ikke sige noget ondt om Manden; men havde han nu en Gang været saa venlig at laane mig de Penge, saa burde han jo have kunnet tænke sig, at det siden ikke vilde falde mig saa helt let at betale dem tilbage igen. Jeg maa tilstaa, jeg havde ventet, han skulde have bedt mig om at beholde Pengene.“

„Ja, men“

„Ja, ikke sandt! det synes du ogsaa. Men han ikke en Gang hentydede til noget saadant — langtfra! han stak ganske rolig Pengene til sig. — Naa, det er jo ikke alle medfødt at være fintfølende; det er kun givet ganske enkelte iblandt os. Men jeg ved med mig selv, at havde jeg gjort en Ven en Tjeneste, saa vilde jeg ikke have gjort det halvt. — Jeg nægter jo ikke, at Bang har gjort mig en

Tjeneste og friet mig ud af en stor Forlegenhed. Maaden han tager det paa, gør mig mest ondt for hans egen Skyld.“

— — — Aftter nogle Maaneder senere. — Melby taler med sin Datter.

„Du har vel ikke glemt, kære Fader, at det er min Fødselsdag i Morgen?“

„Vist ikke, mit Barn! vi vil indbyde vore Venner til at fejre Dagen sammen med os.“

„Saa indbyder du vel ogsaa Bang? han har jo da vist sig som vor Ven.“

„Aa, du tænker paa de 3000, han laante mig.“

„Var det ikke 4000?“

„Saa — kommer du nu ogsaa med den evindelige Snak om det stakkels Laan hos Bang! — Vist har han gjort mig en Tjeneste; det skal jeg aldrig nægte; men man kan da blive træt og ked af altid at blive revet det i Næsen. Jeg for min Part taaler snart ikke mere at høre det nævne“

— — Tre Maaneder senere. — Melby taler med sin Nabo Konradsen, som var til Stede, da Brevet med Pengelaanet kom fra Bang.

„Naa, hvordan lever saa Hr. Bang — den brave, hjælpsomme Bang?“

„Jeg ved det sandelig ikke.“

„Ved De det ikke? er der da kommen en Knude paa Traaden mellem Dem og ham?“

„Nej — paa ingen Maade!“

„Det glæder mig; — det vilde ogsaa have været meget kedeligt, naar man tænker paa, hvor tjenstvillig den Mand var.“

„Aa, De tænker paa de 2000!“

„2000? var det ikke mere? det forekommer mig, at Beløbet var ikke saa lidt større.“

„Ja, De har velsagtens ogsaa hørt, at Hr. Bang, den ædle Hr. Bang, har sagt at overdrive den lille Tjeneste, han en Gang har vist mig! Den Fremgangsmaade finder

„Jeg nærmest lumpen. Hævde jeg almet, hvordan han er, saa skulde jeg ikke have taget imod en Øre af ham!“

— — Tre Aar senere. — Melby staar paa Børseh' og taler med en rig Grosserer.

„Det er en varm Dag, Hr Melby!“

„Men en Dag, som jeg haaber . . .“

„Ja, ganske sikkert, ganske sikkert! De kan sagtens! — Det gaar nok ikke nær saa godt for Deres Ven, Hr. Bang. Man kan se paa ham, at han er forberedt paa det værste; det er svært saa nedtrykt, som han er.“

„Det er slemt for ham.“

„Ja — gør det Dem ikke ondt? Jeg ved, at han før har stillet sig særdeles velvillig over for Dem.“

„Gør mig ondt! — Naa . . . ja . . . det er sandt nok; han var en Gang saa venlig at laane mig 1000 Kr.; men den Bagatel har han da rigtignok faaet igen for længe siden. — Hvorfor gaar ogsaa Manden hen og kaster Penge bort paa vanvittige Spekulationer? — Han er ganske umulig i sin Dumhed — og vil komme til at ende som Tigger; det har jeg altid troet om ham. Jeg burde absolut aldrig have taget imod nogen Tjeneste af ham!“

— — Ti Aar der efter. — Millionæren Melby fejrer en glimrende Fest. — Man er just i Færd med Champagnen — En af Gæsterne siger da — henvendt til Værtens:

„Det er nok sandt! har De hørt, at en fordums rig Mand for et Par Dage siden døde af Sult? — Han hed Bang, og der siges, at han stadig har været fulgt af Uheld. Trods hans ihærdige Arbejde og hans anerkendte Retskaffenhet tog det dog en saa sorgelig Ende med ham. Kendte De ham, Hr. Melby?“

„Aa — kun ganske flygtigt; han kom en Gang for mange Aar siden til mig og var i en frygtelig Forlegenhed. Jeg laante ham da en halv Snes Tusind, som jeg naturligvis aldrig krævede tilbage. — Stakkels Fyr!“

Pris 10 Øre.

„Ungdommen og Højskolen“.

Et Foredrag af Niels Klerkegård,

Kjeng Højskole.

Nutiden stiller større og større Krav i saa mange andre Retninger; det er da ganske naturligt, at der ogsaa maa kræves større Oplysning; vor Tids Ungdom hverken kan eller bør nøjes med, hvad man i saa Henseende ansaa for tilstrækkeligt i tidligere Tid. Det behøver den heller ikke; ti i sin store Helhed er vort Skolevæsen gaaet meget stærkt fremad i Løbet af den sidste Menneskealder, selv om det enkelte Steder kan være sløjt nok endnu. Men om Børneskolen end bliver aldrig saa udmærket, vil Højskolen alligevel have sin store Betydning; ja, jeg tror næsten, man tør sige, at jo bedre Børneskolen røgter sit Hverv, desto større Tilslutning vil Højskolen faa. Min mangeaarige Erfaring siger mig nemlig, at fra de Egne eller Sogne, hvor Skolegangen gennemgaardende er daarligst, kommer der absolut de færreste Højskoleelever. Den opvoksende Ungdom kan jo nemlig blive i den Grad forkludret, at den saa godt som slet ingen Sans har for Betydningen af at gaa fremad i Oplysning og aandelig Udvikling, — hvor imod en dygtig og begavet Børnelærer er en af Højskolens bedste Forbundsæller; ti den Ungdom, som har været under hans Vejledning, vil ingenlunde sige Stop, fordi Konfirmationsalderen er naaet, — tvertimod! med den voksne Alder vil der da ogsaa modnes en dybere Forstaaelse af den Værdi, som Oplysningen har, og en levende Trang til Opnaaelse af de Goder, som ad den Vej kan indvindes. — Naar Udviklingen foregaar naturligt og sundt, er det jo nemlig saaledes, at der med Aarene mælder sig en Mængde Spørgsmaal, som ikke hører Barndomstiden til, men hvor det altsaa

er Ungdomsskolens Sag at tage fat. — Man kan langtfra sige, at en fremskreden Folkeoplysning gør Højskolen overfledig; det er snarere det modsatte; jo mere dvask, lige-gyldig, aandelig uinteresseret og dorsk en Egns Befolkning er, jo mindre Tilslutning bliver der til Højskolen, — og jo livligere og jo mere opvakt Befolkningen i sin Helhed er, jo større Trang vil der være hos Ungdommen til at øse af det Kundskabs- og Oplysningsvæld, som Højskolen vilaabne Adgangen til. — Det er aldeles ikke den dumme og ligegyldige Del af Landets Ungdom, der søger Højskolen; nej, det er langt snarere den kvikkeste, den livligst interesserede, den mest kundskabssøgende. — Men skal Højskolen nogenlunde være sin Plads voksen blandt denne Del af Danmarks Ungdom, saa maa den ogsaa stadig stræbe fremad; vi kan umuligt holde Højskole nu paa samme Maade som for 30—40 Aar siden; meget af det, som den Gang var Kernen i Højskolearbejdet, maa selvfølgelig være det den Dag i Dag; men Tiden gaar jo stadig fremad, og Højskolen maa følge med i Bevægelsen — ikke saaledes at forstaa, at den lader sig sluge af Strømmen og snakker Mængden efter Munden; det kunde vel endog hænde, at den kraftigt og maalbevidst maatte stille sig mod Bevægelsen, hvis den skønnede, at Strømmen gik i en gal Retning, enten det saa var „fra oven“ eller „fra neden“, Faren truede. Men Højskolens Arbejdere maa forstaa deres Samtid og have ærlig Vilje til at imødekomme de sunde og rimelige Krav, som en opvakt og interesseret Ungdom naturligt maa stille til den Skole, der tilbyder sig som oplysende og vejledende for voksne Mennesker. — Dersom en Højskole vil lægge sig til Hvile paa „Traditionen“ og nojes med, hvad der var rigeligt for en Menneskealder siden, — ja, da er det meget tænkeligt, at den godt kunde blive endog stærkt besøgt; men den Ungdomsskare, som den sendte ud over Landet, vilde ikke i Kraft af Højskolebesøget finde en Plads i Fremskridtets Fanevagt; den kunde maaske endogsaa blive en ganske solid og kraftig Stilstands-

masse, brav og dygtig paa sin Vis, men uden Forstaaelse af Tidens velbegrundede Krav paa de forskellige Omraader. — Højskolen skal ikke være en Vejrhane, der drejer sig, som Vinden blæser; men den skal lige saa lidt være en Klods foran Tidens Hjul; derimod skal den gøre sit til at faa Roret drejet, saa Farten kan gaa i den rigtige Retning, fremad i alt, hvad der er ædelt og godt, — bort fra gammel Fordom, gammel Slendrian og gamle Vildfarelser, — ind i den nye Dag, som *maa* komme, som *skal* komme, dersom de sande Værdier skal blive bevaret, og Retsfærdighed og Godhed faa Lov til at dele Sejskransens Herlighed.

* * *

Og saa vender jeg mig til jer, I unge, som Højskolen kalder paa. — Skal det lykkes for jer at leve et dygtigt og hæderligt Liv til Gavn for Folk og Fædreland, da maa Ungdomstiden nyttes af yderste Evne; I maa tage fat med Kraft paa jeres egen Dygtiggørelse jo før jo hellere, — søger Vejledning og Uddannelse, øve jer i Selvbeherskelse, Ærlighed og Sandhed, aande i Tidens reneste Luft og leve jer ind i Tidens bedste Tanker, — kaste al Sløvhed, Lunkenhed og Ligegyldighed over Bord og i Stedet for ty til de Kilder, indensogns eller udensogns, hvor I kan blive hjulpen til Klarhed i Tanken, Ild i Aanden, Frejdighed i Sindet og Vilje til at leve i Pagt med, hvad der er ædelt og godt. — Men ogsaa vi ældre maa tage fat; den Sum af Livserfaring, som vi har indvundet, tit maaske ad tornefulde Veje, maa vi lægge frem for jer, at I deraf kan belæres og jeres Tanker klares; — alt, hvad skønt og herligt, vi selv har levet og aandet i, maa vi vise jer, for at I kan vælge derefter; — den Haabets Fane, hvor under vi selv har kæmpet for Sandhed og Ret, maa vi svinge over jeres Hoved, om I derved kan opildnes til den samme Kamp; og I skal undre jer den Dag, det lykkes os at vise jer det forjættede Land i al dets straalende Skønhed, — den Dag, da der ud af Ungdomssynerne springer en mandig Tanke, en fast og

levende Vilje, et lyst og frejdigt Haab, — den Dag, da I med Overbevisningens Varme kan synge med den gamle Skjald:

»Saa lad derpas os Syn da faste,
hvad sæde kalder Livets Lyst, —
ja, lad os kæmpe med de bedste
og vove kækt mod Død en Dyst!«

— Se, *derfor*aabner Højskolen sine Døre for de unge og søger at give dem Kundskab og Oplysning, øve dem i Flid og Troskab, i Pligtopfyldelse og Taalmodighed; — den vil bl. a. ogsaa give dem en fyldigere Forstaaelse af, at Arbejdsomhed er en Kapital, som ikke hovmøder, ikke frister til Vellevenet og Lediggang, men snarere fører til, at vi genseidig agter hverandre i Forhold til den Retskaffenhed og Duelighed, vi hver for sig evner at udvise i det Kald, som er os betroet, hvad enten vi arbejder med Hovedet eller Haanden. — Højskolen vil ikke alene hjælpe de unge til større Færdighed i Læsning, Skrivning og Regning samt udførligere Kendskab til Historie, Geografi, Naturlære og meget andet, som hører til for at være et veloplyst Menneske; men i Særdeleshed lægges der Vægt paa at opildne dem til at leve et hæderligt og bravt Menneskeliv; ti vel er det uhyre meget værdt at have Kundskaber og være i den Grad praktisk dygtig, at man kan klare sig flot og godt, hvor man faar sin Plads i det virkelige Liv; det er rimeligt, vi maa opildne de unge til Fremgang i den Retning saa godt som muligt; men det maa for alt i Verden ikke glemmes, at der er noget, som er vigtigere end al Begavelse og praktisk Dygtighed, nemlig Forstaelsen af, hvad det vil sige at leve, og hvilket mægtigt Ansvar det medfører. — Højskolen søger ataabne de unges Øjne for Naturens Herlighed saa vel som for Nødvendigheden af at være Herre over sit eget Legeme, saa det maa være vel-skikket som Aandens Redskab, — den vilaabne Øret for Modersmaalets Klang og Tonernes Vellyd, — ogaabne Hjæret for Danskhed, — for Kærlighed til Folk og Fædre-

land, — for Ordets Liv, — for det rige Skønhedsvæld i Kunstens og Digtningens Verden, for Historiens lysende Skikkelses som for Hverdagsslivets Lærdomme. — Højskolen vil saa vidt muligt lægge en god Grund, hvorpaa der senere kan bygges videre; de unge skal nemlig ikke bides ind, at de er færdige med deres Uddannelse, fordi de har været paa Højskole en lille Tid, — nej, langtfra! der maa stadig huskes paa, at „man kan lære, saa længe man lever“, og vil man sit eget Vel, da maa man benytte enhver overkommelig Lejlighed til Skridt for Skridt at naa videre frem ad Oplysningens og den sjælelige Udviklings Vej. — Højskolen vil ikke gøre de unge til Sværmere og Fantaster, som lever i Drømmenes og Indbildungernes Verden uden Forstaaelse af det virkelige Livs Krav; den vil tvert imod efter Evne hjælpe dem til at blive retvendt baade i timelig og aandelig Henseende og søger gennem Ordet, Sangen og Samlivet at gøre dem til rigtig glade og fornøjelige Mennesker med et sundt og godt Humør, et lyst Livssyn og en frejdig Tro. — Mennesker, der vel ikke er blinde for de Ufuldkommenheder og Skrøbeligheder, vi hver for sig desværre er altfor meget plettet af, men paa den anden Side heller ikke synker til Bunds i en evindelig Klynken og Klagen over Verdens Daarlighed, — Mennesker, som vil sætte al deres Kraft ind paa, at det Samfund, de tilhører, maa blive bedre, skønnere og lykkeligere. — Højskolen vil saa varmt og inderligt, den evner det, indprente i Ungdommen den ældgamle og velkendte Sandhed, at Kærlighed er Lovens Fylde, saa jo mere, man kan komme til at leve sit Liv efter Kærlighedens Krav, jo lykkeligere bliver man selv, og jo større Sum af Lykke er man i Stand til at berede andre. — Og endelig vil Højskolen tage de unge ved Haand og saa godt, den kan faa Lykke og Naade til, føre dem ind i Hjærtesamfund med den levende Gud, saa de i hans Kærlighedsfavn kan finde den Tryghed og Glæde, som maa til for at kunne *leve med Frejdighed og dø med Fred.*

**„Hører det, I danske Piger!
Eders Sag det er.“**

Det er ikke alene den mandlige Ungdom, der trænger til Oplysning og aandelig Udvikling for paa den rette Maade at kunne fylde sin Fremtidsplads. Dette gælder i lige saa høj Grad den kvindelige Ungdom. Kvindens Kald er absolut noget af det største, der er til i Verden. Tænk blot paa hendes Stilling som Hustru, Husmoder og Opdragerinde! — kan man forestille sig noget mere ansvarsfuldt og. noget mere velsignelsesrigt! — Den gode, kærlige, aandsudviklede Kvinde er Hjemmets Hjerte, ligesom hendes Dygtighed, Energi og Paapasselighed samler de tusinde Traade, hvorfaf Hjemmets Hygge og Velfærd spindes Hertil kommer saa oven i Købet den Betydning, hun paa mangfoldige andre Maader kan faa for det Samfund, hun tilhører. Dersom man ikke er altfor læknebunden af Snæversyn og gammel Fordom, vil man ubetinget indrømme, at den kvindelige Ungdom har i lige saa fuldt Maal som den mandlige Ungdom Krav paa at blive saa vel udviklet og saa godt oplyst, som Forholdene paa nogen Maade tillader. Vi beundrer den nordiske Kvindes Ynde og Elskværdighed; men vi ved, at disse henrivende Egenskaber faar dog først deres rette Betydning, naar de er forenet med en sund sjælelig Udvikling, personlig Dygtighed, Sindsrenhed og Tankeklaerhed. At hjælpe hende til det mest mulige deraf er en af Tidens største Opgaver. Selvfølgelig er det under normale Omstændigheder Hjemmets Sag at yde det største Bidrag hertil; men det, som vi kalder god, sund, folkelig Oplysning, baade vil og kan være væsenlig medvirkende i den Retning; — og derfor maa vore Kvinder med — ikke alene paa Højskole, men til Møder, Foredrag, Samtale, og hvad der i det hele taget kan højne deres aandelige Sans. Samfundet har for sin egen Skyld slet ikke Raad til Kniber med Hensyn til Kvindens Udvikling, ligesom hun ogsaa

i Kraft af sin Menneskeret maa kunne tilkomme de aandelige Værdier og Goder i tilsvarende Grad som Manden. — Der maa hellere synges lidt mindre om hendes Dejlighed, naar der saa i Stedet for bliver gjort det mest mulige for, at hendes Evner og Begavelse kan opnaa en Modenhed, som svarer til hendes vigtige Kald.

Til Ungdommen.

Tone: »Sangen har Lynninge.«

Smilende Ungdom med Haabet i Følge,
Livslyst og Glæde i straalende Mod,
ud vil du fare paa Tidernes Bølge,
prove, om Lykken vil være dig god,
give dig Medbør og Sejlene fyldt,
naar du skal selv til at styre din Baad,
Verdens mangfoldige Skønheder hylde,
Kræfterne styrke til ædleste Daad!

Sollyset falder paa Ungdommens Veje,
falder jo vist paa hvert Menneskes Sti;
den har dog faaet det klarest i Eje;
Ungdommens Tid er et helt Trylleri;
da er der vaarfriske Kræfter i Gære,
Sluserneaabnes for lønlige Væld;
frigjorte Følelser vaagner og bære
Blomster, som dufte til sildigste Kvæld.

Ungdom, se fremad og swing med din Fane,
syng dine Sange med jublende Klang,
kæmp for at bryde en ærefuld Bane,
selv om din Vej bliver aldrig saa trang!
Meget skal prøves, og meget vil briste,
alt kan du ikke faa med dig i Havn;
bliv dog kun tro mod dit Maal til det sidste,
tro mod din Gærning i Solskin og Savn!

Niels Kierkegård.

BAG EFTER

FORTÆLLING

AF

NIELS KIERKEGÅRD
KJØNG HØJSKOLE

2. OPLAG

STEGE
L. M. TOMMERUPS BOGTRYKKERI

PRIS: 15 ØRE

Jens tjente som Førstekarl hos Sognefogdens; Peter udfyldte en lignende Plads i Gaarden ovre paa den anden Side af Gaden. En Søndag Eftermiddag mødtes de ude paa Vejen; begge var pyntet, men Peter dog mest

„God Dag, Jens!“

„God Dag, Peter!“

„Hvor vil du hen?“

„Jeg vil til Foredrag omme i Forsamlingshuset.“

„Hvem skal holde Foredrag der?“

„Det skal en af Lærerne fra den Højskole, hvor jeg var i Fjor Vinter.“

„Åa, skidt, er det nu noget at rende efter! man skulde tro, du kunde have faaet nok af den Slags, naar du har haft det at høre paa en hel Vinter igennem.“

„Åa nej; jo mere man faar, jo mere vil man have.“

„Jeg synes, det maa dog være nederdrægtig kedeligt at skulle sidde stille paa en Bænk kanske en hel Time og høre én snakke op ad Vægge og ned ad Stolper.“

„Ja, hvis han ikke gør andet, saa maa det rigtig-nok ogsaa være kedeligt.“

„Nej, véd du hvad, du skulde hellere følge med mig!“

„Hvor vil du da hen?“

„Jeg vil over til Østerby; der skal være Bal i Forsamlingshuset der ovre; det er Folk, der forstaar, hvorledes de skal tage paa Sagerne; de piner ikke deres Medmennesker med Foredrag og Skidt, men samler fuldt Hus næsten hver anden Søndag til Dans og Festlighed. Du kan tro, detgaard lystigt til ved saadanne Lejligheder.“

„Ja, det vil jeg saamænd nok tro. Der drikkes vel ogsaa dygtigt?“

„Ja, vi sidder da ikke og kukkelurer med tørre

Halse saaledes som I omme i jeres Forsamlingshus, hvor man jo ikke en Gang kan faa en halv Bajer. De siger ogsaa, at Østerbyerne har stort Overskud af deres Hus hvert Aar.“

„Hvem mener du, det Overskud kommer fra?“

„Ja vist saa, Jens, nu skal du naturligvis til at være vittig og holde Moralprædikener om Ungdommens Fordarvelse og alt saadant noget!“

„Aa nej, men du kunde dog tanke lidt over Spørgsmaalet ved Lejlighed. Du kan stole paa, at den Slags Fornøjelser, som du nu er paa Vej til, sluger en større Part af Tjenestefolkenes Løn, end du eller maaske nogen aner. Og hvad har I saa egenlig for jeres Pengel!“

„Vi morer os! skidt, hvad skal man andet! Man er jo kun ung én Gang, saa det gælder om at benytte Tiden, mens man har den. Saadan en gammel, adstadic Patron, som du er blevet til, vilde jeg dog nødig være; det var altfor kedeligt at spilde sine unge Aar paa den Maade.“

„Aa, kanske jeg har flere Fornøjelser, end du har, naar det kommer til Stykket; det var da ikke godt, at man ikke kunde fornøje sig paa anden Maade end ved at drikke og danse — Men vil du nu alligevel ikke med til Foredrag?“

„Nej tak! saa dum er jeg ikke endnu, at jeg giver Penge ud for at kede mig.“

„Aa, de faa Øre, det koster i Indgang, ødelægger da ingen; det er vel næppe Tiendeparten af, hvad du vil komme til at give ud i Østerby. Og det er da heller ikke sikkert, at du vil komme til at kede dig!“

„Ja, ja, hver Mand sin Lyst! jeg vil nu til Bal, saa kan du gaa til Foredrag. Desuden har jeg lovet at følges med Maren, vor Udpige; hun vil ogsaa der over. Jeg staar bare og venter paa hende; hun var knap færdig med Tillavningen.“

„Naa, god Fornøjelse da! Det er nok ogsaa Tiden, at jeg skal af Sted, om jeg skal naa at faa Begyndelsen med.“

— En halv Time senere sad Jens og hørte paa et Foredrag, der satte hans dybeste og bedste Følelser i varm og levende Bevægelse. Samtidig fulgtes Peter og Maren ad til Østerby.

„Du kan ellers tro, Maren, at Jens hos Sognefogdens prædikede ordenlig for mig for lidt siden.“

„Hvad prædikede han da om?“

„Aa, det var naturligvis om at gaa til Foredrag; han er jo blevet rent tosset efter den Slags Ting.“

„Det er da godt, at du ikke er saadant et Hænge-hoved, Peter!“

„Ja, jeg ved snart ikke, hvad jeg skal sig til det, for han er ellers en meget livlig Karl; men det er nu lige godt en sær Ide af ham, at han i sin Fritid enten læser eller sidder og nusler med noget, som kaldes Husflidsarbejde, og saa om Søndag Eftermiddag render til Foredrag i Stedet for at være sammen med os andre; man skulde ganske vist synes, at det var en noget kedelig Maade at være ung paa.“

„Hvordan kom han ind paa det Foredragsværel?“

„Jo, han skulde naturligvis hen i deres Forsamlingshus og høre en Del Præk!“

„Saa—aa, har de da Møde i Dag?“

„Det har de nok. — Men lad kun den lille Klat Folk sidde og gabe af Kedsomhed! Nej, da er der anderledes Liv i Kludene der, hvor vi skal hen!“

„Ja, det er da ogsaa godt, at der er somme Steder, hvor man kan faa Lov at more sig. — Du giver vel noget ud i Dag?“

„Alt, hvad du vil have, lille Maren!“

„Ja, da kan du stole paa, du skal nok faa Lov til at rykke ud med Moneterne!“

„Det skal jeg! — men hvad faar jeg saa for det?“

„Jeg vil danse med dig!“

„Ja, Tak skal du have! men faar jeg ikke mere?“

„Aa, du Sludderhoved!“

— Sent næste Nat. — Maren Udpuge sidder om-trent afklædt paa Sengefjælen; Mette Kokkepige ligger halvsovende i Sengen; et lille Stykke Tællelys staar og brænder paa Bordet.

„Ha, ha, ha — nej der skulde du ligegodt have været med, Mette; dette her i Aften var noget af det grinagtigste, jeg har oplevet endnu — aa, lad nu være med den Soven! du skulde bare vide, hvor jeg har moret mig ovre i Østerby Forsamlingshus i Aften!“

„Naa, hvad var der løs! gør nu ikke for lang Snak af det, men se at komme i Seng! husk paa, der er ikke længe til, du skal op igen og ud at malke!“

„Aa, pyt, om man ogsaa skulde sove lidt over sig en Gang! Koerne løber da ikke deres Vej for det!“

„Nej, men naar man tjener, saa skal man passe. . .“

„Aa, din kedsommelige Gribbenille! du har da heller aldrig en Smule ungt Blod i dig! det er ikke saa saert, at Manden og Konen godt kan lide dig, for du ved da vist ikke noget bedre end at staa paa Pinde for dem ved enhver Lejlighed!“

„Jeg synes, det er vor Pligt, at naar vi er sat til noget, saa skal vi ogsaa passe det. Hvis jeg var i dit Sted, saa vilde — —“

„Ha, ha, ha! nej, Mette, jeg vil virkelig ikke høre paa dine Ramser i Aften — — det kan bedre passe, naar vi bliver et halvt Hundrede Aar gammel — jeg og du“

„Véd du hvad, Maren, du er jo forlovet.“

„Det har jeg været mange Gange.“

„Omsider gifter du dig vel ogsaa!“

„Maaske! — men hvad saa?“

„Jeg mener, at har man ikke været paapassende med de andres Sager, saa længe man havde med dem at gøre, saa bliver man det heller næppe med sine egne.“

„Naa, rev det der ud! jo, jeg skal sige dig, du lille, eksemplariske Høne, at naar jeg faar noget for mig selv, noget, som jeg kan kalde mit eget, saa skal jeg nok passe paa det, kan du tro; men saa længe, det er de andre, jeg skal gaa og slæbe for, da gad jeg nok vide, hvorfor jeg skulde tage mig Verden saa nær! man er dog sig selv nærmest!“

„Det er ingen smuk Tænkemaade; men du mener det sikkert bedre, end du snakker til.

„Tror du det? nej se! jeg er maaske bedre, end jeg selv ved af, — skønt jeg bryder mig nu ikke en hel Del om at være et Dydsmønster; det er noget af det, jeg i al Fald i Aften er allermindst oplagt til. Jeg kunde snarere have Lyst til en eller anden gal Streg, naar bare jeg vidste, hvad det skulde være!“

„Hør, Maren, du er lige godt somme Tider en slem forflejen Tøs; du kan imellem være saa tjenstvillig og saa rar, at man ikke kan lade være med at holde af dig; men saa til andre Tider er du ogsaa, som du var helt tummelumsk!“

„Ja, det er da godt, man kan mærke, man er ung!“

Hør, du, kom op af Sengen, saa skal jeg vise dig en ny Dans, som jeg har lært i Aften — se saadan skal man flytte Benene — — trallalalala — hej hopsasa! — saa, kom nu! herop med Dynen!“

„Men er du da taabelig, Pige! hvordan er det dog, du skaber dig! sæt, at der er nogen uden for, som ser dig vi har jo ingen Gardiner for!“

„Aa, hvad gor det! saa ser de vel ikke andet, end hvad Vorherre har skabt!“

„Fy, skam dig dog! det er jo ligefrem Synd, saadan som du taler — — nu slukker jeg Lyset!“

„Nej, vil du bare lade være! — jeg maa hellere flytte det herhen, saa kan du da ikke naa det, uden du skal op, og det vilde jeg minsantens gjerne have dig. Sikken et Syn for Byens unge Karle, om de kunde staa uden for og se os to danse Hopsasa her inde i denne Baldragt!“

„Hør, bær dig nu en lille Smule fornuftig ad, Pige!“

„Ja, men det er nætop det, jeg ikke vil, — ja, hvis du vil høre, hvad jeg har at fortælle, saa skal jeg sætte mig paent her paa Sengekanten ved Siden af dig, du dydige Pigelil — — se, jeg skal endda oven i Købet svæbe et Skært om mig i al Anstaændighed, saa du skal ikke tage Forargelse af at se mine bare Ben — — synes du forresten ikke, det er et Par paene Fædder, jeg har!“

„Jo, men . . .“

„Saa, saa, saa! hold nu din Mund og lad mig tale! jeg synes, jeg har saa meget af skulle fortælle dig.“

„Var der da saa storartet i Østerby i Aften?“

„Ja, du kan tro, der var storartet! sikken Musik! og sikken Masse Mennesker! den ene kunde snart ikke komme til for den anden!“

„Det vil jeg tro; — danseede I saa hele Tiden?“

„Nej, der var Ophold imellem, og det var snart lige saa grinagtigt.“

„Saa — hvordan da?“

„Jo, Rollesen fra Kværkerup var der, og han læste nogle Historier op for os.“

„Hvad var det for Historier?“

„Der var én, som hed „Sildemanden“; den var ikke ret lang, men den var grinagtig, kan du tro; Rollesen kom ind med et Par store, fladbundede Træ-

sko paa og en gammel Bulehat, som hang ham ned over Ørerne, og saa havde han en Sildekurv, eller saadant noget, paa Armen; det var jo for, at vi rigtig skulde forstaa, hvorledes det gik til; og saa skabte det selle pluskæbede Spektakkel sig, saa vi var nær ved at de af Latter allesammen; — det morsomste var nu at se paa ham, og jo værre vi lo, jo galere bar han sig ad, — jo du kan tro, det var Sjov! Og saa kunde han raabe, saa det var noget storartet, — og bande, ja med saadant et Eftertryk, at det ligefrem var en Fornøjelse at høre Det var virkelig noget andet end de kedsommelige Foredrag, der holdes i det stakkels Forsamlingshus, vi har i vor By; der kan man jo ikke bestille andet end at sidde og sove eller ogsaa kede sig halvt ihjæl!“

„Har du været der nogen Sinde?“

„Nej, du kan tro Nej! jeg er for meget af et Livstykke til, at jeg skulle gaa min Fod lang efter den Slag!“

„Ja, men saa kan du jo ikke vide, hvor kedsommeligt det er.“

„Aa, man behøver saamænd bare at se paa den Klat Folk, der kommer derfra, naar der har været Møde, som I kalder det; de gaar jo minsanten alle sammen saa sindige, som om de havde Ligtorne under Fædderne, og saa har de et Udtryk i Ansigtet, saa man skulle tro, de led af Mavepine! Nej, da kan du tro, der er anderledes Liv, naar vi kommer fra Østerby; da gaar det med Sang og Løjer, saa man kan here det langt bort!“

„Ja, det er vist nogle rare Viser, I synger!“

„Vil du høre én af dem?“

„Nej tak, jeg har hørt nogle af dem før, saa jeg bryder mig ikke om at faa flere; — naa, men blev der saa ikke læst andet op end denne her Sildehistorie?“

„Ok jo, han læste ogsaa noget grinagtigt Stas op om én, som — jeg tror, ja hvad Skam var det nu, han hed! jeg synes, det var noget med Petersen ved.“

„Naa, det var altsaa grinagtigt det hele!“

„Ja, det kan du tro, det var! den Slags Møder er det værdt at komme til. Vi var vist omkring ved tre Hundrede Mennesker, og vi morede os storartet. Der blev fortalt, at de havde prøvet paa for en Maaneds-

tid siden at faa én til at holde Foredrag, — jeg ved ikke, hvad det var for én, men en farlig Kæft skulde der nok være paa ham, efter hvad der blev sagt, og der var nogen, der græd, som de var pisket; — men kan du tænke dig, hvor —————— ” ” ” ” ”
paa ham?²⁴

„Nej, — der var vist ikke tre Hunderede!“

„Der var omkring ved en Snæs, du! der kan du se, hvor vidt I kommer med jeres Præk, som skal være saa opbyggende og saa moralisk — — — aa, saa dejligt! Nej, der er heldigvis flere til vor Side, og du kan stole paa, vi skal nok holde det gaaende, selv længe efter, at I er gaaet bag af Dansen med jeres Moraliseren. — Men det var Festen, du skulde høre om. Du kan tro, vore Karle var flotte; de gav ud alt det, vi vilde have; jeg skal love for, der blev ikke knebet paa Skillingen. Der er dog ikke noget saa fornøjeligt til som at være Pige paa et Bal; man har bare at forlange, saa faar man det, uden at det koster én selv en Øre; de lige frem kappes om at komme til at give ud paa én, og saa bag efter er de nær ved at træde hinanden ned for at komme til danse med én!“

"Nej, virkelig!"

„Jo, man har da heldigvis faaet et og andet, som er kønt, — som i al Fald de unge Karle synes godt om, og for den Sags Skyld de gamle Stødere med; — jeg skal sige dig, lille Tulle, de er saamænd lige gode alle sammen!“

„Hvem?“

"Karlene — Mændene — hele Slænget! de render efter os den ene værre end den anden, — saa snart man da blot ser en lille Smule manerig ud. Jeg kan ikke nægte, det morer mig, skent jeg somme Tider kunde fristes til at grine dem et Stykke alle til Hobe!"

"Men Maren dog! det er da nogle skrækkelige
Tanker, du har om Folk!"

"Ja, om Mandfolk, lille du! de kan være gode nok, naar det gælder om at give ud; de kan ogsaa være helt rare at have at danse med, og — — — naa ja, men de er da nogle Toasser alligevel! du skulde bare have sét, hvor forlegen de var efter at komme til at sidde med Armen om Livet paa os. Der var

saamsend vist over tyve, som havde den om Livet paa mig!"

"Hvad gjorde du saa?"

"Jeg — aa, jeg lod dem have Fornejelsen — saadan lidt — en Gang imellem; man skal nemlig ikke lade dem være for længe om det, for saa taber de Lysten "

"Hvad sagde Peter til, at du saadan lod dig omfavne af hvem, der vilde?"

"Aa, det Fjols! han drak, som han var gal; saa imellem kom han jo og vilde danse med mig; men det var snart daarligt nok, at han kunde staa paa Benene. Du kan tro, jeg havde mit Laes med at faa ham alæbt her hjem; — og saa var han endda nærgaaende, det Svin, og vilde rende og kysse mig hele Tiden, naar de andre Karle saa paa det!"

"Ja, han er jo da ogsaa din Kæreste."

"Ja vel er han det — for Tiden i al Fald; men hvor længe det varer, se det er en anden Snak! Forandring fryder, skal jeg sige dig."

"Fy, det er ligefrem en grim Snak, du fører. Bliver man saadan af at komme, hvor du har været i Aften, saa vilde jeg ønske for dig, at du aldrig skulde komme der mere!"

"Det vilde være ukristeligt af dig at ønske saadant, for du ved jo, at det er omrent de eneste Fornejelser, jeg har."

"Da er det sørgeligt for dig, hvis du ikke kan more dig paa anden Maade end ved at være med til den Slags Kommers."

"Hør, vil du ikke sige mig, hvilke andre Fornejelser der er her paa Egnen? Du vilde kanske have, jeg skulde gaa i Kirke Søndag Formiddag og om Eftermiddagen sidde påent og stoppe Stræmper, med en opslaast Salmebog foran mig paa Bordet! — Nej, saa foretrækker jeg minsanten en lystig Dans, om ogsaa Karlen er fuld, og der er Huller paa Stræmperne!"

"Hør, Maren, er du nu virkelig saa forsoren, som du lader? eller det er kun i Munden, du har det? jeg kunde næsten fristes til at tro, at du gør dig selv værre, end du i Virkeligheden er."

"Bilder du dig kanske ind, at jeg er saadant et Særsyn, som der ikke kan findes Mage til andre Steder? du tanker naturligvis: gid jeg var! men om du

ogsaa er blevet en gammel, adstadiig Trutte, saa kender du vel nok endnu saa meget til Verden, at du ved, der er flere af min Slags.“

„Har du nu fortalt alt, hvad du vil, om den Herlighed, du der har været med til?“

„Aa, du skal heller ikke have alt at vide.“

„Hvorfor ikke?“

„Fordi man har ingen Fornejelse af at fortælle dig noget; du ligger jo bare og kritiserer!“

„Ja, jeg kan ikke nægte, at den Slags Sammenkomster synes jeg ikke om, og jeg tror, der sker megen Skade ved dem. Det var noget af det, som min Moder advarede mig allermeest imod den Gang, jeg skulde ud at tjene.“

„Aa, — ja, du kan sagtens! du kunde springe ud af din Moders Dragkisteskuffe med en hel Lommefuld Formaninger paa rede Haand! Hvad siger du saa om mig? du ved, hvorledes min Moder er; saa langt tilbage, som jeg kan huske, har jeg næsten ikke hørt et eneste godt Ord af hendes Mund. Hjem der er min Fader, det har jeg aldrig faaet at vide; men Kæresten kan du tro, hun har haft nok af. — — Uha, Mette, du kan stole paa, jeg i min Barndom har sét det, som du vilde grus over, hvis du vidste det!“

„Stakkels Pige! det gør mig virkelig ondt for dig. Naar jeg tænker paa, hvor meget min Moder har været for mig, saa kan jeg kun beklage en saadan selle én som dig, der aldrig har haft nogen til at tage sig af dig!“

„Jo, Mette, du kan stole paa, jeg har haft nogen til at tage sig af mig! Jeg var ikke mere end i mit femtende Aar, da den Mand, jeg tjente hos, kom den ene Gang efter den anden og vilde omfavne og kysser mig — — ja, og saa alle dem, der har gjort Kur til mig siden, baade gifte Mænd og unge Karle, — jo, jeg forsikrer dig, der er nok, som har taget sig af min Opdragelse! Det er derfor heller ikke saa sært, at jeg er, som jeg er!“

„Men, Maren, jeg troede dog ikke, det var saa galt!“

„Ja, hvad galt! jeg morer mig, og andre morer sig med mig — kan der egenlig siges at være noget saa galt i det? Jeg ved nok, det passer ikke efter Præstens Prædiken, men hvad har han — og hvad har andre

dydige Mennesker gjort for at faa mig anderledes, end jeg er! Man har naturligvis korset sig over mig og kaldt mig en slemme forfløjen Tøs, som selvfølgelig gaar ad Holvede til; det kan jo ikke undgaaes. Jeg kan ogsaa nok tænke, at naar pæne Folk har været samlet og har trængt til at have en eller anden at hegle igennem, saa har jeg ugudelige Skarn maattet holde for som Eksempel paa, hvordan man ikke skulde være, — og samtidig har saa kanske en eller anden krissemisset for mig det bedste, han har lært, for at faa mig til at gaa i Tøjet. — Jeg ved aldrig, at noget Menneske har talt fornuftigt til mig, før jeg kom til at tjene sammen med dig. Men nu er det for sent, saa du kunde saamænd ogsaa godt spare dig Ulejligheden!“

„Nej, det vil jeg ikke, — og det kan jeg heller ikke. Gid jeg dog kunde være noget for dig, du sælle Menneske!“

„Ja, der har vi det! det gaar med dig som med alle de andre, — I ringeaagter mig; I regner mig ikke for det Skiddt, I træder paa, — og det kan I vel forresten have Grund til. Det bedste af det hele er, at jeg bryder mig ikke en Døjt om det. Jeg vil næstop være saadan, som jeg er, og ikke en Smule anderledes!“

„Tal dog ikke saadan, Pige! du ved vist ikke en Gang, hvad du selv siger; men maa jeg spørge dig om én Ting, og vil du svare mig særligt og alvorligt?“

„Hillemænd, hvor det lyder højtideligt! hvad er det dog?“

„Naar du nu kommer i Seng, tror du saa, du kan læse dit Fadervor?“

„Er du gal, Pige! hvad skulde jeg gøre det for?“

„Ja, jeg mener, om du kan takke Vorherre for den glade Aften, du der har haft?“

„Hvad har Vorherre med det at gøre?“

„Nej, det er næstop det, jeg er bange for, han har ikke. I har vist moret jer paa en Maade, saa det maaske kan blive tungt nok at tænke paa en anden Gang.“

„Aa — — maa jeg nu være fri?“

„Ja for mig maa du godt være det for i Aften, naar du blot vil slukke Lyset og gaa i Seng. Det er ikke mig, du skylder Regnskab for, hvorledes du opfører dig.“

„U! hvad var det? jeg synes, der er noget, som pusler ved Døren.“

„Nej, det tror jeg ikke, der er. Skynd dig nu og kom! du sidder jo og fryser. — Men hvad er nu det? græder du“

„Aa Sludder! nej vist gør jeg ikke — saa, nu gik da Lyset ud!“

Der var alligevel en Pige, som græd sig i Søvn den Nat!

— — Dagen efter var Jens ude at pløje; det var en dejlig Solskinsdag med klar Luft og Fuglessang, og Jens var selv i en glad og festlig Stemning, der imellem fik Udbrud i en eller anden lille Sang. Saa tænkte han ogsaa paa det Foredrag, han havde hørt Dagen i Forvejen, og hvor fornøjeligt det havde været at faa hilst paa Taleren, som han holdt saa meget af; det var næsten en hel Højtid for ham; og saa at han kunde mærke, at Manden ogsaa var glad ved at faa hilst paa ham! Det blev ganske vist ikke mange Ord, de fik vekslet med hinanden; dertil var der ikke Lejlighed; men det at se og at høre og at hilse paa den Lærer, som han gjorde saa meget ud af, — det var ham en stor Glæde, og det kaldte hans bedste Højskoleminder frem paany Derfor var han saa glad, for han havde gode Ting — og kære Minder — at sysle med i sine stille Tanker Det var Foraar i Naturen, og Foraar i hans Hjerte.

— Inde i Marken ved Siden af gik Peter og var ligeledes ved at pløje; men sikken da et søvnigt og forsviret Udtryk han har i Ansigtet! han maa vist være kommen for sent i Seng, den gode Karl! Humøret er nok heller ikke rigtig godt; se, hvor arrig han hiver i Tømmerne hvert Øjeblik og skælder ud paa Bæsterne, som ikke paa nogen Maade kan gaa ham tilpas! De samme Lærker synger for ham som for Jens; men han bryder sig minsandten aldrig en Smule om det; det kunde ikke en Gang falde ham ind at høre efter det. Den samme Sol smiler til ham som til den anden; men det være langt fra ham at smile igen; han er ram i Halsen, tung i Hovedet og skidt tilpas — brr! det er nogle væmmelige Fornemmelser, man kan have efter en saadan Nat som den, han har haft. Forresten er han i Øjeblikket kommet ind i noget Regnskabsvæsseen; ja man kunde for den Sags Skyld ogsaa godt sige, at det var Minderne, han varkommen til at sysle med; men de har aabenbart ikke nær den

fornøjelige Indvirkning paa ham som paa Jens. Imellem er han ikke fri for at tænke lidt højt; han gaar jo for sig selv og forstyrrer ingen med det. Lad os en Gang here rigtig efter, hvad det er, den gæve Ungersvend gaar og spekulerer paa:

Lad mig nu se! vi har haft — jeg tror, det er fire Ungdomsballer i Løbet af Vinteren . . . naa, din gamle Helmis! vil du nu se, du styrer dig! . . . og jeg har været med til dem alle fire. Saa havde vi Bal, da der blev spillet Dilettantkomedie; da var jeg ogsaa med . . . aa, din stivbenede Kanalje! kan du nu ikke blive i Euren! . . . Ja, og saa var der Juletræet med Bal, — lad mig se! det var sekse Gange. Og saa havde vi to Fastelavnsballer og et Maskeradebal; naa, det var ni . . . ah, I Pilleker! af Sted med jer! . . . mon der saa har været mere? jeg kan snart ikke huske det ene for det andet. . . . Ni Gange én Vinter . . . og hvad mon det egenlig har kostet mig . . . ja, det kan jeg ikke saadan rigtig regne ud; men mon dor ikke nok er gaaet tre—fire Kr. hver Gang, somme Tider kan ikke endogsaa mere . . . Saa er det ikke saett, det kniber mig med at faa Pengene til at slaa til . . . se, se, din Skabhal! skal der nu laves Kunster igen! . . . jeg har aldrig kunnet begribe, hvordan Jens bar sig ad med at sætte Penge i Sparekassen hvert Halvaar; men nu tror jeg næsten, jeg begynder at kunne forstaa det; det er nok der, han sparar, den Rad! . . . Ja, og min-sandten, saa var jeg jo til Fastemarked ogsaa; da gik der en halv Snes Kroner den ens Dag, kan jeg huske, . . . og saa kom jeg fuld hjem om Natten og blev skældt ud Dagen efter . . . ah se, I Ralliker! kan I da ikke være ordenlige! . . . det var forresten en veldig Bjørn, jeg fik med mig hjem den Gang, den værste, jeg har hivet mig hele Vinteren . . . skønt det er egenlig ikke gaaet saa tært til de andre Gange heller . . . uha, i Nat . . . nej hør, jeg tror virkelig ikke, det gaar paa denne her Maade i Længden . . . Det koster lige godt mere, end jeg havde troet, at være med til lidt Kommers saadan hver fjortende Dag . . . prr! vil I staa, I Høveder! . . . Pokkers saa slap man bliver i Benene saa saadant Nattesov! . . . Og der gaar Jens inde . . . jeg tror, Katten rive mig, endogsaa han synger! det vil jeg ellers nok sig! . . . ja, ja, han har heller ikke været til Bal i Østerby i

Nat . . . for saa lod han nok være med det Skrælari . . . det lyder forresten væmmeligt, naar Folk saadan gaar og skaber sig ved Arbejdet . . . han skulde skamme sig, skulde han! er det noget for en voksen Karl at gaa saadan og tage paa Veje! . . . ej se, I skrutryggede Krikker; kan l ikke staa stille! . . . Nej, det er dog et Hundeliv at gaa her og trælle! bare man vidste, hvad man skulde tage fat paa for at komme lidt nemmere til Fæden . . . og sæt nu, at Maren . . . saa sidder jeg ellers net i det! . . . Hvad om jeg stak af til Amerika! mon det ikke var det allersnildeste! . . . saa kunde man give hele Redeligheden her hjemme en god Dag! . . . Ja—ja, man kan jo tænke paa det! — — Havde jeg nu endda bare ikke haft den væmmelige Fornemmelse i Hovedet og hele Kroppen! — — det er dog ogsaa en gal Indretning, at man ikke kan slaa Gækken løs om Natten, uden at man skal være en Skidtmas Dagen efter, — — Naa, man kommer vel til at kradse af igen. Hyp saa, I Fæhunde, herom med jer!"

Bøger,

som er skrevet af Forstander Niels Kierkegård,
Kjøng Højskole ved Glamsbjørn St., Fyn.

Fortællinger:

- En Fristelse**, 2. Oplag, 60 Øre.
- Hyrden og hans Brud**, 3. Oplag, 40 Øre.
- Krigskammeraterne**, 3. Oplag, 50 Øre.
- Bedstemoderen**, 9. Oplag, 1½ Øre.
- Hans Højgaards Kæreste**, 3. Oplag, 70 Øre.
- Brave Folk**, 35 Øre.
- Bag efter**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Moder og Søn**, 2 Oplag, 15 Øre.
- Et Sammenstød**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Et Familiedrama**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Ungdomsminder**, 2 Kr.

Foredrag:

- I Hviletimen**, 8. Oplag, 1 Kr.
- **Om Ægteskabet**, 5. Oplag, 15 Øre.
- **Om vores Folkefester**, 4. Oplag, 10 Øre.
- **Arbejdet adler Manden**, 2. Oplag, 10 Øre.
- **Ved Tempeldøren**, 2. Oplag, 15 Øre.
- **Om Dødsriget**, 15 Øre.
- **Den kvindelige Ungdom**, 8. Oplag, 15 Øre.
- **Den mandlige Ungdom**, 6. Oplag, 15 Øre.

Disse Bøger faaes hos ovennævnte Forfatter. Den nemmeste og billigste Maade at faa dem tilsendt paa, er at sende Betalingen med Postanvisning og skrive bag paa Kuponen, hvilke Skrifter man ønsker; det koster nemlig lige meget, enten man sender et Brev eller en Postanvisning. — Alle Bøgerne har ens Størrelse, saa de kan indbindes sammen. **6226**

En Dag paa Højskolen.

Fortalt

af

Niels Kierkegård,

Forstander.

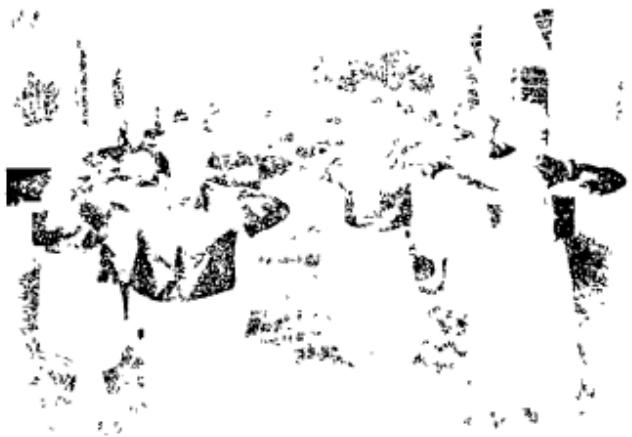
Højskole ved Glamsbjerg Sct., Fyn.

MORDENFÖRENING

Det er en frisk og fornøjlig Sommernorgen -- med alt, hvad der til hører: munter Fuglesang og livligt Solskin over blomstrende Hægn og frodige Kornmarker. — Kolkepigen ringer med „Stormklokken“ for at vække Eleverne og kalde dem op til Kaffebordet. — De er ikke alle lige henrykt over at blive revet ud af Søvnens Arme; men er Kopperne først tømt og Morgenskoserne sagt, så findrer de genvakte Livsaander i alle Øjne, og Tankerne og Fædrenerne faar samme Maal; den store Have med de lange Gange og de lønne Udsigter. — Først kommer „Københavneren“, en spillevende lille én, hvis Fader er Snedkermester; han er oprindelig Jyde, men kom som Svend til Hovedstaden, der altsaa beholdt ham; han er Medlem af flere Foreninger, hvori hans Datter tit hørte Foredrag, der gav hende Lyst til en Højskoletur. — Hun følges i Hælene af en høj Gaardmandsdatter, som synger det kvikkeste Midtfynsk; hendes Øjne var tit øvriga i den første Tid; det var egenlig ikke efter hendes eget Ønske, at hun kom paa Højskole; men efterhaanden er hun blevet meget forandret; under Foredragene ser hun levende optaget ud; i Bogvereislet kommer hun fit, og hun skriver nu en livlig Stil; hun er blevet interesseret; det er en af dem, der volder megen Glæde. — De to gaar ind i Linde-lysthuset, og har knap haaret sig sat, før „Bornholmeren“ kommer til — en Kærnepige, sund baade sandelig og legenlig. — De tre skal have en fornuftig Morgensamlaat, men bliver forstyrret af

„Spilopmageren“ fra „Valhal“ (Værelset, hun bor i); „Vendelboen“ borger Selakabet, og snart er der fuldt Lyshus; det djerpe jyske Maal, det smukke Alsingik, det lette, lyse Fynsk og det bløde, venlige Sjællandsk mødes i munter Blanding, indtil Klokkens ringer, og Timerne begynder. — Først samles man til Morgensang, og derefter holdes der Foredrag; det handler i Dag om Hedens Digter St. St. Blicher; hans ejendommelige, vennelige Livshistorie fortelles, hans Arbejde for at faa de store Folkemøder i Stand omtales — og hans Digtningens overordenede Betydning. — Elev-

I GYMNASTIKSALEN

erne kunde muligvis læse sig til det samme; men netop dette, at det er et Menneske og ikke en Bog, der taler til dem, giver Foredraget sit Værd; de faaer mere umiddelbart Personligheden, som staar bag ved Ordene, der er større Forstaelse og Samfølelse mellem Taler og Tilmærker end mellem Forfatter og Leser; enhver Betoning og Bevægelse, Talerens Ansigtudtryk og hele Maade at sige det paa, hjælper til at forklare Ordene, og derfor forstaaes Foredragets Indhold lettere; det er dette, der giver det levende Ord sin Betydning. — Efter Morgenforedraget faar Eleverne travlt med at klaede sig om til Gymnastikken. — Klokkens ringer, og rundt omkring fra Værelserne kommer Pigerne løbende i deres-

lelte, kledelige Gymnastikdragter. Timen gaar med Liv og Lyst; mangt et Ribben, der far sad saa fredelig fastgroet, at det ikke var til at række, bliver nu gjort ganske levende, og Muskler, der var forsat i Veksten, gror sig i Lebet af Sommeren normale og spændige. — Men Idretten har ikke alene som Maal at smidigere og udvikle; den skal ogsaa tjene til at udlade det Overskud af Kraft, som samles under den megen Stillesiden. Højskolens Elever er jo vaesenlig unge, kernesunde, kraftige Mennesker, som er vant til megen og stark Bevegelse, og som derfor vilde lide

I GYMNASTIKSALEN

ved pludselig at skulle undvære fysisk Arbejde. — Næste Gang Klokkken ringer, er det til Geografi. Efter en kort Gentagelse af Hovedtrækene af det sunde geografiske Foredrag om Syrien og Palestina tager man fat paa Arabien; først findes Landet paa Kortet, dets Beliggenhed bestemmes, og den politiske Inddeling bliver ganske kort opfrisket; derefter gaar Læreren over til at give nogle karakteristiske Naturbilleder og Folkelivsskildringer for Eleverne; f. eks. folger man en Pilgrimskaravane til Medina og derfra til Mecka, hvor Muhammedanernes Helligdomme besøges, hvorefter man ser lidt paa det ejendommelige, brogede Liv, der udholder sig i Byen. Saa gæster vi med en Handelskaravane „det

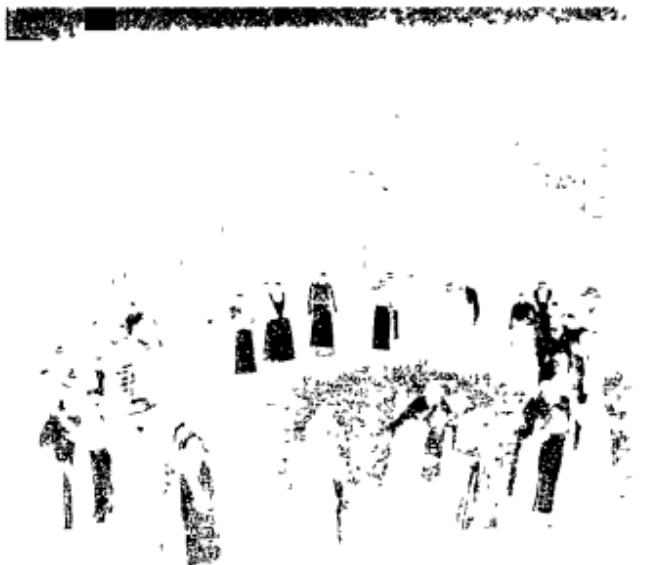
lykkelige Arabien" (Jemen), henrykkes over den vidunderlige Natur og forsyner os rigeligt med Mokkakaffe, Røgelse, Krydderier o. l.; paa Hjemvejen overfaldes Karavanen af en Flok Beduiner, der fører os som Fanger ind i det indre, ved hvilken Lejlighed vi ser os om i Ørkenverdenen og faar stiftet Bekendtskab med Livet

DER RINGES TIL TIME.

hos „Ørkenens Sønner“, derefter omtales det sydlige Arabien, navnlig Oman, dets rige Natur, dets ejendommelige Folkeliv, Perle-fiskerne o. s. v.; i det hele taget legges der megen Vægt paa karakteristiske Naturbilleder og paa fængslende Folkelivsskildringer, hvorved Fantasien udvikles samtidig med, at Eleverne faar et mere omfattende Syn paa Menneskene og deres Liv. — Saa snart Geografitimen er forbi, jager Læreren alle Eleverne ud til Leg, idet han truer med at ihjelstaa enhver flitig Spel, som bliver siddende inde for at skrive, læse e. l.; i Frikvarteret skal Aanden hvile og Legemet arbejde. — I den følgende Time er der Læse-evelser, og Læreren nytter Lejligheden til at ivre mod den umahrlige, maskinmessige Ramsen op af Ord, der ikke faar Guist af Liv eller Farve; gennem Læsetimerne tages der kraftigt og alvorligt fat paa at styrke Ungdommens Kærlighed til Modersmaalet og Forstaaelsen af dets rette Brug; ad den Vej aabnes der rige Kilder til sandelig Udvikling, til Gavn og Glæde i Fremtiden. — Naar Klolden er 12, ringes der, og alle Husets Folk og Aviser; hver op søger sin Hjemstavns „Organ“, og snart

samles for i Fællesskab at indtage Middagsmaaltidet. — Naar denne Opgave er løst, stormer man Kontoret for at lese Blade opstaar en livlig Draftelse af Døgnets Haændelser. — Er Nyhederne forsojet, tolen og Haven; nogle sætter sig til at afskrive Hovedpunktet. Foredragene, andre arbejder paa Stile eller Breve; Flertallet søger ud i Haven, hvor der spaseres Arm i Arm rundt i Gangene, man slår sig ned i de skyggehulde Lysthuse, dersom Dagen meget varm; et Par Stykker op søger en Lærer for at faa yderligere Besked om noget, som særlig har interesseret dem. — Klokken tages der fat paa Haandarbejde; undervises dels i rent praktisk Syning og dels i Kunstbroderi, hvilket sidste der legges megen Vægt paa at udvikle Elev-

10 MINUTTERS LEGO I SKOLEGAARDEN

ernes Smag, f. Eks. for Farvesammensætning. Haandarbejdumerne er: Reglen meget livlige; snart fortelles der Historier, snart synges der; jo mere Liv, jo kvikkere løber Fingrene, siger Lærerinden. — Klokken $3\frac{1}{2}$ begynder Sangundervisningen; Sangen — noget af det, der særkender Højskolen — den — det første,

som falder en fren med i Ørene; Duften af Sang henger ved Højskolerne, som Duften af Medicin henger ved Legerne; Sangen er den poetiske Ramme om Dagens Arbejde fra først til sidst. — Efter Sangtimen spises der Mellemmad, hvorpaa der tages fat paa Sundhedslære, som gaar Haand i Haand med Idrett; Lerer-

VED MIDDAGSBORDET.

en taler i Dag om Ryggen; han fortæller, hvilke Muskler der bruges til de forskellige Bevægelser, — hvorved de kan udvikles, og hvorved de kan mishandles, — om Betydningen af en sterk og rank Ryg og om sund Idretts Indflydelse; han taler om det menneskelige Legemes Skønhed og Adel for at give Eleverne Kærlighed til og Agtelse for det. — I næste Time er der Oplæsning; den bruges til at gøre Eleverne kendt med saa mange Litteratur som muligt; der begyndes med jævne Fortællinger af vore i bedste Forstand folkelige Forfattere og gaaes saa gradvis frem til de vanskeligere Ting. Ogaa her igennem opdrages Eleverne til lidt eller lidt at høre; deres brændende Vilje til at lære, til at dannes, — den Optageihed, som kun træffes hos Højskolelever, er her en megtig Hjælper. Oplæsningen har i det hele taget en stor aandsdannende Betydning for Eleverne. — Naar denne Time er endt, drikkes der Te, og lidt senere begynder nogle Elever at spille Langbold; flere kommer til, og snart er

Størstedelen ivrigt sysselsat med denne Idret, der nok skal udvikle Deltagernes Smidighed og Snarrædighed. — „Men, Grovsmeden mangler jo i Aften!“ — „Grovsmeden“ er en lille, spinkel, smidig Pige, der altid er først, naar det gælder en Leg; hun har haet Navnet, fordi hendes Fader er Grovsmed, og saa fordi det slet ikke passer til hende. Det rygtes snart, at hun holder Fødselsdag og har fremmede. Da „vor Moer“ hører det, bliver hun „spendabel“ og indbyder hele Historien paa Jordber; „Grovsmeden“ bliver baaret ind i Spisesalen pr. Guldstol, der holdes Taler for „Fødselsdagbarnet“, klinkes med Skeerne og raabes til sidst et rigtigt Højskolehurra: tre lange, tre korte og saa det uendelige oldnordiske. — Derefter rykker man ind i Stuerne; de, der har noget mere alvorligt paa Hjerte, søger Kontoret; i Dagligstuen er Snakken mindre vægtig, men til Gengæld nok saa livlig — en Gang imellem afbrudt af Sang og Musik. — Og endelig slutter Dagen med en Tur til den nærliggende Sø; op ad Skraetten, i

det blanke, saltige Gras lejer Elever og Lærere sig; her tales der ikke; Vildvindernes Rappen, Maagernes Skrig og Suset i Rørerne er de eneste Lyde; man ligger stille og hører Kornet gro, mærker, hvor Livet kribler alle Vegne, — hvor det bryder paa, føler ogsaa Grade inde i én selv, føler noget vokse derinde.

— Omvæder begynder én ganske sagte at synne: „Fred hviler over Land og By“, — flere stemmer i med, og medens Aftenrøden spredt om Guldgjæns over Søens Flade, modtages den berlige, stille Sommernat af et Kor af friske, varme, følelsesrigtige Pigestemmer.

FORSTANDEREN I SIT KONTOR

Noget hen i Retning af, som denne Dag er skildret, gaar Dagen i Reglen om Sommeren — dog selvfølgelig med den Forskel, at Fagene veksler. — Der lægges megen Vægt paa de rent praktiske Fag som Læsning, Stil, Regning o. l., og det er i Forhold til den korte Tid ligefrem forbavsende Fremskridt, Eleverne kan gøre heri. Men der er ogsaa adskillige Fag, som ikke har nogen direkte praktisk Betydning for dem, i. Eks. Historie, Naturlære, Botanik o. l.; Undervisningen heri gaar nærmest ud paa at udvide Eleverne, velke nye Interesser hos dem, give dem Forståelse af Livet i dem selv og i Naturen — eller rettere: velke Anseelser om Livets uendehg mange Former og Virksomheder; ti det fulde Udbytte af de enkelte Fag og en dermed

indgående fuldstændig Forstaaelse — det naaes jo aldrig. At blive helt færdig med et Fag som Botanik f. Eks. — det er jo en Ummilighed; men kan vi aabne deres Øjne for det vidunderlige rigtige og afvekslende Liv, der leves i Planteverdenen, for de utallige aelsomme Krafter og Virksomheder, der betinger Urternes og Træernes Tilværelse, — kort sagt for Plantelivets Underfuldhed, ja, saa har vi i Grunden naaet, hvad vi vilde med Botanikken; — saa er deres Tankeliv aabnet for Indtryk og Berigelse fra denne Side af Tilværelsen, og den kan nu afgive sit Bidrag til deres Udvikling. — Hvad her er sagt om Botanikken, gælder i det væsenlige om de fleste Aandsfag, hvortil jeg regner alt, som særlig tjener til at udvikle Sjælslivet.

Denne Skildring gælder jo i særlig Grad Sommerskolen for Piger — fra Begyndelsen af Maj til Udgangen af Jub, — men

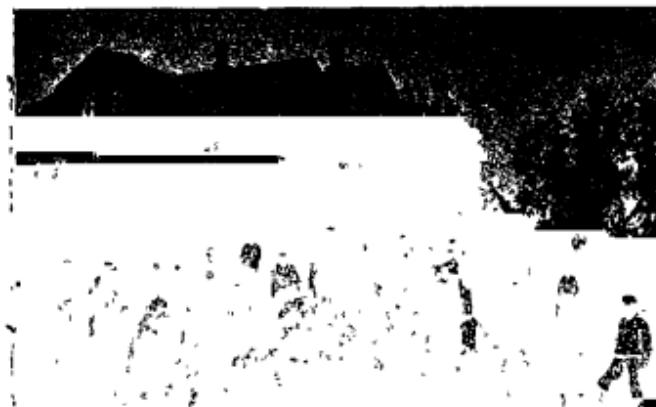

I BLOMSTERHAVEN

i alt væsenligt passer den ogsaa paa Vinterskolen for Karle — fra Begyndelsen af November til Udgangen af Marts, — naturligvis dog med nogle Ændringer; f. Eks. har Karlene, i Stedet for Pigernes Haandarbejdstimer, nye Fag som Landmaaling, Bogstaving, Tegning o. l.; Haandværkerne har desuden en særlig Fag-

undervisning, hvor der fortinsvis tages Hensyn til, hvad de i praktisk Henseende vil faa Brug for i deres fremtidige Virksomhed.

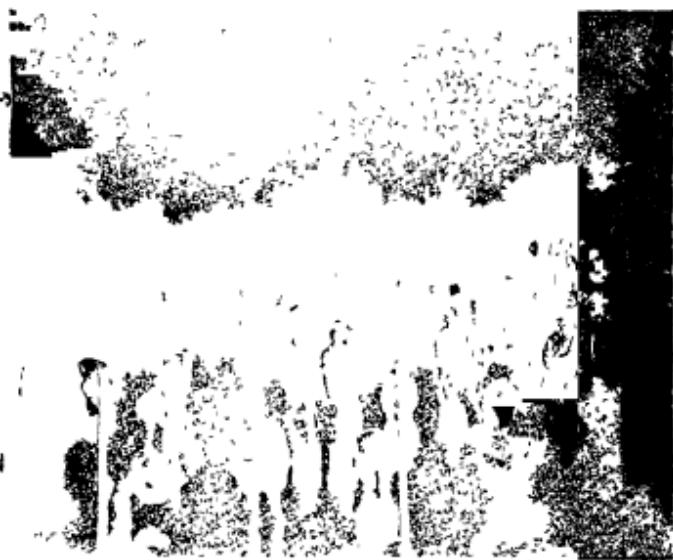
Noget, som har den allersterste Betydning paa Højskolerne, er Samlivet — baade mellem Kammeraterne indbyrdes og Sam-

FERIEDRENDE LEGER UDENFOR HØJSKOLEN

hvet mellem Elever og Lærere. Mange af Eleverne har huttet saa godt som udelukkende levet paa samme Egn og blandt den samme Slags Mennesker; paa Højskolen lærer de at omgaaes fremmede, hvad der for Efterinden gør dem friere i deres Væsen; de lærer at drage Udbytte af Samværet med andre, og saa stifter de her Bekendtskab med jævnaldrende fra forskellige Landsdele. Dette sidste er af meget Betydning. Højskoleopholdet bringer sterkere Samfølelse ind mellem Jyder og Sjællandere, Fynboer og Falstrænger og — hvad der maa ske er endnu mere — mellem Land og By. Elever fra Byen og Elever fra Landet — af forskellig Stand, Udvikling, Interesser og Anskuelser — faar her Lejlighed til at leve sammen i flere Maaneder og bliver indbyrdes Venner, hvilket sikkert bidrager meget til at fremme Forstaelsen mellem Landets og Kabstæders Befolking. — Og saa maa det sterkt betones, at vi kender ikke til Klasseforskell; enten Eleven er fra et lille, fattigt Hjem eller fra en stor Gaard, — det har her absolut intet at sige. Lighed mellem Mennesker uden Hensyn til økonomiske Omstændigheder eller andre Grænselinier

er ikke i hele den vidte Verden mere gennemlaet end paa Højskolen; Gaardmandssønnen og Tjenestekarlen, Skolelærerdatteren og Mallepigen — de er alle sammen gode Kammerater og har alle det samme Maal: i Fællesskab at stræbe fremad i Oplysning, i Udvikling og aandelig Modenhed. — Endvidere er der Samlivet mellem Eleverne og Lærerne. Først naar vi kommer hinanden rigtig nær og er blevne gode Bekendte, kan Undervisningen give det fulde Udbytte. Eleverne skal kende Læreren ret godt, før de kommer til ham med deres Spørgsmål; men er dette naæst, saa vil der ogsaa opstå en frugbar Forståelse imellem dem, og naar Læreren kender den enkelte Elevs Karakter og Standpunkt,

PERIODENDE I MØLLDAALEN.

saa ved han, hvordan han skal tages, og hvad han traenger til. De Elever, vi faar, er nemlig vidt forskellige, saa det kan aldeles ikke nyttie at behandle dem ens. — Men det Hensyn, som her er Tale om, kan naturligvis kun tages, naar Elevantallet begrænses, saa Lærerne kan overkomme at lære de enkelte Elever at kende

og være i Stand til at tage sig af dem efter hver enkeltis Ansig og Udviklingsstrin.

I det hele taget søger Højskolen at øve en opdragende Indflydelse paa Ungdommen; saavel gennem Foredragene som gennem den personlige Paavirkning stæber vi efter at vække de unges Kærlighed til alt, hvad der er godt og skønt, lære dem at elsker Arbejdet, give dem Smag for sunde Fornøjelser, for god Læsning — kort sagt for alt, hvad der kan virke udviklende og forældrende. — Selvfølgelig søger vi at vække Elevernes Opmærksomhed for Livets store Spørgsmål, både religiøse og verdsilige; — vi kommer saa vidt muligt ind paa de betydningsfuldeste Tanker og Bevægelser.

HAANDVÆRKERAPDELINGEN

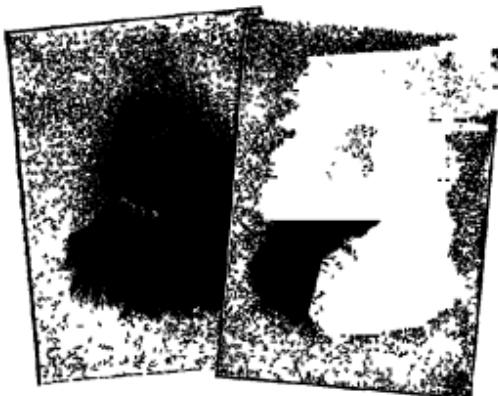
som er fremme i Tiden. Man har derfor sagt, at vi vil paatvinge vore Elever en bestemt Opfattelse; man har endog kaldt os „Højskolepaver“ og sagt, at vi ikke taaler anden Mening end vor egen. Det er aldeles forkert, vi hævder stadig den personlige Frihed, Retten for den enkelte til at tænke og tro, som han vil. Det kunde aldrig falde os ind, at vi skulle være i Stand til give endelig Besked om alt mellem Himmel og Jord, — tværtimod! vi vedgaar gjerne, at vi ikke kan sende vore Elever hjem med Svar paa alle Livets Spørgsmål; men vi kan gøre dem opmærksomme paa Spørgsmålene; vi kan aabne deres Øjne og faa dem til at se Tidens store Bevægelser, — hvor imod de maa selv se at finde deres Plads i Bevægelsen. Selvfølgelig kan jeg

sige, om jeg for mit Vedkommeende er Fredsven eller ej, om jeg er Tilsænger af Loven om borgerligt Ægteskab eller Modstander deraf osv.; men jeg kan ikke kræve, at mine Elever absolut skal være af samme Mening som jeg. Jeg kan forklare dem Grunden til mit eget Standpunkt og bede dem overveje disse Grunde;

I TELESTUEN

men det er ogsaa nok, har jeg farst ført dem til Overvejelse, til Selvtænkning, saa er Maalelet naaet. — Men naar de er i Tvivl og søger Raad og Trøst, da giver vi dem naturligvis den' Vejledning, vi kan. Højskolen vedbliver endog længe efter Eleverner Bortrejse at være et aandeligt Hjem for dem. naar de bliver stillet over for et eller andet vanskeligt Spørgsmaal, som de ikke selv kan klare, saa henvender de sig stadig til deres tidlige Lærere. — Mange har bedlaget os, fordi vi aldrig har Ro, — fordi vi ikke kender Ordet **privat**, — fordi vi ikke, naar vores Timer er endt, kan gaa hjem, smække i Laas efter os og dvaæle fredeligt i Familiens Skæd, — fordi vi maa have alle Døre paa vid Gab, alle Vinduer slaaet op, fordi vort Hus maa være saa offentligt. — En maægtig Misforståelse! — Vort Hus er intet Allemandshus; det er vort og vores Venners. Ordet **privat** kender vi saa godt som nogen, og vi dvaæler mere end mange andre i Familiokresen, — kun at den er større end almindelig:

den omfatter baade os og ovre Elever, — ja, enhver, som har Sandsejlelse med os, og jeg tror ikke, at mange mindre Familier føler sig mere hjemme i den hjemlige Kres, mere privat i den private Kres, end vi i vor. — Og saa dette velsignede; bestandig at være i Vekselsvirkning med Ungdommen! — Guderne holdes ikke frikere ved Yduna Åbler end Højskolelærerne ved Ungdommen; en Højskolelærer faar alts ikke Lov til at blive gammel; en Højskolelærer er altid „græn“!

NIELS KIERKEGÅRD OG HSTRU.

Der rinder Sorg, rinder Harm -

Prædiken fra Idestrup Kirke

af

Th. Helveg.

**H. Hageup's Forlag
København**

Tak skal I ha', fordi I saa villigt har efterkommet den Opfordring, jeg har ladet udgaa i Bladene om at give Møde her idag. Jeg vilde gerne tale til Jer om de løse Elskovsforbindelser, hvorved der sættes saakaldte uægte Børn ind i Verden, 7000 aarlig her i Danmark.

Nu har jeg været Præst i en Valgmenighedskreds i 11 Aar, og jeg mindes ikke, at jeg har maatlet indføre en eneste Barnefødsel udenfor Ægteskab i Menighedens Kirkebog.

Jeg har været Sognepræst i 6 Maaneder, og jeg har allerede maatlet føre 6 Barnefødsler udenfor Ægteskab til Bogs. En af Mødrene var en Enke paa 40 Aar, blandt de andre var en ung Pige paa 15 Aar

Da den 15 Aars Moder blev meldt mig, var det mig umuligt at tie længere. Det gjorde mig saa ondt for begge Parter, for Moder og Barn, ja, for Faderen med

Ingen i 11 Aar, seks i et halvt! Jeg har jo levet som i et Hyllefad. Som Sognepræst er jeg kommen ud i Vrimlen. Jeg beklager mig ikke. Jeg vil helst være der, hvor Storme suse, selv om det er Liden-skaberne斯 Storme, være der for at hjælpe

Men jeg har ikke kunnet tilbageholde min Sinds-bevægelse. Da jeg kom til det halve Dusin, maatte jeg have Luft

•Du kunde have ventet, min Ven! — hører jeg den ældre, mere erfarte Sognepræst sige — •Du kunde

bindelse har sin lovordnede Plads i Slægtens Liv til Slægtens Formerelse.

Forførelsen tjener det selviske Driftsliv. Den vil skille ad, hvad Gud har sammenføjet. Thi det er Guds Værk, naar Forplantningsprocessen er forbunden med en Lystfølelse, som selv de mest øvede Digterpenne kun tilnærmelsesvis har evnet at skildre, og som maaske ikke skal skildres. Den findes baade i Dyre- og Menneskeverdenen. Den kan som alle de mægtige Naturkræfter virke til Velsignelse eller som en frygtelig Svæbe.

Jeg taler som en jævn Mand om disse Ting, og Fagmanden vil maaske smile af mig. Men mon det ikke er en Guds Lykke, at denne Lystfølelse i al sin betragtende, sin gigantiske Vælde er plantet ved Livets Dør? Livet har saa trange Kaar iblandt os, at adskillige har pønset paa, om det ikke var bedst, at Livsgnisten sluktes, at det hele frøs op. Og det er ingenlunde altid de ringeste Mennesker, som helst saa Livslysten ebbe ud. Jeg tror, at den vilde være ebbet ud hos mange af de ædleste, hvis ikke Gud havde plantet Lystfølelsen, »denne hartad med overnaturlig Kraft begavede Hvirvelvind«, ved Livets Dør. Jeg drister mig til at kalde det en guddommelig Ordning, at denne Lystfølelse skal staa i Forplantningens Tjeneste, at kun for dem, som vil sætte hinanden Stævne paa Slægtslivets Dørtaerskel har den sin Berettigelse, kun for dem oplader den sin Velsignelse.

Forførelsen gaar ud paa at faa Lystfølelsen til at skifte Herre. I Steden for at staa i Slægtslivets Tjeneste skal den lyde Sanselighedens Krav. Hvor Forførelsens Kunster er fuldt udviklede, kan denne Læs-rivelse gennemføres, uden at Undfangelse og Fødsel bliver Følgen deraf. Man kan afværge Undfangelse

og Fødsel, men man har ikke kunnet afværge alle de svende, grufulde Følger for dem, som giver sig hen til denne Forrykkelse af Guds Skaberorden.

Ude paa Landet tager man indtil videre mere troskyldigt paa dette Forhold. Man kaster sig ind i Kjønsforbindelsen og lader staa til Først naar Moder-dagene melder sig for Kvinden, begynder man at tænke paa at dæmme op for den naturlige Udviklings Gang Den skinhelligste Maade er at hidføre Barnets Død ved forsømt Pleje, thi saa kan man bagefter fromt folde Haenderne og sige, at nu har Vorherre taget Barnet, og det var ogsaa det bedste. Slight gør man uden at blinke, da det er en Tyrketro, som er indgivet os med Modermælken, at vi dør altid i Vorherres Time, naar vi da ikke øver Selvmord.

Derfor lad det lyde i jeres Øren, I unge Mænd og Piger, hvad Apostlen skriver Mine Børn! lader eder ikke forføre! Og jeg vil føje til Forfør ikke! Thi den, der gør det, forsøger at forrykke Guds Skaberorden, at bryde Lovenes Baand, og den Frihed, som vindes gennem Lovbrud, skaffer kun en stakket Dans.

Fra et andet Sted i Apostelordet til idag vinker mig en Tilladelse i Møde til at tale til eder om denne Sag. Det er, hvor Mathæus fortæller os om Herren, der sagde til den Lovkyndige. Du skal elske din Næste som dig selv (Math 22, 39). Det er baade Kærlighed til os selv og til Næsten, som lægges os paa Sinde i dette Bud, og til Næsten kan vi ogsaa henregne det næste Slægtled

I det løsslupne Driftsliv er vi onde mod os selv. Selv om vi nu ser bort fra al den Elendighed, som de paadrager sig, der henlever deres Liv i sanselig Lyst og blot tænker paa dem, der en enkelt Gang forvilder sig ind i den flygtige Elskovshandel, saa

gælder det ogsaa om dem, at de krænker den sægte Kærliged mod dem selv, de erhverver sig en mørk Skygge, som vil følge dem. Ganske særlig faar Kvinderne det at føle. De bliver forhutlede Eksistenser, det er en revolutionær Oplevelse, og denne Revolution fører aldrig til det bedre. Der rinder Harm, rinder Sorg af Roser røde.

Men lige saa fuldt krænkes Kærigheden til den næste Slægt. Den næste Slægt kan kræve af os, at vi lever rent. Den unge Mand skal huske, at han i sig bærer Sæden til den kommende Slægt. Den unge Pige skal huske, at hun i sig bærer det Moderskød, som skal give Livsvarmen og Grøden til Menneskesæden. Se paa Frøet i Planteverdenen, hvorledes Gud paa forskellig Maade har værnet det mod Overlast, saa det kan hytte sig til Spiringsstunden. I Menneskelivet gælder det overalt, at vi er Guds Medarbejdere, at der er Hjælp til Guds Hjælp — ogsaa naar det gælder om at vakte Livets Lønkammer, som det findes hos os tvedelt i Mand og Kvinde Indtil de seneste Tider blev den opvoksende Slægt holdt i fuldstændig Uvidenhed om Forplantningsvilkårene i Menneskeslægten, intet blev gjort for at vække Følelsen af vort Medarbejderskab paa dette Felt. Jeg lærte i mine unge Dage, at naar Paulus skrev til Efeserne: Horeri og al Urenhed nævnes end ikke iblandt eder, som det sømmer sig de Hellige, saa betød det, at slige Emner ikke maatte gøres til Genstand for Omtale mellem Kristne. Og ligesom man vilde neddysse enhver Omtale af Udskejelserne paa Kjønslivets Omraade, saa stængede man ogsaa for enhver ren Omtale af de Livafunktioner, som staar i Forplantningens Tjeneste. Man bersøvede Ungdommen enhver Haandsrækning til paa Livets helligste Steder

at fatte Pligten mod sig selv og den kommende Slægt. Saa fantaserede man sig frem til en Viden, der var dømt til at være forbuden Frugt, og navnlig gælder det vel mangen ung Kvinde, at hun naaede først til den fulde Viden, naar hun sad med den bitre Erfaring, naar hun var blevet indregistreret i de uægte Forældres Tal. Det er blevet gængs at kalde de Børn, der er Frugten af den flygtige Elskovshandel, for uægte Børn. Jeg ved ikke, hvorfra denne taabellige Benævnelse stammer*) Vistnok er der uægte Børn i Verden, thi det er alle de, som fornægter Fromheden overfor Far og Mor. Men de Børn, der fødes udenfor Ægteskab, er ikke mere uægte end de, der fødes i Ægteskab. Derimod er de Mænd og Kvinder, der sætter Børn i Verden og ikke vil bygge Hjemmets skærmede Vægge at anse for uægte Forældre, og navnlig er de uægte Fædres Færd mange Gange himmelraabende. Her er en Fornægtelse af Kærligheden til den næste Slægt, der forslaar noget.

Endnu fra ét Sted i vort Evangelium idag lyder der mig et Ord i Møde, som jeg gerne vil benytte i denne Forbindelse Jesus siger: Jeg er det sande Vintræ, I er Grenene. Det vil med andre Ord sige, at Jesus er vor Glædeskilde i aller dybeste Forstand, og at vi skal dannes i hans Billede til at være en Kilde til Gud Faders Glæde. Hvad Glæde vi saa ellers kan have, den skal kunne rime sig sammen med Glæden i ham.

Men kan vi sige det om den Glædesrus, vi søger

*) Politioinspektør A. Goll oplyser i Dansk Tidsskrift 1906, at Udrykket uægte Børn er opstaet ved en Sammentrækning af Benævnelsen De udenfor Ægteskab fødte Børn Det er jo muligt, men i saa Tilfælde er Sammentrækningen vistnok foretagen, fordi man deri vilde udtale en Dom over disse Børn

i de løsagtige Elskovsforbindelser, hvormed det vrimaler i vort Land? Er det en ægte Glæde? Eller maa den ikke meget mere henregnes til den Slags Glæder, som en af vore Salmister kalder for Sukkergalde?

Kvinden kan bedst give Svaret. Jeg kunde fristes til at kalde det for hendes lykkeligste Fortrin, at hun kan bedst føle Nedværdigelsen, Svien og Skaden. Grundtvig har Ret, naar han i en Julesalme synger:

Et lidet Barn saa lysteligt
blev af en Jomfru baaren,
ej før, ej siden hørtes slagt
men kun i Jubelaaret.

Ofte har man hørt, at en Jomfru bærer Barn under Hjerte, men at hun bærer det saa lysteligt — nej, der kan Grundtvig have Ret, at det hørtes kun i Jubelaaret. For Marie har det vistnok heller ikke været saa lysteligt altsammen; hun stod jo paa Nippet til at blive regnet med i deres Tal, der vinder Morderdage gennem flyglig Elskovsleg. Det endte dog lysteligt for hende — men for hvor mange af de 7000's Mødre gælder det samme? De føder ikke uægte, men svegne Børn til Verden, Børn der besviges for deres Ret til et Hjem, og selv sidder de tit med Harm i Sind som svegne Kvinder, der blege om Kind kan nynne med den bittre Erfarings Vished, at

fagre Ord
fryde mangt et Hjerte,
fagre Ord har forvoldt mig Smerte,
fagre Ord!

I en af de islandske Sagaer siger en Storbonde til sin Hustru. »Hævnen tykkes os nok sød, Husfrue! til at begynde med, men er den fuldbyrdet, da vil vi finde, at den har noget beskt ved sig.« Saaledes gaar det ogsaa med dem, der leger den flygtige Elskovs-

handel. Den lader saed — — men siden vil de finde, at den har noget beskt ved sig; det er Historien med Sukkergalden Den svegne Kvinde faar gerne Lov til at tømme Bægeret til Bunds.

Her staar vi ved Forbandelsen ved denne Elskovshandel. Den bestaar i, hvad vi kan kalde det kolosale Termometerfald Thi den Mand, som har faaet sin Vilje med en Kvinde, og som i Feberglød har ruttet med fagre Ord, han vender sig ofte pludseligt bort fra hende med en isnende Kulde

Hvad jeg her kort har peget paa i Ord, har en af vore Malere engang fremstillet i Farver Jeg husker ikke, hvad Aar det var, at mit Øje paa en af vore Foraarsudstillinger af Malerier blev fanget af et Lærred, der fremstillede dette Termometerfald. Men Billedet har jeg ikke glemt

Elskovslejen er forbi Han sidder paaklaedt paa Sengekanten, rede til at gaa. Termometerfaldet har begyndt at indfinde sig. Hun sidder nøgen ved hans Side, hun klynger sig ind til ham, hun søger at fastholde ham, thi hun begynder at ane sine Fremtidskaar Jeg forlod Billedet med Indtrykket af, at det vilde ikke lykkes hende. Kulden var der, og snart vilde hun sidde ene som den svegne

Jeg har selv engang været Vidne til, hvorledes dette Termometerfald gav sig et ejendommeligt og brutal Udslag.

Det var under en Jernbanekørsel i de Forenede Stater, at en ung Mand og en ung Kvinde indledte Bekendtskab. Jeg skulde maaske kalde hende en Skjøge; rimeligvis har hun hørt til dem, der sælger sig — men hvad skal vi saa kalde ham? Thi skal den ene behæftes med Smædenavn, saa skal den anden ogsaa. Jeg antager, at der har været noget

menneskeligt i dem begge, derfor kalder jeg dem Mand og Kvinde Vi kørte i en af de lange Gennemgangsvogne, og de to lagde ikke Skjul paa deres Lidenskaber

Hen mod Aften gik der Bræk paa Maskinen, og da vi holdt udenfor en By, fik de rejsende Besked om, at de kunde blive paa Toget eller sæge ind til Byen — Toget gik ikke før næste Morgen. De elskende forsvandt og kom igen til den fastsatte Tid. Det trak endda ud med Afgangsen. Hun sad i detaabne Kupé vindu, han gik frem og tilbage udenfor De talte ikke sammen, Termometerfaldet var kendeligt begyndt. Lige nedenfor Kupéinduet, hvor hun sad, var der en Vandpyt. Et Stykke derfra fik han Øje paa en henslængt, udlijent Kaffekande Han tog den, gik hen mod Kupéinduet, slængte den ned i Pladseret, saa det stænkede op mod hende. Det var den Vurderedes Værdi.

I skulde have set det, I ulykkelige Kvinder, som giver jer hen, her blev det uden Omsvæb fortalt, hvad I er regnede for, naar I har gjort Tjeneste: Ikke bedre værd end den Pøl, man ikke engang vil træde i! De fagre Ords Tid er som en flygtig Sommerdag.

Hvoraf kommer dette Termometerfald i Følelsen? Mon ikke deraf, at det i Grunden slet ikke er noget Sjælemøde, som har fundet Sted, trods alle fagre Ord? Det er Driftslivet, der kræver sin Tilfredsstillelse. Det kan ske, at begge de elskende er af samme Art, og at Stænket fra Pløret ikke anfægter nogen af dem; men mon det ikke ogsaa hænder, at den ene, ja maaske begge Parter er hildet i den Vildfarelse, at de tror, at her virkelig finder et Sjælemøde Sted? Men Omsluget, den isnende Kulde bagefter viser, at det havde et Sjælemødes Skin, men ikke dets Virkelighed

Nu haaber jeg, at I nok kan forstaa, at det ikke har været min Hensigt at ville stille de Mænd og Kvinder, som i Lidenskabens Storm giver sig hen i den flygtige Elskovshandel, i Skammekrogen. Nej, hvad dem angaar, da lad os se til at faa dem flyitet fra Skammekrogen til de Skibbrudnes Lag. For Bjærgningsmandskabet har Digteren skrevet Loven, da han sang

Skibet er strandet!
Saa lad os da bjerge
rask igennem Brændingen
alt, hvad vi kan,

og som det første nævner han

Viljen, der mægter vor Frihed at værge

Hvor gælder det dog om ogsaa i denne Sag, at bjerge de Stumper Vilje, som er tilbage, at hjælpe de ulykkelige til Frigørelse fra de trælbindinge Lyster.

Skal de da ikke skamme sig? vil man spørge. Jo, den private Skammekrog inde i Hjertet, den har jeg Tro til Den offentlige Skammekrog gavnner intet, den fører kun altfor ofte til, at de som finder sig stillede der, bider Hovedet af al Skam, sætter sig ud over ethvert Hensyn til andres Dom, saa Skamfølelsen afløses af Frækhed.

Kald de Kvinder, som er kommen ind i dette Vilderede, for faldne, om I vil, blot I saa husker, at det første man agter paa ved Fald, er Skaden. Men man spørger dog kun om Skaden, hvis Faldet er lille Overfor dem, som man betegner med Navnet. De faldne, er ethvert Spørgsmaal om, hvor vidt de har lidt Skade overflædig. Den er der, det kan vi være vis paa, og velsignet være dem iblandt os, der som Bjærgningsmandskab søger at raade Bod paa Skaden!

Jeg har talt, fordi jeg gerne vilde være med til

at forebygge Skaden, saa det i Tide maa komme til at staa fast for alle unge Hjerter, at Forførelsens Kunster vil forrykke Guds Skaberorden, og derved beredes os kun en kort Glædesrus, hvorfor der maa bødes i mange Aar

Mest vil jeg lægge de unge Mænd paa Sinde at vandre sømmeligt, saa de agter Guds Skaberorden. De Følger, som det har for en Kvinde, naar hun giver sig hen i den løse Elskov, er gerne iøjnefaldende og følelige. Hun sidder i mange Tilfælde som den svegne med Barn paa Skød Manden gaar ud, tilsyneladende frank og fri, men ogsaa kun tilsyneladende Den offentlige Mening har søgt at faa Tag i ham ved at forlange, at han skal bøde med Tugthusstraf. Det gør kun ondt værre, thi hvor man gør det, følger gerne Fosterfordrivelsen i Forførelsens Fodspor — saa jages Barnet i Moders Liv. Thi vi befinder os paa Vildtbanen, det er et løsslippent Jægerliv, og Barnet i Moders Liv bliver ikke skaanet. For Manden kan der vanskeligt sættes nogen anden Straf end den, vi altid senere eller tidligere maa udstaa, naar vi krænker Guds Lov.

Renhedsfølelsen skal rejses og udvikles. Ære være hvert Arbejde derpaa, men Lov, Pris og Ære være Guds gode Hellig-Aand,

som skaber rene Glæder,
lyser op og renser ud —

lad os give os ham i Vold, da oprejses vi af al Skade, ogsaa af den, vi kan have lidt paa Glidebanen. Lykkeligst er den, som ved de gode Aanders Hjælp undgaar at blive trælbunden i de Egne af Tilværelsen.

Efterskrift.

Jeg udgiver denne Prædiken omrent, som jeg har holdt den. Kun enkelte Steder er den lidt ændret og udvidet.

Kollegaer har rettet to Bebrejdelser imod mig i Anledning af denne Prædiken. For det første, at jeg førte dette Emne frem i Kirken. Forsamlingshuset er Stedet, sagde man til mig. Jeg svarer aldeles bestemt, at Kirken er Stedet, hvis det da ellers fremdeles er Meningen, at vi har Lov til at prædike om den første Troens Artikel, om Skaberen af Himmel og Jord, om Skaberordenen, Lovenes Baand, som ikke lader sig krænke, uden at de hævner sig selv. Thi det er dog vel ikke glemt iblandt os, at vi har noget, der hedder den første Trosartikel?

Dernæst har man spurgt mig. Hvorledes kunde Teksten komme til sin Ret? Jeg kunde sagtens have klaret mig uden Tekst 7000 uægte Børn om Aaret i vort Fædreland, det er tilstrækkelig Tekst. Om en Paulus og en Peter har sagt eller skrevet noget, der kan finde Anvendelse i denne Forbindelse, har mindre at betyde, og i alle Tilfælde finder jeg, at det er et ynksomt Præstearbejde at staa og rive og slide i et Apostelord for at faa det til at sige et eller andet, som man lige saa godt kunde sige paa eget An- og Tilsvar. Jeg har derfor ikke lagt Vægt paa at gøre

anden Anvendelse af Søndagens Bibelsteder end den, som nogenlunde let og naturligt tilbød sig den 18de Søndag efter Hellig-Trefoldighedsfesten Havde der ingen naturlig Tilknytning tilbuddt sig, havde jeg holdt Prædikenen alligevel, thi den har sin gode forsvarlige Grund i Troens Ord, og sin Tekst kan den hente fra Kirkebøgerne.

1242

